

UNIVERSITATEA DE STAT DIN TIRASPOL

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 373.2.15:305(043.3)

DUMINICĂ STELLA

**FORMAREA CULTURII PEDAGOGICE A FAMILIEI
DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN A PREȘCOLARILOR**

531.01. – TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Teza de doctor în științe ale educației

Conducător științific: _____

**Cuznețov Larisa,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar**

Autor: _____

Duminică Stella

CHIȘINĂU, 2021

© DUMINICĂ Stella, 2021

CUPRINS

ADNOTARE	6
ANNOTATION.....	7
АННОТАЦИЯ.....	8
LISTA TABELELOR.....	9
LISTA FIGURILOR.....	10
LISTA ABREVIERILOR.....	11
INTRODUCERE.....	12
 1. REPERE TEORETICE PRIVIND FORMAREA CULTURII PEDAGOGICE	
A FAMILIEI DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN	
1.1. Delimitări și precizări conceptuale: <i>cultura pedagogică a familiei și educația de gen</i>	22
1.2. Incursiune evolutivă în cultura pedagogică a familiei și a educației de gen.....	30
1.3. Politicile privind educația de gen a familiei în Republica Moldova.....	49
1.4. Cultura pedagogică a familiei în contextul educației de gen a copiilor.....	57
1.5. Concluzii la capitolul 1.....	69
 2. CONFIGURAȚII DE FORMARE A CULTURII PEDAGOGICE	
DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN A PREȘCOLARILOR	
2.1. Experiințe ale educației de gen în contextul formării personalității copilului preșcolar.....	71
2.2. Situația actuală de realizare a educației de gen în familie și instituțiile preșcolare.....	83
2.3. Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen...	97
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	108
 3. DIMENSIUNEA EXPERIMENTALĂ A FORMĂRII CULTURII PEDAGOGICE	
A FAMILIEI DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN A PREȘCOLARILOR	
3.1. Designul general al experimentului pedagogic.....	109
3.2. Analiza rezultatelor obținute de subiecții experimentali.....	114
3.3. Validarea rezultatelor experimentale de formare ale culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen.....	119
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	140

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	142
BIBLIOGRAFIE	146
ANEXE	
Anexa 1. Subiecții culturii pedagogice: societatea, pedagogii și părinții.....	167
Anexa 2. Nivelurile de cultură pedagogică ale părinților.....	168
Anexa 3. Vârsta preșcolară - perioada senzitivă în formarea identității de gen.....	169
Anexa 4. Etapele de dezvoltare a competențelor parentale.....	170
Anexa 5. Curriculumul <i>Educația de gen a preșcolarilor</i> , destinat cadrelor didactice și părinților.....	175
Anexa 6. Caracteristicile genului uman.....	181
Anexa 7. Drepturile femeii în contextul Drepturilor omului.....	182
Anexa 8. Lotul experimental de tipul <i>before and after method</i>	183
Anexa 9. Chestionar pentru cadrele didactice „Necesitatea educației de gen a preșcolarilor în instituția preșcolară”.....	184
Anexa 10. Chestionar pentru părinți „Necesitatea educației de gen în cadrul familiei”.....	185
Anexa 11. Grila de observare a nivelului de pregătire a cadrelor didactice în organizarea și realizarea ședințelor cu părinții din perspectiva educației de gen.....	186
Anexa 12. Grila de observare a nivelului de pregătire a cadrelor didactice în organizarea activităților din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.....	187
Anexa 13. Chestionar pentru evaluarea nivelului de cultură profesională pedagogică a cadrelor didactice.....	188
Anexa 14. Interpretarea statistică a rezultatelor nivelului de cultură profesională pedagogică a cadrelor didactice.....	189
Anexa 15. Chestionar pentru părinți „Ce cunosc despre educația fetelor și băieților?” (autorii Л.В. Штылева, Е.Б. Петрухина).....	194
Anexa 16. Chestionarul aplicativ „Metode și tehnici utilizate în educația de gen a copiilor în familie” (adaptat după S.Glaveanu – Inventarul CCP).....	195
Anexa 17. Testul „Stilurile educației familiale” (Л. М.Стародубцева).....	196
Anexa 18. Grila de evaluare a percepției cadrelor didactice privind dinamica dezvoltării culturii pedagogice a părinților (adaptat S.M.Glaveanu).....	198
Anexa 19. Interpretarea statistică a rezultatelor experimentului pedagogic cu părinții.....	199
Anexa 20. Tabel de distribuție a rezultatelor obținute în lotul părinților.....	207
Anexa 21. Chestionar „Educația de gen a preșcolarilor”(adaptat după autorul Ледовских Н.)..	208

Anexa 22. Interpretarea statistică a rezultatelor chestionarului preșcolarilor.....	209
Anexa 23. Rezultatele obținute în experimentul pedagogic în lotul preșcolarilor.....	213
Anexa 24. Tabel de distribuție a rezultatelor obținute în lotul preșcolarilor.....	214
Anexa 25. Modele de ședințe din programul de formare a cadrelor didactice și a părinților privind educația de gen preșcolarilor.....	215
Anexa 26. Strategiile educaționale aplicate în cadrul ședințelor cu cadrele didactice și cu părinții.....	225
Anexa 27. Agenda educației de gen prin valorificarea tradițiilor și obiceiurilor populare.....	229
Anexa 28. Modele de activități integrate pentru preșcolari din perspectiva educației de gen...	231
Anexa 29. Modele de activități ale părinților cu preșcolarii (în familie).....	235
Anexa 30. Platforma educației parentale (stelladuminica.weebly.com).....	240
Anexa 31. Lista experților implicați în cercetare.....	241
Anexa 32. Lista lucrărilor recomandate pentru adulți și copii.....	242
Anexa 33. Confirmare cu privire la realizarea experimentului pedagogic.....	243
Anexa 34. Glosar.....	247
DECLARAȚIA PRIVIND RESPONSABILITATEA ASUMATĂ.....	250
CURRICULUM VITAE.....	251

ADNOTARE
Duminică Stella

Formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.
Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2021.

Structura tezei. Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (290 de surse), 34 anexe. În total conține 145 pagini text de bază, 18 figuri și 17 tabele. Rezultatele obținute au fost publicate în 22 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: cultură pedagogică, cultură profesională pedagogică, familie, instituție preșcolară, cultura de gen, educația de gen, preșcolar, educator parental, activități centrate pe educația de gen, parteneriat educațional, valori de gen.

Domeniul de studiu: se referă la teoria generală a educației.

Scopul cercetării constă în determinarea și validarea experimentală a reperelor teoretico-aplicative ale formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor, structurate într-un model funcțional.

Obiectivele cercetării: interpretarea epistemologică a *culturii pedagogice a familiei* din perspectiva *educației de gen*; elucidarea evoluției *educației de gen* ca parte componentă a genezei *culturii pedagogice familiale* și a politicilor și practicilor educaționale și sociale; determinarea implicațiilor educative ale resurselor parteneriatului familie-instituție preșcolară asupra formării CP a părinților din perspectiva EG a preșcolarilor; determinarea principiilor și condițiilor psihopedagogice de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva EG; elaborarea, experimentarea și validarea *Modelului de formare a CP a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor* (care include reperele teoretico-aplicative).

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în determinarea și argumentarea științifică a reperelor teoretico-aplicative ale culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen; precizarea și delimitarea conceptelor de bază ale culturii pedagogice ale familiei, realizate în baza analizei și esențializării evoluției abordărilor și teoriilor problematicii în contextul educației de gen; scoaterea în evidență și analiza politicilor statale privind asigurarea egalității șanselor între bărbați și femei, formarea abilităților și competențelor parentale, sensibilizarea și educația de gen a copiilor și adulților; identificarea și fundamentarea condițiilor psihopedagogice și a principiilor formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor în cadrul colaborării instituție preșcolară-familie; fundamentarea, argumentarea și validarea științifică a *Modelului de formare a CP a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor*.

Rezultatele științifice obținute în cercetare rezidă în determinarea și valorificarea reperelor teoretico-aplicative a culturii pedagogice a familiei, structurate în *Modelul de formare a culturii pedagogice din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, implementarea căruia a condus la schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor părinților, contribuind la depășirea dificultăților familiale în educația de gen a preșcolarilor cu accent pe formarea identității de gen, a parteneriatului de gen, centrat pe non-discriminare, prevenirea segregării de gen și respectarea echității și egalității de gen.

Semnificația teoretică a cercetării. Importanța teoretică a cercetării este susținută de conceptualizarea, analiza și determinarea reperelor teoretice privind formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen; stabilirea condițiilor psihopedagogice și a principiilor desfășurării eficiente a educației de gen în familie; determinarea specificului de învățare/cultivare a părinților și respectare a particularităților psihologice de vârstă ale copilului preșcolar în contextul educației de gen; argumentarea științifică a procesului educației de gen a preșcolarilor în cadrul familiei și instituției preșcolare.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în elaborarea și validarea ansamblului de instrumente pedagogice, concentrate în *Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, care, prin esența și importanța lor teoretică și praxiologică reprezintă fundamentele pedagogice operaționalizate. Reperele teoretico-aplicative, determinate, elaborate și valorificate conform condițiilor stabilite în cercetare, au contribuit la formarea CP a familiei și culturii de gen a preșcolarilor. Cercetarea realizată a demonstrat că toate instrumentele pedagogice, care au fost incorporate în *Modelul de formare a CP din perspectiva EG a preșcolarilor: Curriculum „Educația de gen a preșcolarilor”* (destinat cadrelor didactice și părinților); *Grila caracteristicilor comportamentelor de gen ale preșcolarilor*; *Modelele familiale și EG*; *Dificultățile familiei, privind EG*; *Matricea EG în copilărie și adolescență*; *Harta psihopedagogică a EG a preșcolarilor în cadrul familiei și IP*; *Structura culturii pedagogice a familiei din perspectiva EG*; *Descriptorii competențelor parentale și a comportamentului de gen al preșcolarilor*; *Programul de colaborare IP – familie centrat pe EG a cadrelor didactice, părinților și preșcolarilor*; *Ghidul practic orientativ al priorităților EG în cadrul familiei*; *Programul de formare al culturii profesională pedagogice a cadrelor didactice*; *Programul de formare al CP a părinților și Programul de formare al CG al preșcolarilor* și pot fi aplicate cu succes în ședințele cu părinții, centrate pe formarea culturii pedagogice a acestora din perspectiva EG; formarea continuă a cadrelor didactice și EG a preșcolarilor.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic, desfășurat în trei etape în 4 instituții de educație timpurie pe un lot experimental alcătuit din cadre didactice, părinți și preșcolari prin constatarea situației la tema investigată, dar și prin experimentarea și validarea *Modelului de formare a CP a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor*, inclusiv prin intermediul publicațiilor științifice și a comunicărilor la seminarele metodologice, ședințele metodice, conferințele științifice naționale și internaționale și a activităților practice cu preșcolarii și părinții acestora.

ANNOTATION
Duminică Stella

**Formation of the pedagogical culture of the family from the perspective of preschoolers' gender education.
Doctoral thesis in education sciences, Chisinau, 2021.**

Structure of the thesis: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography (290 sources), 34 annexes. In total, it contains 145 pages of basic text, 18 charts and 17 tables. The obtained results were published in 22 scientific papers.

Key words: pedagogical culture, professional pedagogical culture, family, institution of early education, gender culture, gender education, preschool institution, parental educator, activities focused on gender education, educational partnership, gender values.

The field of study refers to the general theory of education.

The purpose of the research consists in the elaboration and experimentation of the theoretical-applicative foundations of the formation of the PC of the family from preschoolers' GE perspective, structured in a functional model.

The objectives of the research: the epistemological interpretation of the pedagogical culture of the family from the gender education perspective; elucidating the evolution of gender education as a component part of the genesis of the family pedagogical culture and of the educational and social policies and practices; determining the educational implications of the resources of the partnership family-preschool institution on the formation of the PC of the parents from the perspective of preschoolers' GE; determining the principles and psycho-pedagogical conditions for the formation of the PC of the family from the gender education perspective; elaboration, experimentation and validation of the *Model for the formation of the PC of the family from the perspective of preschoolers' GE* (which includes the theoretical-applied foundations).

The scientific novelty and originality lies in the scientific assessment and argumentation of the theoretical-applicative foundations of the pedagogical culture of the family from the gender education perspective; specifying and delimiting the basic concepts of the PC of the family, based on the analysis of the evolution of approaches and problem theories in the context of GE; highlighting and analyzing state policies on ensuring equal opportunities for men and women, training in parenting skills and competences, gender awareness and education of children and adults; identifying and substantiating the psycho-pedagogical conditions and the principles of forming the PC of the family from the perspective of preschoolers' gender education within the collaboration between the preschool institution and family; the foundation, argumentation and scientific validation of the *Model for the formation of the PC of the family from the perspective of preschoolers' GE*.

The important scientific problem solved in research consists in assessing and valorizing the theoretical-applied foundations of the pedagogical culture of the family, structured in the *Model for the formation of the PC of the family from the perspective of preschoolers' GE*, whose implementation led to changes in cognitions, attitudes and behaviors of parents, overcoming family difficulties in gender education of preschoolers with a focus on gender identity formation, gender partnership, non-discrimination, prevention of gender segregation and respect for gender equity and equality (especially from the moment the girl and boy become aware of their gender identity).

The theoretical significance of research. The theoretical importance of the research is supported by the conceptualization, analysis and evaluation of the theoretical foundations regarding the formation of the PC of the family from the GE perspective; establishing the psycho-pedagogical conditions and the principles of efficient development of gender education in the family; determining the specific learning/cultivation of parents and respecting the psychological age characteristics of the preschool child in the context of gender education; scientific argumentation of the process of gender education of preschoolers within the family and preschool institution.

The practical value of the research consists in the elaboration and validation of the set of pedagogical tools, concentrated in the *Model of formation of the PC of the family from the perspective of preschoolers' GE*, which, by their role and theoretical and praxiological importance, represent the operationalized pedagogical foundations. The theoretical-applied foundations, determined, elaborated and evaluated according to the conditions established in the research, contributed to the formation of the pedagogical culture of the family and the gender culture of the preschoolers. The research demonstrated that all pedagogical tools, which were incorporated in the ***Model of formation of PC from the perspective of preschoolers' GE : Curriculum "Gender education of preschoolers" (for teachers and parents); Grid of preschoolers' gender behavior characteristics; Family models and gender education; Family difficulties regarding gender education; The matrix of gender education in childhood and adolescence; Psycho-pedagogical map of gender education of preschoolers within the family and preschool institution; The structure of the PC of the family from the perspective of EG; Descriptors of parental competencies and preschoolers' symmetrical gender behavior; Collaboration programme between the preschool institution and family, focused on GE of teachers, parents and preschoolers; The practical guideline of gender education priorities within the family; The programme for training the professional pedagogical culture of teachers; The programme for the formation of the pedagogical culture of parents and the Programme for the formation of preschoolers' gender culture*** can be successfully applied in meetings with parents, focused on the formation of their pedagogical culture from gender education perspective; continued training of the teachers and gender education of preschoolers.

The implementation of the research results was made in the pedagogical experiment, carried out in three stages in 4 early education institutions on an experimental group consisting of teachers, parents and preschoolers by finding the situation under investigation, but also by experimenting and validating the *Model of formation of the PC of the family from the perspective of preschoolers' GE*, mainly through scientific publications and communications at methodological seminars, methodical meetings, national and international scientific conferences, practical activities with preschoolers and their parents.

АННОТАЦИЯ

Думиникэ Стелла

Формирование педагогической культуры семьи в плане гендерного воспитания детей дошкольного возраста.

Кандидатская диссертация на соискание степени доктора педагогических наук, Кишинэу, 2021.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, список литературы (290 наименования), 34 приложения, 145 страниц основного текста, 18 фигур, 17 таблиц. Выводы и результаты исследования отражены в 22 научных работах.

Ключевые слова: педагогическая культура, профессионально-педагогическая культура, семья, учреждение дошкольного образования, гендерная культура, гендерное воспитание, дошкольник, семейный воспитатель, гендерные ценности.

Область исследований относится к общей теории воспитания, в частности предусматривает исследование формирования педагогической культуры семьи в плане гендерного воспитания детей дошкольного возраста.

Цель исследования состоит в определении и экспериментальной проверке теоретико-прикладных основ формирования педагогической культуры семьи в перспективе гендерного воспитания детей дошкольного возраста, структурированных в единой функциональной модели.

Задачи исследования: эпистемологическое толкование педагогической культуры семьи в перспективе гендерного воспитания; прояснение эволюции гендерного воспитания в контексте развития педагогической культуры семьи; определение воспитательного воздействия сотрудничества семьи – учреждения дошкольного образования на формирования педагогической культуры родителей в перспективе гендерного воспитания дошкольников; обоснование принципов и психолого-педагогических условия формирования педагогической культуры семьи исходя из перспективы гендерного воспитания детей дошкольного возраста; разработка и экспериментирование *Модели формирования ПК семьи в плане гендерного воспитания дошкольников*.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в разработке и аргументации теоретико-прикладных основ педагогической культуры семьи исходя из перспективы гендерного воспитания, установлении и уточнении основных понятий педагогической культуры семьи в контексте гендерного воспитания дошкольников, определении и обосновании необходимых условий и принципов формирования педагогической культуры семьи исходя из перспективы гендерного воспитания дошкольников в контексте сотрудничества семьи и дошкольного образовательного учреждения.

Научные результаты полученные в ходе исследования, заключаются в определении и оценке теоретико-прикладных основ, структурированных в *Модели формирования ПК семьи в плане перспективе гендерного воспитания дошкольников*, что способствовало изменению у родителей компетенции/ знания, отношении и поведения направленных на преодоление сложностей семьи в гендерном воспитании дошкольников, с акцентом на формирование гендерной идентичности, гендерного партнерства, равенства и предотвращения гендерной сегрегации и гендерного неравенства.

Теоретическое значение исследования заключается в концептуализации, анализе и определении теоретико-прикладных основ педагогической культуры семьи исходя из перспективы гендерного воспитания; установлении психолого-педагогических условия и принципов осуществления успешного гендерного воспитания в семье, определении специфики обучения/воспитания родителей с учетом психологических и возрастных особенностей детей дошкольников в контексте гендерного воспитания, а также в научном обосновании гендерного воспитания в семье и в дошкольном учебном учреждении.

Практическая значимость исследования состоит в разработке и апробировании педагогического инструментария структурированного в *Модели формирования ПК семьи в плане перспективе гендерного воспитания дошкольников*, которые по своей теоретической и практической значимости являются научными основами. Определение, и разработка теоретико-практически основы апробированных в процессе педагогического эксперимента способствовало формированию ПК семьи в плане ГВ дошкольников.

Проведенное исследование доказало что весь педагогический инструментарий (то есть теоретико-практически основы): *Куррикулум Гендерное воспитание дошкольников* (для родителей и воспитателей дошкольных учреждений); *Матрица ГВ детей и подростков*; *Психологопедагогическая карта ГВ дошкольников в семье*; *Програма сотрудничества дошкольное учреждение – семья – дошкольник в плане гендерного воспитания*; *Програма формирования профессиональной ПК воспитателей*; *Програма формирования ПК семьи*; *Програма ГВ дошкольников* – может успешно применяться в работе с родителями, в подготовке и повышении квалификации/непрерывное учителей и воспитателей.

Внедрение результатов исследования состоялось в рамках трехэтапного педагогического эксперимента, реализованного в 4 учреждениях дошкольного образования на базе учащих преподаватели, родители и дошкольники, посредством экспериментального апробирования *Модели формирования ПК семьи в плане перспективе ГВ дошкольников*. Внедрение результатов исследования осуществлялось на основе обсуждений на методологических семинарах, педагогических консилиумах, научных национальных и международных конференций.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Abordările teoretice privind conceptul de gen.....	24
Tabelul 1.2. Interpretarea conceptului de cultură pedagogică	61
Tabelul 1.3. Grila caracteristicilor a comportamentelor de gen ale preșcolarilor.....	66
Tabelul 2.1. Dificultățile familiei privind educația de gen.....	80
Tabelul 2.2. Matricea educației de gen în copilărie și adolescent.....	91
Tabelul 2.3. Harta psihopedagogică a educația de gen a preșcolarilor (în familie și instituția preșcolară).....	93
Tabelul 2.4. Programul de colaborare a instituției preșcolare – familie centrat pe educația de gen a cadrelor didactice, a părinților și preșcolarilor.....	98
Tabelul 2.5. Formarea cadrelor didactice privind implementarea educației de gen în instituția preșcolară din perspectiva viziunii părinților și a copilului.....	100
Tabelul 2.6. Descriptorii competențelor parentale și a comportamentului de gen al preșcolarilor.....	105
Tabelul 3.1. Planificarea experimentului pedagogic.....	111
Tabelul 3.2. Programul de formare a culturii profesional pedagogice cadrelor didactice din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.....	122
Tabelul 3.3. Programul de formare a culturii pedagogice din perspectiva educației de gen destinat părinților.....	125
Tabelul 3.4. Programul de formare a culturii de gen a preșcolarilor.....	129
Tabelul 3.5. Nivelul culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice.....	133
Tabelul 3.6. Indicatorii culturii profesional pedagogice la nivel de constatare și verificare....	134
Tabelul 3.7. Rezultatele finale privind nivelul educației de gen a preșcolarilor.....	139
Tabelul 3.8. Rezultatele inițiale și finale ale particularitățile procesului educației de gen al preșcolarilor.....	140

LISTA FIGURILOR

Fig.1.1. Etapele de dezvoltare a competențelor parentale.....	66
Fig. 2.1. Schema culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen.....	102
Fig. 2.2. Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.....	103
Fig. 3.1. Identificarea și explicarea noțiunilor de bază ale educației de gen	116
Fig. 3.2. Nominalizarea stereotipurilor de gen învechite.....	116
Fig. 3.3. Cunoașterea consecințelor educației de gen incompetente/greșite.....	116
Fig. 3.4. Formularea de către părinți a obiectivelor educației de gen (în educația familială)...	116
Fig. 3.5. Elaborarea agendei educației de gen în cadrul familiei.....	117
Fig. 3.6. Elaborarea listei aspectelor importante în educația de gen a preșcolarilor.....	117
Fig. 3.7. Manifestarea modelelor pozitive comportamentale de gen.....	117
Fig. 3.8. Crearea condițiilor favorabile în familie pentru formarea comportamentelor de gen...	117
Fig. 3.9. Respectarea comportamentului simetric de gen de către preșcolari.....	118
Fig. 3.10. Cultura pedagogică a familiei la nivel cognitiv.....	135
Fig. 3.11. Cultura pedagogică a familiei la nivel comportamental-afectiv.....	135
Fig. 3.12. Cultura pedagogică a familiei la nivel operațional.....	136
Fig. 3.13. Cultura pedagogică la nivel reflexiv.....	137
Fig. 3.14. Schimbarea comportamentului de gen al părinților după programul formativ.....	137
Fig. 3.15. Schimbarea comportamentului de gen al preșcolarilor după programul formativ...	138

LISTA ABREVIERILOR

În limba română:

EG	– educația de gen
CP	– cultura pedagogică
CPP	– cultura profesional pedagogică
CG	– cultură de gen
ET	– educație timpurie
IP	– instituția preșcolară
CPD	– Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
CRET	– Cadrul de referință al educației timpurii
CET	– Curriculumul pentru Educație Timpurie
SÎDC	– Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani
s.	– subiecți în cadrul cercetării
exp. const.	– experimentul de constatare
exp. verif.	– experimentul de verificare

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Culturalizarea și democratizarea societății contemporane include mai multe componente. Una dintre cele mai importante componente reprezintă formarea culturii pedagogice a familiei, la general, și formarea culturii de gen a acesteia, în special.

Necesitatea de a începe educația de gen cât mai timpuriu este justificată de faptul că vârsta preșcolară este o perioadă senzitivă de formare a conștiinței, a identității de gen și a deprinderilor de comportare civilizată în conformitate cu rolurile sociale.

Concomitent cu fortificarea posibilităților biologice și psihologice de interiorizare a rolurilor sociale și a formării comportamentului de gen al preșcolarilor, este necesar să completăm și să valorificăm eficient potențialul cultural al părinților, mobilizând resursele lor pedagogice și resursele parteneriatului educațional familie – instituție preșcolară cu privire la realizarea educației armonioase integrale a tinerei generații, dar și a adulților, favorizând învățarea pe parcursul vieții acestora. Din acest motiv, este foarte important ca părinții și educatorii să cunoască particularitățile de vârstă, de personalitate (temperament, caracter, aptitudini etc.), cele psihosexuale și de gen, inclusiv specificul educației și dezvoltării fetei și a băiatului. Aceste cunoștințe necesită o orientare a instituțiilor de învățământ, mass-media și a întregii comunități spre formarea unei culturi pedagogice, a competențelor parentale de valorificare optimă a strategiilor educaționale generale și a celor specifice formării de gen a copiilor, care, de fapt, stau la baza formării personalității umane. În acest sens, adulții trebuie să evite unele opinii preconcepute și prejudecăți existente, să respecte egalitatea, să evite discriminarea de gen, oferind modele comportamentale masculine și feminine demne de urmat. Adulții trebuie să pună accentul pe formarea calităților morale la ambele genuri, să antreneze preșcolarii în efectuarea variatelor activități care dezvoltă judecata, raționamentul, identitatea și conduita axată pe democratizarea relațiilor, valorizarea egalității șanselor și prevenirea segregării sau discriminării de gen.

Calitatea educației de gen a preșcolarilor este dependentă de nivelul culturii pedagogice a adulților, inclusiv a părinților, de conștientizarea aspectului vizat și desigur că de potențialul intelectual și moral al acestora. De aceea este necesară o muncă asiduă, sistematică și competentă în domeniul educației și culturalizării familiei prin organizarea-desfășurarea unui parteneriat calitativ familie – instituție preșcolară, în cadrul căruia se vor completa și aprofunda cunoștințele și competențele, resursele pedagogice ale părinților. Pentru ca o familie să-și exercite funcția educativă eficient, ea trebuie să dispună de o cultură generală, una pedagogică și

să conștientizeze că perspectiva educației de gen reprezintă cheia succesului în formarea unei personalități integrale, deoarece ambele genuri contribuie la prosperarea societății. Noul demers de fortificare a educației părinților pentru a spori calitatea educației copiilor se regăsește în: *Codul Educației al Republicii Moldova* [44]; *Strategia privind protecția copilului pe anii 2014-2020* [167]; *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020. Educația 2020* [164]; *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022* [165]; *Planul național de acțiuni pentru anii 2019-2024 privind implementarea Strategiei intersectoriale de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2024* [283] și în *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”* [285].

Aspecte foarte importante pentru educația de gen a populației și asigurarea egalității între femei și bărbați în arealul autohton sunt elucidate în următoarele documente de stat: *Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați* [101]; *Programul național al egalității femeilor și bărbaților (2010-2015)* [137]; *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova (2016-2020)* [166]; *Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020* [168].

Aceste documente revendică o educație realizată pe ambele planuri, a familiei/părinților și a copiilor prin implicarea tuturor actorilor sociali, accentul fiind pus pe valorificarea unei educații cu caracter anticipativ și prospectiv, pe formarea culturii pedagogice a părinților.

Cunoștințele teoretice și praxiologia educației de gen, integrându-se în cultura pedagogică personală și cea profesională a cadrelor didactice ce activează în instituțiile preșcolare, au prerogativa formării conduitei civilizate a tinerei generații.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Unele aspecte generale ale culturii familiei și a educației copiilor, transmiterea valorilor umane sunt abordate în lucrările cercetătorilor: Terrisee B., Teottier E. [273]; Durning P. [257]; Stănciulescu E. [159, 160]; Segalen M. [149], Silistraru N. [150, 151, 152] etc. Conceptul generalizator *ethos pedagogic/cultură pedagogică* a persoanei a fost definit de Bourdieu P., Passeron J.C. [250], Гребеньков И.В. [200], Мудрик А. В [223], Sacaliuc N. și Cojocaru V. [146]. Mai detaliat conceptul dat a fost analizat de Stănciulescu E. [159]. *Ethosul pedagogic familial* a fost investigat multiaspectual din perspectiva educației familiale și a educației pentru familie de către Cuznețov Larisa [62]. Cercetătoarea a definit conceptul de cultura/ ethos pedagogic familial, menționând că acesta reprezintă totalitatea valorilor materiale și spirituale pe care le posedă și le promovează familia ca instituție socială. A fost demonstrat și argumentat faptul că valorile spirituale rezidă în cunoștințele variate pe care le posedă membrii familiei,

virtuțile, convingerile, tradițiile, modelele comportamentale ale părinților, copiilor, bunicilor și atitudinile valorice ale acestora. Valorile spirituale determină dimensiunea obiectivă a culturii familiei, care se manifestă la nivel comportamental și la nivelul explorării valorilor materiale. Cuznețov Larisa a stabilit structura culturii/ethosului pedagogic familial [62, p.99-112].

Cercetările ce vizează problema formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor este investigată fragmentar. În lucrările cercetătorilor atestăm doar abordarea unor repere teoretice ale educației de gen, redarea unor scheme ale formării identității de gen și a analizei stereotipurilor de gen: Bem S.L. [246], Burn S.M. [251], Кош И. С. [216], Eagly A. H. [258], Берн III. [190], Bucun N. și Jardan V. [26]. Unele particularități ale educației de gen în familie, repartizarea obligațiunilor parentale, modelele comportamentale ale părinților, metodele aplicate în educația familială sunt reflectate în lucrările cercetătorilor: Kellerhals J. [262], Montandon C. [266], Campbell R. [30], Stănculescu E. [159], Salade D. [148], Muldworf B. [267], Mitrofan I. și Ciupercă C. [112], Ciofu C. [41], Bătrînu E. [8], Mocanu L. [117] etc. Idei privind educația de gen în cadrul familiei prin prestare de modele comportamentale de gen aflăm în lucrările lui: Baumrind D. [279], Saxton L. [270], Bell R. R. [245]. Fundamentarea pedagogiei și culturii de gen și identificarea valorilor de gen în Republica Moldova a fost realizată de Bodrug-Lungu V. [20]. Structura culturii de gen și metodologia educației de gen sunt elucidate în lucrările cercetătorilor: Miroiu M. [111], Goraș Postică V. și Handrabura L. [92], Пфай-Эффингер Б. [228], Татабадзе И. [289], Connell R. W. [256], Hofstede G. [261], Bodrug-Lungu V. [13], Boroza M. [23]. Tangențial este abordată educația de gen în raport cu particularitățile de vârstă ale preșcolarului și nevoile acestuia în lucrările lui: Golu P. și Verza E. [83], Zlate M. [183], Șchiopu U. [170], Cemortan S. [36]. Unele repere psihopedagogice ale parteneriatului școală-familie în contextul educației de gen sunt evidențiate în lucrările cercetătorilor: Vrăsmaș E. [181], Bunescu Gh. [27], Некрасов А. [225], Кош И. С. [216] etc. Un șir de aspecte și probleme de sensibilizare a pedagogilor privind educația de gen în Republica Moldova au fost elucidate în revista *Studii gender* (2001), coordonată de Morărescu M. (Cojocaru-Boroza M.) [121].

Abordarea eficienței relațiilor familiale prin formarea competențelor parentale, inclusiv și a celor care includ educația de gen, le găsim la: Эйдемиллер Э. Г. [Apud 62, p.31], Cuznețov Larisa [Ibidem]. Particularitățile educației de gen în familie la vârsta preșcolară sunt reflectate în cercetarea lui Anghel R. [1], iar educația de gen la vârsta preadolescenței o aflăm în lucrările lui Mutu T. [124] etc.

Astfel, observăm că rămâne insuficient cercetată problema formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen, anume a preșcolarilor. Nu sunt stabilite reperele teore-

tico-aplicative, nu este investigat specificul strategiilor și tehnologiei educației de gen a preșcolarilor în cadrul familiei și în cadrul valorizării parteneriatului educațional familie-instituție preșcolară. Situația descrisă oferă un tablou clar, care permite să *identificăm un șir de probleme și contradicții în educația de gen*, care necesită o investigație multilaterală, motivele fiind:

- dificultățile social – economice și demografice din republică, care provoacă distorsiuni legate de lipsa unuia sau a ambilor părinți, iar copiii sunt educați deseori de bunici, frați sau alte rude, ceea ce creează un șir de contradicții și probleme în educația de gen a copiilor;
- democratizarea relațiilor sociale are impact pozitiv, însă respectarea egalității și echității sociale este una mai mult declarată decât reală; se observă elemente de discriminare și segregare de gen și distorsionarea conduitelor din cauza feminizării băieților și masculinizării fetelor;
- se face simțită lipsa unei fundamentări pedagogice a culturii familiei, mai cu seamă din perspectiva promovării valorilor de gen și a educației de gen;
- acțiunea educativă familială realizată de părinți, dar și cea educativă formală preșcolară, realizată de cadrele didactice, necesită o redefinire și fundamentare din perspectiva formării culturii pedagogice a familiei, abordată din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.

Această stare a lucrurilor a generat **problema cercetării**: *Care sunt reperele teoretico-aplicative ale formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor?*

Obiectul cercetării reprezintă procesul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.

Scopul cercetării constă în determinarea și validarea experimentală a reperelor teoretico-aplicative ale formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor, structurate într-un model funcțional.

Obiectivele cercetării:

1. Interpretarea epistemologică a *culturii pedagogice a familiei* din perspectiva *educației de gen*.
2. Elucidarea evoluției *educației de gen* ca parte componentă a genezei *culturii pedagogice familiale* și a politicilor, și practicilor educaționale și sociale.
3. Determinarea implicațiilor educative ale resurselor parteneriatului familie-instituție preșcolară asupra formării culturii pedagogice a părinților din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.

4. Determinarea principiilor și condițiilor psihopedagogice de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen.
5. Elaborarea, experimentarea și validarea *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor* (care include reperele teoretico-aplicative).

Ipoteza cercetării: formarea culturii pedagogice a familiei poate deveni un mijloc eficient de dezvoltare a personalității preșcolarilor din perspectiva educației de gen, dacă se vor:

- dezvălui esența epistemologică a conceptelor specifice, a componentelor culturii familiei și a posibilităților educației de gen;
- corela educația de gen cu educația morală și cu celelalte componente ale educației și formării culturii pedagogice a familiei;
- elabora, fundamenta și valida strategia educației de gen aplicată în familie și instituția preșcolară;
- determina, elabora și aproba reperele teoretico-aplicative ale formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor.

Metodologia cercetării științifice. Investigația s-a realizat în baza studierii și valorizării concepțiilor și principiilor educației și a educației de gen din domeniul pedagogiei generale, pedagogiei și psihologiei preșcolare, sociologiei educației, pedagogiei familiei, teoriei generale a educației. În mod special, drept reper epistemologic general a servit *Sistemul educației pentru familie* și anume structura, specificul, funcționarea ethosului/culturii pedagogic familial, principiile și condițiile psihopedagogice de formare ale competențelor parentale elaborate de Cuznețov Larisa [52, 57, 58]. În calitate de repere teoretice privind formarea identității de gen, ca structură de bază a personalității, în procesul continuu de formare a genului pe parcursul vieții au servit ideile cercetătorilor: Кон И. С. [216] , Клецина И. С. [209], Некрасов А. [225], Штылева Л.В. [242]; teoria învățării sociale a modelelor de rol Bandura A.[253] și Mead M. [Apud, 124, p.13], Chodorow N., [255]; teoria funcționalismului sistemic, concepția diferențierii și identității de gen (Freud S. [76], Stănciulescu E. [160]); aspectele teoretice ale educației sexuale (Rousseau J. J., Lock J., Fenelon Fr. [Apud, 156]) și ale culturii educației de gen (Miroiu M. [111], Bodrug-Lungu V. [14], etc.); concepția pedagogiei de gen (Bodrug-Lungu V. [20] etc.); strategia educației de gen a preadolescentului în familie (Mutu T. [124],); tezele privind repartizarea obligațiunilor parentale în cadrul educației familiale (Montandon C. [266], Stănciulescu E. [159], Muldworf B. [267] etc.); aspectele socio-psihopedagogice ce țin de desfășurarea parteneriatului instituție preșcolară – familie (Larisa Cuznețov [61], Mîslițchi V.

[115], Mocanu L. [117]; semnificația valorică a umanului și moralei în viața familiei (Larisa Cuznețov [59], Azarov I. [4], Băran-Pescaru A. [8], Bunesu Gh. [27], Ciofu C. [41], Panico V. [130] etc.); repere teoretice și strategii educative cu privire la formarea personalității preșcolarului (Piajet J. [Apud, 277], Zlate M., Verza E. [183], Sacaliuc N., Cojocaru V. [146], Mocanu L. [119], Baraliuc N. [6]); strategii și tradiții populare în educația familială a copiilor (Silistraru N. [150, 151]).

Metodele cercetării:

- *metode teoretice*: metoda bibliografică, analiza și sinteza; predicția, interpretarea, compararea; sistematizarea, generalizarea;
- *metode practice*: modelarea; proiectarea; experimentul pedagogic; chestionarul, observația, studiul de caz, consilierea;
- *metode statistice* de prelucrare cantitativă, calitativă și comparativă a rezultatelor obținute, inclusiv reprezentarea grafică a acestora.

Noutatea și originalitatea științifică este obiectivată de:

- determinarea și argumentarea științifică a reperelor teoretico-aplicative ale culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen;
- precizarea și delimitarea conceptelor de bază ale culturii pedagogice a familiei, realizate în baza analizei și esențializării evoluției abordărilor și teoriilor problematice în contextul educației de gen; scoaterea în evidență și analiza politicilor statale privind asigurarea egalității șanselor între bărbați și femei, formarea abilităților și competențelor parentale; sensibilizarea și educația de gen a copiilor și adulților;
- identificarea și fundamentarea condițiilor psihopedagogice și a principiilor formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor în cadrul colaborării instituție preșcolară – familie;
- fundamentarea, argumentarea și validarea științifică a *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*.

Rezultatele științifice obținute în cercetare rezidă în determinarea și valorificarea reperelor teoretico-aplicative a culturii pedagogice a familiei, structurate în *Modelul de formare a culturii pedagogice din perspectiva de gen a preșcolarilor*, implementarea căreia a condus la schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor părinților, contribuind la depășirea dificultăților familiale în educația de gen a preșcolarilor cu accent pe formarea identității de gen, a parteneriatului de gen, centrat pe non-discriminare, prevenirea segregării de gen și respectarea echității și egalității de gen.

Semnificația teoretică a cercetării. Importanța teoretică a cercetării este susținută de conceptualizarea, analiza și determinarea reperelor teoretice privind formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen; stabilirea condițiilor psihopedagogice și a principiilor desfășurării eficiente a educației de gen în familie; determinarea specificului de învățare/cultivare a părinților și respectare a particularităților psihologice de vârstă și de personalitate ale copilului preșcolar în contextul educației de gen; argumentarea științifică a procesului educației de gen a preșcolarilor în cadrul familiei și instituției preșcolare.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în elaborarea și validarea ansamblului de instrumente pedagogice, concentrate în *Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, care, prin esența și importanța lor teoretică și praxiologică, reprezintă fundamentele pedagogice operaționalizate. Reperele teoretico-aplicative, determinate, elaborate și valorificate conform condițiilor stabilite în cercetare, au contribuit la formarea culturii pedagogice a familiei și culturii de gen a copiilor de vârstă preșcolară. Cercetarea realizată a demonstrat că toate instrumentele pedagogice, care au fost incorporate în ***Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educația de gen a preșcolarilor: Curriculumul „Educația de gen a preșcolarilor”, destinat cadrelor didactice și părinților; Grila caracteristicilor comportamentelor de gen ale preșcolarilor; Modelele familiale și educația de gen; Dificultățile familiei, privind educația de gen; Matricea educației de gen în copilărie și adolescență; Harta psihopedagogică a educației de gen a preșcolarilor în cadrul familiei și instituția preșcolară; Structura culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen; Descriptorii competențelor parentale și ai comportamentului de gen al preșcolarilor; Programul de colaborare instituție preșcoală – familie, centrat pe educația de gen a cadrelor didactice, părinților și preșcolarilor; Ghidul practic orientativ al priorităților educației de gen în cadrul familiei; Programul de formare a culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice; Programul de formare a culturii pedagogice a părinților și Programul de formare a culturii de gen a preșcolarilor*** și pot fi aplicate cu succes în ședințele cu părinți, centrate pe formarea culturii pedagogice a acestora din perspectiva educației de gen; formarea continuă a cadrelor didactice și educația de gen a preșcolarilor.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul experimentului pedagogic, desfășurat în trei etape în 4 instituții de educație timpurie pe un lot experimental alcătuit din cadre didactice, părinți și preșcolari prin constatarea situației la tema investigată, dar și prin experimentarea și validarea *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, inclusiv prin intermediul publicațiilor științifice și a

comunicărilor la seminarele metodologice, ședințele metodice, conferințele științifice internaționale și a activităților practice cu preșcolarii și părinții acestora.

Aprobarea rezultatelor științifice. Cercetarea s-a realizat în cadrul *Institutului de Științe ale Educației*. Rezultatele cercetării au fost discutate și aprobate în cadrul Sectorului *Educație Timpurie*; a seminarelor metodologice; a întrunirilor metodice cu părinți și cadrele didactice, organizate în instituțiile de învățământ preșcolar. Ideile de bază și rezultatele investigației teoretice și experimentale au fost promovate și aprobate prin intermediul comunicărilor la conferințele internaționale și naționale, la fel, prin valorificarea celor 2 capitole în monografii, 2 ghiduri metodologice pentru cadre didactice, părinți și preșcolari, și platforma *stelladuminica.weebly.com*.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele cercetării au fost reflectate în 22 articole științifice și comunicări la conferințe internaționale (15); în 2 capitole din monografia *„Socializarea copiilor de vârstă timpurie”* și *„Repere metodologice pentru socializarea copiilor de vârstă timpurie”* și 2 ghiduri metodologice pentru cadre didactice și părinți *„Proiectarea activităților integrate a copiilor de vârstă preșcolară mare din perspectiva educației de gen cu orientare parteneriat instituție preșcolară-familie” (volum II și III)*.

Volumul și structura tezei: Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (290 de surse), 34 anexe. În total conține 145 pagini text de bază, 18 figuri și 17 tabele.

Cuvinte-cheie: cultură pedagogică, cultură profesională pedagogică, instituție preșcolară, cultura de gen, educație de gen, preșcolar, educator parental, activități centrate pe educația de gen, parteneriat educațional, valori de gen.

Sumarul compartimentelor tezei

Introducerea include actualitatea și importanța problemei de cercetare, descrierea situației în domeniul de cercetare, problema, obiectul, scopul, obiectivele și ipoteza cercetării, metodologia cercetării științifice, noutatea și originalitatea științifică a cercetării, semnificația teoretică și aplicativă a cercetării, aprobarea și implementarea rezultatelor cercetării, sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, **Repere teoretice privind formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen**, conține studiul epistemologic al problemei și scoate în evidență esența și conținutul conceptelor de bază: cultura pedagogică, cultura profesională pedagogică, educație de gen.

În cadrul capitolului a fost analizată evoluția orientărilor științifice privind cultura pedagogică a familiei și a educației de gen, ceea ce a permis să fie elaborate următoarele

instrumente teoretice: *Abordările teoretice privind conceptul de gen; Interpretarea conceptului de cultură pedagogică; Grila caracteristicilor comportamentelor de gen ale preșcolarilor.*

Instrumentarea teoretică a fost completată cu identificarea și precizarea particularităților de vârstă și de personalitate ale preșcolarilor și adulților, cu analiza specificului și caracterului dificultăților în educația de gen a preșcolarilor; stabilirea nivelului culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice și culturii pedagogice a părinților, descrierea acțiunii educative privind EG în instituțiile preșcolare și în familie.

Procesul studiului epistemologic și identificarea orientărilor, teoriilor și accepțiunilor privind educația de gen a permis să fie stabilite reperele teoretice în baza cărora au fost determinate și elaborate cele aplicative. Nume de referință în realizarea conceptualizării și stabilirii reperelor teoretice au fost: Lock J., Rousseau J. J., Fenelon Fr. [Apud, 156], Freud S. [76], Bem S. [248], Burn Sh. [251], Кош И. С. [216], Eagly A. H. [258], Miroiu M. [111], Cuznețov Larisa [55, 62], Bodrug-Lungu V. [13, 14, 15, 16], Silistraru N. [150], Stănciulescu E. [159, 160, 161], Vrăsmaș E. [180] etc.

Capitolul 2, **Configurații de formare a culturii pedagogice din perspectiva educației de gen a preșcolarilor**, reflectă dificultățile percepute în problematica educației de gen și reflectarea asupra relevanței acestei dimensiuni pentru procesul de educație al preșcolarilor în cadrul instituției preșcolare și familie. Acestea au fost stabilite în baza analizei literaturii de specialitate și a investigației preliminare, realizate pe un lot de 210 de subiecți. Tot în acest capitol este prezentă lista *Dificultăților familiei privind educația de gen*, fiind descrise și interpretate cauzele și esența acestora. Specificul lor este corelat cu analiza particularităților de vârstă ale preșcolarilor și acțiunile educative familiale explorate de părinți.

În acest context, au fost stabilite perspectivele formării culturii profesional pedagogice ale cadrelor didactice, culturii pedagogice a familiei/părinților și culturii de gen a părinților și a preșcolarilor. Concomitent cu aceasta, au fost analizate *Modelul familial, de tip tradiționalist, Modelul de tip egalitar, Modelul de tip autoritar și individualist, Modelul de tip tranzitoriu*, ceea ce a asigurat determinarea etapelor, strategiilor operaționale de organizare și desfășurare a ședințelor cu cadrele didactice și părinții și a celor de organizare a activităților de educație de gen pentru preșcolari; a caracteristicilor esențiale ale învățării adulților și preșcolarilor. Acest capitol reflectă fundamentarea și elaborarea *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, care încorporează reperele teoretico-aplicative determinate și argumentate științific.

În finalul capitolului au fost stabilite și fundamentate științific *Matricea educației de gen în copilărie și adolescență*, care cuprinde specificul etapei de vârstă și gen, strategiile educative

operaționale și cele magistrale, *Harta psihopedagogică a educației de gen a preșcolarilor (în familie și instituția preșcolară)*, unde sunt descrise condițiile psihopedagogice de formare ale culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor, *Structura culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen*, care clarifică componentele culturii pedagogice și funcționarea acestora.

În capitolul 3, **Dimensiunea experimentală a formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor**, se conturează experimentul pedagogic în totalitatea etapelor sale (de constatare, de formare și de verificare/control).

Este elucidat designul cercetării, prin evidențierea scopului și obiectivelor; este prezentă detalierea fiecărei etape, a acțiunilor și activităților investigative; se descriu și se analizează rezultatele obținute; se evidențiază termenii de realizare a cercetărilor și concluziile efectuate pe margea investigației experimentale.

Capitolul reflectă rezultatele experimentului de constatare (***tehnica aplicată înainte și după/before-and-after-method***) și a celui de formare; implementarea *Modelului de formare a culturii pedagogice familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, care încorporează reperele teoretico-aplicative determinate și argumentate științifice; elaborarea *Curriculumului „Educației de gen a preșcolarilor”*, destinat *cadrelor didactice și părinților*, explorarea ***Programului de formare a culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice; Programul de formare a culturii pedagogice a părinților*** (unitățile de competență, conținutul activităților, formele, metodele, competențele parentale de gen etc.) și ***Programul de formare a culturii de gen a preșcolarilor***. Capitolul elucidează descrierea, analiza și interpretarea rezultatelor obținute la etapa finală de verificare.

La fel, capitolul conține reprezentările grafice care redau dinamica și rezultatele investigației realizate. Acestea sunt analizate și interpretate în conformitate cu obiectivele experimentului pedagogic și a cercetării în întregime. În acord cu strategia, logica și scopul cercetării s-a constatat, s-a format și s-a verificat nivelul culturii pedagogice sub aspect cognitiv, comportamental-afectiv, operațional și reflexiv și nivelul culturii de gen al preșcolarilor. Indicatorii schimbării comportamentului de gen al părinților după programul formativ și indicatorii comportamentului de gen al preșcolarilor au asigurat observarea și măsurarea rezultatelor obținute în ambele loturi experimentale/ de adulți și de copii. Schimbarea comportamentului de gen al părinților și preșcolarilor după programul de inițiere și formare, în domeniul vizat este evidentă.

Compartimentul ***Concluzii generale și recomandări*** conține sinteza principalelor idei, rezultatelor științifice și a celor experimentale ale investigației, recomandările cât și deschiderile în perspectivele posibile de cercetare.

1. REPERE TEORETICE PRIVIND FORMAREA CULTURII PEDAGOGICE A FAMILIEI DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN

1.1. Delimitări și precizări conceptuale: *cultura pedagogică a familiei și educația de gen*

În ultimele decenii, fenomenul de cultură începe să fie studiat nu numai de antropologi, istorici, sociologi ci și de pedagogi. În cercetările pedagogice cultura este studiată pentru a identifica nivelul de inteligență, practicile valorificate de cadrul didactic, experiențele educative ale părinților, nivelul dezvoltării intelectuale al copiilor.

Pentru a preciza conceptul de *cultură pedagogică a familiei* vom realiza la început o analiză teoretică a termenului *cultură*.

Termenul *cultură* provine de la verbul latin *colere*, conținutul căruia la început se trata polisemantic. Prin el se subînțelegea prelucrarea solului, mai târziu acesta desemna absolut toate schimbările din natură, care aveau loc în rezultatul acțiunii oamenilor. Treptat termenul de *cultură* a început să fie utilizat în raport cu oamenii, urmând să însemne totul ce este creat de oameni [89, p.16]. În a doua jumătate a sec. al XVIII-lea cu această semnificație termenul latin *cultură* a intrat în circuitul științific european.

Conceptul de cultură a avut de parcurs o cale istorică sinuoasă. A fost utilizat ca un cuvânt laic ce desemna persoană *cultivată*. În special antropologii s-au referit la obiceiurile și ritualurile pe care societățile le-au dezvoltat pe parcursul istoriei [89, p.17]. Cu timpul cultura a devenit obiectul cercetării multor științe umaniste; mai întâi de toate, a filosofiei. În opinia filosofilor (Karan M.C. [205, p.18], cultura reprezintă în sine nu numai patrimoniul, produsul activității umane, dar include și procesul de schimbare nemijlocită a omului și a lumii prin valorificarea acestuia.

În sens larg, conceptul de *cultură poate fi considerat un ansamblu de trăsături distinctive, spirituale și materiale, intelectuale și afective, care caracterizează o societate sau un grup social* [278]. Cultura înglobează, pe lângă arte și litere, moduri de viață, drepturile fundamentale ale omului, sistemele de valori, tradițiile și credințele [122, p.6]. Astfel, cultura asigură ființa umană cu capacitatea de reflecție asupra propriei personalități, face din individ o ființă umană rațională, critică, empatică, aptă pentru relaționare și inserție socială.

Studiul teoretic realizat ne-a permis să stabilim *cultura pedagogică* ca o parte componentă a culturii generale a omului. Un șir de specialiști (Azarov I.P. [4], Амонашвили С.А. [185], Бондаревская Е.В. [194], Гребеньков И.В. [201], Мудрик А. В [223]) în domeniul vizat diferențiază *cultura pedagogică profesională* a cadrelor didactice și *cultura pedagogică a părinților*. Unii cercetători [194, 201] descriu *cultura pedagogică a părinților*, iar alții [223]

vorbesi despre *cultura pedagogică a familiei*. Noi acceptăm ambele poziții, dar totuși facem o precizare: al doilea concept, *cultura pedagogică a familiei*, este unul mai complex, deoarece nu evidențiază doar părinții și cultura acestora, ci desemnează competențele parentale și sistemul valoric al întregii familii.

În studiile autohtone destinate familiei, eticii educației familiale, cercetătoarea Cuznețov Larisa în lucrarea sa „*Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*” a dedicat un capitol separat educației familiale ca demers pedagogic și cultural de formare a familistului [62, p.80-140], în care elucidează *ethosul(cultura) pedagogic familial*, componentele acestuia, schema duală de funcționare, descriind detaliat valorile familiale, structurate în *dimensiunea subiectivă a culturii familiale* (valori, cunoștințe, credințe, norme/principii, reguli și atitudini) și *dimensiunea obiectivă a culturii familiale*, care se manifestă la nivelul produselor comportamentale (mod de viață, modul de interacțiune și comunicare, modul de organizare al mediului familial și modul de educație al copiilor) și la nivelul produselor/valorilor materiale (locuință, alte construcții, utilaje, obiecte, mobilier etc.) și valorilor ideale (produse ale științei, artei, creativității membrilor familiei). Totodată, cercetătoarea demonstrează interacțiunea acestora la nivel familial și la nivel social [Ibidem, p.105-107].

Noi aderăm la aceste accepțiuni și precizăm că în cadrul cercetării noastre, ne vom axa pe conceptul *cultura pedagogică a familiei*, având în vedere structura descrisă anterior.

În conformitate cu studiile privind transmiterea și reproducerea intergenerațională a modelelor culturale și a statutelor sociale [160]; esența și conținutul *ethosului pedagogic/ culturii pedagogice*, abordate de Bourdieu P. și Passeron J.C. în lucrarea sa „*Les Heritiers. Les etudians et la culture*” [250, p.17-38]; specificul ethosului pedagogic familial (Cuznețov Larisa) și analiza abordărilor filosofice [62], am determinat componentele generale ale culturii pedagogice și funcțiile culturii pedagogice familiale.

De fapt, fiecare cercetător include în această noțiune înțelegerea sa a esenței culturii și a problemelor pedagogice. Aceasta complică, dar și asigură diversificarea cercetărilor comparative și aprofundează căutările teoretice. De exemplu, T.A. Куликова propune următoarea definiție pentru *cultura pedagogică*: *Aceasta este o componentă a culturii generale a omului și își găsește reflectare în experiența acumulată de generațiile precedente, îmbogățindu-se permanent prin educația copiilor în familie* [Apud 218, p.14].

Componentele de bază ale culturii pedagogice includ componenta *etnopedagogică*, *istorico-culturală*, *social-pedagogică*, *filosofic-socială*. Aceste patru componente sunt abordate în literatura de specialitate (Бондаревская Е. В. [194], Видт И.Е [197], Бенин В. Л. [189],

Silistraru N. [230] etc.] ca concepte operaționale, integrate în conceptul fundamental de cultură pedagogică.

De aici se observă funcțiile culturii pedagogice, inclusiv și a celei familiale, fiindcă familia reprezintă o instituție socială de reproducere a speciei umane, a culturii ei, cu impact educativ decisiv în perpetuarea valorilor socio-umane.

Așadar, *cultura pedagogică a familiei reprezintă ansamblul valorilor spirituale și materiale, modalitățile de transmitere a lor, competențele parentale prin care se realizează culturalizarea și educația tinerei generații*. Conceptul include și produsul final: personalitatea integral și armonios dezvoltată, inclusiv din perspectiva educației de gen.

Specialiștii din domeniu (Bodrug-Lungu V. și Jardan V.[21], Handrabura L. și Goraș Postică V.[92] vin cu interpretări specifice ale conceptului **educației de gen**, acestea fiind prezentate în felul următor:

- *educația de gen* are ca scop promovarea *echității și a parteneriatului de gen*;
- *educația de gen* abordată ca modalitate de *schimbare a conștiinței sociale*, ce contribuie la reconsiderarea concepției de viață, extinderea libertății de alegere, *oferind șanse egale de autorealizare a potențialului individual feminin și masculin*;
- *educația de gen* are drept finalitate generală formarea culturii nonsexiste, egalitariste, de parteneriat.

Ca o concluzie esențializată, *educația de gen/gender* reprezintă un instrument important de introducere a dimensiunii de gen în dezvoltarea societății și realizării egalității genurilor (elaborat în cadrul cercetării) pentru a preîntâmpina discriminarea și segregarea de gen a oamenilor.

Pentru a dezvălui conținutul și esența *educației de gen*, putem trece în revistă abordările teoretice care definesc conceptul de gen (Tabelul 1.1).

Tabelul 1.1. Abordările teoretice privind conceptul de gen

Teoriile conceptului de gen	Cercetătorii domeniului
1	2
I. Teoriile biologice se bazează pe abordările oferite de științele, naturii/biologice. Acestea explică în ce măsură ne naștem bărbați sau femei și în ce măsură biologia ne determină genul. Teoriile argumentează faptul că biologia determină și justifică diferențele de gen nu numai în aspect fizic, dar și în aspect comportamental. Conform acestor teorii, orice altă explicație am încerca să găsim diferențelor de comportament dintre femei și bărbați, întotdeauna ne vom întoarce la ceea ce este dat din punct de vedere biologic și nu poate fi schimbat, anume de la aceste date trebuie să pornim în înțelegerea relațiilor de gen.	Darwin Ch. Wilson E. Bainbridge D. Richard Cf. Lippa A. Sullivan C. F. `Brien J. O

1	2
1. Teoria evoluționistă s-a dezvoltat plecând de la concepțiile lui Charles Darwin, părintele sociobiologiei moderne și Wilson E. [275], care susțineau că, de-a lungul evoluției noastre ca ființe umane, bărbații au fost, din cele mai vechi timpuri, responsabili pentru apărarea grupului și pentru vânătoare, iar femeile au fost cele care aveau grijă de ceilalți și preparau hrana, precum și îmbrăcăminte membrilor grupului. Acest proces de împărțire a rolurilor se consideră că ar fi pus presiuni evolutive diferite asupra indivizilor, asupra femeilor și respectiv asupra bărbaților. Apărarea grupului, presupunea confruntări fizice frecvente, a făcut ca bărbații să aibă dimensiuni corporale mai mari și să devină mai agresivi. Avantajul pe care îl oferea forța fizică bărbaților, în competiție cu alți bărbați, a avut drept corespondent la femei, dezvoltarea abilităților de limbaj, care ofereau un avantaj social. Fiind preocupate de îngrijirea celorlalți, femeile au dezvoltat o sensibilitate non-verbală, devenind capabile să perceapă eventualele amenințări asupra sănătății copiilor, ceea ce a sporit acestora șansele de <i>supraviețuire</i>, le-a înzestrat cu intuiție.	Darwin Ch. Wilson E.
2. Teoria genetică afirmă că genul este predeterminat biologic. Astfel, începând cu a doua jumătate a secolului trecut, specialiștii au demonstrat că AND-ul conține 23 de perechi de pachete de material genetic numite cromozomi. Dintre aceștia, o anumită pereche este crucială în determinarea sexului. Femeile, având doi cromozomi X, transmit cromozomul X urmașilor de ambele sexe, bărbații, având un cromozom X și unul Y, transmit cromozomul Y numai urmașilor masculi. Cercetătorii geneticieni precum Bainbridge D. [244] susțin și argumentează, faptul că în codul nostru genetic nu numai că este înscris sexul, dar și că și acesta ne influențează decisiv viața.	Bainbridge D.
3. Teoria privind influența hormonală Teoria genetică a contribuit la apariția și dezvoltarea unei alte teorii conform căreia tipul de cromozomi moșteniți influențează apariția organelor sexuale la făt și, implicit, determină tipul de hormoni produși. Astfel, prezența cromozomului Y determină apariția glandelor sexuale masculine, care secretă hormonul numit testosteron. Acesta este purtat de fluxul sangvin prin organism și influențează dezvoltarea fizică diferită a fătului mascul. Se consideră că expunerea la testosteron influențează identitatea de gen și comportamentele ce țin de aceasta, cum ar fi: <i>orientarea sexuală, agresivitatea, comportamentul matern sau patern și chiar anumite abilități cognitive, cum ar fi abilitățile vizuale spațiale</i> [264]. Teoria vizată susține că pe lângă influența asupra caracteristicilor și comportamentelor sexuale ulterioare, hormonii au o influență asupra dezvoltării creierului. Astfel, prezența hormonilor masculini în timpul vieții intrauterine determină dezvoltarea unui <i>creier masculin</i>, iar în absența hormonilor masculini, se dezvoltă <i>creierul feminin</i>.	Richard Cf. Lippa A.
4. Teoria diferențelor structurale ale sistemului nervos Există studii care indică faptului că prezența hormonilor sexuali afectează diferit anumite părți ale creierului de-a lungul vieții. Astfel, cercetările în domeniul anatomiei și fiziologiei omului au documentat diferențe de mărime între creierul bărbaților și al femeilor. Aceste observații au condus, în mod „științific”, la etichetarea femeilor ca fiind inferioare bărbaților din punct de	Claire F. Sullivan C. F. Brien J. O

1	2
vedere intelectual. Ulterior, s-a demonstrat faptul că, prin comparație cu greutatea corporală a femeilor, respectiv al bărbaților, nu există nici o diferență de mărime între creierele indivizilor, aparținând celor două sexe. Mărimea fiind exclusă ca explicație a diferenței de gen, cercetările s-au concentrat asupra structurii creierului. Analizând structura sistemului nervos central, s-a observat că o parte a acestuia, <i>hipotalamusul</i>, controlează anumite funcții de bază, precum reglarea temperaturii, apetitul și impulsurile sexuale. Specialiștii din domeniul dat au găsit diferențe între anumite părți ale hipotalamusului femeilor și al bărbaților. Astfel, un anumit segment de celule nervoase din <i>hipotalamus</i> este, conform cercetărilor, mai mare la bărbați decât la femei [272]. <i>Corpul calos</i>, o altă componentă a sistemului nervos central, le-a dat specialiștilor motive să explice diferența dintre femei și bărbați. Astfel, o anumită parte a acestuia, numită <i>splenium</i>, s-a descoperit că este mai mare la femei decât la bărbați. Funcțional, este posibil, susțin cercetătorii, ca această componentă a corpului calos să determine abilități vizuale spațiale mai mari la bărbați și abilități verbale mai sporite la femei [272]. Există o serie de argumente bazate pe cercetările științifice care susțin existența unei diferențe structurale între sistemul nervos al femeilor și bărbaților. Pe lângă cele menționate, o serie de alte diferențe au fost documentate recent. Astfel s-a stabilit că există diferențe între greutatea celor două emisfere cerebrale, acestea fiind mai mici la femei decât la bărbați; <i>planum temporale</i> – o regiune a lobului temporal responsabilă de limbaj – este relativ mai mare la femei decât la bărbați; densitatea celulară a materiei cenușii în regiunile responsabile de limbaj este mai mare la femei decât la bărbați; anumite regiuni ale lobului occipital – zonă responsabilă de procesarea vizuală a informației – sunt diferite la bărbați etc. Studiile asupra creierului uman sunt în plin proces de dezvoltare, comunitatea științifică așteaptă și alte dovezi în sprijinul argumentelor că am fi structural diferiți din punct de vedere al sistemului nervos, provocarea însă constă în a arăta nu numai că aceste diferențe există, ci și în a demonstra cum anume acestea corelează cu diferențele comportamentale și psihologice dintre femei și bărbați.	
II. Teoriile sociale ale genului susțin că nu ne naștem femei sau bărbați, ci devenim astfel, urmare a influențelor mediului social în care ne dezvoltăm ca indivizi. Avem de-a face, deci, cu o socializare de gen, cu o formare a identității de gen în cadrul procesului de socializare.	Chodorow N. Mischel W. Bussey K. Bandura A.
1. Teoria relațiilor obiectuale Cercetătorul N. Chodorow preia ipoteza freudiană a modelării identității după cea a părintelui de același sex, dar susține că, la un anumit moment în procesul de dezvoltare, copiii trebuie să învețe să se separe psihologic de părintele de care s-au atașat inițial (mama) și astfel își formează identitatea sub influența modelului părintelui de același sex. În copilăria timpurie băieții și fetele sunt mai atașați de mama. Atunci când trebuie să se separe psihologic de aceasta și să se identifice conform genului băieții cu tatăl, fetele – cu mama, le vine destul de greu, deoarece tata nu este la fel de prezent ca mama în viața copilului mic. Astfel băieții devin mai detașați decât fetele, cultivând o personalitate ce respinge atitudinile emoționale. Fetele însă nefiind obligate la o schimbare	Chodorow N.

1	2
emoțională atât de puternică și având în continuare drept model pe mama, dezvoltă acele calități ale personalității care le ajută să se orienteze emoțional spre ceilalți, abilitățile de îngrijire și capacități psihologice, care le ajută de devină, la rândul lor, mame. Teoria dezvoltată de Chodorow N. insistă asupra faptului că identitatea de gen se formează în mediul social și familial. Cu toate că această constatare ține de familiile complete, principalul rezidă în accentuarea rolului contextului social în dezvoltarea identității de gen [255].	
2. Teoria învățării sociale Savanții nominalizați susțin că învățăm în mod conștient să devenim bărbați sau femei, atât prin modelare (imitarea comportamentului părintelui sau fraților de același gen) cât și prin condiționare pozitivă sau negativă. Atunci când copiii imită comportamentul părinților sau fraților de același gen, ei învață cum să devină bărbați sau femei. Dacă deprind anumite comportamente nespecifice genului căruia îi aparțin, fiind sancționați, copiii înțeleg diferențele de gen și le interiorizează. Atunci când copiii se comportă adecvat genului lor, ei sunt recompensați; prin motivare pozitivă, copiii învață că este bine să se comporte adecvat genului căruia îi aparțin și este rău să devieze de la comportamentul considerat normal genului lor. Teoria învățării sociale extinde mediul în care copiii își formează identitatea. Nu doar în familie găsesc copiii modele de gen, ci peste tot în jurul lor, de la școală până la televizor, copiii pot învăța cum să devină bărbați, respectiv femei. Accentul este pus pe învățarea conștientă, deoarece ei ajung să cunoască foarte bine comportamentele specifice femeilor și bărbaților. Deși copiii pot să imită orice comportament, aleg să se comporte conform normei impuse social [274, p. 57-81].	Mischel W. Bussey K. Bandura A.
III. Teoriile psihologice ale genului pun accentul pe latura cognitivă a individului în cadrul procesului de învățare: devenim femei, respectiv bărbați, în funcție de felul în care ne identificăm noi înșine ca aparținând unui anumit gen.	S. Freud L. Kohlberg S. Bem
1. Teoria psihoanalitică și teoria identificării asociată cu psihanaliza și cu opera lui Sigmund Freud, prezintă procesul de socializare drept unul în care copiii învață comportamente potrivite genului căruia îi aparțin prin identificare cu părinți de același sex. Ei își modelează, prin comportament mimetic, identitatea după a cea a părinților care aparțin aceluiași sex, față de care se simt mai apropiați emoțional. De la Sigmund Freud până în zilele noastre, psihanaliza, ca domeniu, a avut parte de numeroase revizuri. Teoria identificării își baza argumentele pe o identificare inconștientă a copiilor cu părintele de același gen în procesul de dezvoltare [94].	Freud S.
2. Teoria cognitivă a genului este întemeiată de L. Kohlberg, care susține că înțelegerea conceptului de gen poate fi diferită în funcție de vârstă și de etapa de dezvoltare cognitivă. Cercetătorul lansează teoria conform căreia concepția copiilor despre gen este deosebit de importantă, motivându-i pe aceștia să adopte comportamente masculine sau feminine. În diferitele etape ale dezvoltării cognitive, copiii își construiesc identitatea de gen. Astfel, în jurul vârstei de 2-3 ani, copiii sunt capabili să identifice genul căruia îi aparțin, observând deja că indivizii se împart în două categorii: bărbați și femei. Ei încep să conștientizeze că aceste două categorii sunt diferite, având calități stabile distincte ce-i plasează pe ei	Kohlberg L.

1	2
înșiși într-una dintre aceste categorii. Odată ce se identifică drept membru al unei categorii și înțelege că genul său nu se poate schimba, copilul își va modela comportamentul după caracteristicile indivizilor de același gen. <i>Teoria lui L. Kohlberg postulează ideea conform căreia copiii ajung să perceapă genul ca un sistem de organizare și clasificare a comportamentelor și, de asemenea, ajung să valorizeze caracteristicile asociate bărbaților și femeilor, în funcție de acest sistem.</i> [263, p. 82-173].	
3. Teoria determinării prin intermediul lentilelor culturale (teoria schemei de gen) aduce o critică teoriei lui L. Kohlberg, susținând că acesta subestimează rolul pe care îl are cultura în formarea identității de gen și procesul de socializare. S. Bem aduce dovezi că genul este furnizat, în cadrul culturii în care ne dezvoltăm, și asimilăm un set de principii referitoare la gândirea și comportamentele acceptabile, acestea ajung să fie întipărite adânc în mintea fiecăruia dintre noi. <i>Lentilele</i> despre care vorbește S. Bem sunt <i>normele, valorile, credințele pe care ni le impune societatea în care trăim</i>. În privința identității de gen, funcționează <i>trei tipuri de lentile în societatea umană: polarizarea de gen, androcentrismul și esențialismul biologic</i>: – <i>prima lentilă</i> pe care ne-o impune societatea în privința genului ne învață să observăm cum oamenii se împart în două categorii complet diferite, opuse una alteia, pe care întreaga societate este construită; – <i>a doua lentilă</i> ne învață să observăm că bărbați sunt superiori femeilor și că ei reprezintă standardul în comparație cu care sunt apreciate și valorizate femeile în societate; – <i>a treia lentilă</i>, ne permite să înțelegem că superioritatea bărbaților, precum și relațiile inegale de putere dintre genuri sunt rezultatul diferențelor biologice, care sunt naturale și inevitabile. Împreună, aceste lentile influențează indivizii în felul de a gândi și acționa în modalități diferite, în funcție de gen [247].	Bem S.
IV. Teoriile socio-psihologice ale genului susțin cu celelalte teorii sociale, consideră genul drept rezultat al culturii mai degrabă decât al naturii, iar între ele au drept element comun conceptul de stereotip și modalitatea în care stereotipurile influențează dezvoltarea noastră ca femei și respectiv ca bărbați. Stereotipurile de gen sunt mecanisme cognitive ce operează la nivel inconștient și ele ne ajută să <i>ordonăm</i> informația pe care creierul are sarcina s-o proceseze. Ele sunt prezente în gândirea noastră sub forma unor teze despre diferențele de gen și afectează expectanțele pe care ni le formăm în privința femeilor și bărbaților și, de asemenea, influențează estimările pe care le operăm cu privire la personalitatea și rolul fiecărui gen în societate [259].	Eagly A. H. Wood W.
1. Teoria rolurilor de gen Reprezentanții <i>Teoriei rolurilor de gen</i> susțin că în majoritatea culturilor femeile și bărbații îndeplinesc roluri diferite. Astfel, femeile sunt responsabile de creșterea copiilor și de treburile domestice, pe când bărbații sunt responsabili de protecția căminului și producerea de mijloace necesare existenței. Constrânse de rolurile sale de gen la creșterea copiilor și la treburile casei, femeile sunt nevoite să dezvolte un comportament mai grijuliu, mai afectuos, ajungând, prin urmare, să fie identificate cu acest comportament și să fie considerate mai capabile de a	Eagly A.H. Wood W.

1	2
avea grijă de ceilalți mai mult decât bărbații. Ideea de bază a teoriei: prin schimbarea rolurilor de gen se pot schimba și comportamentele femeilor, respectiv a bărbaților, astfel eliminând-se stereotipurile de gen ca fiind rezultate ale funcționării rolurilor de gen: „diferențele din mintea femeilor și bărbaților apar în primul rând prin experiență și socializare” [259].	
2. Teoria stereotipurilor ca profeții auto-îndeplinite postulează că odată ce stereotipurile de gen există într-o societate, femeile și bărbații vor adopta inconștient și involuntar comportamentele care validează și consolidează stereotipurile respective. [264]	Lippa Cf.
3. Teoria amenințării și distrugerii stereotipurilor susține că stereotipurile pot să modeleze comportamentul femeilor, respectiv al bărbaților și prin amenințarea pe care o pot constitui pentru fiecare dintre ei [Ibidem].	Lippa Cf.
4. Teoria auto-prezentării și construcției sociale postulează că însuși conceptul de gen este o construcție socială, o invenție culturală, o auto-prezentare, ce ne impune anumite comportamente în societate. Conform acestor teorii, genul nu reprezintă <i>ceea ce suntem</i> , el este <i>ceea ce facem</i> . Psihologii sociali susțin că ne „prezentăm”, ne „jucăm” rolurile de femei sau bărbați în funcție de trei coordonate: concepția proprie în privința genului, expectanțele de gen ale celorlalți în privința noastră (stereotipurile) și contextul social în care ne aflăm. Astfel, un bărbat care poate fi deosebit de atent și afectuos cu soția sa în mediul familial, în compania prietenilor, la un meci de fotbal, se poate comporta agresiv. De asemenea, o femeie poate să se comporte hotărâtă la locul de muncă (mai ales dacă ocupă o poziție de decizie) și extrem de feminină și delicată la cină în cadrul familiei [Ibidem, p.116].	Lippa Cf.

Reieșind din studiul și analiza detaliată a abordărilor teoretice, putem conchide următoarele:

- este evident că factorul biologic/ereditatea determină și justifică diferențele de gen în baza sexului înăscut la nivel fizic;
- genul este predeterminat nu numai social, dar și biologic, fiindcă cercetările au demonstrat că în codul genetic al omului este înscris sexul și aceasta influențează decisiv viața; hormonul testosteron influențează identitatea biologică, de sex și comportamentele individului (orientarea sexuală, agresivitatea, comportamentul patern și chiar anumite abilități cognitive); mărimea și specificul structurii hipotalamusului, a corpului Kalos, a lobilor temporali etc. diferă la bărbați și femei, care influențează conduita bărbaților și femeilor, vorbește tot în favoarea factorului biologic (pe care nu-l putem ignora);
- rolurile sociale interiorizate în procesul evoluției umane au diferențiat și consolidat din cele mai vechi timpuri responsabilitățile bărbatului și femeii. Conform accepțiunilor *Teoriei învățării sociale*, copiii învață modelele de gen în familie și în societate; crescând

copiii utilizează genul ca un sistem de organizare și clasificare a comportamentelor, ajungând să valorizeze caracteristicile asociate bărbaților și femeilor; în societățile occidentale funcționează trei optici, pe care S.Bem le-a definit ca lentile culturale: *polarizarea de gen, androcentrismul și esențialismul biologic*, care promovează ideea că bărbații sunt superiori femeilor;

- stereotipurile de gen sunt mecanisme cognitive ce operează la nivel inconștient și ne ajută să formăm expectanțele/așteptările la nivelul comportării bărbaților și femeilor; diferențele rolurilor de gen din mintea femeilor și bărbaților apar prin experiență și socializare; odată ce stereotipurile de gen există într-o societate, femeile și bărbații vor adopta inconștient și voluntar comportamentele respective, pe care în continuare le vor consolida;
- conceptul de gen este o construcție socială, o invenție culturală, care impune oamenilor o autoprezentare ce produce anumite comportamente sociale. Conform teoriei auto-prezentării și construcției sociale, genul nu reprezintă ceea ce suntem/ne naștem, el este ceea ce facem. Psihologii sociali susțin că omul joacă/prezintă rolurile sociale de femei și bărbați în funcție de trei coordonate: propria concepție privind genul; expectanțele de gen ale celorlalți în privința noastră și contextul social în care ne aflăm.

Așadar, esențializat putem menționa că la baza educației de gen stă factorul biologic cel social și cultural, iar cunoașterea particularităților de vârstă și de personalitate, a rolurilor de gen, inclusiv principiile dezvoltării și formării morale, au menirea să prevină consecințele negative ale discriminării și ale stereotipurilor de gen, învechite.

În acest context, devine clară teza cu privire la necesitatea realizării educației de gen a părinților și a copiilor, începutul acesteia în cadrul familiei, de la vârsta fragedă.

1.2. Incursiune evolutivă în cultura pedagogică a familiei și a educației de gen

Întrucât ne interesează evoluția formării culturii pedagogice a familiei la general și aspectul educației de gen în special, am apelat la studierea surselor bibliografice din domeniul istoriei științelor educației, valorificând combinatoriu metodele de analiză, sinteză, interpretare și explicare a fenomenelor nominalizate.

Pregătirea părinților pentru educația integrală a generației în creștere a apărut ca o necesitate obiectivă a umanității, centrată pe păstrarea, reproducerea și perpetuarea culturii spirituale și materiale acumulate, dezvoltarea și perfecționarea continuă a adulților. Pe parcursul istoriei omenirii pregătirea familiei, a părinților pentru creșterea și educarea copiilor s-a schimbat după

esență, conținut și forme, ceea ce se explică printr-un șir de cauze. Evident că aceasta depinde de nivelul dezvoltării socio-economice a comunității umane și de rolul familiei în formarea personalității copilului. Treptat, în societate se produc schimbări mari în ceea ce privește contribuția familiei, colaborarea ei cu instituțiile instructiv-educative privind educația copiilor.

Pe măsura dezvoltării variatelor tipuri de instituții sociale cu caracter educativ, acestea preiau unele funcții ale familiei. Astfel, observăm o anumită divizare a funcțiilor familiei și a instituțiilor de învățământ. Totodată, între familie și instituțiile de învățământ se stabilesc relații de colaborare, care au ca scop pregătirea copiilor pentru integrarea în societate. Bineînțeles că exigențele și influențele societății, a culturii generale și activitatea instituțiilor educative au format și dezvoltat cultura familiei, care include ansamblul de credințe, valori, norme, tradiții, obiceiuri familiale acumulate și transmise generațiilor în creștere.

Studiind evoluția problemei date, am stabilit un șir de *etape istorice în formarea culturii familiei, axate pe educația copiilor*, pe care le vom caracteriza esențializat.

Educația în comuna primitivă. Din momentul în care strămoșii îndepărtați ai omului de astăzi au început să muncească, să confecționeze unelte și să-și dobândească cele necesare traiului în comun/colectiv, apare limba ca mijloc de comunicare între oameni. Cu timpul relațiile între oameni se complică și se diversifică, apar anumite reguli de comportare; oamenii își formează anumite idei despre lucrurile și fenomenele înconjurătoare. Astfel, apare nevoia transmiterii nu numai a experienței de muncă și de supraviețuire, dar și a regulilor de comportare. Așadar acest proces de transmitere a valorilor reprezintă educația. Deci, educația este un fenomen și proces social, care apare odată cu societatea umană din nevoia de a supraviețui a omului, de a se adapta la condițiile epocii respective [96, p.13].

În acest context, deosebim educația în **societatea pregentilică**, care se realiza în procesul muncii comune, iar produsele obținute erau împărțite în mod egal. Întrucât nu exista diviziunea muncii între sexe, nici în procesul educației nu se făcea deosebire între băieți și fete. Conținutul educației era același pentru ambele sexe [Ibidem, p.14].

Treptat, traiul în grupuri/cete se consolidează, se dezvoltă forțele de producție, ceea ce permite omului primitiv să asigure mijloacele de existență necesare, iar legăturile dintre oameni sunt întemeiate pe *rudenie*. Așa apare *ginta*, prima formă a căreia a fost cea **matriarhală**.

Rolul predominant în viața economică îl aveau femeile. Așadar la această etapă apare diviziunea socială a muncii între sexe: femeia se ocupă de creșterea vitelor și agricultură, iar bărbatul asigură ginta cu cele necesare traiului în comun, *pescuind și vânând*. Acest aspect contribuie la apariția deosebirilor în conținutul educației conform sexului, deci putem menționa că apar unele premise ale educației de gen la nivelul comunității.

Până la 7-9 ani copiii se aflau sub îngrijirea bătrânilor, iar mai apoi băieții treceau sub îngrijirea și tutela bărbaților, cu care locuiau împreună. Aceștia îi învățau a confecționa unelte, a pescui și a vâna. Fetele, prin intermediul educației femeilor, însușeau cunoștințe și deprinderi necesare muncii casnice, muncii în agricultură cu săpăliga, și muncii cu privire la țesut.

În societatea matriarhală s-a simțit necesitatea pregătirii copiilor pentru a trece de la o grupă de vârstă la alta, care aveau obligațiile și drepturile sale. Această trecere se realiza în baza anumitor probe-*inițiați*. Copilul era pregătit timp de câțiva ani de bătrâni, după care se organizau inițiațiile/probele. Astfel, începe să se delimiteze educația de alte activități sociale.

Educația în timpul **patriarhatului**, la unele triburi, începe să se realizeze separat, fetele participă la muncile domestice efectuate de femei, iar băieții erau pregătiți pentru a participa la viața obștească și a asigura condițiile de supraviețuire. În perioada existenței *democrației militare*, când structura societății includea o armată cu șefi aleși pentru conducerea războaielor, educația militară a tinerilor se intensifică [Ibidem, p.13].

Educația în epoca sclavagistă. Concomitent cu apariția proprietății private, oamenii se împart în bogați și săraci, iar educația încetează de a mai fi egală pentru toți. În această epocă de destrămare a orânduirii primitive apare *scrisul*, ceea ce influențează substanțial educația, deoarece apar școlile pentru instruirea tineretului, conduse de anumite persoane care aveau o pregătire specială în domeniul scrisului și cititului.

Așa, treptat apare inegalitatea socială dintre oameni; se separă munca fizică de cea intelectuală. Acest lucru este folosit de către conducători pentru a întări dominația lor. Odată cu apariția claselor, cu capturarea prizonierilor în rezultatul războaielor se schimbă relațiile dintre oameni, colaborarea și ajutorul reciproc sunt înlocuite cu relațiile de exploatare și asuprire a sclavilor de stăpânii lor, iar educația încetează să fie egală pentru toți, ci dobândește un caracter de clasă (devine un instrument comod de exploatare a omului). Educația caracteristică orânduirii sclavagiste o întâlnim la vechile popoare orientale, precum la greci și romani. Cultura Orientului antic era strâns legată de religie, de aceea și educația avea un caracter religios.

În esență, în toate statele sclavagiste cu excepția Spartei, educația copiilor se realiza la fel, prin învățarea dogmatică și repetarea cuvintelor profesorului, învățarea scrisului și religiei. Învățau doar copiii stăpânitorilor de sclavi, ceilalți erau educați în procesul muncii [2, p.18-20].

În Sparta, unde educația avea un caracter militar, erau educate și fetele, pentru a fi în stare să înlocuiască bărbații în caz de necesitate.

În lucrările din domeniul istoriei pedagogiei nu aflăm descrieri speciale detaliate privind diferențierea educației. Acestea, de fapt, elucidează instruirea și educația băieților, despre fete se

menționează doar că erau implicate în muncile casnice, erau educate de mame în funcție de îndeletnicirile păturii sociale concrete din care făceau parte [2, 98, 150].

În Grecia Antică și mai ales în Atena s-a manifestat preocuparea pentru practica educativă, axată pe *kalo-kagathia* (kalos kai agathos – frumos și bun), însă noțiunea de educație armonioasă totuși avea caracter limitat, oglindind doar interesele stăpânilor de sclavi. Accentul se punea pe educația fizică, intelectuală, estetică și morală.

Nu existau școli pentru cetățenii săraci, școlile erau particulare, cu plată. Legile Republicii Ateniene obligau părinții să învețe pe copiii lor o meserie oarecare.

Filosofia lui **Socrate** (469-399 î.e.n.) este una idealistă, fiind orientată spre formarea omului virtuos, a cunoașterii de sine (cunoaște-te pe tine însuși). Metodele de bază propuse și valorificate de Socrate erau filosofice: discuția și dialogul, orientate spre găsirea adevărului/ moșirea acestuia – *maieutica*, care a primit mai târziu denumirea de euristică [2, p.21].

Platon (427-347 î.e.n.) a expus ideile sale pedagogice în *Republica* (Statul) și *Legile*, acestea oglindind teoria organizării unui stat ideal. Filosoful considera că educația copiilor trebuie să fie în grija statului. Educația și instruirea lor să fie una și aceeași, femeile cu capacitățile lor ar putea fi nu numai mame pentru copiii săi, dar și filosofi și soldați. Aceasta ar însemna ca educația trebuie să se facă și în afara familiei, consemnează E. Stănciulescu [161, p. 11].

Important este faptul că *Platon* reprezintă unul din marii filosofi antici care a venit primul cu ideea *egalității obligațiunilor femeilor și bărbaților*. Totuși, principala contradicție consta în aceea că *Platon* considera femeia mai inferioară, iar dragostea bărbatului față de ea o explică prin instinctul cauzat de necesitatea de a se reproduce [227]. Evident că în ideile lui *Platon* percepem unele repere mai clare a educației de gen.

Aristotel (384-322 î.e.n.) este considerat drept cel mai mare cugetător al Antichității. Ideile sale pedagogice sunt axate pe dezvoltarea deprinderilor morale și a rațiunii. Filosoful susținea ideea educației separate pentru băieți și fete. El considera că bărbatul și femeia sunt de natură diferită, nu pot fi egali, deci trebuie să aibă cunoștințe și aptitudini diferite. Fiecare trebuie să-și îndeplinească obligațiunile sale firești, fără a se implica în treburile unuia sau altuia. Obligațiunea de a naște copii îi aparține femeii, scopul principal este prelungirea neamului omenesc, iar grija de gospodăria casnică o considera ceva secundar [3].

În așa mod justifică atât existența sclaviei cât și subordonarea femeii față de bărbat. Mai mult ca atât, *Aristotel* susținea că sclavii și femeile posedă facultăți raționale, dar în proporții variabile: sclavii sunt totalmente privați de facultatea deliberării, femeile posedă această facultate, însă într-o formă redusă, care nu le permite să exercite vreo autoritate. Deci, asocierea

simbolică a sexului masculin cu raționalul, iar a sexului feminin cu starea emoțională a fost depistată în ideile filosofilor greci.

Cât privește *Roma Antică*, aici apare primul tratat de pedagogie „*Institutio oratoria*” a lui *Mark Fabius Quintilian* (35-96 e.n.), în care găsim idei valoroase privind psihologia copiilor, calitățile unui profesor bun, folosirea modelelor de educație (jocul, imitația, cititul, exersarea vorbirii/oratoria, anularea bății).

Evident că aceste popoare cu o civilizație înaltă au influențat și formarea culturii *Daciei Romane*, aici accentul fiind pus pe educația morală și cea militară [2, p. 27-28].

Dacă în lucrările din *Epoca sclavagistă* aflăm informații modeste privind educația fetelor, apoi în *Epoca feudală* (sec. V-XI), se conturează foarte clar specificul pregătirii copiilor și tinerilor din păturile sociale superioare. Băieții învățau cele 7 *virtuți ale unui cavaler*, iar fetele erau educate în spirit mistic religios [Ibidem, p. 27-28].

În această perioadă *identitatea masculină* și *identitatea feminină* aveau o funcție cultural-simbolică, pentru a defini ceva bărbătesc și feminin. Cu aceste noțiuni evidențiau și stabileau conceptele într-o ierarhie ca fiind *cel mai bun*, iar celălalt - *mai puțin bun*. Promotorii educației creștine susțin ideea că *bărbatul reprezintă ființa spirituală, iar femeia – ființa materială, respectiv bărbatul este apreciat ca fiind perfect și superior femeii*. În această perioadă clericii continuă să promoveze activ ideea forței patriarhatului, masculinitatea fiind forță dominantă asupra femeii și copiilor [202, p.32].

În această perioadă, înțelepciunea educației în familie este corelată cu o moralitate înaltă, cu milostenia și bunătatea creștină. La acestea se referă, în primul rând, acele calități care contribuie la consolidarea familiei, constituind temelia educației viitorului familist prin: *dragostea și respectul față de părinți, memoria străbunilor, dragostea față de muncă, spiritul gospodăresc, cinstea, supunerea, modestia* etc. Scopul de bază al educației în familie constă în pregătirea copiilor pentru perfecționarea morală și a cultivării unor competențe și deprinderi sănătoase [216].

Cunoștințele pedagogice elementare se promovau maselor largi populare prin intermediul religiei, cu ajutorul predicilor realizate de preoți; a rugăciunilor, explicării preceptelor biblice, a povețelor, îndemnurilor, care tratau bazele învățaturii despre credință, incluzând un spectru larg de probleme moral-etice, care aveau legătură directă cu educația în familie, funcțiile părinților, rolul bărbatului și a femeii.

Analizând un șir lucrări din domeniul istoriei educației am constatat că în diferite epoci istorice modelele educaționale de gen au fost influențate direct de religie și de condițiile socioculturale în care se dezvoltă familia ca instituție socială. Logica și rolul acțiunilor parentale,

a mamei și ale tatălui au fost diferite, modificările survenind treptat, odata cu evoluția societății, și dezvoltarea științelor la general și a cercetărilor în domeniul educației în special.

Următoarea **etapă** este corelată cu *apariția și dezvoltarea instituțiilor sociale*, instructiv-educative, care, pe de o parte, își asumă o parte din sarcinile de instruire și pregătire a copiilor pentru viață, concomitent îndeplinind și misiunea de *iluminare a familiei/adulților*.

Această etapă poate fi examinată în dinamica apariției și manifestării pozițiilor extreme: de la ajutorul, suportul în educarea copiilor, primele încercări de promovare a șanselor egale privind învățătura și educația femeilor și bărbaților în lucrarea „Didactica Magna” a lui *Comenius I. A.* [213], *Froebel Fr.* [238], *Ушинский К. Д.* [235, p.27-57], *Кантареv П. Ф.* [206, p. 34-39], *Аркин Е. А.* [186]; până la tentative de substituie a familiei cu instituțiile sociale de educare a copiilor (*Бецкой, И.И. Owen R., Коллонтай А. М.* [288]).

Pe fondul unor astfel de idei social-filosofice, învățământul de toate gradele se orientează spre un îndelung și amplu proces de democratizare. Extinderea școlilor populare întreținute de stat este înțeleasă ca principala modalitate de *iluminare a poporului*. Devine tot mai susținut ritmul înlocuirii învățământului tradițional – dominant filologic, cu unul realist, practic, protruiv cerințelor vieții. Faptul că *școala* era înțeleasă ca *temelie a iluminării poporului* și a progresului social a creat premise favorabile de a organiza școli speciale pentru pregătirea învățătorilor [156, p.49].

În acest context, considerăm oportun să detaliem ideile reputatului pedagog ceh **Comenius I. A.** (1592-1670), care pleda pentru păstrarea moștenirii culturale a străbunilor. *Comenius I. A.* se consideră fondatorul pedagogiei. În capodopera sa *Didactica Magna* a fondat sistemul de lecții pe clase și ideea egalității educației fetelor și băieților, reflectată în capitolul IX (subcapitolul I). Savantul ceh scrie despre *Școala pentru toți*, despre o școală unde trebuie să învețe toți copiii, băieți și fete, săraci și bogați, însă totuși specificând că la Academie se vor instrui doar băieții. Pedagogul consideră că procesul instruirii trebuie să fie reglementat, organizat să se bazeze pe înțelegere, bunăvoință, blândețe și exigență [Apud 50, p.126]. Copiii necesită o dezvoltare multilaterală în toate domeniile și trebuie să fie pregătiți pentru viața cotidiană de la o vârstă timpurie. Savantul a formulat ansamblul de principii didactice în baza căror considera că este necesar a educa și instrui copiii.

Din punct de vedere al studierii evoluției culturii familiei, considerăm valoroasă lucrarea lui **Comenius I. A.** „*Școala maternă sau despre o educație grijulie în primii șase ani*”. Aceasta este *prima carte pedagogică pentru părinți* despre educația copiilor în familie, unde rolul principal îi aparține mamei. Mamele vor însuși acea cantitate de cunoștințe pe care un copil le va asimila din vorbele ei. El menționa în lucrarea sa că *lecțiile mamelor n-au nici o modificare de*

program, nu au nici zile libere și nici vacanță [213]. Fiind și un psiholog bun, Comenius I.A. propunea mamelor ca în procesul educației să pună accentul pe dezvoltarea proceselor senzoriale, să le formeze copiilor reprezentări corecte despre viața înconjurătoare, să le dezvolte vorbirea și priceperile manuale elementare.

Documentarea realizată ne permite să confirmăm că lucrarea *Școala maternă*, cu adevărat reprezintă *primul ghid practic pentru părinți*, prima metodică a educației și instruirii copiilor de vârstă preșcolară în familie, iar rolul primordial de pedagog aici se acordă femeii- mame.

O contribuție remarcabilă privind formarea culturii familiei și promovarea ideii pregătirii fetelor pentru viața de familie a adus opera lui **Fenelon Fr.** (1651-1715), *Tratat despre educația fetelor* (1687), în care autorul analizează calitățile acestora și menționează că ele pot avea o influență benefică asupra moravurilor societății în general și asupra bărbatului și copiilor, în special. O educație greșită dată fetelor poate provoca mult rău, întrucât neorânduilele bărbaților rezultă adesea dintr-o carență a educației primită de la mamele lor. În acest context, autorul propune o eficientizare a educației acordate fetelor (pregătirea ca bune gospodine, mame) cu accent pe pregătirea de cultură generală [Apud 156, p.41].

Viziunile pedagogice ale lui **Locke J.** (1632-1704) despre educația copiilor în familie au fost expuse în tratatul său „*Cugetări despre educație*” (1693), care cuprinde recomandări, sugestii pentru părinți [Ibidem, p.42]. Sistemul de educație elaborat de acest pedagog avea în vedere instruirea și pregătirea copiilor proveniți dintr-un mediu aristocrat, care erau instruiți la domiciliu de un învățător calificat. Filosoful îi sfătuia pe băieți din familii aristocrate să învețe latina, engleza, franceza, geografia, matematica, filosofia. În ceea ce privește educația fetelor, el sublinia dezvoltarea talentelor nobile – dans, muzică, artă [239]. În scrierea sa „*Educația gentelmenului*” a menționat că *un bărbat adevărat trebuie să fie instruit, bine educat, înțelept și să posede demnitate și maniere elegante*. Pentru a fi ferit de influențele dăunătoare ale celor de o vârstă cu el, viitorul gentelmen va fi educat în familie, cu ajutorul unui preceptor. Rezerva lui Locke J. față de instrucția publică are și altă explicație: școala, aprecia el, poate da numai instrucție, ea nu poate educa, pe când în concepția sa, aspectul esențial al procesului de dezvoltare și formare a ființei umane îl constituie educația, nu instrucția [Apud 156, p.42].

În continuare ne vom opri la operele românești privind educația. Prima carte a fost scrisă în sec XV-XVI – *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Aceasta cuprinde numeroase idei cu privire la educația morală și politică a viitorului domnitor și a marilor boieri. Voievodul român ar fi vrut ca prin scrierea sa să contribuie la educația unor viitori domnitori care, prin înțelepciunea și exemplul lor, să se bucure de stimă, să știe să-și aleagă sfetnicii, dar să

nu se lase condus de ei, să nu-și părăsească țara aflată în pericol, ci s-o apere. Puterea să fie călăuzită de rațiune și patriotism [Ibidem, p.31].

Un alt savant *Cantemir D.* considera că scopul educației este acela de a face din om un înțelept care respectă anumite principii morale și dă dovadă de virtuți corespunzătoare acestora. În opera sa *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea* (1698), scrisă în scopuri educativ-morale, Cantemir se oprește asupra unor aspecte ale idealului, conținutului și mijloacelor educației, probleme pe care le abordează în spiritul epocii sale, amintindu-ne de ideile lui I. A. Comenius și J. Looke. Tot în această lucrare Cantemir realizează o periodizare a vieții omenești în șapte etape: *pruncia, copilăria, tinerețea, voinicia, bărbăția, căruntețea și bătrânețea* [Ibidem, p.47].

Prima cercetare românească sistematizată în domeniul pedagogiei privind educația în familie și orientarea acesteia spre formarea virtuților morale necesare tinerei generații pentru a se integra în societate și în viața de familie poate fi considerat studiul monografic al lui **Moiesiodax I.** *Tratat despre educația copiilor* (1779). Intenția pedagogului a fost să pună la dispoziția familiilor de boieri din Moldova o serie de idei călăuzitoare în munca educativă: *echilibrarea atitudinilor de severitate și dragoste ale părinților față de copii, grija pentru moralitatea acestora și comportarea exemplară a părinților* [Apud, 62, p.166-167].

În această lucrare Moiesiodax I. dezvoltă ideile expuse de Cantemir D. despre formarea la copii a unor *virtuți deosebite ce rezidă în credință, cuget curat, purtare aleasă* în cadrul propriei familii. Evaluarea comportării se cerea realizată în procesul plasamentului în familii ce aparțineau boierilor din stările superioare [Ibidem, p.167].

O contribuție valoroasă în dezvoltarea culturii familiei este realizată de un alt pedagog român, **Lazăr Gh.** care acordă o deosebită atenție educației copilului în familie. Fiind conștient de faptul că acest proces începe odată cu nașterea copilului, cărturarul consideră părinții primii învățători ai lui. Tot la acest capitol, idei originale și valoroase aflăm la *Asachi Gh.*, care se pronunță pentru *colaborarea școlii cu familia*, pentru o instruire sănătoasă, *întemeiată pe începuturile celui mai bun moral: creșterea spirituală a fiilor am putea zice că s-ar cuveni să înceapă cu a lor viață...* [Apud 25]. Savantul afirmă că *autoritatea parentală reprezintă mijlocul dat de Dumnezeu pentru îndeplinirea datoriei de a crește copii*, fapt care confirmă obligația sfântă a părintelui de a-și educa copiii [Ibidem].

Epoca Luminilor (sec. al XVIII-lea) se manifestă printr-o impetuoasă contestare a privilegiilor nobiliare și afirmare a drepturilor egale ale oamenilor, a accesului liber al tuturor categoriilor sociale la educație. Ideea egalității în drepturi se întemeiază pe teza egalității parvenite de la natura a oamenilor, diferențierea dintre ei rezultând din educația primită din familie. Se investeau speranțe frumoase pentru a implementa noul în viața practică, însă în

realitate foarte puține din ideile pedagogice valoroase ale lui *Comenius I. A.*, *Fenelon Fr.* și *Locke J.* au pătruns în școală. A fost necesar un spirit revoluționar pentru că în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea să fie zdruncinată vechea mentalitate cu privire la copil și educația lui, pentru a oferi școlii o nouă bază teoretică, racordată la exigențele unei societăți axate pe *libertate, egalitate și fraternitate*.

Cel care a exprimat cel mai bine spiritul inovator al secolului său în domeniul educației a fost **Rousseau J. J.** [Apud 156]. Ideile sale despre educație filosoful și le-a expus în lucrarea „*Emil sau despre educație*”, în care menționa că *bărbații și femeile au virtuții diferite*. Un bărbat trebuie să fie educat, instruit în funcție de capacitățile sale naturale și încurajat să-și cultive mintea și spiritul, iar în situațiile create să se bazeze pe propria lui judecată, pe când femeia trebuie să fie timidă, vicleană, cochetă, pasivă, slabă, și umil supusă mai ales în ceea ce privește acceptarea judecăților bărbatului în toate privințele. Totodată, Rousseau J. J. era împotriva ca fetele să cunoască numai lucrul casnic și educația copiilor. Filosoful francez sublinia că natura i-a dat femeii o minte ageră și cere de la ea să gândească, să aibă grijă de dezvoltarea sa intelectuală, deci nu refuză dreptul la alfabetizarea fetelor, însă afirmă că acestea trebuie orientate mai mult spre *practică*, din moment ce preocupările intelectuale pot destabiliza temperamentul ei slab de la natură [51, p.33-34].

Filosoful francez **Helvétius C.** (1715-1771) a pus accent clar pe *egalitatea dintre băieți și fete* în domeniul educației. El menționa că diferența anatomică nu este un motiv pentru a face concluzii că fetele au un nivel scăzut de dezvoltare intelectuală și nu sunt capabile să învețe [Apud 202].

Un alt pedagog care a contribuit mult la dezvoltarea culturii pedagogice a familiei a fost **Pestalozzi J. H.**, care ilustrează rezultatele cercetărilor sale asupra educației copiilor în familie în lucrările *Cum își învață Gertruda copiii (1801)* și *Cartea mamelor sau îndrumător pentru mame*. Pedagogul consideră că *elementul cel mai simplu pe care se întemeiază educația morală este sentimentul de dragoste al copilului pentru mama sa...* Treptat, *prin exerciții*, se ajunge la formarea *deprinderilor morale și a înțelegerii normelor de comportare sub forma unor maxime cu caracter etic* [Apud 156, p.69]. Pedagogul considera că educația începe chiar din primul an de viață, aici rolul mamei este cel mai important. Savantul era de părerea că pedagogii trebuie să învețe mamele cu copii mici metode și mijloacele corecte și accesibile de educație. J. H. Pestalozzi a fost adeptul învățământului general, considerând că esența educației constă în dezvoltarea treptată a capacităților native, conform legilor naturii ale dezvoltării omului [Apud 202]. Pedagogul era de părere că copilul însușește primele obligații în societate din relațiile cu mama și tata. Sub influența principiilor familiei și a întregului mod de viață se educă puterea

caracterului, umanismul și responsabilitatea. Anume în familie copilul urmărește și încearcă sentimentul dragostei față de părinți, dacă el însuși obține de la ei dragoste și gingășie. În familie trebuie să se respecte abordarea individuală a copilului [Apud 156, p.66].

Ideea iluminării pedagogice a familiei prin instituțiile preșcolare a fost abordată de către savantul german **Froebel Fr.** (1782-1852), care a mai fost apreciat și numit „creatorul grădiniței de copii”. În proiectul său de iluminare pedagogică a familiei Fr. Froebel se sprijinea pe presupunerea despre aceea că *în primii ani de viață copilul acumulează cel mai mare volum de cunoștințe, se pun bazele vieții spirituale și îndeamnă mamele să organizeze cu copiii activități care corespund nivelului de dezvoltare, să-i întărească corpul și sufletul*. Prin aceasta Froebel Fr. remarcă rolul deosebit al atmosferei familiale, care îl înconjoară pe copil, subliniind unitatea influențelor educative ale tuturor membrilor familiei. *Grădinița de copii, în viziunea lui, nu înlocuiește familia, dar continuă acțiunile ei deoarece oferă copilului ceea ce nu-i poate da familia, viața în comun cu semenii*” [238].

Froebel Fr. considera că *grădinița de copii trebuie să fie o instituție educativă model, unde este necesar să fie pregătite și învățate mamele privind activitatea practică a lor, să fie demonstrate procedeele de educație corectă a copiilor*. Desigur că nu totul ce a propus savantul a reușit să se transpună în practică, dar ideile sale cu privire la activitatea iluministă a grădiniței de copii au avut semnificații de perspectivă. Ele sunt actuale și astăzi prin abordarea fondată față de grădinița de copii ca sistem deschis, idee la care aderăm în cercetarea dată.

În scopul extinderii experienței de iluminare pedagogică a părinților **Froebel Fr.** folosea diferite publicații (edita ziarul *Foaia de duminică* cu motoul *Vom trăi pentru copiii noștri*; culegerea de jocuri cu mingea, *Cântece materne și de dezmierdare* etc.). Discipolii și continuatorii operei savantului au sistematizat toate publicațiile lui și au editat culegerea *Pedagogia grădiniței de copii*. În aceeași perioadă în Europa au apărut primele reviste dedicate părinților (între 1830 și 1850), *Mother's Magazine* și *Mother's assistant și Parent's magazine* [Ibidem].

În spațiul românesc, multe concepții teoretice valoroase despre educația familială și sistemul valorilor promovate în acest cadru întâlnim în opera lui **Creangă I.** Pentru el familia este primul nucleu unde se începe procesul de formare a individualității copilului, pe care trebuie să-l continue școala. Ca și Pestalozzi I. H., el se străduie să păstreze și să dezvolte formele și procedeele educative din familie, relațiile și atmosfera familiară, transpunându-le în școală. Clasa, în viziunea lui I. Creangă, devine o nouă familie, însă pe o treaptă mai înaltă, având în față învățătorul [Apud 25, p.42].

Un aspect important de promovare a culturii pedagogice a familiei prin colaborarea și parteneriatul educativ se profilează în operele lui **I. Slavici**, care scria despre dreptul și responsabilitatea părinților de a îngriji și educa copilul (1909). *Priceperea de a educa are un caracter natural, ca și datoria de a educa, deoarece dacă e firesc ca orice om să poată deveni părinte, e tot atât de firesc ca el să poată să-și educe copilul în mod empiric, ascultând glasul firii omenești și stăpânindu-și slăbiciunile*. Pedagogul abordează problema educației din perspectivă naturală, educația copiilor fiind o datorie firească a părinților. *Știința educației face activitatea educativă mai ușoară, mai sigură și mai plăcută*, precizează I. Slavici, de atât părinții trebuie inițiați în ea [Apud 25, p.43]. Prin urmare, I. Slavici diferențiază educația rațională ce se realizează dintr-o pornire naturală, din iubire față de copil și cea călăuzită de știință. Astfel, **pedagogul abordează problema educației părinților**, instruirea lor pentru a-și educa corect copiii. I. Slavici nu exclude nici autoeducația, individul fiind responsabil personal de includerea sa în procesul educației permanente [Ibidem].

În așa mod, familia, constituindu-se pe parcursul secolelor ca sursa și mediu de bază al transmiterii experienței social-istorice, servește drept mijloc și factor de educație a copiilor în virtutea, că:

- ✓ asigura și menține prin fapte reale și concrete relațiile dintre generații (Călăraș C. [29] Simcenco I. [154] etc.);
- ✓ transmite valori și norme culturale din generație în generație (Silistraru N. [152], Mândăcanu V. [106], Pâslaru V. [134], Panico V. [130] etc.);
- ✓ îndeplinește *obligațiunea părinților de a-și educa copiii* (Răduț D. [143], Sorici O. [155], Vrăsmaș E. [181] etc.);
- ✓ construiește *educația pe exemplu și autoritatea părinților*, stimei față de copiii lor (Бестужев-Лада И. В. [191], Stănciulescu E. [160, 161] etc.);
- ✓ pregătește copiii pentru îndeplinirea obligațiilor în cadrul familiei de la vârsta timpurie, realizează abordarea diferențiată de gen în educația băieților și fetelor în corespundere cu viziunile lor despre viață, rolurile și funcțiile sociale ale bărbaților și femeilor (Anghel R. [1], Бестужев-Лада И. В. [191], Мудрик А. В. [223] etc.);
- ✓ familiarizează copiii cu *istoria familiei și istoria neamului* (Бестужев-Лада И. В. [191], Мудрик А. В. [223] etc.);
- ✓ respectă tradițiile, ritualurile, educă copiii în conștientizarea rolului de moștenitori ai valorilor populare și a rădăcinilor spirituale (Silistraru N. [152], Buzenco O. [28] etc.);
- ✓ utilizează un întreg arsenal de mijloace de influență pedagogică asupra tuturor membrilor familiei (Cuznețov Larisa [61], Sacaliuc N. și Cojocaru V. [146]).

Realizând o concluzie prealabilă, menționăm că familia a avut întotdeauna nevoie de o inițiere, iluminare, educație, însă în postmodernitate acest lucru este mult mai evident.

Secolul al XIX-lea, caracterizat printr-o dezvoltare vertiginoasă a industriei, generează creșterea numărului locurilor de muncă, ceea ce a asigurat antrenarea femeii în acest proces și diminuarea rolului familiei în educația copiilor. Încep să apară tot mai multe instituții de tipul grădinițelor de copii în care se educă copiii: fete și băieți. Femeile își dădeau copii la grădiniță și își doreau un loc de muncă bine plătit, dar nu toate femeile puteau să se aranjeze la un lucru, astfel au apărut multe nemulțumiri în rândul femeilor, încât au izbucnit mișcări de protest, definite ca *mișcare feministă*, care a marcat începutul unei lupte active a femeilor pentru drepturile lor. Odată cu transformările ce au avut loc în societate, au început modificările semnificative privind respectarea drepturilor fiecărui individ, indiferent de gen. Pentru prima dată conceptul și termenul *feminism* (din latină *femina* – femeie) a fost utilizat de către A. Rossi. Conceptul *feminism* era abordat nu din perspectiva biologică, dar a genului (din l. engleză – gender). Analiza surselor bibliografice a permis să stabilim că în secolul al XIX-lea Christine de Pisa în lucrarea sa *Cartea din orașul doamnelor* și-a expus ideea cu privire la instruirea generală a femeilor, ceea ce a contribuit la dezvoltarea mișcării feministe de mai târziu [199].

În rezultatul mișcării feministe au fost create posibilități de a obține studii, instruire și femeile. Mișcarea feministă în mediul socio-cultural la sf. sec. XIX și începutul sec. XX semnifica abordare de gen în rezolvarea problemelor în cadrul educației generației tinere [198, p.9] Ideile din perioada timpurie a celui de-al Doilea val al mișcării feministe detestă tendința dominantă de minimalizare a diferențelor dintre sexe și privilegiere a noțiunii de *gender*, raportată la noțiunea de *sex*. La început au fost acumulate argumente pentru a demonstra că corpul și funcțiile biologice ale omului sunt influențate de societate și cultură (A. Oakley, L. Birke; A. Fausto-Sterling), fapt ce a condus spre o intercalare a termenului *sex* și a celui de *gender*. Această *depreciere* a sexului a fost mai departe studiată, au apărut în variate teorii sociale și culturale, care au căutat să demonstreze distincțiile dintre termeni, esența lor [Apud 14].

Acest „val” de proteste a coincis cu o sporire a cercetărilor asupra vieții femeilor, care au demonstrat și dezvăluit problemele inegalității între sexe, folosind conceptele *gen*, *patriarhat*, *roluri în funcție de sex* etc. [105, p.238]. *Educația de gen în cadrul social și cel familial* a avut o istorie controversată și complexă, care se completează cu idei și lucrări valoroase în perioada modernă, contemporană și postmodernă.

La sfârșitul secolului al XIX-lea **Spencer H.** sugerează că activitatea intelectuală a femeilor trebuie limitată, deoarece ele au nevoie de toată energia pentru a-i dezvolta funcțiile reproductive. Prea multă gândire, se argumenta, poate face femeile nefertile, punând astfel în

pericol viitorul speciei umane „*Cele mai multe fete cu pieptul plat care supraviețuiesc presiunii înalte a educației lor sunt incompetente pentru a purta un copil bine dezvoltat și a-i asigura hrana naturală*” [51, p.34]

Marii cercetători ruși erau de altă părere, spre exemplu pedagogul rus, **Ушинский К. Д.** protesta împotriva abordării patriarhale a educației copiilor și pleda pentru respectarea drepturilor egale între bărbați și femei. Pedagogul susținea că ambii părinți trebuie să posede cunoștințe pedagogice, pentru a educa copiii din punct de vedere moral [235, p.27-57].

Un alt cercetător, **Лецзафм П. Ф.** [218, p.70-186], în lucrările sale: *Tipurile de școli și Educația copilului în familie* se referea la importanța educației primare în cadrul familiei. Tipurile de școli le-a corelat cu educația primită în familie și ereditatea diferită a copiilor în funcție de temperamentele și caracterele copiilor. De aceea, ambele lucrări sunt valoroase atât pentru părinți cât și pentru educatori. **Лецзафм П. Ф.** [219, p.24-114] evidențiază necesitatea studierii familiei ca un mediu de viață, care este firesc pentru copil. Educația de acasă este privită ca o datorie a părinților, iar la o educație corectă are dreptul fiecare copil. În viziunea pedagogului „o educație corectă este dezvoltarea multilaterală și creativă a personalității copilului. O astfel de educație se bazează pe cunoașterea particularităților psihologice și de vârstă ale copiilor, iar aceasta necesită **o pregătire specială a părinților**, mai cu seamă a mamei. Savantul menționează că în familiile în care părinții au grijă de educația copiilor, persistă un mod de viață stabil, predomină buna înțelegere și respectul reciproc, iar comportamentul moral al adulților este un exemplu de urmat pentru copii. **Лецзафм П. Ф.** considera că dezvoltarea învățământului pentru femei este o problemă importantă în Rusia, deoarece o educatoare pentru copii trebuie să fie ca o mamă bine instruită și educată. Cu siguranță că ideile expuse de autor țin de formarea culturii familiei și educația femeilor/mamelor.

Un alt pedagog rus, **Канмеев П. О.** a organizat în cadrul instituției de învățământ „**Cercul părinților**” (St. Petersburg, 1884) [208, p.232-251], unde se adunau părinți, pedagogi și medici. În cadrul întâlnirilor se puneau în discuție diverse probleme apărute la părinți din propriile observații făcute asupra copiilor, se discutau fragmente din jurnalele părinților, lucrările în domeniul psihologiei copilului și pedagogiei.

Un șir de idei clar și concret expuse privind educația de gen le aflăm tot la **Канмеев П. О.** Pedagogul menționa că *pentru organizarea educației în familie la gradul cel mai înalt este important și chiar direct necesar ca tatăl și mama să participe, pe măsura posibilităților, egal în educația copiilor. Tipul bărbătesc și cel feminin se deosebesc prin calitățile lor fizice și spirituale. Participarea ambilor părinți în educație asigură multilateralitatea influențelor exercitate asupra copilului* [207, p.51-52]. Savantul a fost și unul dintre primii pedagogi care a

demonstrat, că familia și instituțiile preșcolare sunt cele mai importante instituții sociale în educația și dezvoltarea copilului. **Kanmepev II. O.** a fundamentat teoretic rolul instituțiilor preșcolare în formarea la copii a sentimentelor și calităților civice și ideea *cu privire la formarea culturii pedagogice a familiei* (se consideră primul savant care a lansat acest concept). În viziunea savantului, pedagogul are menirea să ajute și să ilumineze părinții în problemele de instruire și educație în aspectele psihologice și etice etc.

Așadar, Comenius I.A. [213], Froebel Fr. [238], Moesiodax I. [Apud 62], Ушинский К. Д. [235], Лесгафт П. Ф. [219], Каптерев П. О. [207] considerau educația copiilor în familie ca pe o obligațiune primordială a părinților. Autorii vizați propuneau ca părinții să cunoască particularităților psihologice și cele de vârstă ale copiilor, să posede priceperi speciale de educație a copilului. Astfel, s-a fondat oportunitatea de instruire pedagogică special organizată pentru părinți. Studiul și analiza lucrărilor pedagogice din secolele trecute a arătat că formarea culturii pedagogice a părinților începe din copilărie și din propria familie, iar un rol important în educația copiilor îi revine mamei.

În istoria științelor educației au fost dezvoltate și alte viziuni cu privire la stabilirea raporturilor educației familiale și a educației sociale, considerându-se prioritară **educația socială a copiilor** (Durkheim E. [74], Dewey J. [66], Блонский П. П. [192], Макаренко А.С. [222]).

Astfel, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului XX apar numeroase critici la adresa teoriilor elaborate până la acest moment. **Durkheim E.** abordează problema educației din perspectivă sociocentristă și consideră educația ca fiind *acțiunea generațiilor adulte îndreptată asupra generațiilor tinere, în intenția inducerii în acestea din urmă, de stări fizice, intelectuale și morale reclamate de viața socială în general, dar și de mediul social pentru care sunt destinați indivizii* [104, p.15]. Savantul afirmă că natura umană este duală, în fiecare om există o *ființă socială*/idei, sentimente, practici morale, care exprimă apartenența la comunitate și o *ființă individuală*, trăsături ereditare, temperamentale, stări psihice care dau unicitate persoanei. E. Durkheim afirmă că morala este evidentă doar în prezența grupului social [74, p.109-145]. În acest context, putem dezvolta ideea dată și a adăuga că anume familia este acel grup inițial în care copilul intră în contact cu primele reguli și norme morale, pregătindu-se astfel să corespundă cerințelor sociale.

Savantul american **Dewey J.** consideră că toate comportamentele manifestate de către copil nu sunt interiorizate, ci sunt preluate în mod mecanic din grupul social în care a crescut, adică din familie. Educația realizată în acest grup, consideră Dewey J., exemplele oferite de membrii lui, devin un tip de reflexe condiționate de comportare în societate, deoarece *educația este acea re/construcție sau re/organizare a experienței care se adaugă la înțelesul experienței precedente și care mărește capacitatea de a dirija evoluția celei care urmează* [66].

Un concept important pentru problema formării culturii familiei a fost abordat de **Freud S.**, și ține de *identificare*, mecanism psihologic prin care autorul explică că acesta este cel care explică asemanarea între comportamentul copiilor și generațiilor mai în vârstă și pe care primii îl preiau de la adulți. Identificarea copilului cu părintele de același sex are două consecințe importante:

- ✓ copilul adoptă rolul de gen ce va fi asumat pentru o viață;
- ✓ copilul adoptă standardele morale ale părinților, atitudinile și interdicțiile împreună cu normele morale ale societății. Acest mecanism creează *Supraeul*, iar valorile și credințele unei culturi sunt transmise de la o generație la alta [277].

În primele decenii ale sec. XX, familia ca instituție educațională a trecut printr-o criză legată de schimbarea bruscă a principiilor tradiționale de educație. În legătură cu lupta desfășurată împotriva religiei a scăzut influența ei pozitivă asupra familiei și educației în familie. Familia tradițională (patriarhală), care mulți ani a fost, conform viziunii lui **Бестужев-Лада И. В.**, o *academie familială*, s-a ruinat. *Educația devine o funcție importantă a statului*. Unul din primele acte legislative ale Guvernului Sovietic stipula că *învățământul public gratuit* al copiilor trebuie să înceapă de la naștere [191].

În cercetările pedagogice după **1917** (postrevoluționare în Rusia), problemele educației în familie trec pe al doilea plan, acestea fiind abordate numai în raport cu problemele sociale. Savanții, care dădeau prioritate educației sociale a copiilor, erau adepții ai propagandei cunoștințelor pedagogice, cu caracter politizat (Коллонтай А. М. [288], Блонский П. П. [192]).

Problemele legate de necesitatea dezvoltării potențialului educațional al părinților au fost abordate în lucrările pedagogului rus **Макаренко А. С.**. Savantul convingea părinții că au neapărat nevoie de cunoștințe pedagogice speciale, îndemnând societatea pedagogică de a organiza, în baza instituțiilor instructiv-educative, *școli speciale pentru părinți*. Cercetătorul A.C. Макаренко în lucrarea sa *Cartea pentru părinți* orienta colectivele pedagogice să găsească mijloace de colaborare cu părinții, pentru educația familiei, ca aceasta să nu fie în contradicție cu cea socială, dar să se completeze reciproc [Apud 147]. Pedagogul argumenta în lucrările sale că *n familie trebuie să formăm relații armonioase între femeie și bărbat, în special bărbatul trebuie să respecte femeia, iar femeia să se respecte pe sine și să fie demnă de faptul că este femeie* [Ibidem], ceea ce, în esență, reprezintă o abordare a educației și a culturii de gen.

Pedagogul era preocupat de sporirea nivelului culturii pedagogice a părinților, totodată menționa că *instruirea pedagogică a părinților nu trebuie să le impună nici un fel de principii didactice teoretizate. Ea are menirea să formeze la părinți atitudini de bază pentru propriile meditații și decizii*. Această idee este deosebit de importantă, deoarece „... fiecare familie își are

specificul vieții sale. În condițiile concrete de viață fiecare familie trebuie să rezolve de sine stătător problemele pedagogice, folosindu-se în acest scop în exclusivitate de sistemul principiilor generale ale vieții și moralei și nu de niște rețete gata întocmite” [Ibidem, p.295].

Astfel de activități educaționale pentru părinți s-au realizat și în *Statele Unite*, la începutul sec. XIX, sub forma unor **întâlniri informale**, în cadrul cărora aveau loc discuții despre creșterea copiilor, se realiza schimb de experiențe între mame [136, p.10]. La începutul secolului XX au luat naștere **primele programe organizate de educație parentală**, care propuneau instruirea părinților privind dezvoltarea copilului și care au început să capete amploare în mai multe state după al doilea război mondial.

La începutul anilor 1960, **Thomas Gordon** a dezvoltat cursul pentru părinți **Parent Effectiveness Training** (P.E.T). În baza modelului pe care l-a dezvoltat, T. Gordon i-a învățat pe părinți, profesori, educatori și lideri, de-a lungul a 50 de ani, să construiască relații eficiente cu copiii. Modelul său se bazează pe convingerea că utilizarea puterii este distructivă într-o relație și, mai ales, în relația părinte-copil [Ibidem, p.11].

În etapa a treia, care e numită **umanistă**, familia se restabilește în drepturi ca institut sociocultural foarte important, care îndeplinește funcții, semnificative pentru fiecare individ, societate și stat. Această etapă a început de la ideile umaniste ale pedagogiei familiei, promovate de **B. A. Сухомлинский** (1918-1970), care a fost unul dintre acei pedagogi inovatori, care a stat la începuturile apariției parteneriatului educațional și reanimării valorilor umane în educație. O mare atenție **B.A.Сухомлинский** acordă **colaborării familiei și școlii** [233, 234]. În articolul său „*Sfaturi pentru tătici*” și în alte lucrări autorul scrie că familia trebuie să înceapă cu educația dragostei, bunătații, modestiei, responsabilității și formarea interesului pentru muncă la copii. Pedagogul menționa că în educația copilului trebuie evitate extremele, părinții să nu fie prea severi, violenți, dar nici să nu răsfețe pe copii [Ibidem]. El a acordat o deosebită atenție educației de gen a tinerilor, la bază fiind puse armonia și respectul reciproc. Băieții trebuie să primească o educație pentru bărbați, fetele – o educație pentru femei. **B.A.Сухомлинский** susținea poziția tradițională de repartizare a responsabilităților familiale conform sexului. Ideile de colaborare, de educație a familiei și îmbinare a acestora cu educația socială au fost dezvoltate în toate lucrările cercetătorului [Apud 236, p.133].

Ideea centrală, care poate fi desprinsă din operele savantului, rezidă în egalizarea șanselor de educație și abordare a bărbatilor și femeilor, axată pe responsabilizarea familiei. Așadar, educația armonioasă a copiilor poate fi asigurată prin crearea de către părinți a condițiilor favorabile pentru formarea personalității și participarea lor activă la procesul educativ. Investigațiile pedagogice din acea perioadă au confirmat că condițiile de bază ale succesului în educația

familiei constă în formarea culturii pedagogice a părinților, în valorificarea cunoștințelor științifice și iscusința adulților de a educa.

Un alt cercetător, **Гребеньков И. В.**, evidențiază trei categorii esențiale de condiții ce trebuie create în familie pentru educația eficientă a copiilor: *orientarea socială și structura familiei, condițiile materiale; autoritatea părinților și atitudinea pozitivă față de copii; nivelul instruirii și culturii pedagogice a părinților* etc. [Apud 147, p.296].

Trebuie remarcat faptul că interesul consistent pentru această problemă este propriu și multor savanți din Europa, SUA etc., care aduc și dezvoltă o nouă perspectivă de abordare a relației parentale, după cum urmează:

- Programul *Richard R. Abidin* a fost aplicat pentru prima dată de către membrii unui colectiv de cercetare de la Universitatea Virginia, în anul 1982, în scopul dezvoltării așanumitelor *deprinderi de parențialitate* [81, p.20];
- Programul *Portage pentru părinți* a fost elaborat în 1986 pentru a facilita părinților întreprinderea anumitor acțiuni benefice dezvoltării copilului, transformându-i în *instructori privați* prin explorarea faptului firesc că ei sunt primii educatori ai copilului și cei mai implicați în dezvoltarea acestuia [Ibidem, p.22];
- Modelul de program de educație parentală în concepția românească/ *Vrăsmaș E.* (2002) promovează în anul 2002 un program de educație parentală care se referă la atitudinile educative ale părinților [Ibidem p.15];
- Sistemul educației pentru familie (2004), elaborat, fondat și promovat de Cuznețov Larisa, care încorporează fundamentele teoretice și aplicative, *Curriculumul educației pentru familie*, începând de la vârsta fragedă (3 ani și finalizând cu vârsta adultă/ învățarea pe parcursul vieții) [62].

Important aspect al formării culturii familiei este *Evenimentul „Evidence-Based Parent Education Programs and Best Practices to Promote Positive Parenting”*, o manifestare științifică internațională organizată în perioada 10-14 ianuarie 2011 de Universitatea din La Laguna (Spania), sub egida *European Society for Developmental Psychology*. România a purtat dezbateri pe tema *parentingului*, ceea ce a permis întregirea viziunii deținute asupra competenței parentale privind standardele de investigare și oferind o abordare din perspectivă interculturală a problematicii educației de gen [80, p.17].

Diversitatea și calitatea cercetărilor, prin viziunile multiple și perspectivele variate promovate în cultura *parentingului*, au accelerat definitivarea demersului propriu în cercetarea și dezvoltarea competenței parentale în Republica Moldova.

În prezent, în societatea noastră se observă schimbări ale politicilor și practicilor educaționale cu privire la educația copiilor și a familiei.

Competențele părinților trebuie să asigure realizarea eficientă a întregului spectru de aspecte ale vieții și activității familiale privind comunicarea, relația cu copiii și educația acestora. Cercetătorii din domeniul științelor educației *Bunescu Gh.* [27], *Cuznețov Larisa* [61, 62], *Călin Marin C* [35], *Mitrofan N.* [113], *Sorici O.* [155] consideră că în esență competența părinților trebuie să se axeze pe: manifestarea sentimentului de acceptare față de copil; identificarea conținuturilor și a valorilor educației în cadrul familiei; stabilirea cu claritate a obiectivelor educative pe care urmează să le realizeze părinții; prezentarea scopurilor și performanțelor care trebuie atinse de către copil; selectarea, aplicarea și monitorizarea permanentă a strategiilor educative și a materialelor pe care le utilizează părinții în conformitate cu vârsta copilului, pregătirea lui anterioară, valorile culturale și nevoile individuale; crearea și menținerea unui climat familial favorabil prin promovarea modelelor comportamentale pozitive.

În Republica Moldova se acordă atenție problemelor sociale și educației copiilor în cadrul școlar și familial. În laboratoarele *Institutului de Științe ale Educației* erau examinate problemele de dezvoltare și educației copiilor de vârstă preșcolară (Cemortan S. [36], Mocanu L. [119], Bolboceanu A. [22], Racu J. [141], Baraliuc N. [6] etc.); variate aspecte ale educației pentru familie, etica educației familiale a copiilor, inclusiv a preșcolarilor: problemelor ethosul/culturii pedagogice familiale, educația părinților prin formarea și consolidarea competențelor parentale în cadrul parteneriatului școală-familie-comunitate, care au fost profund cercetate de Cuznețov Larisa [57] și discipolii săi: Melinte D. [109]; Mutu T. [124]; Răduț D. [143]; Sorici O. [155]; Stănică L. [162]; Braghiș M. [25]; Șpac S. [171], Micleușeanu Z. [110]; Raileanu O. [142]; Popa N. [135] etc. Cercetătorii autohtoni au ajuns la concluzia că numai colaborarea și cooperarea IP, a școlii cu familia copilului poate contribui la sporirea calității educației acestora prin consolidarea culturii familiei.

Principalele concepții, teorii și accepțiuni privind educația familiei, elaborate și promovate ***la sfârșitul secolului XX, începutul secolului XXI*** vizează:

- concepțiile sociologice, psihologice și pedagogice privind formarea culturii familiei, pregătirii copiilor pentru viață și educația adulților pe parcursul întregii vieți (Stănciulescu E. [160], Vrasmaș E. [180], Glăveanu S. [80], Sacaliuc N. și Cojocaru V. [146] etc.);
- metodologia, principiile și strategiile privind educația tinerei generații prin prisma *noilor educații* în contextul problematicei lumii contemporane (Văideanu G. [178], Panico V. [130], Mândăcanu V. [106] etc.);

- dezvoltarea practicilor, principiilor și strategiilor privind educația părinților (Cosma T. [48], Bunesu Gh. [27], Cuznețov Larisa [61], Mocanu L. și Carabet N. [117], Chirilenco S. și Cutasevici A. [39], Orîndaș L. [127] etc.);
- cultivarea familiei, dezvoltarea ethosului pedagogic al familiei, concepției și sistemului *educației pentru familie* și prin intermediul familiei și aspectul efortului sistematic al instituțiilor de învățământ, educația copiilor și părinților prin valorile filosofiei practice, formarea culturii toleranței și a culturii de gen în cadrul familiei (Cuznețov Larisa [58]);
- dezvoltarea etnopedagogiei și abordărilor praxiologice privind valorificarea tradițiilor și obiceiurilor poporului în educația familială (Silistraru N. [152], Buzenco A. [28], Patrașcu D. [132] etc.).
- În perioada anilor 2010-2015 din perspectiva *educației de gen* și a *formării culturii pedagogice* sunt întemeiate:
 - *teoria și metodologia educației de gen*; pregătirea tinerilor pentru integrarea în societate; definirea *educației de gen*, trecerea de la abordarea educației de sex-rol la abordarea educației de gen. Totodată, au fost investigate și determinate valorile pedagogiei de gen, stereotipurile în educația fetelor și băieților; au fost stabilite principiile cooperării dintre genuri, egalității de gen. La fel, au fost precizate noțiunile de non-violență în familie și a tuturor formelor de discriminare bazate pe sex, precum și precizarea normelor, axate pe toleranța ambelor sexe, dorința de a ajunge la o înțelegere în relații (Bodrug-Lungu V. [20]);
 - un șir de programe metodologice pentru părinți cu privire la educația de gen a adolescenților, obiectivul educației de gen fiind de a dezvolta la adolescenți bazele culturii de gen. Cercetătorii și practicienii au ajuns la concluzia că adulții și tinerii trebuie să cunoască conținutul conceptelor de: *gen*, *educație de gen*, *stereotipurile de gen*; să conștientizeze principiile respectării drepturilor de către fete și băieți, să lupte cu discriminarea de gen (Bodrug - Lungu V. [20], Handrabura L. și Goraș Postică V. [92], Cerbușcă P. [38], Mutu T. [124]).

În această ordine de idei este necesar de a revedea și re/defini atitudinea față de educația de gen în societate, strategiile și specificul educației de gen, iar scopul cercetărilor noastre constă în determinarea fundamentelor teoretico-aplicative ale EG; în elaborarea modalităților cât mai eficiente de implimentare a acestora în educația preșcolarilor.

Considerăm că realizarea EG a copiilor în cadrul familiei și instituția preșcolară va contribui la o dezvoltare armonioasă a personalității acestora.

1.3. Politicile privind educația de gen a familiei în Republica Moldova

Până nu demult educația părinților nu a constituit o prioritate în cadrul **politicilor statului** din Republica Moldova. În ultimii ani se discută mult despre faptul că susținerea familiei, inițierea, formarea și dezvoltarea competențelor parentale este o componentă importantă a culturii pedagogice și devine una dintre prioritățile și misiunile statului, pe care trebuie să și le asume, dacă dorește ca educația copilului să devină o acțiune eficientă și coerentă.

Studiul situațiilor și a experiențelor din alte state demonstrează că politicile de formare și dezvoltare a competențelor parentale trebuie să pornească de la educația familiei și promovarea modelelor parentale pozitive existente în realitate, fără a impune modele unice considerate corecte și ideale. De asemenea, politicile educaționale astăzi orientează familia spre dezvoltare, autoeducație și încurajează părinții să analizeze, să înțeleagă și să aplice variate alternative de sporire a educației familiale, plasând accentul pe cultivarea morală, care prin esența sa nu este altceva decât o educație de gen centrată pe respectarea drepturilor omului.

Dacă până în anul 1990, prin politica sa, statul a încurajat transferarea responsabilității pentru educația și dezvoltarea copilului către profesioniști din domeniul instruirii, educației și protecției copilului (aceștia având competențe multiple privind dezvoltarea și educarea copilului), apoi după '90, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Ministerul Sănătății din Republica Moldova au promovat necesitatea sprijinirii activităților de colaborare și parteneriat educațional a familiei cu toate categoriile de actori sociali și personali implicați în creșterea și educația copilului. Tot mai mult se pune accentul pe promovarea și realizarea educației timpurii a copilului (Curriculumul educației timpurii 1997, 2008, 2019) și educația părinților.

Acțiunile în favoarea susținerii și educației părinților privind colaborarea cu instituția de învățământ sunt stipulate într-un șir de **acte legislative**, care funcționează în baza valorificării cerințelor stipulate în **Declarația Universală a Drepturilor Omului** (adoptată la New York la 1 decembrie 1948, Art.26, p.3) în **Convenția Europeană a Drepturilor Omului** (adoptată la 4 noiembrie 1950, la Roma, de către Consiliul Europei) [47].

În Republica Moldova necesitatea de dezvoltare a abilităților, competențelor parentale, precum și a unor servicii specializate de educație parentală se regăsesc în diferite documente de politici și acte legislative, ca de exemplu în: **Strategia națională „Educație pentru toți” pentru anii 2004-2015**, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 410 din 4 aprilie 2003; **Strategia pentru protecția copilului pentru anii 2014–2020** [167], aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10 iunie 2014; Legea nr. 123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale; Concepția de asigurare a unor asemenea servicii este una sectorială, fiind axată pe anumite categorii de

beneficiari, însă *Codul Educației Republicii Moldova* [44] prevede realizarea educației familiei, colaborarea cu ea din partea instituțiilor instructiv-educative în direcția optimizării procesului de formare a personalității copilului.

În *Memorandumul asupra învățării pe tot parcursul vieții al Comisiei Europene* (2000) se menționează că *Modelele învățării*, cele ale muncii și ale vieții se schimbă rapid. Acest fapt presupune nu doar adaptarea individului la schimbare, ci și, în egală măsură, schimbarea modalităților de acțiune stabilite. Mișcarea către învățarea permanentă trebuie însoțită de o tranziție reușită spre economia și societatea bazată pe cunoaștere [75].

Din perspectiva unei analize sistemice, *educația parentală* apare ca un element al sistemului de educație generală, fiind, în același timp, și o dimensiune importantă a *educației adulților pe parcursul vieții*.

Cercetătorii din domeniul științelor educației (L.Nahaba, L. Poștan, V. Goraș-Postică, T. Carlateanu, O. Cosovan etc.) disting două perioade moderne în dezvoltarea concepției cu privire la educația adulților:

- **educația adulților** (începutul secolului XX – anii 1960);
- **educația pe tot parcursul vieții** (după 1960 – prezent).

Pentru prima strategie este caracteristică abordarea educației adulților ca fiind etajul al treilea al culturalizării omului, alături de școală și universitate (Ștefan Bărsănescu, 1968) [Apud 281, p.9], iar educația pe tot parcursul vieții este un principiu și o coordonată organizatorică a educației, în societatea postmodernă și economia de piață, bazate pe cunoaștere, competitivitate și creativitate [Ibidem, p.9].

Conceptul de educație a adulților, ca un ansamblu integrat în proiectul global al educației permanente, s-a impus sub influența UNESCO și Consiliului Europei, organisme interesate, care oferă șanse egale de evoluție a fiecărui individ de-a lungul întregii sale vieți și în toate domeniile, cu scopul de a participa plenar la dezvoltarea societății. Educația parentală este o parte componentă a educației adulților. Educația parentală, care poate fi definită ca *formare parentală*, desemnează, așa cum specifică cercetătorii *J. Lamb și W. A. Lamb* (1978), o activitate informală de sporire a conștiinței părinților și de utilizare optimă a practicilor parentale. Noi putem completa această teză prin a concretiza faptul că scopul educației parentale este să-i sprijine pe părinți, să le dezvolte priceperile și competențele parentale, fortificându-le încrederea în propriile forțe și contribuind la optimizarea capacităților acestora pe parcursul îngrijirii și sprijinirii copiilor săi [Ibidem p.9].

În acest context considerăm foarte important să menționăm contribuția statului în demararea a două evenimente importante cu impact pozitiv asupra familiei: valorificarea *Strategiei intersectoriale privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022* [165] și desemnarea de către Președintele țării a anului 2019 drept *An al Familiei*.

Practic, în toate instituțiile de învățământ se pune accent pe sporirea calității parteneriatului educațional, a colaborării acestora cu familia, având ca scop educația părinților, formarea culturii pedagogice a acestora.

Documentul de bază în IP, în educație la general și educația de gen, în special care promovează parteneriatul socio-educational este ***Cadrul de referință al Educației Timpurii din Republica Moldova***. Aici este evidențiat rolul familiei ca prim educator al copilului și partener în educația copilului [42].

Parteneriatul socio-educational constituie un angajament conștient al părinților și al personalului IP de a colabora în vederea susținerii creșterii, educării și dezvoltării copiilor. Acesta presupune: încredere reciprocă, respect și egalitate la nivel de familie – instituție – comunitate. Părinții au dreptul și responsabilitatea de a-și educa copilul [Ibidem, p.34].

Educarea responsabilizării sociale și luarea rapidă a deciziilor este una dintre sarcinile educației timpurii pentru vârsta antepreșcolară și preșcolară. Relația educator – copil-părinte, care capătă mereu sensuri noi, este o relație de parteneriat, datorită aspectelor ei de conducere democratică și flexibilității în luarea deciziilor. Nu numai copilul învață și se dezvoltă sub influența educatorului, ci și familia, inclusiv educatorul/cadrul didactic se formează și se perfecționează prin relația educativă.

În acest document este specificată semnificația conceptului de educație timpurie, în prim sens se referă fie la declanșarea educației, lucru ce vizează pregătirea părinților și a altor persoane care au grijă de copilul mic pentru exercitarea unui rol cât mai adecvat creșterii și educației acestuia, fie la intrarea mai devreme în instituția de educație timpurie (încă de la 2 ani). Alt sens al educației timpurii, mult mai complex și bogat, exprimă faptul că educația copilului este un domeniu prioritar și necesar de a fi abordat într-o viziune multiaspectuală, prin valorificarea îngrijirii, nutriției raționale, sănătății, ocrotirii, protecției, stimulării și dezvoltării copilului. Educația timpurie se realizează atât în mediul familial, cât și în cadrul instituțiilor specializate (creșă, grădiniță, centru comunitar etc.), respectând în primul rând drepturile omului, drepturile superioare ale copilului și exersând o abordare bazată pe egalitatea de gen (drepturi și oportunități egale), tratament non-discriminatoriu al fetelor și băieților în cadrul sistemului educațional [42, p.16].

Următorul document important este ***Curriculumul pentru educație timpurie (2019)***, care oferă planul, structura și conținutul activităților educative, menționează respectarea principiului parteneriatului cu familia și comunitatea care orientează cadrele didactice din instituția preșcolară să stabilească relații de parteneriat, să asigure continuitatea și coerență demersului educațional – prin implicarea familiei și societății, motivându-le pe acestea să fie parteneri activi, nu doar receptori ai informațiilor furnizate de către educator/educatoare cu referire la progresele realizate de

către copil [119]. În reflectarea specificului învățării copiilor, în instituția preșcolară sunt propuse activități integrate, activități recreative și de relaxare, activități recuperatorii și activități opționale (inclusiv și educația de gen) [119, p.119]. În cadrul acestor activități copilul trebuie să simtă că este apreciat și acceptat indiferent de genul său, că este auzit și observat, astfel dezvoltându-i respectul față de sine, încrederea în propriile forțe și în succesul său, învățându-l să dobândească abilități sociale. Mai mult decât atât, fiecare copil este tratat în conformitate cu nevoile individuale și de gen, cu personalitatea și cultura de familie, fiind conștient că este tratat în mod echitabil, indiferent de sex, mediu social, cultură sau etnie [42, p.24]. Conținutul activităților de *Dezvoltare personală* include multe aspecte ale educației de gen, centrat pe dezvoltarea imaginii pozitive față de sine (fetiță/băiat), și colegii săi, descoperirea propriei identități de gen, organizând achiziționarea cunoștințelor, formarea deprinderilor și dezvoltarea aptitudini utile pentru integrarea școlară.

Un alt document important, care orientează cadrele didactice spre realizarea unei educații timpurii de calitate și desfășurarea unui parteneriat real, sunt ***Standarde de învățare și dezvoltare pentru copilul de la naștere până la șapte ani (2019) și Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice (2010)***. Pentru a răspunde cerințelor necesare asigurării tuturor condițiilor de învățare și dezvoltare holistică a copilului, cadrul didactic trebuie să dețină un ansamblu de competențe cu privire la modul cum și cât să interacționeze cu familia copilului; competențe de organizare a ședințelor cu părinții de aplicare a strategiilor de învățare pentru adulți etc. [157, p.118].

Standardele profesionale ale cadrelor didactice reprezintă pentru educatori un sistem de referință important în organizarea procesului educational și autoevaluarea propriilor competențe. La domeniul Parteneriatul cu familia găsim următoarele standarde:

- Standard F.1.: Cunoașterea nevoilor și intereselor părinților privind dezvoltarea copilului, a contextului sociocultural al familiei.
- Standard F.2.: Informarea permanentă a părinților privind progresele și problemele copilului în dezvoltare.
- Standard F.3.: Colaborarea cu părinții în luarea de decizii privind dezvoltarea copilului.
- Standard F.4.: Stimularea participării părinților la activitățile programului educațional.

Evident că munca cadrelor didactice desfășurată în baza acestor standarde contribuie la formarea și consolidarea culturii pedagogice a familiei copilului.

Actualmente a crescut importanța programelor de pedagogizare a părinților, pregătirea lor pentru realizarea cât mai eficientă a funcției educative în cadrul familiei.

Unul din obiectivele de actualizare a funcției educative a familiei constă în încadrarea părinților în activitatea educațională a instituției de învățământ.

În 2006 la inițiativa Ministerului Educației al Republicii Moldova a fost lansat proiectul „Parteneriat Global pentru Educație” – o inițiativă ce promovează ET de calitate pentru toți copiii. Proiectul este considerat succesorul *Proiectului „Educație pentru Toți – Inițiativa de Acțiune Rapidă” (EPT-IAR)*, realizat de minister în două etape, în perioada 2006-2010. Unul din obiectivele acestui proiect rezidă în fortificarea parteneriatului IP-familie: să stimuleze parteneriatele sociale comunitare între părinți, instituție preșcolară, administrație publică locală, agenții economici, asociațiile obștești etc. pentru a spori eficiența educației timpurii.

Toate aceste eforturi au avut un impact pozitiv asupra dezvoltării educației parentale în instituțiile preșcolare, fapt ce poate fi argumentat prin următoarele cifre oferite de promotorii proiectelor menționate:

- au fost realizate consultări publice cu părinții care au copii mici, cadrele didactice și manageriale din 43 de centre comunitare referitor la oportunitatea *Școlii părinților* și a fost dedusă necesitatea realizării unor programe de educație parentală la nivel de comunitate/instituție pentru îmbunătățirea practicilor parentale de îngrijire, educație și protecție a copilului mic;
- în cadrul proiectului *„Îmbunătățirea accesului la servicii de educație timpurie de calitate pentru cei mai dezavantajați copii din Republica Moldova”* (2011-2013), au fost organizate 43 de ședințe informative cu elemente de training cu participarea a circa 1400 de părinți din 43 de centre comunitare deschise, susținute de experți naționali în domeniu. Au fost abordate subiecte axate pe probleme ce țin de sănătatea, îngrijirea, educația și protecția copilului mic, cu impact de conștientizare a părinților despre importanța vârstei timpurii și a necesității stimulării dezvoltării copilului, implicarea proprie în creșterea și educația copilului.
- au fost elaborate 4 broșuri pentru părinții care au copii mici și au fost distribuite în 55 de instituții preșcolare: *„Comunicați cu copilul Dumneavoastră”*; *„Exersați împreună cu copilul Dumneavoastră gândirea critică”*; *„Jucați-vă împreună cu copilul Dumneavoastră”*; *„Citiți împreună cu copilul Dumneavoastră”*;
- în cadrul aceluiași proiect au fost instruite 252 de cadre didactice din 55 de instituții preșcolare și 17 specialiști de la DR/MITS, responsabili pentru educația timpurie (100%), la modulul Educație parentală, în special metodologia de lucru cu părinții [21].

În perioada 21-23 aprilie 2020 specialiștii principali ai Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în colaborare cu reprezentanții UNICEF în Republica Moldova, au lansat programul de educație parentală la distanță *pentru familiile cu copii de 0-7 ani, care s-a realizat de către cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie din țară.*

Menționăm că instruirile au fost organizate seminare on-line, în baza *Reperelor metodologice privind organizarea educației parentale la distanță, în condiții de carantină*

(2020) [284], elaborate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Au fost instruiți 160 de specialiști din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului, cadre de conducere și didactice cu abilități de formator/ mentor care vor forma, la rândul lor, educatori parentali din instituțiile preșcolare, prin metoda cascadei.

Subiectele abordate în cadrul discuțiilor vor viza modalitatea de lucru cu familia în vederea informării acesteia vizavi de mai multe subiecte legate de creșterea și educația copilului mic, precum: familia și rolul ei în dezvoltarea copilului, rolul tatălui în acest proces; temperamentul copilului și cum îl abordăm, stresul părinților și bunăstarea emoțională a copiilor, prevenirea abuzului/violenței față de copil prin disciplinarea pozitivă, organizarea timpului în familie – activități și rutine etc.

Un alt aspect important pentru formarea culturii pedagogice a familiei este *educația de gen*. Primele aspecte și probleme ale *educației de gen în Republica Moldova* au fost elucidate în revista **Studii gender** (2001), coordonată de Morărescu M. (Cojocaru-Borozan M.) [121]. În perioada ianuarie – decembrie 2006 a fost realizat Proiectul „Educația de gen” de Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare” 2006 cu susținerea financiară a Fundației SOROS – Moldova, prin Programul Echitate Gender și Șanse Egale.

Astăzi asigurarea echității de gen și a egalității de șanse a devenit unul dintre dezideratele majore ale timpului. Totuși, instituțiile principale de socializare a individului (familia, instituția de educație timpurie, școala de toate nivelurile, mass-media etc.) explorează în continuare valori și principii tributare culturii patriarhale, astăzi la toate nivelurile se abordează problema educației de gen și acordare a șanselor egale tuturor. Pentru a realiza cu succes respectivul deziderat în societate, este foarte important să se promoveze integrarea lui eficientă în educația familială și procesul de învățământ, prin aceasta asigurându-se implementarea *politicilor educaționale de gen* [93].

Au fost făcute încercări de a familiariza factorii de decizie din domeniul educațional, precum și profesorii școlari și universitari cu importanța abordării și promovării principiului echității de gen și acordării de șanse egale în demersul didactic, ceea ce aflăm din publicația „*Modele și valori de gen în învățământul public din Republica Moldova*” [172]. Lucrarea a fost elaborată în rezultatul unei expertize temeinice a manualelor școlare din toate ariile curriculare. În timp ce curriculumul școlar a rămas insuficient abordat, analiza manualelor a permis identificarea mai multor dezechilibre în ceea ce privește construcția genului la băieți și fete ca o categorie socio-culturală, precum și un șir de deficiențe în ceea ce privește respectarea și promovarea principiului echității de gen și oferirii de șanse egale în manualele supuse expertizei și a facilitat procesul de identificare/formulare a unui număr de probleme care necesită o abordare directă și adecvată în domeniu [93].

Cu toate că domeniul de asigurare a egalității între femei și bărbați în context național a fost substanțial îmbunătățit în ultimele decenii prin adoptarea legii cadru – **Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați** [101], aprobarea planurilor de acțiuni și a unui document de politici – **Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015** [137]; precum și a legislației aferente domeniului, și anume prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, violenței în familie, asigurării egalității, a fost elaborată **Strategia națională de prevenire a violenței față de fete, femei și combaterea ei în familie (2017-2022)** [168] și realizarea abordării complexe de asigurare a egalității între femei și bărbați în documentele de politici aprobate pe domeniile de sănătate, antreprenoriat, educație, angajarea în câmpul muncii, administrație publică locală, situația în ceea ce privește discriminarea de gen nu s-a schimbat substanțial.

Considerăm foarte important faptul că în R.Moldova a fost lansată **Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2016-2020**, care are drept scop asigurarea abordării complexe a problemelor din domeniul de referință, prin stabilirea celor mai critice arii de intervenție și identificarea mecanismelor și soluțiilor eficiente de realizare a egalității între sexe [166].

Așadar, ținând cont de politicile promovate de stat și practicile existente în domeniul vizat, putem conchide că o **modalitate clară de formare a culturii pedagogice a părinților reprezintă educația de gen a lor și a preșcolarilor**. La nivelul educației adulților aceasta **este o intervenție potrivită și necesară atât pentru copii cât și pentru părinți**. De asemenea, s-a conturat poziția decisivă a factorilor de decizie formată din convingerea că educația timpurie a copilului este o perioadă sensibilă și propice educației de gen. Atrăgând familia în colaborare cu instituția de educație timpurie, de la vârstele timpurii ale copilului, putem educa și forma familia în direcția dată. Informarea adulților privind creșterea și îngrijirea copiilor, cunoașterea particularităților specifice genului, profilaxia discriminării și segregării de gen – vor contribui esențial la cultivarea adulților și a generațiilor în creștere.

Un pas important în realizarea politicilor în domeniul educației copiilor este **Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014 - 2020**, unul din documentele care prevede Obiectivul specific 7.3 (p.56) **asigurarea educației parentale eficiente în vederea îmbunătățirii practicilor de îngrijire și educație a copiilor** [164].

Astfel, acțiunile prioritare pentru anii 2014-2020 sunt:

- 7.3.1. Elaborarea și promovarea la nivel național, local și instituțional a unor politici viabile privind educația parentală.
- 7.3.2. Conceptualizarea și promovarea educației parentale la nivel de formare inițială și continuă.

- 7.3.3. Elaborarea concepției și strategiei privind educația parentală pentru îmbunătățirea practicilor de îngrijire și educație a copiilor.
- 7.3.4. Organizarea campaniilor de mediatizare și responsabilizare socială pentru educația parentală.
- 7.3.5. Elaborarea și implementarea programelor de educație parentală.
- 7.3.6. Asigurarea accesului la programele de educație parentală a familiilor și a altor persoane care îngrijesc de copii, inclusiv a familiilor defavorizate.
- 7.3.7. Instituirea serviciilor de asistență socio-psiho-pedagogică a familiei.
- 7.3.8. Eficientizarea pregătirii cadrelor didactice pentru oferirea serviciilor de educație parentală în cadrul programelor de formare inițială și continuă.
- 7.3.9. Formarea educatorilor parentali după modelul practicilor internaționale.

În acest context, în anul 2016, pe data de 7 octombrie a fost aprobată ***Strategia intersectorială privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pe anii 2016-2022*** amintită anterior. Scopul *Strategiei* este de a-i asigura fiecărui copil un mediu familial adecvat pentru a-și atinge potențialul maxim de dezvoltare și a deveni un adult responsabil. Documentul consideră educația permanentă drept punctul central al strategiei și vizează perfecționarea dezvoltării personale și sociale pe durata întregii vieți a părinților, în scopul îmbunătățirii calității vieții, atât a adulților, cât și a familiilor acestora. De aceea, principiul esențial de la care pornește documentul vizat este: *„Toți părinții și tinerii, ca potențiali viitori părinți, trebuie să beneficieze de sprijin pentru o educație parentală de calitate, nediscriminatorie, participativă și internaționalizată, să dobândească abilități parentale și capacitatea de a comunica eficient”* [165].

Prezenta Strategie se bazează pe prevederile ***Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului***, adoptate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 22 noiembrie 1989, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.408-XII din 12 decembrie 1990 [47]; ***Codului educației al Republicii Moldova*** (2014) [44]; ***Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”***, aprobată prin Hotărârea Guvernului R.Moldova nr.944 din 14 noiembrie 2014 [164]; ***Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020*** aprobată prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr.434 din 10 iunie 2014 [167].

La fel, proiectul *Școala Prietenoasă Copilului* (ȘPC) reprezintă un model global pe care UNICEF îl promovează și care plasează în centrul preocupărilor sale respectarea drepturilor copiilor, împreună cu susținerea echității de gen și ***sensibilizarea față de problemele de gen***; incluziunea, eficacitatea; mediul sigur, protectiv și sănătos și implicarea și participarea familiei și a comunității în educația copiilor. Inițiativa dată a influențat și asupra sistemul educațional pre-

școlar care a contribuit la crearea unui cadru de politici educaționale și la măsuri care să sprijine dezvoltarea instituțiilor preșcolare și a școlilor și capacitatea acestora de a răspunde nevoilor specifice ale copiilor, elevilor, profesorilor, părinților, comunității și altor părți interesate [288].

Totodată, societatea noastră încă se mai confruntă cu o serie de probleme în domeniul creșterii, îngrijirii, sănătății și educației de gen a copiilor, mai cu seamă de vârstă preșcolară și școlară mică în cadrul familiei, analizate în numeroase documente oficiale, studii și publicații de specialitate ca fiind determinate, în mare parte, de lipsa în totalitate sau parțială a competențelor parentale cu privire la educația de gen [21, 159].

În acest sens, nu trebuie să pierdem din vedere valoarea experiențelor reușite și bunele practici ale părinților, inițiați și instruiți în domeniul educației de gen de către cadrele didactice din instituțiile de învățământ.

1.4. Cultura pedagogică a familiei în contextul educației de gen a copiilor

Cultura pedagogică a familiei din perspectiva educației de gen a copiilor reprezintă un tezaur moral, o acumulare de cunoștințe, credințe, norme, experiențe umane, concretizate în tradițiile culturale și de familie, valorile etice ale acesteia. Așadar, sintetizând reperele teoretice studiate precizăm că cultura pedagogică a familiei reprezintă un factor important și un instrument eficient de modelare a personalității fetelor și băieților, aceasta incluzând și educația de gen, care încorporează valorile etice și cele de gen; cunoștințele și competențele parentale. În lipsa culturii familia n-ar fi în stare să-și onoreze calitativ funcția sa educativă. Scopul familiei și al societății este același: socializarea și valorizarea eficientă a copilului prin a-l educa și forma în baza valorilor de gen, deoarece comunitatea umană este compusă din bărbați și femei.

Prin urmare, educația de gen în cadrul familiei dintotdeauna s-a desfășurat sub influența condițiilor și valorilor socioculturale proprii epocii, tradițiilor naționale și a celor familiale, modelelor educative transmise din generație în generație. Ca nucleu fundamental al societății, familia îndeplinește o serie de funcții, printre care de o importanță majoră este cea educativă. Aceasta se referă la formarea personalității copilului și a comportamentului lui prin transmiterea *valorilor de gen, feminitatea și masculinitatea*, care se află într-o conexiune cu celelalte calități morale ce vor contribui la formarea unei personalități armonioase.

În științele educației cultura pedagogică se examinează ca o componentă a culturii general umane, în care își găsește reflectare experiența de educație acumulată de generațiile precedente, care se îmbogățește permanent de către toți membrii societății (*Бондаревская Е. В. [194], Вудм И. Е. [197], Гребенков И. В. [200], Cuznețov Larisa [62]*), contribuții aducând

ambele genuri. Cultura societății și cultura pedagogică a familiei se află într-o conexiune reciprocă și permanentă. Istoria culturii și civilizației umane constă din multitudinea și varietatea acțiunilor și interacțiunilor dintre cele două genuri.

Cultura umană, inclusiv cultura fiecărui popor, are influență directă asupra educației copiilor, fetelor și băieților. Semnele distinctive ale mediului și culturii familiale includ în sine: cântecele de leagăn pentru copii/pentru fete și băieți; jucăriile specifice genului, număratoarele, proverbele și cântece de joc, hainele copiilor; hrana și alimentația copiilor, sărbătorile copilăriei, inclusiv cele de familie. Pedagogia populară este obiectul de studiu al etnopedagogiei și exprimă conștiința pedagogică a poporului, înțelepciunea neamului reflectată în viața cotidiană care este un proces firesc, o parte integrantă a vieții poporului, menționează cercetătorul *Silistraru N.* [230, p.54]. Așadar, cultura pedagogică a unui popor se poate deosebi, dar poate avea un șir de asemănări cu altele.

Cercetătorii *Г. В. Мухаметзянова* și *Р. А. Нузатов* divizează cultura pedagogică în câteva componente: *învățarea, educarea și comunicarea*. Cultura pedagogică include cultura părinților și a educatorilor care se consideră drept o valoare ca un anumit nivel anumit de dezvoltare istorică a poporului, ce exprimă atitudinea acestuia față de educație [Apud 226, p.27-28].

În toate timpurile subiectul relației părinți-copii a fost piatră de temelie a educației societății, a formării culturii acesteia. Observăm că pentru formarea culturii pedagogice este deosebit de importantă dezvoltarea și îmbunătățirea, desăvârșirea, perfecționarea oamenilor și lucrurilor.

Componentele de bază ale culturii pedagogice includ componenta *etnopedagogică, social-pedagogică, istorico-culturală, filosofic-antropologică*. Aceste patru componente și funcțiile culturii pedagogice: *semiotică, axiologică/valorică și creativă*, sunt abordate în literatura de specialitate (*Бондаревская Е. В. [194], Вудт И. Е. [197], Бенин В. Л. [189], Куликова И. А. [211] Mândăcanu V. [107], Silistraru N. [230]* etc.) ca concepte operaționale, integrate în conceptul fundamental de cultură pedagogică.

Aspectul culturii etnopedagogice este unul din numeroșii factori ai procesului de socializare a băiatului și fetei. Reieșind din aceasta, considerăm că este mai exact să menționăm că cultura pedagogică a poporului include cultura educației de gen. Aceasta permite să susținem că etnopedagogia poate fi considerată o parte componentă de bază a culturii la general și a culturii pedagogice, în special. Astfel, prin *cultura pedagogică a familiei* subînțelegem și *experiența națională, valorile păstrate și tradițiile educative, acumulate de secole, care reprezintă chintesența înțelepciunii poporului, a educației ambelor genuri*.

Totodată, în *aspectul social-pedagogic*, cultura pedagogică apare în calitate de fenomen social, ce se caracterizează prin ansamblul particularităților deosebite ale interacțiunii gene-

rațiilor care re/produc valorile pedagogice (creatorii cărora sunt pedagogii, părinții și societățile pedagogice) (Куликова И. А. [211]), Бондаревская Е. В. [194]).

Plecând de la accepțiunile lui *E.B. Бондаревская*, în structura culturii pedagogice pot fi evidențiate nivelele: *social-pedagogic, științifico-pedagogic, profesional-pedagogic, personal*. Cultura pedagogică este definită de cercetătoare ca *o parte a culturii general umane, în care, pe deplin, s-au integrat valorile spirituale și materiale ale învățământului și educației, de asemenea, formele de activitate creativă necesare pentru deservirea procesului istoric de schimb al generațiilor; socializarea personalității, realizarea proceselor de învățământ și educației* [194, p.39].

În contextul **cercetărilor culturologice** ale problemelor pedagogice foarte importantă este viziunea lui **И. Е. Вудм**. Cercetătoarea scoate în evidență cel mai important specific al culturii, pe care o definește ca fiind *o consecință a acțiunii legilor creatoare de sensuri*. Cultura are o legătură interconexă cu *părintele ei – consecința*. [197, p.8.]. Analizând procesele construcției și deconstrucției în cercetarea artefactelor culturii, И.Е. Вудт menționează că, *dacă cuvântul artistic este artefactul culturii artistice, atunci artefactul culturii pedagogice este idealul social-pedagogic ca o creare artificială a unui model al personalității, care poate fi realizată cu succes în condiții concrete*. De aici rezultă că *cultura pedagogică reprezintă o programă istorică în dezvoltarea moștenirii sociale, care include în sine idealul social-pedagogic, formele și metodele adecvate, realizării lui și valorile culturii pedagogice, structurate într-un anumit spațiu pedagogic*” [Ibidem, p.6]. Idealul socio-pedagogic își găsește o reflectare și concretizare în folclor, în tratatele științifice, în multiplele teorii și concepte, de asemenea în actele normative obligatorii la nivel educațional și statal.

Din perspectivă **filosofico-antropologică**, cultura pedagogică reprezintă o trăsătură *caracteristică integrativă a procesului pedagogic*. În viziunea lui **Бенин В. Л.**, această caracteristică reflectă *unitatea dintre activitatea oamenilor de transmitere a experienței sociale cât și a rezultatelor acesteia, structurate și consolidate sub formă de cunoștințe, capacități și deprinderi specifice, proprii instituțiilor, dar și procesului de transmiteri de la o generație la alta* [189, p.45]. Scoțând în evidență aspectul formativ al culturii, cercetătorul explică ce roluri joacă aceasta în determinarea funcțiilor familiei de transmitere a experienței sociale (*regulativă, axiologică, semiotică și creativă*) [Ibidem, p.144].

Cercetătorul consideră că datorită funcției regulative se menține un echilibru în coraportul dintre tradițiile și inovațiile procesului socio-istoric de dezvoltare a familiei și comunității umane.

Cultura și succesul pedagogic al familiei și aprecierea acestuia tot mai mult depinde de faptul în ce măsură educatorul a reușit să-l pregătească pe educat, adică pe copil. Atunci când acesta acționează independent și ia decizii în condițiile dificile, în care poate să nu fie în viața

generația vârstnică, înseamnă că cultura pedagogică a familiei este la înălțime. În contextul vizat ne vom opri la funcția *regulativă a culturii pedagogice a familiei*, care dispune de două axe: prima presupune evidențierea hotarelor admise în acțiunile pedagogice din punctul de vedere al educatorului; a doua are legătură cu reglarea normativă a acțiunilor și comportamentelor educatului [Ibidem].

O altă funcție importantă în cultura pedagogică, inclusiv a familiei, reprezintă **funcția semiotică**. *Lumea culturală este lumea simbolurilor și semnelor care conțin variate informații*. O cultură pedagogică este imposibilă dacă se ignorează funcția ei semiotică, indiferent de domeniul activității pedagogice. Cercetătorul **Бенун В. Л.** atrage atenția asupra relației dintre nivelul formării gusturilor estetice ale poporului și conținutul acțiunilor educative, în special a activităților de desen, dans și muzică [Ibidem]. *Pictura muzica, dansul sunt expresii simbolice ale existenței umane*. Dacă cultura populară dominantă nu este în tandem cu însăși cultura educațiilor, atunci aceste persoane *rămân fără suflet*. La etapa actuală activitățile și programele culturale pentru adulți și tineri, renasc în mediile rurale, există unele localități unde se mai organizează și variate sărbători, concursuri și șezători.

Următoarea funcție a culturii pedagogice reprezintă **funcția axiologică/ valorică**. Cultura pedagogică care nu este capabilă să rezolve problema formării personalității generației tinere, cultivând-o printr-un sistem de valori autentice nu poate fi considerată de nivel superior [107, 228].

Încă o funcție importantă a culturii pedagogice este **funcția creativă**. Manifestarea ei este dublă, în primul rând, presupune dezvoltarea capacităților creative ale educaților, în al doilea rând, prin ea se determină caracterul creativ al muncii adultului-pedagog. Pedagogii practicieni, inclusiv părinții, întâmpină mari dificultăți în cadrul activităților preșcolare și/sau celor familiale. Experiența de viață, situațiile concrete, posibilitățile copiilor și responsabilitatea personală a părinților – toate sunt dependente de reglementarea strictă a vieții și activităților familiale, conținutul cărora este obligatoriu.

În acest context, ținem să specificăm că numai adulții care posedă cultură pedagogică sunt capabili să-și înțeleagă copiii, indiferent de vârstă, să conștientizeze importanța formării morale a copiilor de ambele genuri, să fie creativi și eficienți în educația copiilor lor.

Analiza situațiilor reale au permis să concluzionăm că orice situație pedagogică (în activitatea școlară și cea familială) nu cunoaște rezolvări algoritmice. De aceea cadrele didactice și părinții nu au și nu pot avea un algoritm absolut strict în comportare și acțiune. Cultura pedagogică reprezintă capacitatea persoanei de orientare, de căutare și găsire a soluțiilor educative de comportare adecvată în situațiile nealgoritmizate [194, 197].

Pentru a clarifica corelația culturii pedagogice a familiei cu educația de gen a copiilor am realizat o sinteză a definițiilor și le-am structurat într-un tabel (Tabelul 1.2).

Tabelul 1.2. Interpretarea conceptului de cultură pedagogică

<i>Autorii</i>	<i>Cultura pedagogică a familiei/părinților</i>
1	2
<i>Гребенников И.В.</i> (1970)	Pentru prima dată conceptul a fost fondat și valorificat pe larg în anii 70 ai sec. XX И.В. Гребенников [218, p.34]. Cercetătorul prezintă cultura pedagogică a părinților ca pe o <i>culturalitate pedagogică, adică totalitatea nivelurilor de pregătire pedagogică și dezvoltarea anumitor calități ale taților și mamelor, care reflectă gradul lor de maturitate ca educatori prin manifestarea acestora în procesul activității de educație a copiilor în familie</i> [201, p. 33].
Dicționarul pedagogic rus <i>Educația familiei</i> (1990)	Cultura pedagogică a familiei este definită ca o parte componentă a culturii universale, care întruchipează experiența acumulată de către părinți privind educația copiilor în familie [237].
<i>Хямяляйнен Ю.</i> (1993)	Conceptul de cultură pedagogică având în primul rând un sens îngust " <i>cunoștințele părinților necesare pentru educația copiilor</i> ", dar cu un sens mai larg semnifică „ <i>organizație de instruire sistematică pentru părinți pentru a educa copiii și a obține abilități de viață pentru familie, îmbunătățind viața tuturor membrilor familiei</i> " [241].
<i>Бестужев-Лада И.В.</i> (1993)	Cercetătorul propune un sistem de învățare continuă în scopul îmbunătățirii culturii pedagogice , începând cu vârsta preșcolară până la pregătirea bunicilor, care are un conținut de perspectivă, se deosebește prin complexitatea conținuturilor, evidențiindu-se mai multe niveluri interdependente de pregătire a <i>activităților educaționale</i> . Inițial, începe cu " <i>Educația preșcolarilor și elevilor</i> ", apoi aceștia sunt instruiți în " <i>Universitatea tânărului părinte</i> ", apoi în " <i>Universitatea părinților</i> ", apoi după mulți ani de studiu învață la " <i>Universitatea bunicilor</i> "(Începători buncii) [191].
<i>Бондаревская Е.В.</i> (1999)	Cultura pedagogică a familiei este o parte a culturii umane, în care în cea mai mare măsură sunt imprimare valorile spirituale și materiale, și desigur modalitățile creative ale activităților pedagogice ale oamenilor, necesare omenirii pentru a servi procesul istoric de schimbare și de socializare a tinerei generații [194, p.39].
<i>Нестерова О.С.</i> (2002)	Cultura pedagogică a părinților ca instruire personalizată care se exprimă în atitudinea valoric-umană față de copil, în posedarea creativă a tehnologiilor pedagogice, toate fiind orientate spre realizarea procesului de educare și dezvoltare a copilului în familie. <i>Нестерова О.С.</i> consideră „cultura pedagogică a părinților” ca o „ competența pedagogică a părinților ” [226, p. 55].
<i>Сузнегов Larisa</i> (2004)	Ethosul/cultura pedagogic familial - un fenomen al transmiterii familiale a valorilor și formării atitudinilor vizavi de cultivarea unui mod demn de viață, formarea unei personalități integre prin abordarea filosofiei practice a familiei [59, p.39].

1	2
Сорокина Е.Н. (2005)	Cultura pedagogică a părinților este un complex de cunoștințe cu privire la: necesitățile copilului; organizarea optimă a vieții copilului în familie; folosirea realizărilor din domeniul pedagogiei și psihologiei; priceperile de comunicare constructivă și rezolvare a conflictelor; organizarea interacțiunii în cadrul familiei, organizarea activităților copilului; satisfacerea necesităților copilului; construirea și realizarea sistemului unic de valori; dezvoltarea autoeducației etc. Toate aspectele enumerate determină activitatea sistematică a părinților ca educatori și contribuie la crearea mediului familial optim, de dezvoltare – formare a personalității copilului. [231].
Cojocaru V și Sacaliuc N. (2012)	Cultura pedagogică a părinților e o totalitate de însușiri și calități a pregătirii pedagogice ce reflectă gradul de maturitate ca educatori și se manifestă în procesul activității de educație familială și socială a copiilor [146, p.258].
Ауезов, Б. Н., Беркимбаев К. М. (2017)	Cultura pedagogică reprezintă ansamblu de calități obiective ale cadrului didactic bazat pe valorile umane în realizarea obiectivelor educaționale în cadrul procesului pedagogic. Cultura educațională influențează asupra dezvoltării conștiinței cadrului didactic, integrând calitățile tactului pedagogic și eticii profesionale [187].

După cum putem observa, majoritatea cercetătorilor [201, 241, 194, 59, 226, 191] corelează *cultura pedagogică a familiei/părinților* cu un anumit nivel de cărturărie, măiestrie, competența pedagogică. De fapt, părinții care dispun de **cultură pedagogică sunt considerați maieștri ai educației familiale**.

Din cele expuse, lesne se înțelege că părinții necesită o anumită educație și pregătire, care se poate realiza prin intermediul autoeducației și colaborării instituțiilor de învățământ cu familia (mai cu seamă în cadrul consilierii educaționale a părinților).

După cum se poate observa, subiecții culturii pedagogice sunt *societatea, pedagogii și părinții* (Anexa 1). Pentru fiecare subiect este caracteristic nivelul său de cultură pedagogică. Pedagogul rus **A.C.Макаренко** menționa că „*de nivelul culturii fiecărui părinte depinde cultura societății*” [Apud 146, p.247]. Iată de ce este necesar să educăm părinții, formându-le competențe speciale și o cultură pedagogică autentică.

În dicționarul *Familia de la A...la Z. Mic*, cercetătorii **Mitrofan I. și Mitrofan N.** (1991), definesc *educația părinților* ca pe una dintre formele educației care se ocupă cu pregătirea psihopedagogică a părinților în vederea abilitării acestora pentru a organiza și desfășura în mod eficient activitatea de educare și formare familială a copiilor [113].

Considerăm oportun dezvoltăm și să completăm această viziune cu ideea de fortificare a pregătirii psihopedagogice a părinților prin exersarea și formarea practică a competențelor parentale.

Cercetătorul *A. I. Kokoeva* examinează conceptul *culturii pedagogice a părinților* și evidențiază componentele:

- *axiologică*, care reflectă ierarhia orientărilor valorice ale părinților, sistemul valorilor umaniste în raport cu procesul educațional, responsabilitatea față de acest proces;
- *conținutul-informativ (cognitiv)*, care reflectă gradul de posedare a cunoștințelor pedagogice moderne, cunoașterea stilurilor de lucru cu copilul;
- *de activitate tehnologică (operațional)*, care reflectă posedarea metodelor și procedeele de comunicare cu copilul, capacitatea de competență a părinților în utilizarea creativă a tehnologiilor educaționale moderne în lucrul cu copiii, realizarea poziției reflexive în procesul relațiilor copil-părinți [215, p. 43].

În contextul cercetării, interesantă este viziunea cercetătorului *Лухачёв Б. Т.* [221], care deosebește trei *niveluri de cultură pedagogică al părinților: relicvă, actual și potențial*. Aceste niveluri sunt descrise în Anexa 3.

Reieșind din cele expuse, considerăm important să subliniem că EG reprezintă un deziderat obligatoriu al formării culturii pedagogice a familiei. Conceptul *cultura de gen/ cultura gender* astăzi a devenit actual peste tot în lume. În articolul *Concepția Educației din Republica Moldova* (2009) elaborat de cercetătorii *Guțu V., Bucun N., Cemortan S.* etc., au menționat importanța *formării la copii și tineret a unui comportament responsabil în spiritul parteneriatului de gen, a concepțiilor despre menirea și rolul bărbatului și al femeii în familie, societate; cunoașterea particularităților psihofiziologice și a modelelor comportamentale ale băieților și fetelor*.

Cercetătorii au evidențiat indicii ***culturii de gen/gender***: conștientizarea egalității în drepturi și responsabilități ale femeilor și bărbaților; înțelegerea diferențelor și asemănărilor dintre femei și bărbați; depășirea prejudecăților și stereotipurilor de gen în viața de familie și cea publică; explorarea șanselor egale la realizarea potențialului psihofizic și socioprofesional al persoanei, indiferent de gen; manifestarea atitudinilor și comportamentelor parteneriale de gen în viața privată și publică [88, p.5-16].

Problemele cu care se confruntă membrii familiei contemporane necesită acordarea unui ajutor în rezolvarea acestora, mai cu seamă în ceea ce privește educația de gen a copiilor. Părinții găsesc autonom unele răspunsuri, informându-se din diverse surse, dar totuși se află, deseori în situații confuze. Aceștia nu cunosc particularitățile de vârstă, deosebirea dintre educația de gen și cea sexuală; nu cunosc trăsăturile de gen, de personalitate, riscă uneori să devină incoerenți.

În ultimele decenii tot mai activ este abordată problema educației de gen, desigur și a educației sexuale. Acestea ambele sunt decisive în formarea personalității copilului. Educația de gen asigură o comportare socială adecvată a ambelor sexe, centrată pe respectarea echității și

egalității de șanse și presupune o profilaxie eficientă a discriminării și segregării de gen, iar educația sexuală include aspecte biologice, legate de pregătirea copiilor și a tinerilor pentru maternitate și paternitate, o sexualitate responsabilă și evitarea infecțiilor sexual-transmisibile.

În continuare vom încerca să definim conceptul de *cultură pedagogică a familiei din perspectiva educației de gen*.

Astfel, *cultura pedagogică a părinților din perspectiva educației de gen a preșcolarilor* este o componentă a culturii pedagogice în care își găsește reflectare experiența acumulată de generațiile precedente și cea care se îmbogățește în procesul organizării activităților special desfășurate de către cadrele didactice profesionaliste privind educația copiilor în cadrul instituțiilor preșcolare. Cultura pedagogică servește drept bază/temelie a activității educative a părinților. De nivelul culturii pedagogice a părinților depinde reușita și rezultatul eficient al EG a copiilor.

Analizăm componentele culturii pedagogice pe care trebuie să le posede un părinte, în viziunea cercetătoarei V. Bodrug-Lungu, care definește **competența parentală de gen** ca o capacitate a părintelui/mamei și tatălui, de a realiza eficient educarea și socializarea de gen a fetelor și băieților [17, p.89-90]. În contextul vizat, Cuznețov Larisa [62] ne atenționează să nu ignorăm sexul copilului și educația morală indiferent de gen, accentul fiind pus pe cultivarea conduitei non-discriminatorii și a parteneriatului de gen.

Respectiv, apare problema studierii valorilor de gen în contextul interconexiunii cu valorile general umane și familiarizarea părinților cu acestea.

În acest sens, specificăm că **competențele parentale de gen** constituie cunoștințele, abilitățile și capacitățile părintelui/mamei și ale tatălui de a păstra și a transmite valorile moral-etice ale generațiilor de bărbați și femei, care se succed și conviețuiesc în cadrul comunității umane [17, p.90].

Astfel, importantă devine specificarea și definirea *componentelor competenței parentale de gen* [Ibidem, p.90]. Acestea includ:

- **componenta cognitivă de gen** care reprezintă conștientizarea de către părinți a rolului lor de model de gen pentru copii; reprezentările părinților referitoare la feminitate și masculinitate, maternitate și paternitate; viziunile asupra strategiilor de viață ale fiicelor și fiilor; cunoașterea specificului dezvoltării psihofiziologice a fetelor și băieților; cunoașterea trebuințelor psihosociale ale fetelor și băieților în relație cu părinții de ambele genuri; a impactului stereotipurilor de gen privind educația copiilor;
- **componenta afectivă de gen** include formarea sentimentelor, atitudinilor și așteptărilor față de fii și fiice; a trăirilor și sentimentelor personale ale femeilor și bărbaților față de propria maternitate și paternitate, rolurilor de gen publice și private, valorilor parteneriale de gen a părinților etc.

- **componenta comportamentală de gen** include achiziționarea și dezvoltarea abilităților și deprinderilor părinților de îngrijire, educare, a fiicelor și fiilor; de implicare a fetelor și băieților în comportamente personale și sociale active și responsabile, de parteneriat; prin stimularea capacităților și intereselor fetelor și băieților în pofida montajelor eronate, stereotipurilor de gen învechite; de implicare a fiicelor și fiilor în mod egal la muncile casnice și în realizarea rolurilor sociale.
- **componenta reflexivă de gen** include coparticiparea persoanei la actul educativ nu doar pasiv, ci și activ pentru a deveni coautor al propriei sale construcții și dezvoltări, efectuate prin gândire, meditație și comparare; pătrundere în esența relațiilor de gen, a realizării rolurilor sociale de bărbat și femeie [231].

Componentele nominalizate corelează, completându-se organic și formând competența parentală a educației de gen, care-i va ajuta familiei să cultive și să formeze copiii într-un mod adecvat cerințelor sociale de echitate, parteneriat de gen și colaborare non-discriminatorie în relația bărbat-femeie.

În opinia multor savanți [Vrăsmaș E. [180], Zlate M., Golu P., Verza E. [183], Guranda O., Vrânceanu M. [182] etc] *primii ani de viață reprezintă o perioadă senzitivă/sensibilă în dezvoltarea socială, intelectuală și personală a copilului*. Anume la vârsta preșcolară omul își formează *identitatea de gen*, își stabilește primele concepții despre sine; învață formele stabile ale relațiilor interpersonale, exersându-se în respectarea normelor morale și sociale. Particularitățile vârstei preșcolare sunt descrise în *Anexa 3*.

Desigur că, în esență, părinții au reprezentări destul de adecvate despre ceea ce înseamnă *calitatea de părinte*. Aceasta aduce cu sine responsabilități și un șir de așteptări. Istoria dezvoltării calității de părinte este, conform viziunii lui E. Galinski [Apud 180, p.306], o adevărată sagă personală, plină de momente pozitive și ilustrate care redau, exprimă reușite, deseori și unele eșecuri. Parentalitatea este o istorie legată indisolubil de creșterea și dezvoltarea copilului și de etapele formării personalității acestuia. Din perspectiva evoluției istoriei parentale sunt delimitate următoarele **etape de dezvoltare ale competențelor parentale** privind educația familială, inclusiv cea **de gen** (Figura 1.1) [Ibidem, p.306], care începe cu nașterea copilului, prima fiind una de construire a imaginii parentale, urmează etapa a doua de cizelare, desăvârșire a acesteia (durează până la 2 ani). A treia etapă constă în apariția autorității parentale (de la 2 până la 4-5 ani), apoi ea trece în următoarea etapă când părinții înțeleg și pot interpreta preșcolaritatea, școlaritatea mică și preadolescența. Ultimile două etape țin de competențele parentale de educație și ghidare a copilului adolescent, a detașării acestuia de familie. Aceste etape sunt descrise în *Anexa nr.4*.

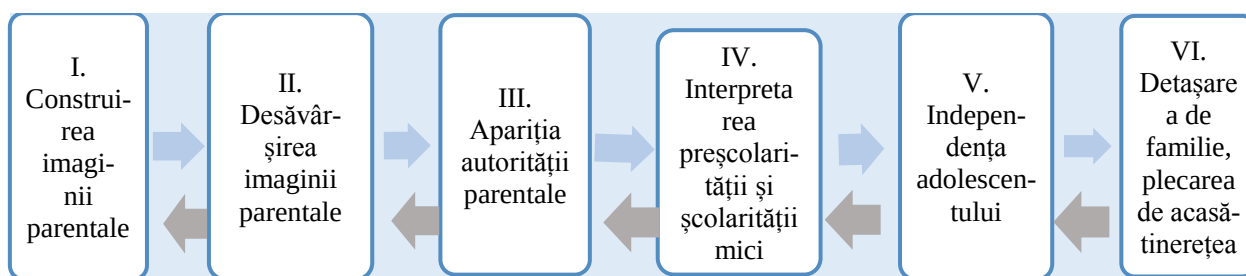

Fig. 1.1. Etapele de dezvoltare ale competențelor parentale (adaptat după E.Galinsky)

În acest sens este foarte important ca părinții să cunoască care este *specificul educației de gen a copiilor*. Relevante în acest sens sunt caracteristicile esențiale ale vârstei preșcolare, ale fetelor și băieților, analizate și structurate în Tabelul 1.3. (în baza cercetărilor: Бреслов Г.М., Хасан Б.И.[195], Берн Ш. [190], Клецина И.С. [209], Кон И. [216], Gurian M., Henly P. [260], Баранникова Н. А. [188], Улисных А. А. [240] etc.).

Tabelul 1.3. Grila caracteristicilor a comportamentelor de gen ale preșcolarilor

Diferențe pe domenii de dezvoltare psihofizică	Caracteristic băieților	Caracteristic fetelor
1	2	3
Dezvoltarea cognitivă	• denumște cele 7 culori, dar în desen utilizează mai mult culorile închise: <i>gri și negru</i> (Берн Ш., 2002); • desenează personaje în <i>acțiune</i> (Берн Ш., 2002); • redă mai bine proporțiile în desen (Берн Ш., 2002); • rezolvă exercițiile de orientare spațială fără a întâmpina dificultăți (Берн Ш., 2002); • inventează jocuri, experimente (Gurian M., Henly P., 2001); • manifestă interes pentru activități și obiecte noi (Gurian M., Henly P., 2001); • adresează multe întrebări despre oameni, obiecte noi și locuri necunoscute (Gurian M., Henly P., 2001); • dezleagă rebusuri, jocuri de logică (Gurian M., Henly P., 2001); • în procesul învățării preferă imaginile, pentru că stimulează emisfera dreaptă, care e mai bine dezvoltată (Gurian M., Henly P., 2001); • efectuează sarcini și propun idei pentru a fi realizată. Este dificil să îndeplinească sarcini în mai multe etape, nu iubesc sarcini monotone, dar cele creative (Баранникова, Н. А., 2012).	• denumște culorile și nuanțe lor, iar în desen utilizează <i>diferite</i> culori (Берн Ш., 2002); • desenează <i>obiecte</i> și <i>ființe</i> din mediul înconjurător (Берн Ш., 2002); • se orientează slab pe terenul de joacă, se rătăcește ușor în realizarea acțiunilor (Берн Ш., 2002); • în rezolvarea exercițiilor de orientare spațială, utilizează limbajul pentru a explica traseul (Берн Ш., 2002); • au atenția bine dezvoltată, spontan observă și discută ce se petrece în jur (Gurian M., Henly P., 2001); • atrage atenția, în special, la <i>obiecte concrete</i> (Gurian M., Henly P., 2001); • au dezvoltate abilități de a discuta despre obiecte, imagini, dar prezența lor concretă lipsește (Gurian M., Henly P., 2001); • efectuează sarcini tipice, conform șablonului. Acordă o deosebită atenție la detalii. Mai ușor învață reguli și algoritmi, în scopul de a repeta sarcinile (Баранникова, Н. А., 2012).

1	2	3
<i>Dezvoltarea limbajului și a comunicării</i>	• construiesc și procesează mai lent mesaje verbale (Берн III., 2002); • înțeleg repede sensul mesajului și sunt gata să acționeze în acel moment (Берн III., 2002); • nu au răbdare să asculte o poveste până la sfârșit (Берн III., 2002); • povestește fragmentar și laconic (Берн III., 2002); • schimbă conținutul poveștilor cunoscute și introduce personaje create de el (Кон И., 2001). • nu se grăbesc să răspundă la întrebări, se gândesc mai mult timp pentru a da un răspuns corect (Улисных А. А., 2015); • vorbirea este mai slab dezvoltată decât la fete, necesită mai mult timp pentru a găsi cuvinte pentru a formula un enunț (Улисных А. А., 2015); • înțeleg greu mesajul la auz, este necesar de imagini pentru a explica conținutul textului, enunțului (Улисных А. А., 2015).	• utilizează limbajul într-o măsură mult mai mare, verbalizează des (Берн III., 2002); • ascultă cu atenție textul, simte mesajul, dar conținutul îl înțelege mai greu (Берн III., 2002); • răspund primele la întrebări și se străduie să fie răspunsul complet (Улисных, А. А. 2015); • povestesc coerent conținutul textului și expresiv (Берн III., 2002); • răspund la întrebări privind în ochii educatorului, în scopul primirii reacției emoționale (Баранникова, Н А, 2012) • este bine dezvoltat percepția auditivă (Улисных А. А., 2015);
<i>Dezvoltarea emoțională</i>	• se implică cu ușurință în activități și relații noi (Бреслов Г.М, Хасан Б.И., 1995); • manifestă deprinderi de auto-dirijare în activități (Бреслов Г.М, Хасан Б.И., 1995); • au o imagine pozitivă despre sine, sunt siguri că vor reuși, nu se tem. (Gurian M., Henly P., 2001); • sunt greu de influențat, își mențin părerea sa (Gurian M., Henly P., 2001); • greu își exprimă emoțiile prin cuvinte (Gurian M., Henly P. 2001); • reacționează puțin la intonație și la modulația vocală. Dacă se ridică vocea este activ doar în primele minute, apoi devine indiferent la informația care i se transmite (Улисных А. А., 2015).	• din cauza emoțiilor manifestate, nu tot timpul apreciază obiectiv situația creată (Бреслов Г.М, Хасан Б.И., 1995); • ușor pot fi influențate de către părinți (Бреслов Г.М, Хасан Б.И., 1995); • se adaptează repede la mediu nou (Gurian M., Henly P., 2001); • se simt sigure în situații neobișnuite (Gurian M., Henly P., 2001); • sunt empaticе, oferă voluntar ajutorul celorlalți (Gurian M., Henly P., 2001); • demonstrează conștient stările emoționale prin jocul de rol (de ex. alină păpușa care plânge) (Gurian M., Henly P., 2001); • caută sprijin emoțional de la părinți când trăiește emoții intense (Gurian M., Henly P., 2001); • sunt sensibile la intonație și reacțiile emoționale ale educatorului, le place când sunt apreciate (Улисных А. А., 2015).

1	2	3
<i>Dezvoltarea personală și socială</i>	• inventează jocuri care implică mai mulți copii (Клецина И.С., 1997); • participă activ în jocuri de tip competitiv (Клецина И.С., 1997); • le place să fie independenți, demonstrând propriul „Eu” și insistă să execute sarcina „Eu singur” (Клецина И.С., 1997); • nu au răbdare în realizarea migaloasă a lucrurilor (Клецина И.С., 1997); • manifestă abilități atenționale mai reduse și un comportament impulsiv în cadrul jocului și alte activități (Gurian M., Henly P., 2001); • se adaptează foarte greu în medii noi, în special la grădiniță (Улисных, А. А. 2015).	• preferă să se joace în grupuri mici (Клецина И.С., 1997); • le place să fie încurajate, supravegheate și îndrumate de către părinți (Клецина И.С., 1997); • manifestă în joc puțină agresivitate, între membrii jocului se stabilesc relații de încredere și o comunicare interesantă imită în joc relațiile adulților (Клецина И.С., 1997); • se adaptează ușor în medii diferite, în special la grădiniță (Улисных, А. А. 2015); • manifestă abilități crescute de management comportamental și de învățare (Gurian M., Henly P., 2001).
<i>Dezvoltarea motricității</i>	• sunt mult mai activi din punct de vedere fizic (Gurian M., Henly P., 2001); • au abilități motore grosiere mai bine dezvoltate (Gurian M., Henly P., 2001); • execută sarcini fizice care le stimulează dezvoltarea abilităților spațiale (Gurian M., Henly P., 2001).	• au abilități motorii fine mai bine dezvoltate (Gurian M., Henly P., 2001); • jocurile fizice, cu participarea activă în grup le stimulează dezvoltarea abilităților verbale (Gurian M., Henly P., 2001).

După cum putem observa din acest tabel, există un șir de diferențe și caracteristici de comportare deja la vârsta preșcolară a copiilor, care denotă specificul biologic al sexelor. Educația de gen are în vedere acest specific, însă este orientată spre formarea conduitei sociale simetrice a ambelor sexe, care ține de respectarea eticii/morale, de manifestarea corectitudinii în relațiile interpersonale, a responsabilității, egalității și echității la toate nivelele.

În contextul celor relatate putem conchide că educația familială trebuie să fie realizată permanent, prin participarea ambilor părinți, mama și tata; în baza respectării drepturilor copiilor, tratând personalitatea acestora non-discriminatoriu, cu stimă, indiferent de gen, valorificând potențialul la maximum.

Totodată, adulții cointeresați în formarea culturii pedagogice devin axați pe autoeducație și urmează variate activități organizate de instituțiile de învățământ, pentru a-și spori competența parentală. Există păreri că cei mai activi și interesați în colaborare cu pedagogii sunt părinții copiilor preșcolari și ai copiilor de vârstă școlară mică [25]. De fapt, acest moment poate fi înțeles, fiindcă părinții sunt la începutul carierei sale de familist și părinte, ei înțeleg că nu au experiență de educație a copiilor, dar baza personalității se pune la această vârstă.

În această ordine de idei, scoatem în evidență două teze concludente în problema cercetată:

- diferențele de gen sunt produsul interacțiunii caracteristicilor biologice ale femeilor și bărbaților cu mediul și reflectă diferențele individuale prin variabilele biologice, psihologice și socio-culturale [279].
- dimensiunile de bază care trebuie cunoscute și valorificate eficient în educație sunt reprezentate de *variabila biologică* și constituie diferențele de sex; *variabila socio-culturală* constituită de construcțiile sociale ale rolurilor și statuturilor femeilor și bărbaților în context social; și *variabila psihologică* este obiectivată de aspectele cognitive, emoționale și comportamentale în conduita individuală.

În general, teoreticienii domeniilor enumerate au fost preocupați de explicarea *diferențelor de gen* pe diferite baze: biologice, sociologice, psihologice, psihanalitice, comportamentale, sociale, politice etc. Recent, odată cu *abordările postmoderne* în domeniul genului, s-a ajuns la concluzia că factorul biologic/sexul este predeterminat natural, pe când valorile educației de gen trebuie să fie determinate la nivel social prin formarea conduitelor civilizate, morale, axate pe echitate, non-discriminare, respectare a drepturilor omului, indeferent de sexul lui.

1.5. Concluzii la capitolul 1

Studiul și analiza ansamblului de viziuni, idei în procesul precizării, definirii și delimitării conceptelor de bază, a analizei și interpretării abordărilor, teoriilor și concepțiilor privind formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen au condus la formularea următoarelor *concluzii*:

1. Prin analiza contribuției cercetărilor realizate în domeniul științelor educației am constatat că în diferite perioade istorice modelele educaționale la general și cele de gen în special au fost influențate de condițiile socioculturale în care se dezvoltă familia ca instituție socială, iar logica acțiunilor parentale și modificările substanțiale în educația familială au suportat schimbări esențiale odată cu ratificarea *Convenției privind Drepturile Omului*.
2. A fost precizat conținutul conceptului de *cultură pedagogică* și a fost analizată esența abordărilor teoretice (*etnopedagogice, istorico-culturale, social-pedagogice, filosofic-sociale*), ceea ce a contribuit la formularea postulatului de bază al cercetării: realizarea eficientă a educației de gen a preșcolarilor este posibilă dacă vom forma cultura pedagogică a părinților, competențele necesare în baza cărora aceștia vor fi capabili să opereze eficient cu valorile de gen și metodele educației familiale.

3. Prin studiul lucrărilor din domeniu al cercetătorilor: *Cuznețov Larisa* [62, 57, 59], *Bodrug-Lungu V.* [15,16,19], *Miroiu M* [111], *Cojocaru-Borozan M.*[121], *Гребеньков И.В.* [201], *Бондаревская Е.В.* [194], *Сорокина Е.Н.* [231], *Stănciulescu E.* [159], *Glăveanu S.* [80], *Cojocaru V. și Sacaliuc N.* [146] etc., am precizat și elaborat componentele culturii pedagogice din perspectiva EG, ce includ 4 competențe parentale de gen: *componenta cognitivă, comportamental-afectivă, operațională și reflexivă*, care demonstrează interconexiunea dintre cunoștințe, capacități, atitudini și comportamente ale părinților.
4. Am scos în evidență *politicile statale și practicile educaționale* din Republica Moldova, cu privire la educația de gen și susțin inițierea, formarea și dezvoltarea competențelor parentale, care sunt componente importante ale culturii pedagogice și contribuie la eficientizarea EG a copiilor și părinților.
5. Specificul EG a preșcolarilor a fost redat printr-un excurs istoric dintr-o perspectivă evolutivă, urmărind și identificând procesul vizat și pozițiile de bază ale raportului cultura pedagogică a familiei – EG a preșcolarilor.
6. Analiza EG fost corelată cu particularitățile de vârstă ale copiilor de 5-7 ani și cu esența abordărilor teoretice prin valorificarea:
 - a) teoriilor biologice ale genului** (*teoria evoluționistă: Darwin Ch., Wilson E.; teoria genetică: Bainbridge D.; teoria privind influența hormonală: Richard Cf., Lippa A.; teoria diferențelor structurale ale sistemului nervos: Claire F., Sullivan Jodi O. Brien*);
 - b) teoriilor sociale ale genului** (*teoria relațiilor obiectuale: Chodorow N.; teoria învățării sociale: Mischel W., Bussey K., Bandura A.*);
 - c) teoriilor psihologice ale genului** (*teoria identificării: Freud S.; teoria cognitivă: Kohlberg L.; teoria schemei de gen: Bem S.*);
 - d) teoriilor socio-psihologice ale genului:** *teoria rolurilor de gen: Eagly A.H., Wood W.; teoria stereotipurilor ca profeții auto-îndeplinite: Lippa Cf.; teoria amenințării și distrugerii stereotipurilor: Lippa Cf.; teoria auto-prezentării și construcției sociale: Lippa Cf.*).

În concluzie, am stabilit că înțelegerea de către părinți a politicilor statale privind EG și formarea competențelor parentale, cunoașterea particularităților de vârstă ale preșcolarilor, a specificului educației familiale prin promovarea și cultivarea valorilor de gen tinerei generații pot asigura determinarea și elaborarea reperelor teoretico-aplicative ale EG în familie.

2. CONFIGURAȚII DE FORMARE A CULTURII PEDAGOGICE DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN A PREȘCOLARILOR

2.1. Experiențe ale educației de gen în contextul formării personalității copilului preșcolar

Formarea personalității umane, concomitent cu moștenirea și dezvoltarea premiselor biologice, necesită și un mediu educațional favorabil. Primul dintre acestea este *familia*, în cadrul căreia părinții exercită acțiuni și influențe cu caracter formativ asupra propriilor copii, iar al doilea mediu social este *instituția preșcolară*, care, în baza unui program educațional ordonat și sistematic, orientat spre formarea personalității copilului, dezvoltă abilități și deprinderi de comunicare, relaționare și comportare în societate.

Întrucât *modelul educației de gen* prezintă o interacțiune reciprocă, bidirecțională a actorilor sociali care determină comportamentul de gen, ținem să prezentăm un moment cheie: nu există un pattern fix stabilit pentru relațiile părinte – copil sau educator – copil, impactul și puterea lor de interacțiune fiind dependente de anumite situații, activități, constrângeri și oportunități socio-culturale, acestea depinzând și de vârsta sau perioada de timp în care se desfășoară [253, p.676-713].

Analiza abordărilor teoretice [62, 33, 29, 31] ne-a permis să stabilim că familia constituie un veritabil *model social*, care, fiind primul în ordinea influențelor din partea modelelor sociale existente, are un impact decisiv asupra copiilor privind formarea concepției lor despre viață, a modului de comportare și relaționare în raport cu oamenii și cu diferite norme și valori sociale [9]. În același timp nu putem nega *influența biologică*, ea punându-și amprenta asupra comportamentului prin determinarea unei anumite predispoziții de adoptare a sexului sau/și a comportamentului de gen particular [Apud 1, p.31].

Diane Halpern (2000) a oferit un ***model psihobiologic*** cu privire la modul în care creșterea și îngrijirea copiilor, educația parentală își lasă amprenta asupra dezvoltării caracteristicilor relaționale cu alt gen. Acest model scoate în evidență interacțiunea reciprocă dintre natură și educație, specificând impactul experiențelor timpurii asupra organizării și funcționării cerebrale, care influențează schimbul de interacțiuni individuale la nivel social și direcționează experiențele similare de viitor. D. Halpern este de acord cu *teoria biosocială* potrivit căreia influența hormonală prenatală are repercusiuni asupra creierului, iar ulterior și asupra anumitor predispoziții de natură psihologică, exprimate în plan comportamental.

Cât privește *diferențele de gen* remarcate de cercetători, prezența anumitor inclinații valorificate în soluționarea sarcinilor verbale și a celor spațiale; expectanțele diferite ale

părinților referitoare la rata succesului într-o activitate, tipul acestora, precum și normele, valorile culturale, care determină comportamentul de gen al individului vor stimula oferirea diferențiată a experiențelor de învățare și totodată se vor constitui în profeții asupra ratei de succes a persoanelor ce se autoimplinesc [Ibidem, p.31].

Cercetătorii **K. Bussey și A. Bandura** (1999) au pus un accent deosebit pe influența *mediului social*, acceptând în același timp impactul și contribuția proceselor cognitive în dezvoltarea motivației, afectivității și comportamentelor umane [Ibidem, p.32]. Această accepțiune ține de **modelul cauzalității reciproce triadice**, care implică un șir de interacțiuni complexe și interrelații între cei trei factori determinanți: *factorii personali*, reprezentați de aspectele cognitive, afective și biologice; *factorul comportamental*, influențat de patternurile activității relaționale; *factorul de mediu*, adică influențele sociale care își lasă amprenta asupra vieții cotidiene [Ibidem, p.32].

Evident că influențele educațional-modelatorii în cadrul familiei le exercită părinții în mod direct, în baza unei anumite strategii educative, folosind anumite forme, metode și tehnici educaționale. Atunci când educația în familie se desfășoară în mod unitar, în baza unui ansamblu de principii psihopedagogice și a unei metodologii clar conturate, *în primii ani de viață (cei șapte ani de acasă), se pun bazele unor componente esențiale de personalitate* [9].

Cercetările din domeniul științelor educației [60, 51, 66] arată că primul univers social al copilului, familia, reprezintă micromediul care-i oferă întâia experiență de viață, formându-i *Eul social* și *Supraeul* prin care copilul va primi, va prelucra și estima informația ulterioară. Primele persoane de care se atașează copilul și pe care le iubește necondiționat sunt părinții. *Primul model comportamental, prima autoritate semnificativă în relațiile de gen și în relațiile familiale este oferită de ambii părinți.*

Educația de gen joacă un rol important în dezvoltarea copilului, iar părinții poartă o mare responsabilitate pentru calitatea ei. Importanța acesteia este și mai mare în anii primei copilării, când lipsa experienței de viață, precum și a capacităților sociale reduse nu-i permit copilului să rezolve independent anumite probleme. Iată de ce este decisiv modelul comportamental parental pozitiv/moral în relația adulților și relația cu copilul.

Familia contemporană care se confruntă cu o constelație de probleme și de situații dificile este inaptă de a le rezolva singură și are nevoie de un ajutor calificat din partea psihologilor. Ca instituție inițială ce se ocupă de educație de gen a copiilor, familia se află deseori în contradicție cu instituția preșcolară și chiar cu comunitatea socială. Familia ca instituție socială trăiește drama complexității situațiilor economice, culturale și de relaționare. Ca grup de adulți care construiesc

împreună valori sociale, tradiții și propria cultură, familia simte o mare dificultate în soluționarea unor problemele legate de aspectele economice și cele morale, de comunicare interumană.

Din perspectiva **sociologică**, în Europa există cel puțin **patru modele de familie**. Aceste modele, desemnând contexte socio-culturale diferite, caracterizează cele patru zone ale continentului. Se identifică diferențele existente între modelul occidental și cel răsăritean, cel nordic și cel meridional. În același timp, în cadrul națiunilor europene, familia are propriile caracteristici și trăsături specifice, de unde vine și bogăția spirituală a *bătrânului* continent.

În funcție de cadrul de analiză ales, de selecția și combinarea dimensiunilor și indicatorilor relevanți, de sociologia familiei [176, p.81] au fost elaborate tipologii și *modele de familie*, care oferă un instrument de ordonare și clarificare a complexității și diversității realităților. Elementul central în analiza determinantelor familiei europene îl constituie cunoașterea și identificarea contextului socio-cultural, a celui economic și politic, apoi a celui relațional. Evident că și educația de gen a copiilor în familiile din Europa depinde de contextul național, de cel socio-cultural, economic și politic, relațional, fiind caracterizate în funcție de:

- *gradul de participare a statului la susținerea familiei;*
- *fenomenul de individualizare a familiei;*
- *locul și rolul copilului în funcție de gen în viața familiei;*
- *modelele parentale determinate de tradiție și percepția socială;*
- *modul relaționării familiale.*

Principiile de bază care fundamentează sistemele naționale de protecție socială și regimul bunăstării europene, în majoritatea lor, sunt construite pe modelul „*male breadwinner*”, al accentuării diferențelor între femei și bărbați, fiecare având roluri economice și sociale diferențiate și complementare atât în familie cât și în societate. De asemenea, natura intervenției statului, (pozitivă sau negativă) în asigurarea bunăstării sociale din perspectiva egalității de gen reprezintă un alt criteriu în funcție de care se conturează diversitatea familiilor în țările din Europa.

Pornind de la aceste precizări teoretice și având în vedere limitele clasificărilor și ale analizelor comparative, nominalizăm și caracterizăm esența celor *patru modele de familie*, care se regăsesc, în proporții și în ipostaze diferite în țările Europei, inclusiv în Republica Moldova [Ibidem, p.81].

Modelul familial de tip tradiționalist (bărbatul șef/cap al familiei) caracteristic pentru „Europa de Sud” (Italia, Spania, Portugalia, Grecia etc.) este modelul tipic tradițional, al separării clare a sferei publice și private și al *complementarității rolurilor în familie*: munca

productivă remunerată îi revine bărbatului, căruia îi este atribuit rolul de *șef* și responsabilitatea întreținerii financiare a familiei. Munca reproductivă este asumată de către femeie, soție și mama, sugestiv numită *stăpâna casei*, care, în ipostaza clasică a modelului, nu este activă pe piața muncii, ci este femeia casnică - *housewife/femme au foyer*. Această diviziune sexuală a muncii se reflectă în legislația destinată familiei, pieței muncii, precum și în legislația socială și în sistemul fiscal, care legitimează și conservă acest model, care s-a dezvoltat inițial în societatea preindustrială, dar care poate fi identificat și astăzi, sub diverse forme, în multe dintre țările europene (Sainsbury, D. 2000) [Apud 93, p.82]. În familia tradițională puterea este inegală. În această familie cel care domină este bărbatul. În societățile europene s-a consolidat sistemul familiei nucleare, în care soțul era principală forță și sursă de venit, având cea mai mare autoritate, iar soția se ocupa de gospodărie, copii și depindea de soț.

În *familia tradițională* conflictele dintre generații sunt mai puține și netolerate de comunitate. Ierarhia este foarte clară, fiecare știe ce are de făcut și de cine trebuie să asculte. Copiii suportă autoritatea tatălui și pe cea a mamei, când tatăl este absent, însă cea a mamei este mai blândă și mai sensibilă. Rolul mamei este foarte important pentru că personalitatea ei influențează educația copilului. În familia tradițională, mama se implica mai mult în creșterea și educarea copiilor față de familia modernă, deoarece mama nu are un loc de muncă, o carieră profesională, ea se ocupa doar de gospodărie și de familia sa. De aceea copiii sunt mai atașați de mamă decât de tată. În această familie tatăl este cel care deschide *porțile copilăriei* spre lumea exterioară, îndrumând copilul să pună în practică ceea ce învață. Totuși această ieșire nu îi oferă copilului libertate maximă [Apud, 70].

Cercetătorii familiilor de tip traditionalist au stabilit că trăsăturile pe care părinții le atribuie în mod stereotip fetelor și băieților au un grad surprinzător de similaritate la diferite culturi în ceea ce privește formarea *masculinității* și *femininității*. Atunci când avem în vedere combinații de trăsături, care descriu băieții sau fetele, aceste grupuri de trăsături pot fi conceptualizate ca două orientări distincte față de lume: trăsăturile *masculine*, care corespund sexului dat și se formează în baza interiorizării stereotipurilor, comportamentelor și rolurilor sociale ale bărbaților, fiind urmate de băieți și a celor feminine, fiind urmate de fete [Ibidem, p.32].

Aceste două orientări au implicații asupra tuturor aspectelor funcționării psihicului copilului, inclusiv asupra dezvoltării intelectuale, emoționale, morale etc., Deși stereotipurile sugerează multe diferențe între băieți și fete, deseori ele nu au un fundament psihosocial comportamental bine definit. Acestea reprezintă mai degrabă credințe împărtășite la nivelul unei culturi cu privire la cum vor fi persoanele de sexul masculin și cele de sexul feminin.

Stereotipurile de gen, în majoritatea cazurilor, oferă niște orientări pentru părinți în educația de gen a copilului ce condiționează răspândirea lor și în condițiile propice societății contemporane.

Abordarea educației de gen a copiilor în cadrul familiei **de tip tradiționalist** este axată pe:

- evidențierea diferențelor între fete și băieți;
- orientarea asupra particularităților *tipice fiecărui gen*;
- consolidarea intereselor stereotipe de gen și a preferințelor respective;
- ignorarea individualității și *a libertății de alegere a identității de gen* a copilului;
- realizarea educației de gen a copiilor în conformitate cu schema care are la bază factorul biologic/sexul.

Din cele menționate mai sus constatăm că există un șir de reprezentări de gen care influențează normele și valorile transmise în procesul de socializare diferențiată. *Trăsăturile, rolurile, status-urile sociale sunt proiectate și valorizate în educația familială diferit pentru cele două genuri.* Spre exemplu, cercetătorul *Броверман II.* (1972) a evidențiat trăsăturile de caracter *specific tipic femeilor* (tacticoasă, blândă, empatică, vorbăreață, religioasă, pasivă, are grijă de aspectul său exterior, supusă, are nevoie de protecție, manifestă deprinderi de acuratețe, liniștită); și *specifice tipice bărbaților* (curajos, agresiv, cu spirit de inițiativă, dominant, independent, își controlează/ascunde emoțiile, aptitudini matematice și în științe reale, abilități în afaceri, hotărât [Apud 204, p.70]. Relația părinte – copil în familia tradițională este bazată pe înțelegere și acceptare și nu pe conflict și negare.

Modelul familial de tip egalitar este considerat reprezentativ pentru Țările Occidentale (Franța, Belgia, Regatul Unit, Germania etc.) [Apud 93, p.81]. În aceste familii soții au aproximativ același nivel intelectual, obligațiile și funcțiile lor sunt partajate și destul de echilibrate: ambii participă la educația copiilor și la conducerea gospodăriei. Deciziile sunt luate împreună la sfatul familiei, predomină relațiile armonioase, de colaborare, un stil centat și angajat pe implicarea tuturor membrilor în chestiunile familiei. Climatul este cordial și binevoitor. Conflictele care apar mai frecvent au un caracter constructiv. Copiii se dezvoltă normal, posedă independență, spirit creativ, voință [62, p.288].

Abordarea educației de gen a copiilor în cadrul familiei **de tip egalitar** de către părinți se caracterizează prin [64]:

- diferențierea copiilor în funcție de *particularitățile specifice ale genului*, care oferă o alternativă strategică pentru îmbunătățirea performanțelor cognitive, afective, psihomotrice atât a fetelor, cât și a băieților pentru *facilitarea accesului la oportunități educaționale egale*;

- formarea **identității feminine** (*feminitatea*), înglobând calitățile biologice și cele sociale, atribuite cultural femeilor: de fiică, soție, mamă, bunică etc.; și a **identității masculine** (*masculinitatea*), include raportul dintre dimensiunea biologică și a rolurilor sociale: de fiu, soț, tată, bunic etc
- cultivarea aceluiași *calități morale* atât fetelor cât și băieților de: *responsabilitate, curaj, politețe, toleranță, acceptare, grijă, onestitate, încredere, fidelitate, sinceritate, demnitate* etc.;
- promovarea egalității de gen, practic la toate nivelele;
- stabilirea *relațiilor de respect, de înțelegere între copii – părinți, copii – copii* (fată – mamă/tată; băiat – mamă/tată, soră/surori – frate/frați);
- promovarea *parteneriatului de gen între copii – părinți, copii-copii* în toate activitățile [64].

Ajustarea procesului educativ la valorile autentice ale educației de gen dezvoltă la copii o atitudine pozitivă față de relațiile cu genul opus, față de rolul propriu în cadrul familiei, ceea ce conduce la înțelegerea corectă a concepției despre parteneriatul de gen, la o poziție civică mai activă și, în final, la schimbări pozitive a relațiilor copii – părinți în cadrul familiei.

Un astfel de model implică un proces de orientare a părinților în formarea armonioasă a personalității copilului, care poate servi drept ca o manifestare a abordării educației de gen, bazate pe respectarea dreptului fiecărei persoane de a fi el însuși, ținând cont de sexul său biologic și de condițiile mediului.

Modelul familial de tip autoritar și individualist este opus celor două modele prin faptul că individul este considerat unitatea de bază în atribuirea obligațiilor și a drepturilor sociale (Fouquet A., 2005). Principiul fundamental al acestui model este că *fericirea personală trebuie să fie obiectivul primordial al individului și este mai presus de toate*. Acest aspect se regăsește și în modelele familiale de tip mixt. Un tip aparte este oferit de modelul familiei de tip suedez în care drepturile sociale sunt fondate pe statutul de cetățean, principiu care instituie un drept uniform și individual de securitate socială în interiorul familiei (mariajului) [276, p.233-281]. Acesta este unul dintre principiile majore care deosebește țara dată (și în bună măsură și celelalte țări nordice) de alte țări, încă de la începuturile acestora (perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial) și până astăzi. Spre deosebire de majoritatea țărilor europene, în care sistemul de securitate socială și prestațiile sociale au fost și sunt încă fundamentate pe modelul tradiționalist/paternalist și, prin urmare, sunt axate, aproape în întregime, pe capul familiei, în Suedia drepturile sociale sunt întemeiate pe cetățenie și maternitate (în interiorul ca și în afara mariajului), iar sistemul de prestații sociale este dublat de un sistem solid de servicii sociale

publice. *La etapa actuală Suedia și Islanda au cea mai scăzută rată de căsătorii în lumea occidentală și cea mai mare rată de „cupluri dizolvate”*. În 2016 acest procent a fost foarte mare peste 76% copii s-au născut în afara căsătoriei în Suedia și 67% – Islanda. Cercetătorii își pun întrebarea „*Cine are grijă de acești copiii cărora le lipsesc tații?*”. Statul plătește femeile pentru ca acestea să-și crească copiii singure. Suedezii și islandezii acceptă situația de a avea copii în afara căsătoriei și/sau să-i crești ca mamă sau tată singur. Copiii în afara căsătoriei *a devenit o norma socială* în Suedia, Islanda, Danemarca etc. După cum se vede, în aceste țări femeile nu au nevoie de soți/bărbați pentru a avea ori a crește copii. O altă situație se observă, de exemplu, în Turcia, țara cu cei mai puțini copii născuți în afara căsătoriei, doar 3%, în timp ce în SUA procentul copiilor crescuți în afara căsătoriei este 40%, iar în România – 33%. În viziunea noastră și altor cercetători [62, 181, 176] cifrele acestea sunt semnale sigure de alarmă în marea majoritate a țărilor lumii [280].

Putem să menționăm, de asemenea, că timp de două decenii în aceste țări din nordul Europei scopul statului a fost distrugerea instituției familiei și căsătoriei. La începutul anilor '90 *teoria „gender”* a luat o turnură greșită și a fost confundată cu *teoria „querr”* (teoria „homosexuală”). La originea acestui fenomen stă **Butler Judit** cu lucrarea sa „*Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*” (Problema gender: feminismul și subminarea identității”, publicată în 1990, în care autoarea „a formulat ideea precum că fiecare persoană poate să-și aleagă sexul. Identitatea de gen a fost înțeleasă și tratată ca fiind ceea ce simte la nivel foarte profund, individual, fiecare dintre noi, chiar dacă aceasta nu corespunde cu sexul pe care l-am primit de la naștere) [254].

Filosoful *Judit Butler* a avut un sprijin deosebit din partea statului suedez pentru promovarea *conceptului de gen neutru*, ceea ce a afectat și limba vorbită. În ultimii ani, pronumele specifice de gen „han” și „hon” („el” și „ea”), au fost în parte înlocuite cu „hen,” *gen neutru*, fapt care a provocat controverse și critici din partea suedezilor conservatori. Astăzi, această particulă este utilizată pe scară largă în mass-media suedeză. Aspectul cel mai controversat al utilizării „hen” este utilizarea în rândul copiilor mici, în special în instituțiile preșcolare publice. Pronumele *neutru de gen* a fost promovat pentru prima dată de grădinița „Egalia” din Stockholm, care este specializată în pedagogia așa-zisului „*gen neutru*” [280].

Concepțiile vizate au fost promovate activ de Lisbakken, ministrul responsabil pentru familie și copii din cadrul Partidului Muncitoresc Norvegian, care a inițiat Programul de Stat experimental, în care au fost eliminate din cadrul activităților organizate în instituțiile preșcolare poveștile „Cenușăreasa”, „Alba ca Zăpada”, „Motanul încălțat” etc. În locul lor a fost scrisă o altă literatură de tip „Rege și Rege”, sau „Copii gay”. În ele, de exemplu, prințul se îndrăgostește

de rege, sau de alt prinț, prințesa visează la căsătoria cu regina. În conformitate cu legea dată, copiilor din aceste grădinițe educatoarele sunt obligate să le citească aceste povești și să le prezinte imagini corespunzătoare.

Abordarea vizată a educației de gen a copiilor în baza promovării **genului netru** se bazează pe următoarele principii:

- se respinge diferențierea de gen în cadrul familiei;
- se neutralizează și atenuează diferențele sociale, admise între personalitățile de genul bărbătesc și femeiesc;
- nu se orientează asupra particularităților *predestinate fiecărui gen*;
- se familiarizează copiii cu diversitatea sexuală;
- se asigură fiecărui copil libertatea de alegere a identității de gen, încurajându-i interesele și preferințele individuale;
- se permite posibilitatea fetelor și băieților de a fi diferit de genul similar;
- se promovează activități de educație a copiilor în afara schemei biologice de gen (ignorându-se complet factorul biologic, adică sexul copilului).

Acest tip a educației de gen a copiilor este generat de un sistem de **valori hedoniste**, în care este centrată *plăcerea individuală*. Acest sistem de valori a promovat necesitatea consimțământului în relațiile sexuale și eliminarea abuzului, dar fără a reuși să le obțină, în schimb a agravat problemele precum disoluția familiei, promovarea cuplurilor homosexuale, nașterea și creșterea copiilor în afara familiei, nefericirea personală. La nivel de stat, politicile vizate, au dus la apariția problemelor care nu existau anterior. Statul sprijină mamele singure, din ce în ce mai numeroase, prin ajutoare sociale, în timp ce rata natalității a scăzut sub limita de substituire a populației [280].

Modelul familial de tip tranzitoriu vine dinspre modelul de tip tradiționalist spre un model mixt, preponderent de tip egalitar sau individualist. În foarte multe state europene, inclusiv în Republica Moldova, continuă să persiste tendința *tradițională*, conform căreia femeile sunt responsabile de educația și îngrijirea copiilor și a persoanelor vârstnice, iar bărbații sunt datori să îndeplinească familia din punct de vedere material. Având în vedere că multe femei au în prezent și un loc de muncă, femeile ajung să fie supraîncărcate („dubla zi de muncă”) cu activitățile profesionale și cu cele de acasă. De multe ori, femeile se regăsesc în situația dificilă de a alege sau de a face sacrificii și compromisuri, fie în plan profesional, fie în plan privat, în condițiile în care ambele zone pot fi în egală măsură valoroase pentru ele. Totodată se observă în familiile contemporane o tendință pozitivă de respectare a unor înțelegeri familiale, privind

repartizarea și îndeplinirea obligațiilor fără a face diferențe de gen. La fel este observabilă orientarea spre parteneriatul conjugal/familial și complementaritate.

Un studiu foarte recent al Universității Oxford a demonstrat că bărbații încep să-și asume responsabilități egale în ceea ce privește îngrijirea copiilor, activitățile casnice (datul cu aspiratorul, ștersul prafului și spălatul etc.). Diferențele dintre cantitatea de timp alocată de femei și cantitatea de timp alocată de bărbați sarcinilor domestice s-a diminuat în ultimii 40 de ani. Dacă tendințele actuale pozitive vor continua, va mai fi nevoie cam de 30 de ani pentru a obține egalitatea. Republica Moldova se situează pe primele locuri dintre țările din Europa în ceea ce privește numărul de ore dedicate zilnic sarcinilor domestice, acestea fiind în cea mai mare parte realizate de către femei [128].

În ultimele decenii se conturează tendința omogenizării sexelor în cadrul familiilor, adică se observă *masculinizarea fetelor și feminizarea băieților*. Tendința de apropiere și ștergere a diferențelor comportamentale dintre sexe începe de la stilul vestimentar și se termină cu enunțarea calităților de personalitate, fetele să fie curajoase, descurcărețe, independente, active etc., iar băieții să fie empatici, sensibili, grijulii etc. Evident că aceste tendințe au unele avantaje, dar totuși au mai multe dezavantaje. Concomitent cu masculinizarea fetelor și feminizarea băieților, în procesul educației părinții neglijează formarea *identității de gen*.

Cu toate că observațiile noastre și sondajele realizate demonstrează faptul cunoscut: bărbații își doresc femei adevărate și feminine, iar femeile își doresc bărbați adevărați, puternici, totuși se fac multe speculații în privința educației de gen la etapa actuală. Parazitând pe respectarea drepturilor și a șanselor sociale egale, se declară că anume educația de gen presupune instrumentul de bază care va crea ceea ce unii specialiști (S. Bem, 1981) numesc *gen neutru/androgenie* [247].

La etapa contemporană, în societatea noastră se observă refuzul treptat al stereotipurilor de gen învechite în folosul ideii de *androgenie*. *Noțiunea de androgenie este folosită pentru descrierea modului de viață, unde nu se face diferențierea rolurilor de gen, acesta poate fi atât masculinizat cât și feminizat*; ambelelor genuri le este permis să aleagă orice modalitate de comportament uman ar dori, bazându-se mai mult pe calitățile individuale, unice, decât pe cele ale genului. În așa mod fiecare om poate fi rațional sau emoțional, reținut sau sentimental, în funcție de condițiile sociale concrete. Această trecere de la rolurile tradiționale, prederminate de factorul biologic/sex, la relațiile noi este un proces complicat și anevois. Psihologul *Goldberg W.* oferă recomandări ambelor genuri cum să depășească mai ușor această etapă de trecere: a) să învețe a lua atitudine unul față de altul și a interacționa fără a învinui reciproc și fără a se simți vinovat; b) să învețe echilibrul îndepărtării și apropierii [282].

Mulți cercetători (*Каган В. Е. [205], Колесов Д. В. [212], Репин Т. [Apud 71] etc.*) consideră că pentru a evita apariția unor astfel de abateri comportamentale de gen este necesar ca părinții să fie bine informați despre modelele unei educației autentice de gen existente și să le formeze copiilor reprezentări corecte despre predestinația bărbatului și a femeii în cadrul familiei, societății; să le educe acele calități ce sunt specifice unui **bărbat adevărat** și unei **femei autentice**, dezvoltând relații interpersonale partenariale, non-discriminatoriu și de respectare a echității; de creare a unor condiții de respectare a șanselor sociale egale.

Relațiile familiale, educația de gen a copiilor astăzi sunt puse la încercare, făcând trimitere la cultura contemporană, în care sunt răspândite *individualismul, narcisismul*, o concepție a libertății desprinsă de responsabilitatea față de celălalt, indiferența față de binele comun; dar se impun deseori unele ideologii, care afectează direct cadrul familial. La etapa actuală, în Republica Moldova familia ca instituție socială se confruntă cu următoarele probleme (Tabelul 2.1):

Tabelul 2.1. Dificultățile familiei privind EG

<i>Problemele menționate:</i>	<i>Acțiuni strategice recomandate:</i>
1. Părinții posedă cunoștințe fragmentare și eronate cu privire la <i>modele educației autentice de gen</i> și sunt incompetenți în soluționarea unor problemele cu care se confruntă în relație cu băiatul sau fata în cadrul familiei.	Promovarea în instituțiile preșcolare și în societate a modelelor și politicilor pozitive de relații partenariale de gen în viața de familie/ privată și viața socială etc. Centrarea pe respectarea drepturilor omului, a particularităților de vârstă și de personalitate.
2. Persistența stereotipurilor învechite de gen și delimitarea rolurilor de gen, care influențează modelele sociale, prezentând femeia responsabilă pentru activitățile casnice, fapt ce-i limitează activitatea ei profesională, iar bărbații – ca responsabili numai de bunăstarea materială a familiei.	Promovarea programelor „ <i>Egalitatea de șanse pentru femei și bărbați</i> ” în scopul repartizării egale a responsabilităților familiale de către bărbați și femei, asigurând flexibilitatea graficului de lucru (politici de încurajare la nivelul țărilor din Europa), dezvoltând sistemul serviciilor de îngrijire a copiilor (precum în Germania, Franța ș.a. țări), aspecte determinate privind sensibilitatea la gen a politicilor ce vizează familia și educația de gen autentică [13].
3. Tendința omogenizării sexelor în cadrul familiilor – <i>masculinizarea fetelor și feminizarea băieților</i> . Această tendință de apropiere și ștergere a diferențelor comportamentale dintre sexe, începe de la stilul vestimentar și se termină cu enunțarea și orientarea spre calitățile comune de personalitate, neluând în seamă factorul biologic (sau chiar negându-l).	Promovarea programelor <i>Formarea competențelor de gen a părinților</i> (în cadrul instituțiilor preșcolare), în scopul socializării de gen a copiilor în cadrul familiei, care ar valoriza cultivarea morală a fetelor și băieților, ceea ce ar juca un rol primar în formarea identității de gen a fiecărei persoane. Stereotipurile de gen la nivel de familie să fie axate pe modele parentale pozitive, având în vedere diferențele de gen în comportamentul acestora care vor determina de fapt, comportamentul fetelor și băieților.

Așadar, la etapa actuală reprezentările și ideile despre masculinitate și feminitate sunt contradictorii și contravin celor din trecut. Se observă și tendințe pozitive, caracteristicile tradiționale se îmbină destul de organic cu cele moderne; acestea fiind mult mai complete decât înainte, se ia în considerare diversitatea diferențelor individuale; iar partajarea responsabilităților familiale reflectă nu numai părerea bărbaților, dar și punctul de vedere al femeii.

În sens social contemporan, *feminitatea* se construiește ca autonomie și rezistență la cultura dominantă și se manifestă prin spiritul de inițiativă, creativitate, curaj, frumusețe, blândețe, tandrețe, luarea deciziilor în alegerea unei profesii, care încă nu demult se considera o calitate bărbătească. *Masculinitatea* astăzi nu înseamnă numai curaj, agresivitate, rezistență, capacitate sporită de a lua decizii și a acționa etc., ci înseamnă și sensibilitate la frumos, blândețe, atenție, grijă, responsabilitate etc. Calitățile morale și conduita demnă sunt prioritățile ambelor sexe, bărbați și femei.

Așadar, în contextul celor expuse mai sus, putem afirma că dezvoltarea culturii au lăsat amprenta lor asupra valorilor de gen și a modelelor de gen, care au evoluat de la *tradiționalism* spre *modernitatea androgină*. Termenul de „*androginitate*” semnifică o combinație a caracteristicilor psihologice ale ambelor sexe. Această concepție a fost promovată de Bem S. [Apud, 122, p.13], conform căreia *orice om, indiferent de sexul său biologic, poate să îmbine în sine calitățile tradiționale bărbătești și femeiești*. Prin combinarea caracteristicilor masculine și feminine pozitive, persoanele androgine au o funcționalitate mai eficientă într-o mare varietate de situații. Cercetătoarea presupune că persoanele care manifestă comportament tipic de sex, spre deosebire de androgini, sunt mai limitate, deoarece sunt capabile să acționeze eficient în unele situații, fiind absolut lipsite de inițiativă în altele [249].

Unii cercetători (Spence & Helmreich, 1992) au o atitudine mai rezervată, argumentând că caracteristicile de personalitate tipic masculine și tipic feminine se pot asocia cu ceea ce se consideră tipic pentru o categorie gender sau alta, dar pot să nu se asocieze, între ele neexistând practic nici o intercondiționare, a acestora [Apud, 249].

Contraversele privind conceptul de *androginitate* au generat multe critici din partea multor cercetători [184, 212, 216, 224, 243]. Conceptul vizat necesită demonstrație și fundamentare științifică și nu se poate reduce doar la explicații, presupuneri și teoretizări eronate.

Cercetătorii (Абраменкова В. В. [184], Колесов Д. В. [212], Кон И. С. [216], Мухина В.С. [224], Юферева Т. И. [243] etc.) prin studiile realizate au ajuns la concluzia că cerințele actuale necesită o abordare individuală în formarea personalității. Bărbații și femeile nu pot fi educate fără a se ține cont de particularitățile biologice și psihologice ale fiecărui gen, începând cu vârsta prescolară, este necesar să formăm *calitățile masculinității* și *calitățile*

feminității, dar aceasta nu înseamnă ca așa trăsături ca: atenția, grija, politețea, onestitatea, toleranța, bunătatea nu pot fi incluse în registrul calităților ambelor genuri.

În baza celor menționate, putem conchide că *factorii biologici, cei de mediu și cei culturali* sunt importanți, contribuie la formarea *calităților de masculinitate și feminitate*. La fel, este decisivă abordarea sociocentrică, dar și cea antropocentrică în educația copiilor, care permite îmbinarea optimă a individualizării procesului educativ și asigură inserția socială/integrarea socială în cadrul unei culturi concrete.

Astăzi ca niciodată este foarte importantă construirea și păstrarea echilibrului între conservarea a ceea ce familia a edificat în trecut, moștenirea culturală (*cultura postfigurativă*) și transformarea comportamentelor, competențelor și regulilor necesare pentru satisfacerea noilor trebuințe, creația culturală prezentă (*cultura cofigurativă*), determinate de creșterea copilului și schimbările socioculturale (*cultura prefigurativă*) [62].

Abordarea *culturii cofigurative* din perspectiva axiologică ne orientează spre faptul că în cadrul familiei copilul își însușește principiile și credințele, normele și valorile sociale necesare relaționării cu membrii familiei și cu ceilalți membri ai societății. În acest sens socializarea în familie are următoarele componente:

- *normativă*, prin care se transmit copilului principalele norme, reguli ale familiei și sociale;
- *cognitivă*, prin care copilul dobândește deprinderi și cunoștințe necesare acțiunii ca adult;
- *psihologică*, prin care se dezvoltă afectivitatea necesară relaționării cu părinții, cu viitorul partener de viață, cu proprii copii și cu alte persoane [179]. Reieșind din analiza reperelor teoretice și a experiențelor sociale, problema actuală a educației de gen este determinată de necesitatea de a susține copiii pentru a interacționa adecvat/corect cu genul opus - *manifestând un perteneriat autentic de gen*. Колесов Д. В. [212] argumentează că *părinții din preșcolaritate trebuie să consolideze legăturile dintre reprezentanții cu genul opus, că copiii de mici să se perceapă echitabil reciproc și să se respecte ca personalități*. Acest lucru îi va ajuta în viitor, după cum susține cercetătorul, *să construiască relații non-discriminatorii axate pe respect în viața de familie și cea publică*.

Cercetătorul afirmă că ***vârsta preșcolară este cea mai favorabilă perioadă pentru a educa băieții și fetele să coopereze prietenos***, pentru a stabili relații armonioase între ei, evidențiind importanța genului său, deoarece această vârstă este considerată ca o perioadă sensibilă, propice formării unui comportament moral și adecvat de gen, care corespunde particularităților psihofiziologice.

În acest sens sunt importante inițiativele de integrare a perspectivei de gen în programele de formare a competențelor parentale în contextul tendinței de a dezvolta echitatea socială prin

elaborarea unor module tematice sensibile la dimensiunea de gen, care ulterior, fiind implementate, vor asigura echilibrul de gen în procesul educațional în cadrul familiei prin luarea în considerație a valorilor de gen, care subliniază ce înseamnă să fii bărbat sau femeie. *Cultura, tradiția, vestimentația, ritualurile, sunt cele care ne ajută să înțelegem identitatea de bărbat sau femeie, nu există ceva între. Programul vieții este să crești, să te maturizezi, în masculinitate și în feminitate, să-ți întemeiezi familie, să devii mamă sau tată și să te îngrijești de binele copiilor și al societății* [280].

Scopul cercetării noastre este să valorizăm familia și relația afectivă de durată, centrându-ne pe valorile de gen, feminitatea și masculinitatea, și virtuțile pe care acestea le promovează, totodată, edificând și completând cultura neamului prin valorile morale, pe care trebuie să le posede și să le manifeste ambele genuri. În cele mai multe dintre țările lumii, familia este o valoare umană și o formațiune socială necesară omului pentru a fi fericit. În acest context, familia este abordată ca un factor și actor existențial *forte* de promovare a valorilor etern-umane [140, p.7-8].

În această ordine de idei, în familie, chiar din primii ani de viață, în afară de feminitate și masculinitate, părinții trebuie să le cultive atât fetelor cât și băieților *calități morale* necesare pentru a relaționa cu ceilalți în societate. Orice persoană, indiferent de gen, trebuie să fie: *onestă, respectuoasă, curajoasă, politicoasă, generoasă, cinstită, sinceră, decentă în vorbire și atitudini, cumpătată, responsabilă* etc. În realizarea acestor sarcini, **modelul pozitiv parental de gen** ajută cel mai mult la formarea personalității copilului, constituind unul dintre cele mai eficiente mijloace de educație. Părinții, mama și tata, sunt un exemplu de viață pentru fată și băiat. Copilul observă comportamentul, manierele, felul de a acționa și soluționa problemele, învățând rolurile de gen.

2.2. Situația actuală de realizare a educației de gen în familie și instituțiile preșcolare

În contextul societății cunoașterii, instituția preșcolară se construiește în baza transformărilor progresive, care se desfășoară în conformitate cu implementarea valorilor autentice ale civilizației, care alimentează continuitatea și calitatea schimbărilor. Educația în IP promovează principiile democratizării relațiilor umane, prin adaptarea *Curriculumul pentru educație timpurie* (2019) [119] la specificul local, asigurând caracterul integrat și armonios al conținuturilor generale ale educației, valorificând educația morală, cea intelectuală, estetică, tehnologică și psihofizică.

Concomitent cu acesta se implementează și conținutul bogat al *noilor educații*, care asigură deschiderea instituției preșcolare spre problematica lumii contemporane. Perfecționarea procesului educațional și modernizarea conținutului educativ-instructiv contribuie la formarea calităților morale, a trăsăturilor pozitive de caracter, dezvoltă atât la fete cât și la băieți: onestitatea, bunătatea, voința, curajul, spiritul de observare și inițiativă, creativitatea, independența, toleranță, parteneriatul de gen etc. Toate aceste aspecte necesită o abordare din perspectiva *educației de gen*. Din acest motiv, educația de gen trebuie să devină o dimensiune obligatorie a procesului educativ-instructiv în cadrul instituției preșcolare și un obiectiv important al educației familiei. La etapa actuală, educația de gen nu este prevăzută ca dimensiune în *Curriculumul pentru educație timpurie* [119], dar, totuși, se realizează în variate contexte și diverse aspecte ale educației pentru societate, educației pentru familie și în alte deziderate ale *noilor educații* (*educația pentru democrație, educația pentru pace, educația pentru comunicare etc.*).

Integrarea dimensiunii de gen în cadrul social al țării noastre și, în mod special, în învățământul preuniversitar, a devenit unul dintre obiectivele primordiale ale activității *Centrului Parteneriat pentru Dezvoltare* (CPD). Astfel, CPD a făcut mai multe încercări de sensibilizare și informare a factorilor de decizie din sfera educațională, a autorilor de manuale și a cadrelor didactice privind promovarea conceptului de *egalitate a șanselor pentru femei și bărbați* și implementarea acestuia la nivelul școlii. În anul 2005, CPD a implementat un proiect de pionierat în domeniu cu genericul *Reflectarea dimensiunii de gen în curriculumul școlar și manuale*, în cadrul căruia a fost realizată expertiza de gen a manualelor școlare și a curriculumului la toate disciplinele învățământului preuniversitar. Rezultatele expertizei au fost publicate în lucrarea *Modele și valori de gen în învățământul public din Republica Moldova* [172]. În baza studiului lucrărilor vizate și a situației în instituțiile preșcolare am constatat că la treapta învățământului preșcolar există aceleași probleme legate de educația de gen ca și la celelalte niveluri de învățământ.

În continuare nominalizăm problemele depistate:

- cartea de bază pentru copii - *Abecedarul, caietele preșcolarului* nu reflectă problematica de gen;
- aspectele de gen nu sunt percepute și conștientizate de către cadrele didactice și părinții;
- promovarea modelelor și valorilor cu dezechilibru de gen influențează negativ preșcolarii, determină conservarea și perpetuarea stereotipurilor învechite, a inegalităților și discriminării de gen;

- lipsa unor suporturi informaționale și metodice pentru ghidarea cadrelor didactice în promovarea valorilor autentice de gen în instituția de educație timpurie;
- lipsa ghidurilor metodice, a pliantelor și materialelor didactice destinate părinților pentru a le completa o cultură pedagogică a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor;
- există un număr foarte redus de lucrări științifice în domeniul educației de gen a preșcolarilor.

Instituția preșcolară ca și familiile noastre reprezintă instituții sociale profund marcată de stereotipuri și ideologii de gen, totodată se observă un șir de erori și greșeli privind problematica de gen, care deviază între promovarea cuplurilor și căsătoriilor homosexuale și un libertinism rațional. Într-un astfel de context social atât școala cât și IP contribuie la promovarea inegalității și segregării de gen, la masculinizarea și/sau feminizarea copiilor, inclusiv poate conduce la comportamente de gen confuze.

Scopul integrării dimensiunii de gen în procesul educativ ar contribui la formarea culturii de gen a copiilor. Scopul educației de gen rezidă în formarea culturii relațiilor dintre genuri, stabilirea parteneriatului de gen în cadrul instituției preșcolare [123], ceea ce ar asigura respectarea șanselor sociale egale a fetelor și băieților, respectarea drepturilor omului; preîntâmpinării non-discriminării și segregării de gen, evitarea masculinizării și/sau a feminizării copiilor, eradicarea agresivității și violenței.

Instituția preșcolară și familia, ca instituții sociale, reprezintă importante laboratoare ale proceselor de construcție a identității de gen la copiii de vârstă preșcolară. Din această perspectivă, modul în care sunt organizate activitățile pentru copii și părinți exercită influențe semnificative asupra conștientizării și interiorizării valorilor educației de gen, asupra asumării sau exercitării rolurilor sociale de gen.

Familia și instituția preșcolară reprezintă instituția în care *părintele/educatorul* este actorul principal în *cultivarea copilului prin valorile autentice de gen și oferirea unor modele de comportare morală*. Acestea vor influența în mod decisiv formarea conștiinței de gen și a propriei identități sociale de gen/ de băiat sau fată, toate conducând la o valorificare adecvată a rolurilor sociale, la o integrare socială optimă [242].

În continuare, vom prezenta o analiză a nivelului de conștientizare a dimensiunii de gen de către cadrele didactice și părinți. Studiul s-a realizat în baza analizei opiniilor exprimate în cadrul chestionării efectuate. Acest aspect este foarte important pentru analiza factorilor specifici spațiului preșcolar care poate influența procesul formării culturii de gen a preșcolarilor.

Investigația preliminară care s-a efectuat în 7 instituții preșcolare pe un lot independent și stratificat de 124 de cadre didactice (IP nr.196 – 21 cadre; IP nr.1, com. Trușeni – 6 cadre; IP nr. 2 com.Trușeni – 11 cadre; IP nr.188 – 18 cadre; IP nr.226 – 8 cadre; IP nr.1, s.Girgiulești – 11 cadre; IP nr. 1, s. Chiștelnița – 11 cadre) și 86 de părinți.

În cadrul cercetării noastre **cadrele didactice** și **părinții** au fost interviuate cu privire la valorificarea dimensiunii de gen în cadrul actualului sistem de educație:

1. Ce înțeleg cadrele didactice și părinții prin noțiunea de *educație de gen* a copilului?
2. În educația copiilor cadrele didactice și părinții țin cont de particularitățile psihologice specifice genului?
3. Este necesară educația de gen în instituția preșcolară?
4. Care este „starea de fapt” a realizării educației de gen în cadrul procesului educațional și în familie?
5. Cât de deschise sunt cadrele didactice și părinții pentru a se familiariza cu problematica de gen în cadrul seminarelor teoretico-aplicative?
6. Care sunt *subiectele* din problematica de gen despre care ar dori să discute în cadrul seminarelor?

Pentru început am analizat răspunsurile cadrelor didactice, apoi cele ale părinților la întrebările nominalizate. Rezultatele sondajului de opinie realizat în rândul cadrelor didactice și a părinților, se prezintă astfel:

La prima întrebare, care a vizat nivelul de înțelegere a noțiunii de *educație de gen*, răspunsurile obținute s-au distribuit astfel:

Lotul investigat de *cadre didactice*:

- 14% de subiecți au dat răspunsuri adecvate (reieșind din selectatarea și prezentarea caracteristicilor educației de gen);
- 86% de subiecți au dat răspunsuri incomplete și/sau greșite (au selectat doar o singură variantă de răspuns sau în unele cazuri nu au știut să caracterizeze educația de gen).
- Lotul investigat de *părinți*:
- 4% de subiecți au dat răspunsuri adecvate și complete privind caracteristicile educației de gen;
- 96% de subiecți au dat răspunsuri incomplete (subiecții cercetării au selectat doar o singură variantă de răspuns sau în unele cazuri acestea au fost lipsă).

În baza acestor răspunsuri și a conversațiilor realizate s-a constatat că cadrele didactice au o înțelegere mai corectă a noțiunii de EG decât părinții, iar ambele categorii de subiecți ai

cercetării dețin informații insuficiente despre educația de gen a preșcolarilor și sunt axați pe stereotipuri de gen învechite.

Întrebarea a doua vizează cunoașterea particularităților psihologice specifice genului. Răspunsurile obținute s-au clasificat astfel:

Lotul investigat de *cadre didactice*:

- 52% de subiecți au dat răspunsuri corecte și destul de complete (respectă particularitățile specifice genului, dar în mod intuitiv).
- 48% de subiecți au dat răspunsuri eronate (au menționat că toți copii sunt la fel și nu este necesar să diferențiem copiii după gen).

Lotul investigat de *părinți*:

- 68% de subiecți au dat răspunsuri corecte (respectă particularitățile specifice genului, dar în mod intuitiv).
- 32% de subiecți au dat răspunsuri incorecte (au argumentat că îmi educ copiii la fel, fata sau băiatul, nu este nici o diferență e gen).

La întrebarea a treia, care a vizat *necesitatea EG în instituția de educație timpurie și în familie*, au fost obținute următoarele răspunsuri.

Lotul investigat de *cadre didactice*:

- 70,6% – răspunsuri afirmative;
- 28% – răspuns „nu știu”;
- 1,4% – răspunsuri negative.

Lotul investigat de *părinți*:

- 66,3% – răspunsuri afirmative;
- 22% – răspuns „nu știu”;
- 11,7% – răspunsuri negative.

S-a constatat că 70,6% de cadre didactice și 66,3% de părinți din subiecții chestionați *percep/conștientizează necesitatea EG în instituția preșcolară și familie*. Cadrele didactice au adus argumente ce se referă, în principal, la beneficiile pe care abordarea perspectivelor de gen în educație le are pentru *preșcolari*. De exemplu, dacă va fi abordată perspectiva de gen în cadrul educației preșcolarilor, cadrele didactice „*vor înțelege și valorifica mai eficient identitatea de gen a fetelor și băieților*”, „*vor promova particularitățile specifice fiecărui gen*” și *vor lua modele pozitive ale rolurilor de gen promovate în societate*”, „*vor identifica și elimina anumite prejudecăți și stereotipuri învechite de gen*”, „*vor coopera mai eficient cu preșcolarii*” etc. Când privește *finalitățile educației de gen*, pedagogii consideră că acest proces educativ (care acordă atenție dimensiunii de gen) îi va ajuta mai bine pe preșcolari să se adapteze la viața reală, vor fi în stare de a promova valorile de gen.

Întrebarea a patra a vizat „starea de fapt” a realizării educației de gen în cadrul procesului educațional și în familie. Lotul investigat *de cadre didactice*:

- 72% de subiecți *nu organizează activități* din cauza lipsei literaturii științifico-metodice și materialelor didactice;
- 28% de subiecți *realizează intuitiv și parțial EG* în cadrul jocurilor și activități distractive cu tematica („Ziua Mamelor”, „Dragobetele”, „Jocuri dinamice specific pentru fete și băieți” etc.).
- Lotul investigat *de părinți*:
- 58% de subiecți *nu știu* cum să discute cu fata și cu băiatul privind tematica de gen;
- 38% de subiecți discut *doar în situații anumite* despre comportamentul și calitățile fetelor și a băieților;
- 4% de subiecți discută în *fiecare zi* despre calitățile pe care trebuie să le posedă „un bărbat adevărat” și „o femeie autentică”.

După analiza chestionarului de opinie, răspunsurile educatorilor au arătat că aceștia *nu sunt informați despre importanța problematicii de gen*, nici *nu practică activități cu tematica specială (educației de gen)*. Doar uneori, la nivel intuitiv, se acordă atenție băieților ca să ajute și să protejeze fetele, iar fetele sunt îndemnate să fie mai atente în comunicarea cu băieții. Cea mai mare atenție se acordă aspectelor de EG în perioada de pregătire pentru matinee la activitățile de însușire a dansului în perechi, la dramatizarea scenetelor populare etc.

V. Întrebarea a cincea a vizat familiarizarea cadrelor didactice și părinților cu *problematica de gen* în cadrul seminarelor teoretico-aplicative în instituția preșcolară, iar răspunsurile se prezintă astfel:

Lotul investigat *de cadre didactice*:

- 98% de subiecți au dat răspunsuri afirmative;
- 2% de subiecți au dat răspunsuri negative.

Lotul investigat *de părinți*:

- 76% de subiecți răspunsuri afirmative;
- 24% de subiecți au dat răspunsuri negative.

Cadrele didactice și părinții care au răspuns afirmativ manifestă un interes evident la nivel cognitiv privind organizarea activităților care le-ar permite să clarifice problematica educației de gen. Cei care au răspuns negativ, în special părinții, afirmau în fel următor „*eu știu totul despre cum să-mi educ băiatul și nu am nevoie de informații*”, „*sunt foarte ocupată și nu am timp pentru seminarii*” etc.

VI. Întrebarea a șasea, a vizat *subiectele* despre care ar dori să discute în cadrul seminarelor teoretico-aplicative, au fost obținute următoarele răspunsuri.

Cadrele didactice

doresc să-și completeze cunoștințele care țin de:

- *Ce este educația de gen?;*
- *Particularitățile psihologice ale fetei și băieților;*
- *Metode și tehnici de educație de gen utilizate în cadrul activităților integrate etc.*

Părinții

- au menționat că ar dori să afle:
- *Cum să-mi educ corect fata și băiatul?;*
- *Ce calități să le formez fetei și băiatului ca să aibă succes în orice activitate?;*
- *Cum se crește un bărbat adevărat?;*
- *Ce metode trebuie să aplic în educația fetelor și a băieților? etc.*

Practic, întregul lot a fost în stare să descrie specificul dezvoltării băieților și a fetițelor, însă în ce constă educația de gen și ce importanță are aceasta pentru integrarea socială a copiilor a rămas în seama cadrelor didactice.

Chestionarea pedagogilor și conversațiile cu ei privind educația de gen, la fel, a demonstrat cunoștințe superficiale și confuzii la acest capitol.

După cum a demonstrat investigația efectuată atât nivelul de cunoaștere a perspectivelor de gen este unul relativ scăzut atât în rândul cadrelor didactice cât și a părinților. Datele obținute în experimentul preliminar au servit drept reper pentru a stabili dacă merită să cercetăm această problemă. Conversațiile cu educatorii și demersul nostru investigativ a demonstrat că sunt persoane care se declară în favoarea EG și a valorificării conștiente și corecte a dimensiunii de gen în procesul de educație, există cei care sunt împotriva; iar altă grupă de persoane susțin că sistemul actual valorifică bine dimensiunea de gen. Mai sunt persoane care neagă necesitatea acestui proces și își argumentează punctul de vedere, bazându-se pe faptul că, de fapt, educația sexuală a copiilor nu este altceva decât educația de gen. În baza analizei rezultatelor experimentului preliminar se poate conchide că perspectivele și conținutul EG sunt cunoscute mai mult de către cadrele didactice decât de părinți. Aceștia nu pot explica identitatea de gen, rolurile, asemănările și diferențele de gen; în educația copiilor se bazează pe experiențele proprii și percep necesitatea fundamentului științific. Semnificativ în acest sens este și faptul că nici un cadru didactic nu a urmat cursuri speciale privind problematica educației de gen, dar manifestă curiozitate față de aceasta. Spre deosebire de cadrele didactice, care învață permanent și continuu, părinții sunt cei care nu posedă cunoștințe și competențe în educația de gen, însă au manifestat interes și doresc să participe la activități și traininguri speciale pentru părinți, care ar elucida aspectele educației de gen a preșcolarilor.

În contextul vizat, considerăm oportun să scoatem în evidență **un moment cheie în educația de gen a preșcolarilor:** cunoașterea, conștientizarea în învățarea socială a comportamentului adecvat de gen, care **ar include:** echitatea, egalitatea, autonomia, respon-

sabilitatea, onestitatea, colaborarea și parteneriatul relațional al băieților și fetelor și **ar exclude**: rejectarea (refuzul de a cunoaște prezența, valoarea și calitățile persoanei); *deprecierea* (insultarea, ignorarea persoanei); *terorizarea* (amenințarea, producerea unor sentimente de teamă; intimidarea, privarea de libertate sau alte drepturi); *exploatarea* (socializarea persoanei într-un mod care i-ar aduce persoanei prejudicii morale și fizice); *izolarea* (limitarea implicării acesteia în luarea unor decizii, în desfășurarea unor evenimente sau interzicerea participării acesteia); *discriminarea* (realizarea unor acțiuni care lezează drepturile omului) și *neacceptarea responsabilității emoționale* (afișarea unei atitudini detașate, indifferente, ignorarea nevoilor emoționale (afișarea unei atitudini detașate, indifferente, ignorarea nevoilor emoționale) – reprezintă **strategia magistrală a EG** și substanțial ar contribui la preîntâmpinarea inegalității de gen și a abuzului emoțional.

Cercetările realizate în domeniul problematicii de gen [93, 97, 103] au demonstrat că *abuzul emoțional*, formă de violență și agresiune, care poate parveni atât din partea bărbaților cât și a femeilor, este provocat de incompetența adulților cu privire la formarea culturii de gen și de perpetuare a stereotipurilor de gen învechite, a opiniilor preconcepute și/sau axate numai pe determinismul biologic.

Totodată, promovarea culturii de gen în cadrul instituțiilor preșcolare ar fi o primă *școală de formare a copiilor și părinților* în direcția dată, asigurând cultivarea conduitelor parteneriale de viitor în relația bărbat-femeie și profilaxia fenomenului **asimetriei de gen** (care constă în repartizarea neproportională a rolurilor sociale și culturale ale ambelor sexe).

Plecând de la studiul și analiza abordărilor teoretice [62, 80, 180, 113, 159] elucidate în primul capitol; de la constatările efectuate în baza examinării esenței și *principiilor educației de gen* [69, p.8]; de la rezultatele examinării *Curriculumului pentru educație timpurie* [119] și a rezultatelor investigației preliminare am elaborat: **Matricea educației de gen în copilărie și adolescență** (Tabelul 2.4.), **Harta psihopedagogică a educației de gen a preșcolarilor** (Tabelul 2.3), **Curriculumul educației de gen a preșcolarilor, destinat cadrelor didactice și părinților** (Anexa 5) și **Programul de formare al CPP a cadrelor didactice din perspectiva EG**, **Programul de formare al CP a familiei din perspectiva EG destinat părinților** și **Programul de formare a culturii de gen a preșcolarilor** (Subcapitolul 3.2).

Întrucât avem ca scop formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen, chiar dacă ne interesează numai vârsta preșcolară, studiind ambele aspecte, am ajuns la concluzia că acest instrument pedagogic trebuie să conțină cadrul de referință și strategiile educației fetelor și băieților în toate etapele de vârstă a copilăriei și adolescenței. Fiind întocmit și structurat ca o matrice, instrumentul dat permite să aflăm care este scopul, specificul EG și să

ne orientăm în strategia și metodele aplicate în educația familială la fiecare etapă de vârstă (de la naștere până la 18 ani) (Tabelul 2.2). Am realizat acest lucru pentru ca părinții și cadrele didactice să observe coerența, continuitatea și ineterconexiunea strategiilor educative în integritatea sa și să înțeleagă importanța acțiunilor lor, ghidându-se în educația fetelor și băieților în funcție de vârsta acestora.

Tabelul 2.2. Matricea educației de gen în copilărie și adolescență

(adaptat după Biddulph S., 2015) [10,11]

Etapă de vârstă	Specificul etapei și a EG (de ce au nevoie fata și băiatul)	Strategii educative operaționale
1	2	3
0-2ani	Educația de gen a fetelor Scopul educației: Oferirea iubirii și protecției necondenționate. Specificul educației: Îngrijire și iubire: siguranță, protejarea și satisfacerea trebuințelor fiziologice și psihoemoționale. Formăm copilului simțul percepției a iubirii și protecției din partea adulților.	• Respectarea igienei corpului în funcție de particularitățile fiziologice a copilului/fetei. • Contactul fizic cu mama și tata (mângâieri, atingeri/netezirea copilului etc.) • Contactul vizual cu mama și tata. • Comunicarea permanentă cu ambii părinți (se vorbește copilului: se cântă, se numesc acțiunile pe care le facem etc.)
2-5 ani	Scopul educației: Învățarea fetei să aibă încredere în sine, să fie curioasă și creativă în cunoașterea lumii înconjurătoare. Specificul educației: Iubire și stimulare a cunoașterii; dezvoltarea inteligenței și sprijinirea în formarea identității de gen.	• Axarea pe formarea unor deprinderi elementare de igienă personală (stimularea spălării pe mâini, pe față, folosirea basmăluței, aranjarea hăinuțelor etc.) • Stimularea cogniției prin aplicarea jocurilor de observație, de manipulare cu variate obiecte, jucării etc. • Lecturarea poveștilor și poeziilor destinate vârstei date cu demonstrarea și explicarea ilustratelor ce conțin subiecte clare (băieți, fete, adulți de ambele genuri etc.)
5-10 ani	Scopul educației: Orientarea și implicarea în socializarea fetei (cea de a doua identificare cu genul său). Specificul educației: Accent pe valorizarea personală și a celorlalți copii și tratarea acestora cu respect, indiferent de gen.	• Centrarea pe cooperarea cu alți copii în activități și jocuri. • Axarea pe insuflarea faptului că și ceilalți copii au necesități și sentimente/descoperirea că ea nu este <i>centrul universului</i>. • Ghidarea spre înțelegerea faptului că este interesant să te joci și să relaționezi cu alți copii.
10-14 ani	Scopul educației: Conștientizarea profundă a identității sale de gen, consolidarea nucleului Eului său și elaborarea unor elemente noi de securizare a acestuia. Specificul educației: Accent pe conștientizarea faptului că fetița este o persoană de sine stătătoare și o individualitate separată, găsirea <i>scânteii personale</i> și învățarea elementelor de securizare în relația cu prietenii falși și cu băieții. Învăță activ conduita feminină, luând exemplu de la mama.	• Axarea pe înțelegerea și descoperirea calităților sufletești/spirituale și acceptarea identității sale de gen. • Dezvoltarea activă a sferei moral-volitive și construirea unei cariere școlare optime. • Reactualizarea și aprofundarea cunoștințelor privind socializarea și orientarea în carieră. • Conștientizarea aspectelor legate de intimitate și relaționare cu genul opus.

1	2	3
14-18 ani	Scopul educației: Asumarea responsabilității pentru propria viață și existența demnă, respectarea modului sănătos de comportare, orientată spre o maturitate feminină. Specificul educației: Accent pe stima personalității fetei, manifestată de mamă, tată și alte rude prin stimularea maturizării psihosociale.	• Dezvoltarea și exersarea trăsăturilor moral-volitive (onestitate, bunătate, curaj, sensibilitate, exigență, perseverență etc.) • Continuarea consolidării modului sănătos și demn de viață. • Exersarea responsabilității privind comportarea și deciziile personale.
↓ ↑ ↓ ↑		
Educația de gen a băieților		
0-6 ani	Scopul educației: Oferirea iubirii și protecției necondiționate. Specificul educației: Îngrijire și iubire: siguranță, protejarea și satisfacerea trebuințelor fiziologice și psihoemoționale. Copilul este mai apropiat de mama, cu toate că participă și tata în educație.	• Respectarea igienei și satisfacerea necesităților copilului. • Contactul fizic cu ambii părinți. • Contactul vizual cu ambii părinți, prevalând mama. • Comunicarea permanentă cu ambii părinți cu implicarea accentului pe dezvoltarea masculinității.
6-14 ani	Scopul educației: Dezvoltarea percepției și abilităților moral-volitive în îmbinare cu formarea personalității de bărbat. Specificul educației: <i>Ieșirea din cochilie</i>, învață a fi bărbat, orientându-se spre relaționarea și comunicarea mai frecventă cu tata.	• Centarea pe formarea sferei emoționale și moral-volitive pentru a stabili un echilibru comportamental. • Activizarea tatălui (sau a altei rude de gen masculin) în educația și relaționarea cu băiatul. • Discutarea comportamentelor bărbătești cu accent pe tot ce este demn și ce nu este demn.
14-18 ani	Scopul educației: Dezvoltarea stimei de sine, a responsabilității și a maturității. Cultivarea demnității de bărbat. Specificul educației: Accent pe aprofundarea conștiinței de sine, fortificarea manifestărilor onestității bărbătești în luarea deciziilor și conduită.	• Consolidarea stimei de sine prin exersarea comportamentelor masculine responsabile. • Centrarea pe înțelegerea valorilor de gen și a stereotipurilor învechite prin însușirea rolurilor socio-culturale moderne.
↓ ↑ ↓ ↑		
Strategii magistrale valorificate în EG comune pentru fete și băieți 1. Dezvoltarea inteligenței emoționale și a calităților moral-volitive prin cultivarea respectului față de sine și genul opus. 2. Dezvoltarea responsabilității și culturii de gen prin explorarea sistematică a valorilor și principiilor educației de gen. 3. Centarea pe respectarea normelor morale și a drepturilor omului, indeferent de gen.		

După cum putem observa, instrumentul conține etapele de vârstă, specificul lor, scopul educației în cadrul acestora și strategiile educative pe care trebuie să le cunoască părinții și pedagogii din instituțiile de educație timpurie. Evident că pentru a elabora *Matricea educației de*

gen în copilărie și adolescență (Tabelul 2.4) am studiat, am analizat și am esențializat ansamblul concepțiilor și accepțiunilor savanților, care au efectuat cercetări tranșante și de durată privind creșterea și educația de gen a băieților și fetelor (Biddulph St., 2015 [10,11]; Adumitroaiei E., 2013 [276]; Turliuc M. N., 2013 [176]; Davidson J., 2013 [63]; Popa N. L., 2016 [135]; Козлов B. B. și Илйхова H. A. , 2010 [210] etc.).

În continuare am detaliat și concretizat caracteristicile esențiale de vârstă ale preșcolarilor, stabilind strategiile operaționale a EG, erorile care trebuie cunoscute și evitate, și am formulat condițiile psihopedagogice ale procesului în cauză. Pentru a observa mai ușor interconexiunea componentelor, acestea au fost structurate în *Harta psihopedagogică a EG a preșcolarilor* (Tabelul 2.3).

Tabelul 2.3. Harta psihopedagogică a EG a preșcolarilor

(în familie și instituția preșcolară)

Vârsta	Caracteristicile esențiale de vârstă și educația preșcolarilor	Orientări	Erorile care trebuie să le evităm	Condițiile psihopedagogice ale EG
1	2	3	4	5
2-3 ani	Genericul educației: <i>Iubire, siguranță și ghidare în explorarea lumii înconjurătoare.</i> • Își spune numele mic și vârsta, dacă e întrebat/ă. • Se recunoaște în fotografii, se privește în oglindă, recunoscând apartenența de gen: „Sunt fetiță sau sunt băiat.” • Își recunoaște propriile jucării („al meu/a mea”). • Se joacă singur/ă, își găsește activități pentru perioade scurte. • Interacționează și se joacă cu adulții (părinți, bunei, educator etc.). • Își exteriorizează propriul „Eu”, răspunzând „Nu!” la cererile adultului sau insistând „Eu – singur/singură”. • Urmează reguli simple (pune jucăriile la loc, nu lovește, nu strică etc.). • Imită activitățile adultului (ajută la strângerea jucăriilor, se prefac că citesc, gătesc etc.).	• Perioada explorării lumii; • De pus la dispoziție variate jucării și materiale (hârtie, carton, creioane etc.) • Încurajarea uturor activităților ce le provoacă interes. • Evitarea jucăriilor care sunt adresate numai fetelor sau invers, numai băieților. • Învățăm copilul cu disciplina și ordinea.	• limbajul distorsionat, tonul dulceag cu fetele; • comportamentul mai permisiv cu fetele; • afirmațiile de tipul <i>fetele nu pot</i> sau <i>acest lucru este doar pentru băieți</i>; • desconsiderarea manifestării unor emoții și entimeme la băieți; • oferirea mai frecventă a mângâierilor și săruturilor fetelor; • ignorarea plângerilor expuse de băieți;	1. Crearea unui mediu favorabil și afectuos. 2. Contactul vizual și fizic permanent cu copiii de ambele sexe. 3. Manifestarea iubirii, încrederii și a bunătații. 4. Băieții necesită mai mult ajutor pentru a-i învăța să fie sociabili. 5. Băieții explozează spații mari și le place a opera și manevra cu obiectele. Adulții implică și fetele în astfel de jocuri.

1	2	3	4	5
3-4 ani	Genericul educației: Perceperea persoanelor (de ambele genuri) • Își spune și utilizează corect prenumele și nu mai vorbește despre sine de la persoana a III-a. • Deosebește persoanele după genul lor diferit, după aspectul exterior (fetele au păr lung, băieții păr scurt etc.) • Își exprimă verbal sentimentele față de anumiți adulți, (de exemplu: „Îmi place de ...”, „O/îl iubesc pe ...”). • Inițiază jocuri simbolice, asumându-și diferite roluri (ex: o eșarfă o transformă în pelerina lui Batman etc.) • Învăță și imită comportamentul adecvat specific sexului. • Se joacă singuri în special băieții, dar în apropierea altor copii, jucându-se cu jucării identice (jocuri alături paralele). • Se joacă în diade, fetele cu jucării identice. • Le place să facă aceleași lucruri pe care le fac fratele sau sora mai mare sau adulți din jurul său (spală vesela, își curăță pantofii etc.).	• Explorarea lumii înconjurătoare continuă. • Încurajarea intereselor și a creativității copilului. • Familiarizarea copilului cu jocurile creative. • Lecturarea operelor în care sunt descrise: natura, lumea animalelor, fenomenele din viața familiei, copiilor. • Acordarea ajutorului în realizarea sarcinilor, formându-le priceperi inițiale de a munci și un sentiment al împlinirii.	• interdicții privind manipularea unor jucării sub pretextul că acestea sunt destinate fetelor sau băieților; • folosirea în limbaj a unor expresii de tipul: fetele sunt cuminiți, iar băieții sunt obraznici; • tendințe dure de modelare a diferențelor de gen. • folosirea în limbaj a unor expresii de genul: „Nu spăla cana, că-mi faci apă pe jos!” „Nu-ți șterge pantofii că te murdărești.” etc.	6. Participarea activă a tatălui în educația copiilor de ambele sexe. 7. Practicarea îmbrățișărilor și a sărutului din partea tatălui sunt la fel de importante ca și din partea mamei. 8. Comunicarea permanentă cu copiii (pe diferite teme).
4-5 ani	Genericul educației: Dezvoltarea axată pe aprofundarea cunoașterii lumii • Descrie membrii familiei (părinți, bunici, frați) și relațiile de rudenie. • Se compară cu cei din jur, diferențiind culoarea părului, înălțimea etc. • Își folosește toate simțurile pentru a cunoaște și a înțelege mai bine lumea înconjurătoare. • Se joacă împreună cu copii diferiți ca vârstă și gen. • Învăță și exersează rolurile de gen în diverse jocuri („De-a mama și tata”, „La magazin”, „La doctor” etc.). • Utilizează celor mai simple formule de politețe („Mulțumesc”, „Poftim”, „Cu plăcere” etc.).	• Manifestarea vădită a interesului către conștientă și imitare a persoanelor de genul similar. • Manifestarea comportamentului calm, echilibrat și chitabil, centrat pe înțelegere, acceptare și stimă; • Armonizarea relaționării copilului cu ambii părinți indiferent de gen.	• comportamentul mai dur cu băieții; • comportament docil cu fetele; • deseori tații contribuie mai mult la tipizarea de gen a băieților, iar mamele – a fetelor.	9. Dragostea tatălui este vitală necesară fetelor și băieților. 10. Rezervarea timpului pentru jocurile cu copiii de ambele sexe. 11. Stimularea jocurilor împreună a băieților și fetelor. 12. Oferirea unor explicații legate de sexul copiilor. 13. Învățarea normelor de comportare morală.

1	2	3	4	5
	• Se împrietenește și menține prietenia cu cel puțin un copil (de același gen). • Alege activitățile pe care dorește să le realizeze. • Se simte împlinit/ă când adultul observă și-i apreciază reușitele.			
5-6 ani	Genericul educației: <i>Axarea pe cunoașterea diversității culturale</i> • Își caracterizează aspectul exterior. • Împărtășește celorlalți informații despre sine (numele, prenumele, luna și ziua de naștere, orașul și țara în care s-a născut). • Identifică asemănări și deosebiri dintre persoane după diferite criterii (gen, aspect exterior, vârstă, profesie, mediu cultural și lingvistic etc.). • Propune, dar și urmează regulile jocului stabilite cu prietenul de joacă. • Interacționează, din proprie inițiativă, cu copii apropiați ca vârstă, indiferent de gen în diferite contexte. • Sunt în mod rigid atașați de nucleul dur al stereotipurilor de gen. • Observă că aceeași persoană poate avea mai multe roluri sociale (mama lui este fiica bunicii lui, este sora mătușii, este prietenă pentru tanti ..., este angajată la ... etc.). • Caracterizează chipul și trăsăturile mamei și ale tatălui. • Povestește despre comportamentul responsabil, grijuliu al mamei, al tatălui. • Descrie calitățile colegului de grădiniță sau ale prietenului de joacă (de ex: „Ionel este sincer, onest, bun, responsabil, prietenos, amabil, iubitor de oameni, animale, natură etc.”).	• Distribuirea și îndeplinirea de către părinți a responsabilităților de viață într-un mod mai echitabil și democrat. • Propunerea unui ansamblu de jucării mai larg pentru ca copilul singur să-și aleagă ceea ce îi este interesant. • Lecturile trebuie să conțină atât modele de comportament bărbătesc cât și feminin.	• se fac presiuni asupra copiilor, privind ocupațiile și jocurile acestora; • se fac alegeri a jucăriilor pentru copii numai în baza genului.	14. Stimularea corectitudinii în relația băiat-fată, băiat-băiat și fată-fată; 15. Încurajarea manifestării trăsăturilor morale pozitive de caracter indiferent de gen

1	2	3	4	5
6-7 ani	Genericul educației: Dezvoltarea controlului emoțional • Dă dovadă de încredere în propriile abilități, acționând în mod independent când realizează ceva. • Își controlează exteriorizarea sentimentelor (mai ales a celor negative). • Se implică, cu ușurință, în activități și relații noi. • Are o imagine pozitivă despre sine (are încredere în propria persoană, știe că reușește, își cunoaște calitățile, nu se teme să încerce ceva nou etc.). • Descrie cum își imaginează armonia în viitoarea sa familie. • Își redă sentimentele, în baza operelor literare, vorbește despre valorile universale: <i>Bine, Adevăr, Frumos, Sacru, Toleranță, Sănătate, Familie</i>. • Coștientizează că sexul este o caracteristică individual stabilă în timp; copiii devin mai flexibili în comportamentul de gen.	• Centarea pe educația morală. • Exersarea și promovarea modelelor parentale demne de urmat. • Stimularea jocurilor și activităților în care participă băieți și fete, îndeplinesc sarcini comune. • Căutarea și demonstrarea filmelor, desenelor animate care promovează modele demne de urmat. • Respectarea normelor și regulilor morale indiferent de genul copilului.	• deseori fetelor li se permite încălcarea unor reguli; • loialitate față de capriciile fetelor și atitudine mai dură față de greșelile băieților.	16. Selectarea literaturii pentru a lectura cu copiii și a filmelor, emisiunilor TV care sunt axate pe conduita morală a persoanelor indiferent de gen. 17. Promovarea modelelor masculine și feminine demne de urmat. 18. Respectarea drepturilor copilului și a valorificării șanselor egale fără restricții de gen.

În contextul vizat precizăm că *familia urmează să-și consolideze cultura sa pedagogică prin a cunoaște următoarele aspecte ale educației de gen:*

- **Sexul** este determinat ereditar, referindu-se la caracteristica individului de a fi biologic bărbat sau femeie. Apartenența persoanei la un anumit sex are la bază influențele hormonale, fiziologice și anatomice, care au implicații psihologice și sociale.
- **Identitatea de sex** este conferită de sexul biologic, determinat genetic și hormonal.
- **Genul/gender** – concept care desemnează la nivel social rolurile și responsabilitățile atribuite într-o anumită cultură femeilor și bărbaților. Aceste roluri provin din factorii culturali, politici, de mediu, economici și teologici, inclusiv din tradiții și diferențe ale claselor sociale [21, p.42].
- **Identitatea gender/ de gen** rezidă în conștientizarea sinelui, legată de definițiile culturale ale masculinității și feminității. Identitatea de gen se formează printr-un proces de socializare, individualizat de la un cetățean la altul, se construiește treptat ca o imagine de sine, cu trăiri și comportamente corelative, sub influența mediului, a numelui, a rolurilor și experiențelor pe care fiecare individ le integrează în contextul cultural și educațional specific [Ibidem p.48].

Așadar, *sexul operează cu distincția biologică (sex feminin și sex masculin)*, iar *genul/gender cu cea social-culturală (feminitate și masculinitate)*. Primele teoretizări au fost efectuate de psihologul R.Stoller (1968). De menționat aspectul cheie: sexul omului se consideră fundamental și cauza primordială a deosebirilor psihologice și sociale dintre femei și bărbați [Ibidem p.42].

- **Educația/instruirea de gen (gender)** presupune crearea unei societăți democratice axată pe principiul respectării priorității drepturilor persoanei, promovarea egalității persoanelor indiferent de sex, lichidarea discriminării femeilor sau bărbaților și formarea culturii de gen.
- **Cultura de gen** reprezintă ansamblul de cunoștințe și competențe care-i permit persoanei să identifice propriile opinii și percepții despre bărbați și femei, să clarifice diferențele dintre genuri, conștientizând esența feminității și masculinității; să minimalizeze stereotipurile învechite în baza cărora femeile erau discriminate; să analizeze modul în care percep rolurile genurilor; să-i accepte și să promoveze parteneriatul și colaborarea între bărbați și femei în toate sferele vieții (familială, profesională, politică, socială etc.); să construiască relațiile femei-bărbați în bază de respect reciproc, colaborare, parteneriat și non-violență [Ibidem p.24].

Evident că cultura pedagogică a familiei depinde de nivelul inteligenței părinților, studiile lor, interesul și dorința acestora de a cunoaște cât mai multe informații științifico-practice despre creșterea și educația copiilor. În acest context, ținem să subliniem că educația de gen este prioritară, deoarece societatea umană constă din persoane de ambele sexe, care urmează traseul obligator de socializare în calitate de femei și bărbați.

2.3. Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen

Viziunile specificate în vederea formării culturii pedagogice a părinților reclamă necesitatea de a avea în instituțiile preșcolare manageri și cadre didactice bine pregătite în domeniul vizat, și evident competenți în educația de gen.

Continuând linia noastră logică de cercetare am decis să stabilim ce reprezintă cultura pedagogică a familiei din perspectiva educației de gen și care ar fi *modelul de formare* a acesteia. Clarificând reperele teoretice și plecând de la teoriile și concepțiile cu privire la identitatea de gen [94, 255, 274], caracteristicile genului uman [Anexa 6], de la mecanismele de socializare a genului uman, de la principiile democratizării societății, drepturile femeii în contextul drepturilor omului [Anexa 7], particularitățile de vârstă [170], principiile și metodologia educației de gen și

cultivare a părinților în direcția formării competențelor parentale [81], am elaborat două structuri pedagogice de bază: **Structura culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen** (Figura 2.1) și **Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor** (Figura 2.2).

În această ordine de idei considerăm oportun să specificăm faptul că managerii și cadrele didactice din instituțiile preșcolare au posibilitatea să-și sporească eficiența profesională la cursurile de formare continuă, studiarea aprofundată a modului psihopedagogic în cadrul universităților din țară și în cadrul Institutului de Științe ale Educației. La fel, prin participarea la seminarele metodologice municipale și raionale, inclusiv prin activitățile special organizate în instituțiile preșcolare și acțiunile de autoinstruire și autoperfecționare personală, cadrele didactice își pot spori eficiența și competența profesională în domeniul vizat.

Părinții, la rândul lor, au posibilitatea să frecventeze adunările/ședințele organizate de pedagogi, să participe la conferințe și traininguri practice pe variate teme, inclusiv educația de gen, să urmărească informațiile din *Ungherașul părinților*, să lectureze materialele din *Mapa transmisibilă* a IP etc.

Este necesar de a preciza și a detalia rolul parteneriatului educațional în formarea culturii pedagogice a părinților. Pentru a oferi o imagine mai completă, prezentăm în continuare un eventual program de colaborare (parteneriat educațional) instituție preșcolară-familie-copii preșcolari, centrat pe educația de gen a cadrelor didactice, părinților și preșcolarilor (Tabelul 2.4). Programul poate fi dezvoltat și completat în funcție de vârsta copiilor, competența și experiența părinților, acesta include următoarele unități componente:

Tabelul 2.4. Program de colaborare a instituției preșcolare-familie centrat pe educația de gen a cadrelor didactice, părinților și preșcolarilor

Pregătirea cadrelor didactice în domeniul educației de gen a preșcolarilor	Acțiuni parteneriale în educația de gen a preșcolarilor	Pregătirea părinților în domeniul educației de gen a preșcolarilor
1	2	3
I. Etapă – instruire și autoinstruirea cadrelor didactice constă în: • implicarea cadrelor didactice în formarea culturii pedagogice a părinților și a culturii de gen a preșcolarilor, care vizează instruirea și autoinstruirea cadrelor didactice privind: a) particularitățile psihofiziologice specifice genului;	Cadrele didactice și părinții relaționează împreună în scopul creșterii performanțelor copiilor în domeniul comunicării și a colaborării non-discriminatorii	I. Etapă – motivarea părinților constă în: • comunicarea cu părinții despre dezvoltarea psihofiziologică a fetei și băiatului, activitățile specifice preșcolarilor etc., trezindu-le interesul față de noile abordări aplicate în educația copiilor.

1	2	3
b) modul de învățare al adulților părinților; c) promovarea și desfășurarea activităților, privind formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor etc. - informarea despre modul de organizare a unei activități practice și al training-ului pedagogic pentru părinți; - selectarea conținuturilor metodologice pentru activitățile cu copiii și părinți în contextul educației de gen a preșcolarilor.		anunțarea și motivarea părinților de a participa la training-ul pedagogic <i>Cum să educăm corect fetele și băieții în familie?</i> (8 ședințe pentru părinți)
II. Etapa – planificarea și desfășurarea activităților. - Motivarea părinților de a se implica în procesul activităților practice (una din dimensiuni este educația de gen) - Informarea părinților despre educația de gen a copiilor (posterul cu tematica „<i>Bune practici despre educația fetițelor și băieților în familie</i>”, mapă transmisibilă cu materiale ședinței etc.) - Planificarea și organizarea diverselor activități cu părinții în grupă (training, work shop, masă rotundă etc.) și individuale în contextul educației de gen. - Selectarea materialelor privind educația de gen a preșcolarilor și pregătirea lor.	Cadrele didactice și părinții lucrează împreună pentru unirea și unificarea eforturilor; crearea unor relații productive echitabile în formarea <i>culturii de gen a preșcolarilor</i>	II. Etapa – participarea activă a părinților în cadrul training-ului pedagogic. - La acest nivel părinții demonstrează credințe în forțele proprii și în propria eficacitate, prin aceea că ei se responsabilizează pentru propria lor dezvoltare, participând în cadrul programului de educație parentală. Dacă încep să accepte și să învețe cum - să-și îmbunătățească calitățile parentale și să-și educe corect copilul, părinții demonstrează un grad tot mai sporit de implicare și de încredere în forțele lor proprii.
III. Etapă – monitorizarea permanentă organizării activităților din perspectiva educației de gen cu părinții și preșcolarii. - Comunicarea de valorizare a educației de gen între cadrele didactice și părinți. - Competențele parentale de gen sunt susținute și promovate de cadrul didactic prin schimbul de păreri și activități tematice comune. - Părinții asistă în cadrul activităților pentru a observa forme, metode și procedee aplicate în educația de gen a preșcolarilor. - Desfășurarea conferințelor practice.	Cadrele didactice și părinții sunt informați și au ocazii de a aplica metode și tehnici privind educația de gen în familie, oferindu-le copiilor oportunități de realizare optimă ca personalitate.	III. Etapă – implicarea și promovarea educației de gen în familie și în comunitate. Când se ajunge la acest nivel, devine evident faptul că părinții posedă competențe parentale în educația de gen și doresc să împărtășească experiența sa cu alți părinți din comunitate.

Programul propus definește *parteneriatul* ca un proces continuu de interacțiune, dezvoltare și împuternicire reciprocă între familii și cadrele didactice din cadrul instituțiilor preșcolare. Cadrele didactice oferă resurse și oportunități care pot modela atitudini adecvate și

pot încuraja o participare mai activă a părinților prin aceea că îi sprijină să-și dezvolte capacitățile de rezolvare a diferitelor probleme parentale. Părinții devin împuterniciți să își rezolve problemele dacă cunosc și dacă au încrederea necesară pentru a se implica [180, p.322].

Programul definește valoarea întregului, adică a modului în care evoluează colaborarea dintre familie și instituția preșcolară, totodată determină importanța și valoarea fiecărei etape. Instituția preșcolară și familia au nevoie de o continuă relație colaborare prin variate modalități și tehnici care ar valorifica eficient ambii factori. Este la fel de important să se comunice informații, să se împărtășească experiențele la nivelul instituției preșcolare și a comunității. Stabilind clar nevoia de comunicare și de dezvoltare a competențelor parentale, formulăm cerințele minime față de implicarea parentală în educația formală/ instituțională a copiilor săi.

Această delimitare prealabilă a programului de educație este cu atât mai necesară cadrelor didactice care doresc să instruiască părinții și care trebuie să înțeleagă unele lucruri despre *modalitățile de învățare ale părinților și ale copiilor de vârstă preșcolară*, care sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul 2.5. Formarea cadrelor didactice privind implementarea educației de gen în instituția preșcolară din perspectiva viziunii părinților și a copilului

<i>Procesul de învățare al PĂRINTELUI în cadrul training-ului pedagogic</i>	<i>Procesul de învățare a COPILULUI în cadrul activităților preșcolare</i>
1	2
• Care este atitudinea părintelui față de învățare? Părinții își concentrează atenția și efortul spre rezolvarea unor probleme ce decurg din experiența sa personală de „a fi părinte”, ale vieții sociale și personale. <i>Reperete valorice ale părinților</i> își pun amprenta asupra concepției lor despre învățare, despre rolul și importanța acestora în viața lor. Părinții doresc ca copii lor să fie „copii de succes”, având anumite așteptări, dar au și anumite temeri cu privire la învățare și la rezultatele acestora. Părinții au expectanța că în urma parcurgerii unui program/ proces de învățare, să obțină un nivel crescut al abilităților pentru care au parcurs programul de educație parentată și să obțină eficiență în activitatea concretă de interacțiune cu copilul	• Care este atitudinea copilului față de învățare? Jocul este activitatea de bază a copiilor de vârstă preșcolară. Curiozitatea și gândirea care-l stimulează în joc sunt parte integrantă din plăcerea sa de a învăța. Cadrul didactic trebuie să cunoască particularitățile psihologice specifice fiecărui gen pentru a le oferi oportunități de învățare. Astfel, îi va încuraja experiențele personale și valoarea fiecărui copil, în același timp cu recunoașterea valorii celorlalți, cu acceptarea diferențelor de gen și stimularea unui parteneriat de gen.
Ce metode și tehnici vom aplica în cadrul training-ului pedagogic? Metodele și tehnicile trebuie să fie selectate de cadrele didactice în dependență de evenimentele reale, și nu de reprezentările acestora; Părinții sunt nevoiți să învețe continuu, pe tot parcursul vieții, de aceea una din metode este <i>auto-instruirea</i> în cadrul programelor de educație parentală pentru că schimbările socio-economice și socio-culturale impun acest lucru.	Ce metode și tehnici vor fi aplicate în cadrul activităților preșcolare? Metodele și tehnicile care vor fi aplicate de către cadrele didactice în cadrul activităților sunt: <i>conversația, explicația, povestirea textelor din folclorul literar, jocuri de rol, situații de probleme</i> etc. În procesul educației are loc socializarea de gen a copiilor, care include formarea culturii de gen, aici se pun bazele formării viitorului familist.

1	2
În cadrul <i>programului de formare</i> vor fi aplicate <i>metode euristice</i> care constau în adresarea de către cadrul didactic a unei secvențe de întrebări părinților, astfel încât, prin răspunsurile pe care le dau, să-și exprime cunoștințele, să revină și să reflecteze asupra lor, să le reconsidere, îmbunătățindu-și astfel înțelegerea, învățarea având loc prin aceste procese metacognitive de reflectare, adaptare, transfer al cunoștințelor în situații noi. Alte metode eficiente sunt <i>situații de învățare stimulative</i> care sunt create de cadrul didactic, bazându-se pe caracteristicile și cultura pedagogică a părintelui. Părinții sunt puși în fața unor situații pe care trebuie să le rezolve, iar pentru aceasta trebuie să observe, să reflecteze, să găsească soluții alternative din care să o aleagă pe cea optimă. Rolul cadrului didactic este de a formula sarcini provocatoare, a observa și a sprijini activitatea părinților, a crea disonanță cognitivă și a-i ajuta pe părinți să-și reconsidere punctele de vedere.	Stimularea formării comportamentului de gen este favorizată de <i>metodele interactive</i>, copiii descoperă o nouă experiență, interrelaționează în grupuri în procesul învățării active, cercetează, investighează și capătă încredere în capacitățile individuale și ale grupului. Situațiile de învățare create prin <i>metodele interactive</i> de grup dezvoltă copiii gândirea democratică deoarece ei își exersează gândirea critică și înțeleg că atunci când analizează un personaj, o faptă, o idee, un eveniment analizează comportamentul personajului din poveste/povestire.
Care este eficiența programului de formare al culturii pedagogice a părinților în contextul educației de gen al preșcolarilor? La finele acestui program părintele posedă competențe parentale de gen pentru a-și educa corect copilul, punând accent deosebit pe promovarea valorilor de gen, <i>masculinitatea și feminitatea</i>, dar îmbinându-le cu formarea trăsăturilor morale de caracter specific pentru ambele genuri. În familie promovează modele comportamentale de gen axate pe relaționare și comunicare democratică. În privința procesului învățării, părinții sunt motivați să se angajeze și în alte <i>programe de formare</i> menite să-și dezvolte competențele parentale. Eficiența programului constă în manifestarea dorinței de a se informa despre educația fetelor și băieților nu numai la ședințele organizate în cadrul instituției, dar și din alte surse (platforme e-learning, mese rotunde etc.), împărtășindu-și experiența sa cu alți părinți din comunitate, îndrumându-i să participe la programele de educație parentală.	Care este eficiența programului de formare al culturii de gen al preșcolarilor? La finele acestui program preșcolarii posedă: <i>reprezentări corecte despre genul său; reprezentări despre predestinația bărbatului și a femeii în cadrul familiei; un comportament demn, civilizat față de persoanele de genul opus (coleg/ă), față de membrii familiei (mamă, tată, soră, frate), bunici etc.; o comunicare cultă cu cei din jurul său și posedă reprezentări corecte despre o familie fericită etc.</i> Eficiența programului culturii de gen preșcolarilor ne demonstrează că rolul părinților și al cadrelor didactice nu este doar să formeze viitori cetățeni ai acestei țări, dar viitori soți/soții, mămici și tătici care peste două decenii vor educa viitoarea generație.

Întrucât ne interesează problema formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva EG, vom identifica *structura și conținutul componentelor* acesteia, structurându-le în schema nominalizată anterior, apoi vom prezenta modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din aceeași perspectivă elaborat.

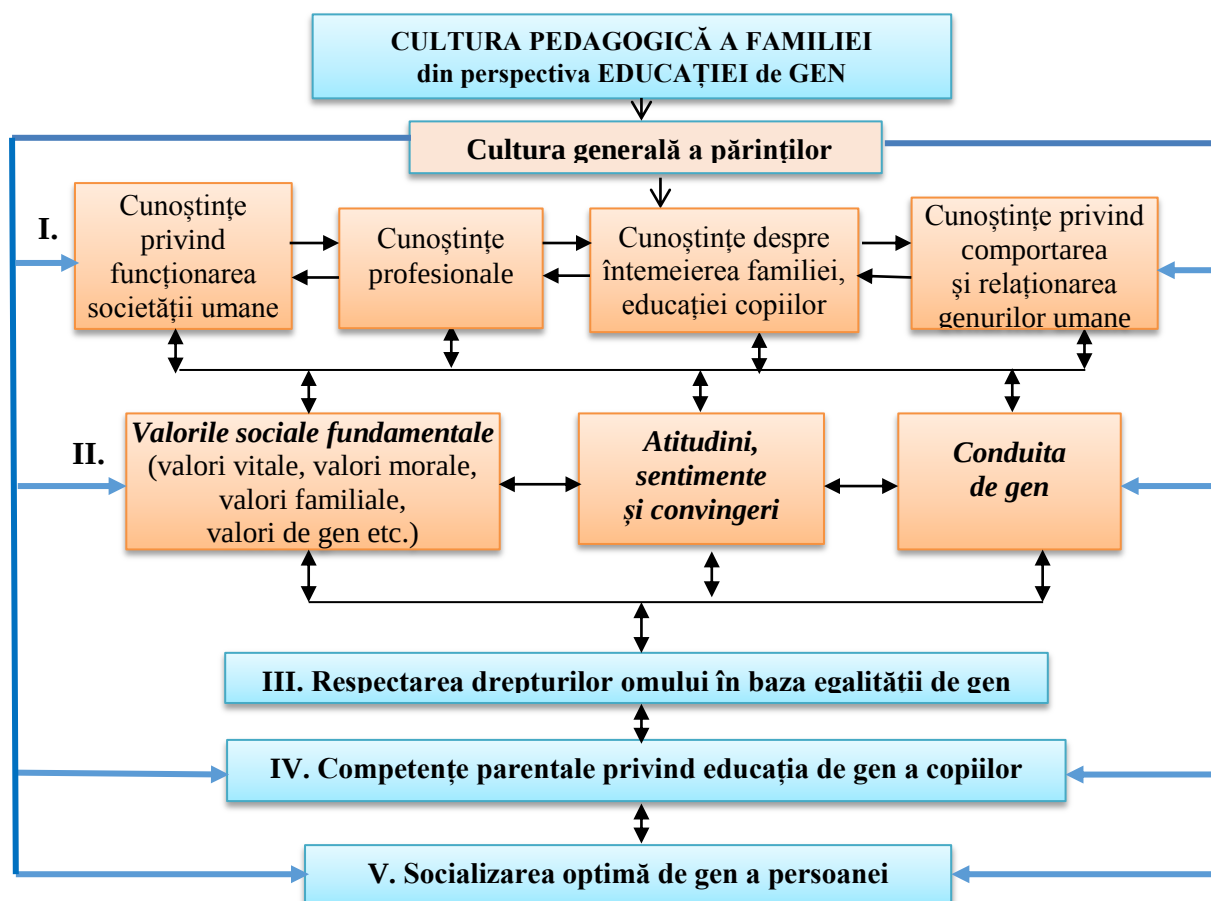

Figura 2.1 Structura culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen

După cum se poate observa din Figura 2.1, fiecare componentă constitutivă a culturii generale a părinților este importantă. Elementele primei componente determină componenta a II-a, valorile prioritare ale adultului, atitudinile, convingerile, sentimentele și conduita de gen, iar componenta a III-a, centarea pe respectarea drepturilor omului (inclusiv a femeii și a copilului) denotă cunoașterea și explorarea principiilor democratice în ceea ce privește egalitatea șanselor; comportarea și relaționarea non-discriminatorie și non-violența față de femei și bărbați, partajarea responsabilităților familiale în baza complementarității și simetriei de gen.

Componenta a IV-a include *competențele parentale* (la nivel de cunoaștere, aplicare și integrare), iar componenta a V-a reprezintă finalitatea esențială, care rezidă în socializarea optimă de gen a persoanei.

Din considerente epistemologice și praxiologice (varietate mare de concepții, teorii și analize) am decis ca **modelul** elaborat să întrunească 5 componente de bază, care reflectă traseul formării CP a familiei. În elaborarea constructului vizat am plecat de la reperele teoretice analizate și determinate în primul capitol, politicile și practicile de gen promovate și implementate de stat [164, 165, 166], de la principiile și strategiile EG. Astfel, organigrama acestuia se prezintă în felul următor (Figura 2.2).

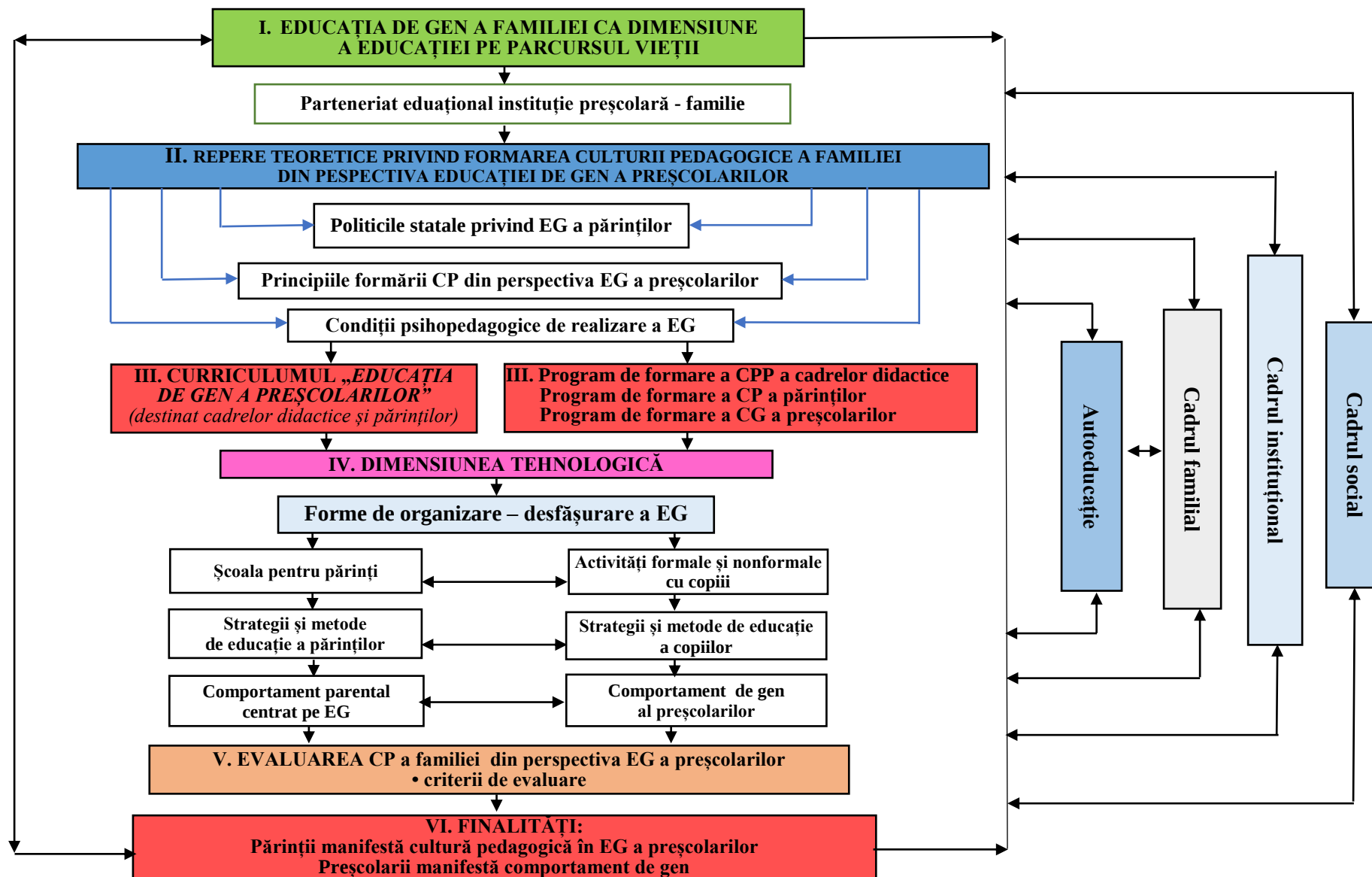

Fig. 2.2. Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor

Evident că un rol aparte are fiecare componentă a modelului, interacțiunea dintre ele și, de asemenea, prioritățile deschiderii acestuia spre variate componente a educației de gen a familiei care nu poate fi abordată doar la o anumită vârstă a copiilor sau prin campanii ori proiecte pe o durată redusă de timp, ci educația de gen este tratată de noi ca o parte componentă, conținut important al educației pe parcursul vieții, adică a educației permanente a persoanei (I). Prima instituție de învățământ, care sistemic și calificat realizează educația de gen a copiilor și inițierea părinților, este instituția preșcolară. Aceasta, la rândul ei, are obligația să stabilească și să întrețină o colaborare rezultativă cu familia și alți actori educativi, inclusiv să realizeze formarea continuă a cadrelor didactice, valorificând toate posibilitățile metodologice (cursuri de sporire a calificării, seminare și conferințe teoretico-practice, întruniri metodice etc.). Pentru a desfășura o educație de gen optimă, managerii instituției preșcolare (director, metodist) promovează în rândurile cadrelor didactice și a părinților noutățile din domeniul științelor educației, esența și exigențele politicilor educaționale statale privind educația și formarea personalității copiilor, inclusiv participă la formarea abilităților și competențelor parentale. Un parteneriat educațional eficient instituție preșcolară – familie este axat pe susținerea și educația, consilierea părinților pe toate dimensiunile creșterii și educației copiilor, având la bază în primul rând *Reperete teoretice privind formarea culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor* II. (Politicele privind educația de gen a părinților, principii și condiții psihopedagogice de realizare a educației de gen, descrise în *Harta psihopedagogică ale educației de gen* (Tabelul 2.3)).

Componenta a III-a este alcătuită din 2 părți: III-a – Curriculumul „*Educația de gen a preșcolarilor*” (destinat cadrelor didactice și părinților) și III-b – *Programul de formare al culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice; Programul de formare al culturii pedagogice a părinților; Programul de formare al culturii de gen a preșcolarilor*.

Componenta tehnologică (IV) este cea mai complexă, incluzând: forme, strategii și metodele EG aplicate în activitatea cu copiii și părinții, esențializate în *Matricea educației de gen în copilărie și adolescență* și în activitatea cu cadrele didactice și părinții, evidențiate în *Strategii educaționale aplicate în cadrul ședințelor cu cadrele didactice și părinții*.

Componenta a V-a reprezintă *Evaluarea*, mai precis *criteriile de evaluare a adulților și copiilor*, iar *Finalitățile la nivelul copiilor și părinților* redau cultura pedagogică a părinților, competențele parentale privind educația de gen și comportamentul de gen al copiilor. Componentele esențiale sunt incorporate și pot funcționa într-un feed-back destul de armonios în cele trei niveluri: *cadrul familial* (care presupune acțiunile educative și autoeducația părinților), *cadrul instituțional* (instituția preșcolară) și *cadrul social* (microstructural și agenții/actorii educativi).

Pentru a face claritate în finalitățile educației de gen prezentăm descriptorii competențelor parentale privind educația de gen a copiilor și indicatorii comportamentului simetric de gen al preșcolarilor de 6-7 ani (Tabelul 2.6). La fel vom elucida prioritățile educației de gen a familiei/părinților și a copiilor de vârstă preșcolară.

Tabelul 2.6. Descriptorii competențelor parentale și a comportamentului de gen al preșcolarilor

I	Descriptorii competențelor parentale privind EG a preșcolarilor	II	Indicatorii comportamentului simetric de gen al preșcolarilor
	La nivel de cunoaștere 1.1. Identifică noțiunile de: gen, sex, masculinitatea și feminitate; 1.2. Nominalizează stereotipurile de gen învechite		Copilul manifestă: • interes pentru interacțiuni (comunicare, relaționare) atât cu copiii de gen masculin cât și cu cei de gen feminin;
	La nivel de aplicare 1.3. Enumeră consecințele educației de gen incompetente (greșite). 1.4. Determină obiectivele EG în cadrul familiei. 1.5. Elaborează o agenda a EG în cadrul familiei (pentru părinți). 1.6. Întocmește o listă de aspecte importante în educația de gen a copiilor preșcolari.		• înțelegere privind egalitatea de gen; • interes față de variate jocuri, jucării și activități indeferent de gen; • comportare morală centrată pe egalitate, • corectitudine, respect, politețe, bunătate, reciprocitate etc.
	La nivel de integrare 1.7. Manifestă modele pozitive simetrice de comportare în relația cu soțul/soția și copiii. 1.8. Crează copiilor condiții favorabile pentru formarea comportamentelor de gen adecvate.		• capacitate de interacționare optima față-băiat în activități și jocuri; • compasiune pentru semenii săi indiferent de genul acestora.

În conformitate de scopul și obiectivele EG a preșcolarilor am elaborat *Prioritățile educației de gen pentru părinți/familie și copiii preșcolari*, după cum urmează în continuare.

Ghidul practic orientativ al priorităților educației de gen în cadrul familiei

(pentru cadrele didactice și părinți)

I. Introducere

Specialiștii contemporani din domeniul științelor sociale și științelor educației susțin că nu este corect să abordăm bărbații și femeile numai în calitate de ființe biologice (sex) absolut diferite și opuse. Cercetările gender/de gen reprezintă o practică inter și pluridisciplinară, iar mecanismele de socializare a genului sunt deja elaborate integral, ele nu mai reprezintă instrumente ale *discursului de dominare*, discriminare cu elemente de *misoginism* (complexul de

idei și emoții negative de ură, dispreț manifestate față de bărbați, față de femei), *mizandrie* (ură față de bărbați) și *determinism biologic* [20, p.21-27].

Secolul al XX-lea a fost unul complicat, dar totodată și eficient în ceea ce privește investigațiile științifice și transformările sociale (politice) concrete la nivelul promovării drepturilor femeii în contextul drepturilor omului [20, p.22].

II. Scopul educației de gen: formarea culturii de gen/gender în societate (începând cu familia)

III. Obiective/ priorități:

- să identifice și să fie în stare a explica noțiunile de bază: sex; gen; masculinitate; feminitate; educație de gen; valori de gen etc.
- să identifice propriile opinii și percepții despre bărbat și femeie;
- să clarifice diferențele dintre genuri și să minimalizeze stereotipurile învechite, fără a discrimina persoana de un anumit gen (care provoacă misoginism și/sau mizandrie, agresivitate și violență etc.)
- să analizeze și să determine faptul de realizare a rolurilor sociale de gen, corelând și îmbinând armonios întregul referențial al obligațiunilor familiale;
- să accepte și să promoveze complementaritatea de gen și parteneriatul familial în mod democratic;
- să construiască și să mențină relații bărbat-femeie în baza de respect reciproc și non-violență;
- să promoveze modele pozitive/morale de comunicare și relaționare soț-soție, copii-părinți;
- să promoveze normele etice/morale în viața de familie în toate dimensiunile ei.

IV. Strategii orientative în EG a copiilor preșcolari

- ***Strategia educativă*** consemnează linia de conduită a părinților, care-i orientată spre un obiectiv concret și include forme, metode, procedee, tehnici corespunzătoare.
- ***Strategia centrării pe abordarea egală a fetelor și băieților*** din perspectiva conceptului de personalitate.
- ***Strategia dezvoltării inteligenței emoționale*** în afara discriminării și a determinismului biologic.
- ***Strategia formării trăsăturilor moral-volitive preșcolarilor indeferent de gen*** (bunătate, bunăvoință, corectitudine, pilitețe, stimă/respect, onestitate, curaj, spirit de inițiativă, asiduitate, perseverență etc.).

- **Strategia dezvoltării responsabilității și culturii de gen** prin explorarea și implementarea sistematică a valorilor de gen, inclusiv promovarea șanselor egale, a echității și complementarității în parteneriatul băiat-fată;
- **Strategia respectării Drepturilor omului** (inclusiv a femeii și copilului) [Anexa 7].
- **Strategia îmbinării variatelor forme, metode, procedee și tehnici în educația copiilor de ambele sexe.**
- **Strategia axării pe valorificarea modelelor parentale pozitive și parteneriale în cadrul familiei.**
- **Strategia centrării părinților pe autoeducație și autoperfecționare permanentă** (să se intereseze, să lectureze material dedicat privind problemele educației copiilor etc.).

IV. Forme de activități aplicate în cadrul: sfatul/consiliul familiei (cu implicarea tuturor membrilor adulți și a copiilor de la 5 ani); organizarea și desfășurarea sărbătorilor familiale (zile de naștere, date importante, sărbători de iarnă, Sfintele Paști, serate festive etc.) cu implicarea ambilor soți și a copiilor de ambele genuri; vizionarea unor emisiuni TV speciale etc.

V. Metode aplicate:

- Convorbiri pe teme etice cu exemplificări;
- Discuții;
- Lectura operelor literare special selectate;
- Jocuri (didactice, creative, de rol, educative online etc.);
- Exemplul adulților;
- Povestirile cu caracter etic;
- Desene animate educative;
- Situații de probleme etc.

VI. Lista lucrărilor recomandate pentru adulți și copii (Anexa 32).

VII. Modele de activități și jocuri centrate pe problematica de gen.

- Activități educative *Cum să fii un adevărat bărbat?*
- Activități educative *Să te comporți cu demnitate.*
- Situații de probleme *Cum ai proceda tu în această situație?*
- Scena copiilor *Bunele maniere în familie etc.*

Cu certitudine că acest ghid practic poate fi completat și dezvoltat în funcție de vârsta copiilor și experiența părinților.

Anticipând expunerea investigației experimentale, specificăm că toate instrumentele elaborate au fost valorificate în formarea culturii pedagogice parentale.

2.4. Concluzii la capitolul 2

În acest capitol au fost analizate și esențializate modelele și experiențele EG în contextul formării culturii pedagogice a familiei. Experimentul preliminar ne-a permis să stabilim și să descriem problemele EG în instituțiile preșcolare și familie, clarificând și punctând următoarele:

- acțiunile strategice recomandate în educația de gen;
 - argumentarea necesității și începutului educației de gen la vârsta preșcolară;
 - opiniile cadrelor didactice din instituția preșcolară și a părinților cu privire la dimensiunea educației de gen;
 - consecințele nefaste pentru familie, societate și om în lipsa sau insuficiența EG, explicând: rejectarea, deprecieră, terorizarea, izolarea, neacceptarea responsabilității emoționale, discriminarea, segregarea de gen, misoginismul, misandria, care conduc la abuzul emoțional, agresivitate și violență.
- S-a stabilit că pentru a realiza EG competent este necesar să formăm cultura pedagogică a familiei din această perspectivă, ceea ce ne-a condus la elaborarea *Matricei educației de gen în copilărie și adolescență*, care cuprinde componentele: etapa de vârstă a copiilor, specificul etapei și a educației de gen și strategiile educative operaționale.
 - Investigațiile teoretice, analiza particularităților de vârstă și rezultatele experimentului preliminar ne-a orientat spre elaborarea următorului instrument pedagogic necesar: *Harta psihopedagogică a educației de gen a preșcolarilor* (în familie și instituția preșcolară), care conține caracteristicile esențiale de vârstă ale preșcolarilor, orientările educative, erorile care trebuie să le evităm și *condițiile psihopedagogice ale EG*.
 - Au fost determinate aspectele de bază ale educației de gen care ar completa și consolida cultura pedagogică a familiei. Acestea și analiza reperelor teoretice au permis fundamentarea științifică a constructelor: *Structura culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen* (care clarifică componentele și funcționarea acestora); *Programul de colaborare instituție de educație timpurie – familie-copil*; *Modelul de formare a CP a familiei din perspectiva EG* și *Ghidul practic orientativ al priorităților EG în cadrul familiei*. Instrumentele nominalizate au fost conceptualizate și descrise prin redarea structurii și funcționării componentelor constitutive, ceea ce a condus la organizarea și desfășurarea eficientă a cercetării experimentale.

3. DIMENSIUNEA EXPERIMENTALĂ A FORMĂRII CULTURII PEDAGOGICE A FAMILIEI DIN PERSPECTIVA EDUCAȚIEI DE GEN A PREȘCOLARILOR

3.1. Designul general al experimentului pedagogic

Investigarea și precizarea reperelor teoretice ale formării culturii pedagogice ne-a determinat să realizăm un șir de observații, conversații și sondaje pentru a stabili nivelul de cultură pedagogică al cadrelor didactice și al părinților în educația de gen a copiilor. Evident că au fost implicați metodiști, cadre didactice și părinți în cercetarea preliminară și am constatat că și acești subiecți cunosc insuficient specificul educației de gen a preșcolarilor și deseori au fost în situații confuze, riscând uneori să devină incoerenți și contradictorii în acțiunile lor desfășurate în instituția preșcolară și în munca cu familiile copiilor.

Aspectele teoretice descrise anterior și realizarea experimentului preliminar a permis să conturăm metodologia desfășurării investigației/cercetării experimentale. Aceasta s-a derulat în trei etape de bază interconexe: *experimentul de constatare*, *experimentul de formare* și *experimentul de control*.

Experimentul de constatare a fost anticipat de un experiment preliminar descris în capitolul 2, rezultatele cărui au confirmat *necesitatea fundamentării educației de gen în cadrul formării culturii pedagogice a familiei*.

În experimentul pedagogic au fost antrenați 218 subiecți: 6 s. (metodiști) 65 s. (cadre didactice: IP Nr.46 – 16 ; IP din s.Trușeni 2 – 14; IP din s.Trușeni Nr.1 – 11; IP Nr. 26 – 24 cadre didactice) și 98 s. (49 mame și 49 tați) și 49 s. (copii de 5-6/7 ani – 27 fete și 22 băieți). Opțiunea pentru tehnica aplicată *înainte și după/ before-and-after-method* vine din necesitatea de a surprinde secvențial și în întregime schimbările survenite în eșantionul stratificat de cadre didactice, părinți și copii.

Experimentul pedagogic s-a realizat pe parcursul anilor 2015-2016 și 2016-2017 în condiții reale de învățământ, prin inserția proiectării și valorificării unor strategii, metode, tehnici și a unui *Program de formare a culturii pedagogice a familiei* prin intermediul activităților de consiliere și exersare în variate traininguri pedagogice.

Cercetarea comportă un caracter teoretico-aplicativ și este axată pe valorificarea principiului inter- și pluridisciplinarității, implicând studiul și analiza multiplelor aspecte din domeniul *Pedagogiei familiei, Pedagogiei de gen, Psihologiei vârstelor, Sociologiei educației, Educației adulților și Educației pentru familie*.

Determinarea și formularea obiectivelor, problemei, scopului și strategiei cercetării au permis să conturăm câteva **direcții esențiale** care au servit drept puncte de reper pentru desfășurarea demersului investigațional preconizat, după cum urmează:

I. Prima direcție: determinarea situației reale privind CP a părinților/familiei și EG a copiilor, și presupune:

- investigarea opiniei/atitudinilor cadrelor didactice privind necesitatea organizării training-ului pedagogic în scopul formării culturii pedagogice părinților din perspectiva educației de gen;
- investigarea atitudinii părinților cu privire la necesitatea educației de gen în familie;
- identificarea și stabilirea dificultăților cadrelor didactice în realizarea activităților integrate, ținând cont de particularitățile specifice genului.

II. Direcția a doua: elaborarea instrumentelor pedagogice de formare a CP din perspectiva EG, care presupune:

- determinarea stilurilor de învățare a părinților și elaborarea unui program de formare a culturii pedagogice părinților, respectând interesele și necesitățile în educația de gen a preșcolarilor.
- elaborarea instrumentelor metodologice, a probelor, care vor fi aplicate în etapele de constatare și verificare a experimentului pedagogic;

III. Direcția a treia: experimentarea și validarea instrumentelor pedagogice elaborate.

- stabilirea nivelului CPP a cadrelor didactice și CP părinților/familiei, a condițiilor de optimizare a educației de gen în familie; fundamentarea, elaborarea și validarea strategiilor operaționale aplicate în training-ul pedagogic cu părinții și activitățile cu preșcolarii.

În desfășurarea experimentului pedagogic am folosit metodele: chestionarul, studiul de caz, conversația, observația științifică, studiul produselor activității copiilor și părinților, analiza și sinteza, interpretarea/metoda analizei hermeneutice, metodele statistice, metoda expertizării/Expert și tehnica cercetări lotului experimental independent; al lotului stratificat (cadre didactice, părinți, preșcolari) de tipul *înainte și după/before and after method*; probe de verificare a nivelului de cultură pedagogică.

Planificarea și designul general al experimentului pedagogic sunt elucidate în Tabelul 3.1 ce urmează.

Tabelul 3.1. Planificarea experimentului pedagogic

Etape	Obiective	Lotul explorat	Termeni de realizare	Activități și metode de investigare	Rezultate scontate
1	2	3	4	5	6
Experimentul preliminar					
Etapa inițială	- Analiza curriculumului preșcolar, standardelor de învățare și dezvoltare a copiilor de vârstă preșcolară. - Elaborarea și aplicarea chestionarelor privind: a) <i>Necesitatea educației de gen a copiilor de vârstă preșcolară în cadrul instituției preșcolare.</i> b) <i>Necesitatea educației de gen a copiilor de vârstă preșcolară în cadrul familiei.</i> - Compararea rezultatelor experimentului preliminar obținute în eșantioanele independente cu cadrele didactice și părinți.	<i>Lotul independent</i> 210 s. (cadre didactice, părinți)	Anii de studii 2014-2015	Evidențierea oportunităților de proiectare și realizarea <i>Educației de gen în cadrul activităților cu copii și-n activitatea cu părinții în cadrul instituției preșcolare</i> <i>Metode:</i> - conversația; - interviul; - observația; - chestionarea; - analiza și sinteza.	- Diagnosticarea stării inițiale privind <i>Necesitatea educației de gen în cadrul instituției preșcolare și familie</i> - Prezentarea datelor obținute în cadrul experimentului preliminar.
Experimentul pedagogic					
Etapa de constatare	- Sensibilizarea opiniei pedagogice a cadrelor didactice privind necesitatea sporirii nivelului de cultură pedagogică la părinți în contextul educației de gen - Elaborarea <i>Fișei de opinie</i> în scopul determinării nivelului de cultură pedagogică a cadrelor didactice - Determinarea nivelului culturii profesionale pedagogice al cadrelor didactice - Elaborarea instrumentului de constatare a nivelului de cultura pedagogică al părinților care include următoarele dimensiuni: a) <u>cognitivă</u>: chestionarul - aplicație <i>Ce cunosc despre educația fetelor și băieților?</i> (autorii Л.В. Штылева, Е.Б. Петрухина) b) <u>comportamental – afectivă</u>: test <i>Stilurile educației familiale</i> (Л.М.Стародубцева);	Lotul experimental 65 s. (cadre didactice) 98 s. (părinți) și 49 s. (copiii)	Anii de studii 2015-2016	Aplicarea chestionarului pentru cadrele didactice Selectarea materialului pentru ghidul metodologic (pentru cadrele didactice): „Proiectarea activităților integrate din perspectiva educației de gen”	- Am aplicat chestionare și teste pentru a stabili nivelul de cultură pedagogică al părinților - Aplicarea interviului pedagogic <i>Educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară</i> - Am elaborat suport metodologic pentru:

1	2	3	4	5	6
	<u>c) operațională</u>: chestionarul aplicație <i>Metode și tehnici utilizate în educația de gen a copiilor în familie</i> (adaptat după S.Glaveanu - Inventarul CCP); <u>d) reflexivă</u>: Grila de evaluare a percepției cadrelor didactice asupra dinamicii culturii pedagogice la părinți (adaptat S.M.Glaveanu). - Realizarea interviului pedagogic <i>Educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară</i> autor H. K. Ледовских. - Determinarea nivelului de cultură pedagogică al părinților. Compararea rezultatelor experimentale obținute în eșantioanele cu părinții.			și programul educațional pentru părinți „Cum să creștem un băiat – cavaler și o fetiță – domniță”	- activitatea cadrelor didactice cu copii (activități de educație de gen); - activitatea cadrelor didactice cu părinții (ședințe, work shopuri, masă rotundă, etc.) Am prezentat datele obținute în cadrul experimentului de constatare.
Experimentul de formare					
Etapa de formare	- Formarea <i>culturii profesionale pedagogice</i> cadrelor didactice din perspectiva educației de gen prin implementarea <i>Modelului formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor</i>. - Motivarea părinților de a participa activ în cadrul trainingului pedagogic „Cum să creștem un băiat - cavaler și o fetiță -domniță în familie” - Elaborarea Curriculumului <i>Educație de gen a preșcolarilor</i> (destinat cadrelor didactice și părinților). - Implementarea <i>Programului de formare al culturii de gen a preșcolarilor</i>, în cadrul instituției preșcolare. - Implementarea Ghidului pentru părinți.	Lotul experimental 65 s. (cadre didactice) 98 s. (părinți) și 49 s. (copiii)	Anii de studii 2016-2017	Prezentarea conceptului și <i>Modelul formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor</i> în cadrul trainingului pedagogic cu tematica „Cum să creștem un băiat – cavaler și o fetiță-domniță în familie” Realizarea programului de consiliere și a programului cu activități integrate din perspectiva educației de gen pentru copii	Am organizat <i>trainingului pedagogic</i> cu cadrele didactice. Am aplicat strategii formative din cadrul <i>programului educațional</i> și a instrumentelor de valorificare a formării culturii pedagogice a părinților din perspectiva educației de gen. Am realizat <i>programul cu activități integrate</i> în contextul educației de gen, de către cadrele didactice cu copii de vârstă

Continuarea tabelului 3.1

1	2	3	4	5	6
				de vârstă preșcolară.	preșcolară (6-7ani). Elaborarea Curriculumului <i>Educație de gen a preșcolarilor</i> (inițierea și pregătirea cadrelor didactice și a părinților) Elaborarea <i>Ghidul practic orientativ al priorităților educației de gen în cadrul familiei</i> .
Experimentul de control					
Etapa de validare	• Constatarea nivelului de formare a culturii pedagogice prin intermediul implementării <i>Modelului de formare a CP a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor</i>. • Analiza impactului culturii pedagogice a părinților în educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară (interviul cu copiii).	Lotul experimental 65 s. (cadre didactice) 98 s. (părinți) și 49 s. (copiii)	Anii de studii 2016 - 2017	Aplicarea chestionarelor, testelor de autoevaluare pentru părinții implicați în experiment	Raportarea rezultatelor în experimentul de formare la cele din experimentul de constatare Aprecierea eficienței <i>programelor educaționale</i> pentru cadrele didactice – părinți – copii.

Astfel, în cadrul experimentului pedagogic s-a dezvoltat cultura profesională pedagogică a cadrelor didactice și cultura pedagogică a părinților privind EG a preșcolarilor.

În scopul realizării obiectivelor propuse au fost organizate ședințe de consiliere și training-uri cu părinții și activități integrate cu preșcolarii în cadrul educației timpurii. La ședințele cu părinții au fost invitați ambii părinți, au participat și cadrele didactice.

În consens cu strategia cercetării, s-au utilizat instrumentele pedagogice elaborate, care încorporau, de fapt, reperele teoretico-aplicative studiate, determinate și dezvoltate în procesul investigației.

Documentarea științifică realizată s-a manifestat prin: lecturarea surselor bibliografice din domeniu, a informațiilor de pe site-urile de specialitate; notarea și conspectarea unor idei, fragmente; analizarea, esențializarea, compararea informațiilor/datelor; generalizarea, organiza-

rea și sintetizarea materiei cercetate. Deși cercetările au derulat în diferite instituții preșcolare, rezultatele obținute nu conțineau diferențe substanțiale. Au fost destul de activi părinții din cele 4 instituții educaționale, dar nu ne-a reușit să implicăm totalmente ambii părinți (la activități au participat: 47 mame (96%) și 31 tați (63,3%) – 17 tați dintr-o instituție și 14 din altă instituție).

Lotul experimental de tipul *înainte și după/before and after method*, a fost valorificat în scopul evitării erorilor și a realizării analizei și monitorizării secvențiale a etapelor de consiliere a familiei și educației a copiilor.

3.2. Analiza rezultatelor obținute de subiecții experimentali

Experimentul de formare reprezintă demersul praxiologic, care a avut ca scop implementarea fundamentelor teoretico-aplicative, incorporate în *Modelul de formare al culturii pedagogice a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor*. Metodologia cercetării a implicat proiectarea strategiei, a etapelor investigației și a instrumentelor pedagogice de organizare – desfășurare a acțiunilor experimentului de constatare, formare și evaluare, analiză și interpretare a rezultatelor obținute. Experimentul pedagogic s-a desfășurat în baza realizării următoarelor obiective:

- acumularea datelor și informațiilor inițiale prin intermediul documentării științifice și a acțiunilor investigative preliminare (capitolul 2);
- determinarea fenomenelor și indicatorilor care vor fi studiate în cadrul cercetării (Tabelul 2.5);
- eșantionarea lotului experimental și alegerea tipului de cercetare (*înainte și după – tehnica Before-and-After – Method*);
- stabilirea variabilelor și precizarea tipului, a consimțământului părinților;
- selectarea metodelor care vor fi aplicate în cadrul cercetării experimentale;
- studierea literaturii de specialitate și realizarea conceptualizării (transpunerea teoriilor în concepte), precizării și re/definirii aspectelor esențiale problema investigată;
- elaborarea materialelor și instrumentelor pedagogice pentru etapele de constatare, formare și evaluare a experimentului investigativ;
- implementarea și validarea *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, care include reperele teoretico-aplicative vizate;
- verificarea rezultatelor obținute, analiza și interpretarea lor;
- realizarea sintezelor, elaborarea concluziilor, recomandărilor și precizarea deschiderilor spre noi direcții de cercetare.

În acest context au fost implementate un șir de inovații investigative:

- implicarea grupului de experți pentru a examina și aprecia materialele aplicate în cercetarea experimentală (Anexa 31);
- implicarea managerilor, metodistelor și cadrelor didactice din IP;
- implicarea părinților copiilor preșcolari în activitățile de consiliere și elaborare a *Portofoliului familiei* (agende orientative și material pentru EG a preșcolarilor);
- diagnosticarea nivelului de CPP a cadrelor didactice și a celor patru componente ale CP a părinților (cognitivă, comportamental-afectivă, operațională și reflexivă);
- centrarea pe ansamblul de principii constructiviste în EG a cadrelor didactice și părinților;
- implementarea a trei Programe educaționale pentru cadrele didactice, părinți și preșcolari.

Experimentul pedagogic a fost unul de durată (2 ani), s-a lucrat pe un lot experimental structurat, care a inclus 6 metodiste și 65 cadre didactice din IP, 49 copii și 98 părinți.

Evident că am realizat un șir de observații cu caracter științific, conversații, probe și ședințe de inițiere a cadrelor didactice (Anexa 25), de educație a părinților (Anexele 25, 26 și 27) și educația copiilor (Anexa 28 și 29).

În pofida faptului că am realizat un mare volum de cercetări preliminare și constative cu scopul diagnosticării situației reale în problema vizată (pe care detaliat le-am elucidat în capitolul 2), am decis să ne oprim la rezultatele obținute în pre-experiment și postexperiment efectuate în baza indicatorilor elaborați (Tabelul 2.6).

Așadar, prezentăm într-un mod comparativ rezultatele obținute, însă la început precizăm întregul program de acțiuni efectuate în cadrul etapei de formare a experimentului pedagogic.

A fost elaborat *Curriculumul „Educația de gen a preșcolarilor”* (destinat cadrelor didactice și părinților) și realizate 6 activități cu metodistele și cadrele didactice din instituțiile preșcolare, conform programului de formare a CPP cadrelor didactice (Tabelul 3.2), 16 ședințe cu părinții și 24 activități integrate și jocuri libere alese din perspectiva EG cu preșcolarii .

După aceasta am desfășurat *Programul de formare a CP din perspectiva EG destinat părinților* (Tabelul 3.3).

Părinții și cadrele didactice au primit setul de materiale destinat EG a preșcolarilor, anexat la *Ghidul practic orientativ al priorităților EG în cadrul familiei*.

De fapt, am implementat *Modelul de formare a CP a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor* în conformitate cu reperele teoretice și tehnologia prevăzută.

Bineînțeles că ne-am condus de principiile, condițiile, strategiile magistrale și operaționale elaborate, fundamentate și descrise în primele două capitole.

Rezultatele obținute le-am oglindit în Tabelele distributive (Anexa 20), iar în text am inclus reprezentările grafice, sinteza și interpretarea acestora. Pentru lotul părinților 98s. (părinți ai copiilor de 5-7 ani) am realizat un chestionar (anexa, rezultatele chestionarului sunt reprezentate în figurile 3.1, 3.2).

La nivel de cunoaștere

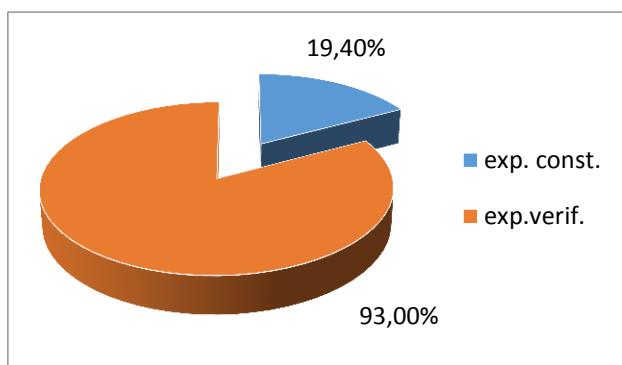

Fig. 3.1. Identificarea și explicarea noțiunilor de bază ale educației de gen

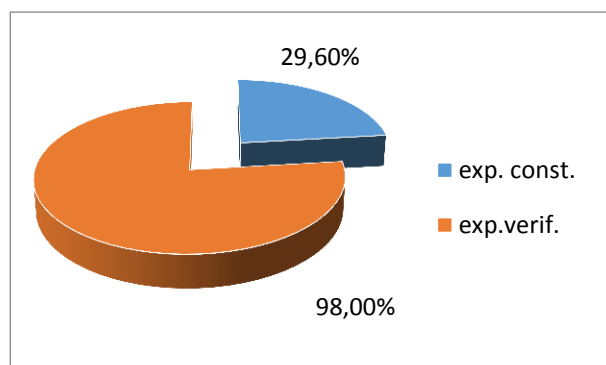

Fig. 3.2. Nominalizarea stereotipurilor de gen învechite

Din Figura 3.1 observăm numărul redus de părinți care la constatare au fost capabili să identifice și să explice noțiunile de bază (sex, gen, masculinitate, feminitate, egalitate de gen, discriminare de gen etc.). După perioada de formare observăm că situația s-a schimbat radical, 93,00% de părinți au definit noțiunile de bază și au operat în limbaj destul de sigur cu ele.

În următoarea reprezentare grafică (Figura 3.2) putem observa cunoștințele părinților cu privire la stereotipurile de gen învechite.

În afară de probele scrise și cele aplicative, am conversat cu părinții pe marginea tuturor aspectelor vizate. Merită să menționăm faptul că adulții au participat activ la ședințele de consiliere și au manifestat interes, mai cu seamă mamele. Tații deseori mai glumeau și se comportau cu o anumită doză de superioritate (considerăm drept manifestare a lipsei EG în copilărie și în adolescență).

La nivel de aplicare

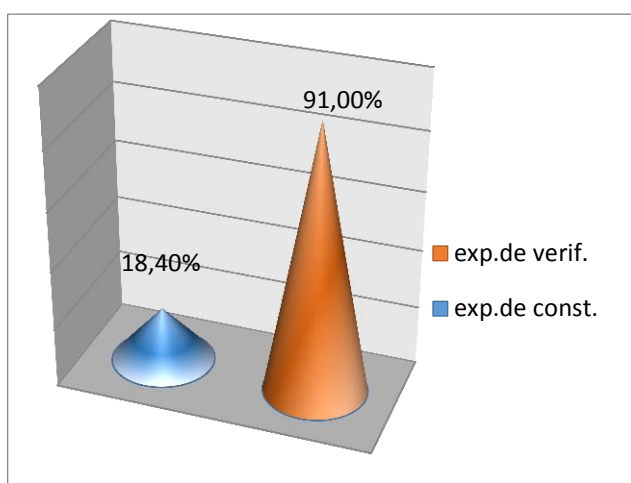

Fig. 3.3. Cunoașterea consecințelor educației de gen incompetente/greșite

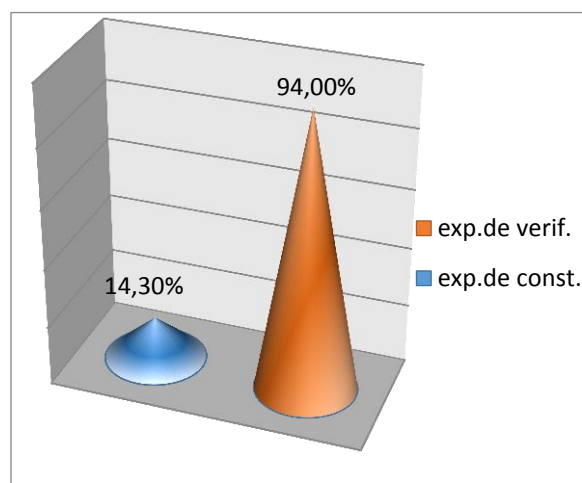

Fig. 3.4. Formularea de către părinți a obiectivelor educației de gen (în educația familială)

Ne-a fost foarte interesantă această probă, fiindcă anume ea demonstrează capacitatea și competența părinților de a planifica și a realiza acțiunile educative scontate.

Reprezentative sunt și rezultatele la următoarea sarcină, elucidate în Figura 3.5.

La nivel de aplicare

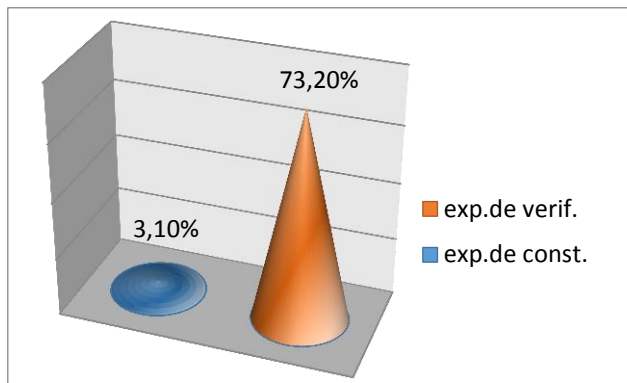

Fig. 3.5. Elaborarea agendei educației de gen în cadrul familiei

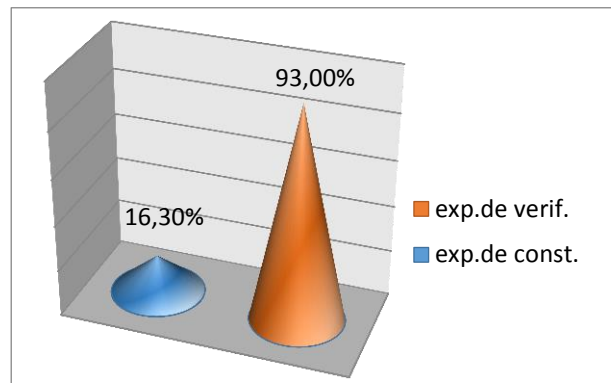

Fig. 3.6. Elaborarea listei aspectelor importante în educației de gen a preșcolarilor

Sarcina data a fost realizată cu succes, 93,00% de părinți au demonstrat competențe de stabilire a strategiilor educative, au planificat forme interesante de EG (sărbătoarea familiei, sărbătoarea taților, mamelor, copiilor; lectura de seară și discuții pe marginea unor evenimente de probleme xde gen etc.) și au desemnat jocuri de rol creative pentru preșcolari, indiferent de gen.

După cum observăm după formare, părinții s-au descurcat cu aceasta sarcină, menționând că în cadrul comunității încă se observă multe neajunsuri (unele persoane se mai conduc de stereotipurile învechite de gen, încă ne ciocnim de asimetria și discriminarea, segregarea de gen, mai cu seamă a femeilor; violență domestică etc.).

Competențele respective au fost determinate nu numai după opiniile părinților, dar și a educatorilor, inclusiv a copiilor:

La nivel de integrare

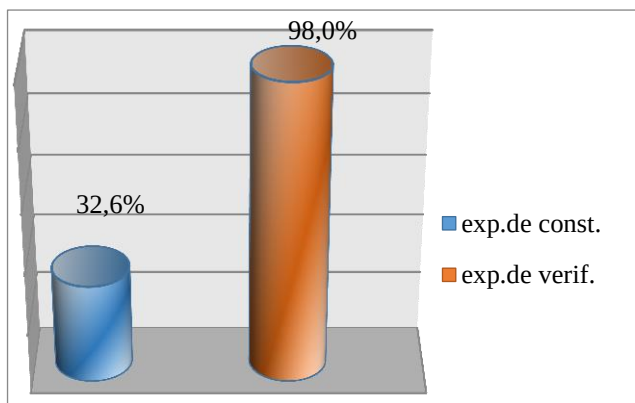

Fig. 3.7. Manifestarea modelelor pozitive comportamentale de gen

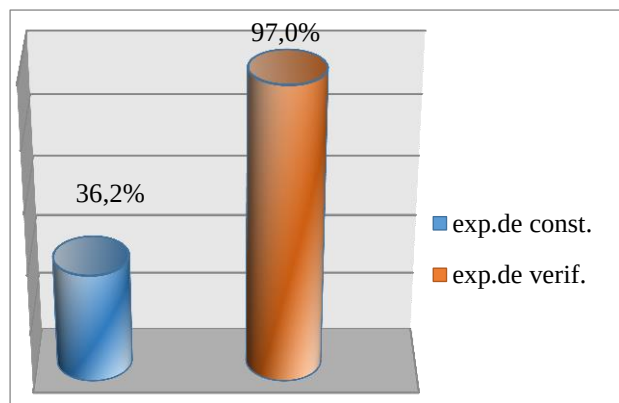

Fig. 3.8. Crearea condițiilor favorabile pentru formarea comportamentelor de gen

Cât privește crearea condițiilor favorabile pentru formarea comportamentelor de gen adecvate la copii am obținut următoarele rezultate (Figura 3.8).

Cu siguranță că activitățile realizate cu părinții își lasă amprenta asupra conduitei lor, dar în acest context am dori să remarcăm faptul că ar fi de dorit ca mai mulți bărbați/tați să frecventeze ședințele de părinți. Cu toate că la început au participat circa 18-20 de tați pe parcurs numărul lor s-a mărit și a ajuns până la 31 de tați.

Cât privește conduita copiilor, am observat schimbări pozitive, ceea ce demonstrează că unirea eforturilor familiei și a instituției preșcolare (părinților și cadrelor didactice), desfășurarea unor parteneriate educaționale eficiente axate pe EG dau rezultate benefice, schimbând și ameliorând educația familială la general, optimizând comportarea și relaționarea părinților și consolidând educația morală a copiilor, respectarea drepturilor acestora și contribuind la dezvoltarea comportamentului simetric de gen al preșcolarilor. Urmărim rezultatele obținute la acești indicatori în Figura 3.9.

Pentru a ne convinge că eforturile noastre au fost reușite am realizat probe cu preșcolarii din două grupe – 49 de copii (la 6-7 ani) în baza cărora am determinat ce anume au însușit temeinic copiii privind respectarea comportamentului simetric de gen (vezi Fig. 3.9), evidențiind 10 poziții esențiale.

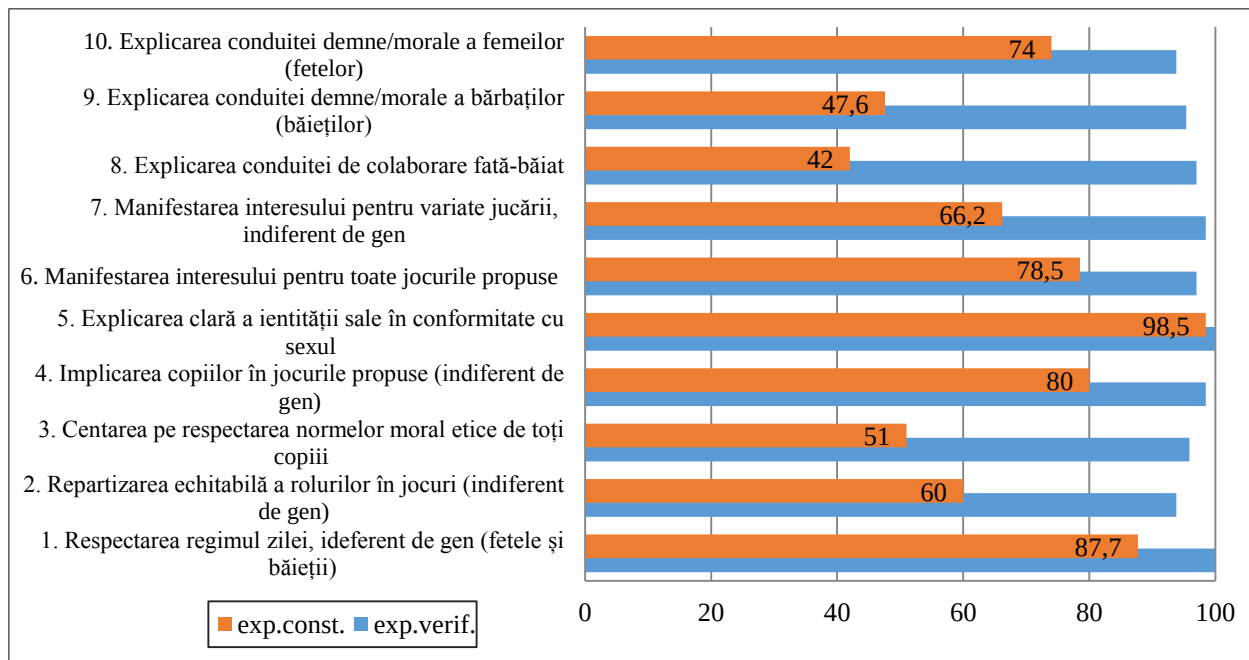

Fig. 3.9. Respectarea comportamentului simetric de gen de către preșcolari

Conversațiile cu pedagogii și părinții ne-au permis să mai stabilim și să explicăm odată în plus fenomenele negative și consecințele lipsei sau insuficienței EG în cadrul familiei și instituției preșcolare.

La *Conferința practică de totalizare privind EG a preșcolarilor* au luat cuvânt atât managerii, educatorii cât și părinții, ei au împărtășit că ar mai dori astfel de programe care i-ar familiariza cu variate aspecte dificile, ca de exemplu: aplicarea aprobării și dezaprobării în educația familială, implicarea tatălui în educație, pregătirea psihologică a copiilor de școală etc.

Expoziția Portofoliilor familiei *Cultura pedagogică a părinților și EG a copilului* a fost inedită. Părinții au prezentat informații interesante privind formarea competențelor parentale și importanța lor în educația de gen a preșcolarilor.

3.3. Validarea rezultatelor experimentale de formare ale culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen

Pentru a satisface cerințele în permanentă schimbare și pentru a răspunde proactiv la provocările timpului, modelul formării culturii pedagogice la etapa actuală trebuie să aibă caracteristici integrative. Caracteristica esențială a *metodologiei formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen* este flexibilitatea multiaspectuală.

În selectarea, adaptarea și formularea ***principiilor de formare ale culturii pedagogice a familiei*** am plecat de la reperete teoretice analizate în capitolele precedente și de la principiile și *Sistemul educației pentru familie* [62]. Întrucât *principiile* reprezintă ansamblul de norme care orientează o anumită activitate, noi ne conducem de ele, obordându-le într-o îmbinare optimală.

Principiul selectării conținutului în funcție de nivelul culturii pedagogice a părinților. Cunoașterea nivelului de cultură pedagogică a părinților este o cerință esențială în stabilirea modalității de abordare a procesului de învățare și formare în cadrul activităților cu părinții. Conform opiniei lui G. Văideanu (1988), există următoarele condiții, care stau la baza selecției conținuturilor. Acestea sunt: *motivația prosocială și individuală a părintelui; atitudinea sa față de învățare; capacitatea de a utiliza experiențele anterioare; centrarea pe latura reflectivă, situațiile problematice ale adultului cu privire la conținuturile de învățare* [178]. La vârsta adultă, în ceea ce privește rolul parental, conținuturile cele mai bune sunt cele de natură informală datorită caracteristicii lor de a răspunde nevoilor imediate și motivației părinților. Conținuturile învățării părinților sunt structurate pornind de la o serie de valori perene ale umanității, cum ar fi cele sociale (simțul responsabilității de a fi un părinte model pentru copilul său, respectarea drepturilor copilului, cooperarea cu copilul etc.), cele legate de individ (spirit de perfecționare etc.), valorile de gen și cele morale (feminitate, masculinitate egalitate, echitate etc.) și procesuale (cum ar fi analiza, reflecția și căutarea adevărului).

Principiul asimilării, de către părinți, a complexului de cunoștințe pedagogice cu privire la educația familială de gen a preșcolarilor. Părinții vor fi pregătiți și dispuși să învețe în cadrul programului de formare cu privire la educația de gen (cunoștințe, abilități, competențe etc.) a preșcolarilor dacă informația va fi oferită în mod accesibil și au nevoie de ea pentru a face față situațiilor reale, concrete de viață. Dacă analizăm situația actuală, părinții se confruntă cu diverse probleme în educația de gen a copiilor și deseori se angajează independent într-un proces de autoinstruire/ învățare prin lectura unei cărți sau informații din internet, tocmai pentru a putea rezolva astfel de probleme [129, p.108].

Principiul stimulării interesului pentru schimbare. În implementarea programului trebuie să se ia în considerație dorința părinților de a schimba propriile lor abordări în relația cu băiatul sau fata, pentru a dobândi o nouă experiență de interacțiune constructivă; o comunicare eficientă și o soluționare optimă a situațiilor problematice. De la cadrul didactic se cere menținerea interesului viu al părinților în găsirea modalităților eficiente de interacțiune cu băiatul sau fata, de schimbare a situației, chiar a modelelor proprii de comportare în carul familiei.

Principiul valorificării la maximum a potențialului intelectual și moral-volitiv al părinților. Organizând trainingul pedagogic și ședințele de consiliere pentru părinți, este important ca cadrele didactice să formeze încrederea în oportunitățile și potențialul personal al părinților în ceea ce privește relațiile interpersonale cu copiii și semenii. Elementul principal devine poziția personală a părintelui, care se formează ca rezultat al propriei dorințe, activități și implicări. Este important să fie create condiții pentru cointerесarea adulților, aceștia, mai apoi, doresc singuri a-și schimba propriul comportament și relația cu copilul. În acest scop, educatorii aplică strategii de stimulare cognitivă a părinților, care îi ajută să fie mai siguri pe sine, să utilizeze variate resurse, să exploreze activ posibilitățile fetei/băiatului în contextul educației familiale.

Principiul axării pe calitatea aplicării de către părinți a variatelor forme, metode și strategii în educația de gen a preșcolarilor. Pentru realizarea eficientă a rolului de părinte, pentru abordarea corectă a copilului, nu este suficientă prezența unor cunoștințe pedagogice teoretice, ci este necesară formarea unor *competențe parentale, inclusive în educația de gen*. Acest aspect în formarea culturii pedagogice a părinților se consolidează prin intermediul exersării sistematice și a îndeplinirii sarcinilor concrete. Deseori cu acest scop se practică diverse forme și metode de lucru, care mai apoi se aplică în educația de gen a preșcolarilor. În așa mod sunt consolidate și aprofundate cunoștințele pedagogice și competențele parentale privind educația de gen în cadrul familiei.

Principiul stimulării comportamentului simetric de gen și obținerii feedbackului. Axarea pe acest principiu permite părinților să primească în mod continuu informații de la cadrul didactic și de la ceilalți părinți, în activitățile de lucru și, la rândul lor, să ofere semne, întrebări și informații vizavi de problema discutată și/sau cazul, concret.

Principiul formării culturii pedagogice prin autoactualizare, autoevaluare și autoeducație permanentă în contextul procesului de învățare pe tot parcursul vieții. Aceste trei procese sunt interconexe, doar perioada care se actualizează este aptă de autoeducație și autoevaluare. În acest context cercetătorul *I.I. Якиманской*, consideră că o condiție importantă în educația de gen a preșcolarilor este *autoinstruirea/autoeducația de către părinți*. După părerea lui, autoinstruirea „*este o schimbare calitativă activă, coerentă și, în general, ireversibilă în statutul personalității la baza fiind activitățile umane reflexive*” [Apud 18]. Крылова Н. Б. consideră că autoinstruirea „*ca un proces de autoorganizare și autoconstruire a personalității este strâns legată de valorificarea culturii umane și de motivația omului de a-și îmbunătăți experiența sa de viață*” [202], iar cercetătoarea Cuznețov Larisa [53] demonstrează că actualizarea stă la baza autoeducației și autoevaluării persoanei.

În cadrul experimentului de formare le-am oferit părinților pentru a se autoinstrui și autoeduca diferite modalități de prezentare a informației, divizându-le în cele generale și individuale. Modalități generale: tabla cu anunțuri, afișe, pliante cu teme pedagogice și psihologice, mapa transmisibilă cu recomandări privind educația de gen a preșcolarilor, pliante „*Familia noastră*” etc. Modalitățile individuale de autoinstruire includ: broșuri cu diverse tematici, scrisori, carnete pentru notițe, discuții, dialoguri, analiza situațiilor de probleme etc.

Metodologia ***experimentului de formare*** a presupus crearea unor *condiții și oportunități de formare a CPP cadrelor didactice și CP părinților/familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, printr-un complex de intervenții pedagogice, elaborat în baza datelor parvenite din experimentul de constatare și s-a desfășurat în trei etape.

Etapa I → formarea cadrelor didactice din instituțiile preșcolare au fost implementate: *Programul de formare a CPP din perspectiva EG a preșcolarilor, Modelul de formare al CP a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor* privind proiectarea și realizarea acestei dimensiuni educaționale la treapta învățământului preșcolar, *un suport tematic de formare a CPP a cadrelor didactice din perspectiva EG; fișa cadrului didactic* pentru autoapreciere/autoevaluare a realizării ședințelor privind EG;

Etapa a II-a → formarea părinților lotului experimental, aici au fost aplicate *programa trainingului pedagogic*, care a fost dezvoltată printr-un *sistem de ședințe proiectate pentru formarea CP părinților din perspectiva educației de gen și Ghidul practic orientativ al priorităților educației de gen în cadrul familiei pentru părinți*, însoțit de *fișa părintelui* pentru autoaprecierea/autoevaluarea ședințelor.

Etapa a III-a → formarea preșcolarilor lotului experimental a fost aplicat *un sistem de activități integrate pentru implementarea EG în educația timpurie*.

Pe parcursul acestei perioade de formare au fost organizate:

- ✓ 6 ședințe cu cadrele didactice axate pe informare și pe formare;

- ✓ 16 ședințe cu părinții axate pe informare/ și ateliere de formare, și activități de orientare și consiliere (discuții individuale, conversații etc.) ;
- ✓ 24 activități integrate și jocuri libere alese cu preșcolarii;
- ✓ 12 activități ale părinților cu copilul în familie;
- ✓ aplicații/informații online pe platforma de educație parentală (stelladuminica.weebly.com).

În continuare prezentăm *Programul de formare a culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice din perspectiva EG a preșcolarilor*, studierea și analiza căruia asigură urmărirea ansamblului de acțiuni/ activități realizate în cadrul experimentului la etapa de formare:

Tabelul 3.2. Programul de formare a CPP cadrelor didactice din perspectiva EG a preșcolarilor

Subiectul	Obiectivele de referință	Conținuturi recomandate	Metode și procedee
1	2	3	4
<i>Ce este educația de gen?</i>	- să identifice noțiunea de sex și gen; - să evidențieze specificul <i>educației de gen</i> a preșcolarilor; - să determine scopul și obiectivele educației de gen; - să stabilească prioritățile valorificării șanselor egale în educația preșcolarilor.	• Specificul noțiunii de sex și gen. • Scopul și obiectivele <i>educației de gen</i>. • Calitățile inițiale ale feminității și ale masculinității. • Trăsături de personalitate specifice fetelor și băieților. • Prioritățile valorificării șanselor egale în educația preșcolarilor.	Dezbateri Scala cronologică, Arborele de derivare Blazonul personal Explicația, Etc.
<i>Particularitățile de vârstă și psihologice ale adultului (părinților)</i>	- să caracterizeze particularitățile de vârstă ale adultului; - să descrie stadiile parentale specifice acestei vârste; - să indentifice stilurile de învățare ale adultului; - să enumere barierele în învățare la vârsta adultă; - să creeze condiții prielnice pentru învățare pentru părinți.	• Particularitățile de vârstă și psihologice ale adultului (25-35 ani) • Stadiile parentale și caracterizarea lor. • Stilurile de învățare ale adultului. • Contextul desfășurării a învățării părinților. • Bariere în învățarea la vârsta adultă. • Metode de motivare pentru părinți de a participa la trainingul pedagogic.	Discuția dirijată, Lista de inventariere, Matrice de analiză criterială, Scala cronologică
<i>Particularitățile psihologice de gen și de personalitate ale preșcolarilor</i>	- să identifice manifestările particularităților sistemului nervos și temperamentului la fete și băieți; - să identifice și să analizeze diferențele de gen (biologic și social); - să înțeleagă formarea identității de gen la vârsta preșcolară.	• Particularitățile specifice ale genului preșcolarilor (6-7ani). • Determinarea biologică și socială a genului (caracteristicile genetice, hormonale, psihice etc.) • Formarea identității de gen la vârsta preșcolară.	Arborele ideilor, Diagrama flow, Scara etapelor,
<i>Modelele educației de gen (tradițional și modern) valorificate în cadrul familiei</i>	- să analizeze tipuri de modele comportamentale de gen în cadrul familiei; - să analizeze noțiunile de feminitate și masculinitate prin prisma gender; - să determine specificul educației fetei – viitoare femeie, mamă și a băiatului – viitor bărbat, tată;	• Stilurile educaționale în cadrul familiei și tipurile de familii. • Modelul de gen modern și cel tradițional al familiei. Tatăl – model comportamental al feciorului; • Mama – model comportamental al fiicei.	Metoda pro/contra, Cactusul greșelilor, Pălăria reflexivă,

1	2	3	4
	- să elaboreze un model ideal al mamei și al tatălui.	• Caracteristicile calităților inițiale ale <i>feminității/masculinității</i> și metode de cultivare a acestora. • Strategii educative eficiente în cultivarea calităților morale pozitive atât fetelor cât și băieților.	Cascada întrebărilor Cubul de analiză, Analiza SWOT Diagrama susținerii punctelor de vedere
Stereotipurile de gen: identificare și prevenire	- să caracterizeze stereotipurile de gen; - să enumere propriile stereotipuri de gen utilizate în educația copilului său; - să stabilească diferențele dintre genuri și să elaboreze strategii de diminuare a stereotipurile existente; - să deosebească aspectele educației tradiționale de cea netradițională în cadrul familiei.	• Stereotipurile de gen – caracterizarea lor. • Prevenirea stereotipurilor de gen în educația copiilor de vârstă preșcolară. • Educația tradițională și cea netradițională în cadrul familiei.	Diagrama susținerii punctelor de vedere, Jobenul soluțiilor și al obstacolelor, Diagrama evaluării/au toevaluării critice
Educația de gen a preșcolarului în cadrul activităților integrate și celor recreative	- să evidențieze particularitățile psihologice ale genului în cadrul activităților preșcolare; - să analizeze forme și metode de optimizare ale educației de gen organizate în cadrul instituției preșcolare.	• Socializarea de gen (fete/băieți) în cadrul activităților preșcolare. • Importanța jocurilor în socializarea de gen a preșcolarilor. • Metodele educației de gen organizate în cadrul instituției preșcolare.	Studiu de caz, Diagrama cauzelor și efectelor
Analiza programului Educația de gen a preșcolarului în instituția preșcolară	- să integreze aria curriculară <i>educația de gen</i> în procesul educativ-instructiv în scopul înținerii preșcolarilor în formarea comportamentului de gen; - să formuleze corect obiective operaționale pentru activitatea integrată ce include aria educația de gen; - să aplice metode de educație care iau în considerație specificul de gen al preșcolarilor.	• Analiza programului <i>Educația de gen a preșcolarilor</i> și evidențierea obiectivelor curriculare. • Obiectivele operaționale ale unei activități integrate ce include aria curriculară <i>educația de gen</i>. • Metode și tehnici de educație care iau în considerație specificul de gen al preșcolarilor.	Seminar practic, programe educative, discuție, analiza,
Elaborarea programului Educația de gen în cadrul familiei	- să elaboreze un program formativ de educație de gen a părinților; - să analizeze formele de organizare privind educația de gen a părinților - să elaboreze strategii eficiente ale educației de gen în cadrul instituției preșcolare; să elaboreze un cod de reguli pentru părinți axat pe cultura de gen a copiilor de vârstă preșcolară; - să formuleze un set de recomandări pentru părinți privind cultura de gen a copiilor de vârstă preșcolară.	• Analiza programului <i>Educația de gen a părinților</i> (elaborat de cadrele didactice). • Formele de organizare privind educația de gen a părinților. • Strategii eficiente de colaborare familia cu instituția preșcolară în scopul eficientizării culturii pedagogice a părinților din perspectiva educației de gen.	Discuții, Semaforul – bilanț al activității proprii. Portofoliul.

Cel mai important rezultat a unei activități de formare sunt achizițiile dobândite de cadrele didactice, astfel încât părinții să beneficieze de competențele parentale de gen. Aceste competențe își vor dovedi valoarea în schimbările comportamentale și atitudinale ale părinților; de exemplu în eficientizarea relației de parteneriat dintre cadrele didactice și părinți, manifestarea dorinței de a cunoaște despre educația fetelor și băieților, autonomia identificării surselor de informare nu numai în cadrul activităților de formare, dar și-n alte instituții. Aceste calități se dobândesc însă în timp, iar cadrele didactice deseori au nevoie de sprijin pentru a înțelege mai bine nevoile părinților desprinse din evoluția socială. De aceea un cadru didactic format în educația de gen a preșcolarilor n-ar trebui să-și încheie misiunea odată cu pasul final al unui program de formare. Consilierea ulterioară, mentoratul, activitățile de sprijin, sunt atribute ale unei activități complexe, pe cât de necesare pentru părinții ce au participat la programele de formare, pe atât de solicitate pentru cadrul didactic formator. În acest sens, un real suport pentru activitatea cadrului didactic ar putea fi platformele e-learning, cu avantajele atât în furnizarea programului, cât și în monitorizarea postformare. Se înțelege că utilizarea unei astfel de platforme presupune dezvoltarea în prealabil a unor competențe digitale specifice. Sporirea calității formării culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice nu poate fi concepută fără a asigura calitatea resursei fundamentale pentru orice program de formare – anume cadrul didactic formator. Fiecare din cadre didactice ce își dorește să practice educația parentală în cadrul instituțiilor de educație timpurie, trebuie să ia în considerare atât rolul multifactorial pe care îl are de îndeplinit, implicit cu provocările actuale, cât și urmările deziderabile în formarea culturii pedagogice părinților.

Părinții bine intenționați se perfecționează permanent, trebuie să li se dea șansa să vorbească despre educație, să caute soluții împreună cu alți părinți. Astfel, am organizat la școala noastră: seri ale părinților, săptămâna părinților, seara bunicilor, zilele deschise în instituția preșcolară. *A fi părinte* devine o profesie care poate fi învățată iar părinții au fost foarte receptivi la informații privind optimizarea relațiilor cu copiii. Educația poate reuși cu condiția ca și familia să o pregătească și să o susțină.

Instruirea/educația părinților cu privire la educația de gen se va organiza în cadrul activităților *trainingului pedagogic și de consiliere* desfășurat prin diferite forme:

- a) *activități de informare* – comunicare a cunoștințelor, vizionare a informațiilor cu caracter instructiv (PPT, filme educative etc.);
- b) *activități formative* – ateliere de exersare, mese rotunde, dezbateri, traininguri etc.;
- c) *activități de orientare și consiliere* – discuții, consultații individuale și de grup etc.

Tabelul 3.3. Programul de formare a culturii pedagogice din perspectiva EG destinat părinților

Forme de activități	Direcții de realizare	Unități de competență	Conținuturi	Metode și tehnici de organizare	Competențe parentale de gen
1	2	3	4	5	6
Activități informative	Pregătirea și transmiterea informațiilor	Seminar informativ <i>Cum să-mi educ corect fata/băiatul în familie?</i>		Prelegere Conversație Graficul T Dezbateri Explicația Analiza de gen Chestionarul	Competența de analiză și estimare a dezvoltării psihofizice și intelectuale a fetelor/băieților.
		- definirea importanței familiei în formarea personalității copilului în contextul gender; - familiarizarea cu particularitățile fiziologice, psihologice, individual tipologice ale preșcolarilor; - caracterizarea stereotipurilor de gen utilizate în educația copilului; - aprecierea valorilor de feminitate și masculinitate pe care să fie axată educația de gen în cadrul familiei.	Familia și modele comportamentale de gen. Trăsăturile băiatului și fetei - diferențe și asemănări. Prevenirea stereotipurilor de gen în educația copiilor de vârstă preșcolară. Caracteristicile <i>feminității</i> și <i>masculinității</i> . Metode de dezvoltare ale acestora.		
		Training <i>Educația de gen și educația sexuală a preșcolarilor</i>		Posterul Exemplu Metoda Pro și Contra	Competența de verificare și observare a conduitei fetițelor/băieților.
		- diferențierea conceptului de <i>sex</i> și <i>gen</i>; - evidențierea specificului <i>educației de gen</i> de <i>educația sexuală</i> a copiilor de vârstă preșcolară în cadrul familiei; - stabilirea priorităților valorificării șanselor egale în educația preșcolarilor.	Specificul conceptului de <i>sex</i> și <i>gen</i> ; Obiectivele <i>educației de gen</i> în cadrul familiei. Obiectivele <i>educației sexuale</i> în cadrul familiei. Strategii educative eficiente în cultivarea trăsăturilor de personalitate pozitive atât fetelor cât și băieților.		
Activități formative	Formarea priceperilor, abilităților, competențelor	Atelier de formare a competențelor parentale <i>Modelul tatălui și al mamei</i>		Problematizarea Explicația Instrucțiunile Modelarea	Competența de conștientizare a rolului său de model de gen pentru copii. Competența de a elabora un model ideal al mamei și tatălui
		- diferențierea rolurilor parentale în cadrul educației familiale. - elaborarea modelului ideal al mamei și al tatălui; - formarea abilităților de comunicare eficientă în contextul educației de gen. - manifestarea atitudinilor gender și practicilor parentale.	Modelul comportamental al părinților – metodă de bază a formării identității de gen la preșcolari. Tatăl - modelul comportamental al feciorului și fiicei. Mama - modelul comportamental al fiicei și feciorului. Mama și tata ideal. Codul de reguli a părinților.		

Continuarea tabelului 3.3

1	2	3		4	5
Activități formative	Formarea priceperilor, ailităților, competențelor	Atelier de exersare Strategii ale educației de gen în cadrul familiei		Metoda cubului Exemplu Metoda autobiografică Exercițiul	Comptența de valorificare a metodelor de educația familială
		- diferențierea stilurilor educative în cadrul familiei și tipurile de familii; - stabilirea formelor, metodelor și mijloacelor educației de gen în cadrul familiei; - determinarea specificului educației în familie a fetei ca viitoare femeie, mamă, soție și a băiatului - ca viitor bărbat, soț; - antrenarea părinților în elaborarea strategiilor educaționale gender în cazuri concrete;	Stilurile educative în cadrul familiei și tipurile de familii. Rolul mamei și a tatălui în formarea personalității fetei și a băiatului Educația fetei ca viitoare femeie, mamă, soție, cetățeană și profesionistă. Educația băiatului ca viitor bărbat, tată, soț, cetățean și profesionist. Relațiile armonioase dintre părinți ca model comportamental pentru preșcolari în calitate de viitori familiști.		
		Masă rotundă Educația de gen a preșcolarului în cadrul jocului			
		- caracterizarea specificului fiecărui gen în cadrul jocului; - analiza tipurilor de jocuri (joc de rol, joc de masă, joc sportiv etc) - stabilirea blocajelor comunicării dintre fete și băieți în cadrul jocului și soluții pentru optimizarea acesteia; - promovarea parteneriatului între fete și băieți în cadrul jocului și-n alte activități ale preșcolarului.	Tipurile de jocuri – caracterizarea lor. Jocul de rol - metodă de bază a formării comportamentului de gen la preșcolari. Blocajele comunicării în cadrul jocului între genuri diferite (fete și băieți). Valorizarea parteneriatului de gen dintre fete și băieți.	Povestirea morală Jocul de rol Discuția Tehnica SWOT Brainstorming-ul	Comptența de elaborare a unui plan comun de acțiuni pentru organizarea și desfășurarea în familie
Activități de orientare	Orientarea părinților și a relațiilor familiale	Ședință de totalizare Educația de gen în cadrul parteneriatului familie-instituție preșcolară		Consilierea Discuția Exercițiu de relaxare	Competența de conlucrare cu instituția preșcolară privind activitatea preșcolarului
		- luarea deciziilor și acționarea în momentele cheie ale formării și dezvoltării copiilor în contextul educației de gen; - asigurarea parteneriatului educational în educația genurilor; - implicarea altor servicii (birouri de consiliere psihopedagogică, cabinete psihologice etc.) în orientarea educației de gen a copiilor de vârstă preșcolară.	Decizii și acțiuni în momentele cheie ale formării și dezvoltării copiilor în contextul educației de gen. Colaborarea familie – instituție preșcolară în scopul orientării și implicării părinților în alte servicii ce vor contribui la educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară.		

Activitățile cu părinții au fost proiectate în baza teoriei lui E.P. Torrance, privind învățarea creativă [80 p.49]. Ca urmare, ne-am propus să utilizăm un model al învățării și predării care permite activarea și dezvoltarea creativității în selectarea formelor, metodelor și tehnicilor de lucru cu părinții în contextul educației de gen. Este extrem de importantă „implicarea” activă a părinților în cadrul activității ce include propria lor experiență de educație a copiilor. Aceasta le-a oferit posibilitatea de a-și împărtăși experiența și a învăța de la alți părinți și cadre didactice.

Menționăm că formarea culturii pedagogice a părinților la general și în educației de gen, în special este dependentă de nivelul culturii profesional pedagogice cadrelor didactice, de conștientizarea aspectului vizat și de eforturile intelectuale, depuse de ambii parteneri, cadre didactice și părinți. În cadrul ședințelor cu părinții aceștia au asimilat cunoștințe despre specificul educației de gen, despre particularitățile psihologice ale copiilor preșcolari, despre conținutul educației de gen și a educației sexuale; au fost discutate preocupările și aspirațiile adulților privind creșterea și educația copiilor. Au învățat să abordeze dintr-o altă perspectivă relația cu copilul lor (fata și băiatul), au învățat a evita comportarea discriminatorie și cea axată pe masculinizarea fetițelor și feminizarea băieților.

Pentru a forma *cultura de gen a preșcolarilor* a fost necesar de a include și integra dimensiunea EG în procesul educațional în cadrul instituției preșcolare și în activitățile din familie, deoarece vârsta preșcolară este o perioadă senzitivă de formare a conștiinței, identității de gen și a deprinderilor de comportare civilizată ale preșcolarului.

Programul formativ recomandat cadrelor didactice, pentru a fi aplicat în procesul educativ-instructiv, permite formarea la preșcolari a identității de gen, priceperilor și deprinderilor de comportare civilizată, axată pe colaborarea și parteneriatul adecvat dintre genuri, conține *exemple de comportamente, modalități de realizare* a a unui proces educațional de calitate. Pentru o desfășurare cu succes este necesară implicarea creativă a cadrelor didactice în proiectarea și desfășurarea activităților privind socializarea de gen a preșcolarilor.

Competențele specifice care trebuie formate în procesul educațional a dimensiunii *Educație de gen* are la bază și promovează următoarele **valori și atitudini**: *conștientizarea identității de gen; relaționare pozitivă cu copii de același gen și de gen opus; atitudine constructivă față de sine și față de alții; respectarea normelor de gen, acceptarea și aprecierea diversității; egalizarea șanselor; participare și integrare în activități; respect, grijă, generozitate, maniere elegante, responsabilitate față de sine și față de ceilalți etc.*

În conformitate cu cele prevăzute în *Curriculumul pentru educație timpurie* [119] procesul educativ-instructiv din instituția preșcolară este necesar să fie privit și realizat ca un proces unitar. Acțiunile pedagogice ale cadrelor didactice și ale părinților să nu apară ca o sumă

de acțiuni, ci ca un ansamblu de activități care să urmărească în permanență scopul educației de gen a fetelor și băieților, scopul de a-l pregăti nu numai pentru școală, ci și pentru viață, viața de adult (de a fi în viitor un bun soț/soție, părinte).

O importanță deosebită în această activitate o are *Strategia magistrală a EG și selectarea corectă a conținuturilor* în baza cărora se vor educa și forma *comportamentele de gen ale preșcolarilor*. Pentru modelarea comportamentului de gen, se propun texte literare (poezie, povești, legendă, basm etc.), care pot fi valorificate educativ atât în activitățile integrate, cât și în activitățile pe centre de interese și cele recreative, desfășurate în cadrul instituției preșcolare. Selectarea textelor trebuie să corespundă intereselor băieților/fetei care vor contribui la formarea calităților inițiale de masculinitate/feminitate, spre exemplu texte pentru băieți: „Spiridușii și cizmarul”, „Soldățelul de plumb”, „Rumpelstiltskin” „Cei trei purceluși”, „Lupul și cei șapte iezi”, „Cei trei țapi Gruff” etc. ; iar texte pentru fete : „Degețica”, „Scufița Roșie”, „Cenușăreasa”, „Alba ca Zăpada” etc.

În organizarea activităților s-a ținut cont de selectarea *materialelor didactice* care trebuie să corespundă anumitor cerințe:

- ✓ atractivitatea materialelor de joc și a atributelor de rol în scopul de a atrage copiii pentru a reflecta în joc modele sociale ale comportamentului de gen masculin și feminin;
- ✓ diverse materiale pentru jocurile de rol, în procesul cărora fetele să redea modelul comportamental social al femeilor – mame, iar băieții – comportamentul tatălui;
- ✓ de a le crea diverse situații de problemă pentru ca băieții să manifeste comportamentul masculin: „să fie generos, să fie respectos față de sexul opus, să-și apere partenera etc”, iar fetele să manifeste un comportament feminin: „să fie grijulie și atentă, să fie respectuoasă față de sexul opus, să fie amabilă etc.”.

Pe parcursul activităților preșcolarii au fost încurajați mereu să construiască relații de colaborare și prietenie cu copii de genul opus. La fel ei au analizat diferite situații de problemă, conținutul textelor, descurajând comportamentele agresive, conflictuale, negative ale personajelor. Valorificarea strategiei vizate a demonstrat că pentru ca relațiile dintre băieți și fete să se schimbe, să devină colaborative, partenoriale, nondiscriminatorii trebuie explorate permanent trei aspecte:

I . Cunoașterea de sine și conștientizarea identității de gen a preșcolarului.

II . Educarea trăsăturilor pozitive de caracter și a unei atitudini pozitive față de sine și față de genul opus.

III . Modelarea comportamentului de gen al fetelor și băieților (Tabelul 3.4).

Tabelul 3.4. Programul de formare a culturii de gen a preșcolarilor

I. Cunoașterea de sine și conștientizarea identității de gen a preșcolarului		
organizarea acestor activități trebuie să ofere copiilor posibilitatea de a identifica genul (m/f) în diferite grupuri, grădiniță, în mediul apropiat, pentru a înțelege asemănările și deosebirile dintre fete și băieți, pentru a învăța respectul față de sine și față de genul opus.		
Modalități de realizare: observația, conversația, povestirea, exemplul moral, jocul didactic, desenul, modelajul, dramatizarea, jocul, memorizarea, interpretarea cântecelor etc.		
Modulul I. Băieții și fetele: cine sunt ei oare?		
Subteme	Exemple de comportamente	Conținuturi pentru cadre didactice și părinți
Cum sunt băieții/fetele?	• să descrie particularitățile specifice băiatului/fetei (aspectul fizic); • să se identifice cu reprezentanții de genul masculin/feminin; • să relateze despre calitățile pe care trebuie să le posedate fetele și băieții; • să distingă particularitățile proprii persoane.	Cum arată un băiat/ o fetiță? Care sunt deosebirile dintre băiat și fată? Ce calități trebuie să posedate un băiat/ o fată? Cine este un model pentru tine? Cum ai dori să fii când vei fi bărbat/ femeie?
Jucăriile preferate ale băieților și fetelor	• să descrie jucăria preferată; • să identifice regulile de comportare cu jucăriile; • să enumere jucăriile cu care se joacă la grădiniță și acasă.	Ce jucărie preferi? Cum trebuie să te porți cu jucăriile? Cu ce jucării ai dori să te mai joci?
Fetele – viitoarele mămici	• să descrie relațiile dintre membrii familiei: mamă, tată și copil (fată/băiat); • să relateze despre activitățile casnice/activitățile profesionale realizate de către mamă, bunică; • să identifice obligațiunile fiecărui membru al familiei pentru a-i veni în ajutor mamei pentru realizarea activităților casnice; • să enumere activitățile, acțiunile mamei care le va reproduce în propria sa familie.	Dorești să fii mamă când vei crește mare? Cu ce se ocupă mama ta? Ce fel de mamă vrei să fii? Ce calități ai luat de la mama ta? Cum crezi, mama și tata trebuie să se ajute unul pe altul? Când vei avea copii, cum te vei comporta cu ei?
Băieții – viitorii tătici	• să distingă particularitățile tatălui; • să descrie chipul și trăsăturile tatălui; • să descrie activitățile casnice și activitatea profesională a tatălui, bunicului; • să numească deosebirile dintre mamă și tată; • să enumere acțiunile tatălui pe care le va reproduce în propria sa familie.	Dorești să fii tată când vei crește mare? De ce? Ce lucrează tata? Tu semeni cu tatăl tău? Cum trebuie tata să se comporte cu mama sau cu alte femei? Cum trebuie să fie un tată ca să fie iubit de către copii?
II. Educarea trăsăturilor pozitive de caracter și a unei atitudini pozitive față de sine și față de genul opus		
În cadrul activităților o deosebită atenție trebuie să se acorde formării <i>masculinității băieților</i> , numită și <i>identitatea masculină</i> ce include raportul dintre dimensiunea biologică și cea a rolurilor sociale: de fiu, soț, tată, bunic etc; iar fetelor formarea <i>feminității</i> , numită și <i>identitatea feminină</i> , înglobează calitățile biologice și cele sociale, atribuite cultural femeilor: de fiică, soție, mamă, bunică etc. Cât privește <i>calitățile morale</i> care se vor cultiva și trebuie să fie prezente atât în conduita fetelor cât și a băieților acestea sunt: <i>responsabilitatea, onestitatea, sinceritatea, curajul, încrederea, demnitatea, fidelitatea, empatia</i> etc. Totodată educația de gen va asigura stabilirea relațiilor de respect, de înțelegere, egalitate între fete și băieți, se va promova parteneriatul de gen între fete și băieți în toate activitățile.		
Modalități de realizare: observația, conversația, povestirea, exemplul moral, jocul didactic, desenul, modelaj, dramatizarea, jocul, aprobarea, dezaprobarea, recompensa etc.		

Modulul 2. Cum să fii un adevărat bărbat? Cum să fii o femeie autentică?		
Subteme	Exemple de comportamente	Conținuturi pentru cadre didactice și părinți
Să fii puternic și curajos!	- să evidențieze calitățile bărbătești; - să se caracterizeze pe sine în diverse situații; - să găsească soluții în rezolvarea problemelor; - să respecte și să protejeze fetele.	De ce au nevoie băieții să fie puternici? Ce trebuie să facem ca să fim puternici? Pe cine trebuie să ocrotească băieții? Se poate demonstra adevărul doar „cu pumnii”? De ce băieții trebuie să fie curajoși?
Să fii sensibilă și tolerantă	- să evidențieze calitățile feminine; - să-și aprecieze calitățile sale în raport cu persoanele sau personaje, în situații cunoscute; - să manifeste toleranță în relație cu băieții; - să respecte opiniile celor din jur.	De ce fetele trebuie să fie sensibile, tandre? În ce situații fetele manifestă toleranță? Ce ajutor acorzi colegilor tăi?
Vestimentația fetelor și băieților	- să descrie vestimentația specifică fetelor și băieților; - să caracterizeze aspectul exterior al vestimentației sale și al colegilor săi; - să manifeste spirit critic în alegerea vestimentației; - să păstreze cu acuratețe vestimentația proprie.	Cum îți place să te îmbraci? Care sunt deosebirile dintre hainele băieților de hainele fetelor? Cum înțelegi îmbinarea de cuvinte <i>să fii elegant îmbrăcat</i>?
Fetele, băieții - bune gospodine/buni gospodari	- să enumere activitățile casnice realizate de mama/ bunica; - să enumere activitățile realizate de tată în casă și în jurul casei; - să-și facă o autocaracterizare în calitate de mică gospodină/mic gospodar a/al casei; - să explice expresia „a fi un gospodar bun” în propriile cuvinte; - să relateze despre relația sa cu mama, despre activitățile casnice realizate împreună; - să relateze despre relația sa cu tata, despre activitățile casnice realizate împreună; - să enumere acțiunile pe care le va reproduce în propria sa familie.	Tu ca fetiță/băiat, ce faci acasă? De ce trebuie să speli vesela, să coși, să faci ordine etc? Ce înseamnă <i>să ai grijă de cineva</i>? Ce ai putea să faci în casă pentru mama, tata, frățiorul tău mai mic? Când vei avea copii cum te vei comporta cu ei? Ce responsabilități ai tu în casă? Cum o ajuți pe mama ta? Ce înseamnă „a fi un gospodar bun”? Ce activități casnice vei realiza în familia ta?
I. Modelarea comportamentului de gen al fetelor și băieților		
Acest aspect include, <i>acumularea cunoștințelor de către copii, interiorizarea lor și însușirea experienței comportamentale</i> . În sens psihopedagogic formarea <i>comportamentului de gen simetric</i> cere: asimilarea regulilor de conduită; interiorizarea normelor de gen; transferarea normelor în reprezentări de gen; materializarea regulilor de conduită însușite anterior în acțiuni, fapte.		
Modalități de realizare: observația, conversația, povestirea, exemplul moral, jocul didactic, desenul, modelaj, dramatizarea, jocul, aprobarea, dezaprobarea, recompensa etc.		

Modulul 3. Fetele și băieții – avem cu toții drepturi egale!		
Subteme	Exemple de comportamente	Conținuturi pentru cadre didactice și părinți
<i>Diferiți, dar totuși la fel !</i>	• să-și evalueze comportamentul, ținând cont de norme de gen; • să accepte diversitatea copiilor; • să-și aprecieze propriul comportament în raport cu colegii săi sau cu personajele, în situații cunoscute; • să-și respecte promisiunile făcute; • să manifeste sentimentul de admirație pentru succesele obținute de colegii în cadrul activității. • să manifeste prietenie și să trăiască stări afective pozitive în relație cu genul opus;	Cum trebuie să ne comportăm cu colegii noștri în cadrul jocului? Ce atitudine ai față de fete și băieții de la grădiniță? Cum să organizăm surprize colegilor noștri? Cum trebuie să se comporte un băiat cu o fetiță sau o fetiță cu un băiat în diverse situații? Te ții de cuvânt când promiți?
<i>Copilăria și drepturile ei</i>	• să înțeleagă că toți copii au drepturi egale; • să analizeze cazurile prezentate, argumentându-și acordul sau dezacordul; • să manifeste toleranță, prietenie și grijă față de ceilalți; • să-și manifeste dezacordul față de discriminare, violența și segregarea copiilor în cadrul activităților; • să aprecieze propriu comportament și al colegilor săi.	Care sunt drepturile copiilor? Ce responsabilități are fiecare copil la grădiniță? Cum apreciezi comportamentul colegului/colegei tale în situația data? Ce responsabilități are fiecare copil în familie? Ce înseamnă că toți copiii au drepturi egale? Cum procedezi în situația când ți-au fost încălcate drepturile în familie?
<i>Să te comporți cu demnitate</i>	• să descrie semnificația expresiei „<i>să te comporți cu demnitate</i>”; • să-și aprecieze comportamentul său; • să aplice reguli de comportare în cadrul activităților integrate și de dezvoltare personală (rutină, tranziții, plimbare în curtea grădiniței etc.);	Ce înseamnă <i>să te comporți cu demnitate</i>? Cum se comportă fetele și băieții în cadrul activităților de la grădiniță? Cine este prietenul tău/prietena ta? Care sunt regulile de comportare în cadrul grupului?

În realizarea acestor activități în familie *modelul parental de gen* ajută cel mai mult formarea personalității copilului, constituind unul dintre cele mai eficiente mijloace de educație. Părinții, mama și tata, sunt un exemplu de viață pentru fată și băiat, aceștia din urmă observă comportamentul, manierele, felul de a acționa și soluționa unele probleme etc. și învață că rolurile de gen sunt complementare. *Părintele – tata* le spune și îi demonstrează prin exemplul propriu *băiatului* cum trebuie să respecte fetele: *să fie un gentleman, să-i spună un compliment, să-i ajute când îi este greu ghiozdanul, să-i ofere locul, să demonstreze prin comportamente și fapte. Părintele-mamă* îi demonstrează prin exemplul propriu cum trebuie să acorde atenție și grijă unul față de altul, să fie empatică și să acorde ajutor etc. Aceste noțiuni îl ajută pe copil să se orienteze în evaluarea și autoevaluarea comportamentului său de gen și a celor din jur, i se dezvoltă responsabilitatea pentru actele proprii în mediul familial; trebuie să se inoculeze copilului

ideea datoriei sociale, pe măsura vârstei și propriilor forțe. Este foarte important ca părinții să-i ofere copilului modele pozitive, demne de urmat. Valorile de gen, masculinitatea și feminitatea, părinților sau a celorlalți membri să fie bine argumentate, copilul va adopta multe dintre ele. Dacă acțiunile părintelui sunt inconsistente, copiii sunt cei care vor selecta din modelele oferite ceea ce este mai valoros, respingând ceea ce nu corespunde propriilor criterii valorice.

În această ordine de idei, în familie chiar din primii ani de viață, în afară de calitățile inițiale de gen, feminitatea și masculinitatea, părinții trebuie să le cultive atât fetelor cât și băieților *calități morale* necesare pentru a relaționa cu ceilalți în societate: *respectuos, curajos, politicos, cinstit, sincer, cumpătat, responsabil* etc.

În cadrul experimentului formativ s-au respectat de către *cadrele didactice și părinți* următoarele *condiții*: au apreciat personalitatea preșcolarului și particularitățile specifice fiecărui gen; au aplicat sistematic și au îmbinat optim diverse forme, metode ale educației de gen în cadrul activităților preșcolare; au evitat interpretările stereotipizate ale comportamentelor de gen a preșcolarului; au manifestat și promovat modelele comportamentale de gen axate pe relaționare și comunicare democratică; au realizat educația de gen prin și pentru valorile de gen, valorile naționale, valorile general-umane. Este necesar să încurajăm identitatea masculinității și feminității în îmbinare cu formarea trăsăturilor morale de caracter la ambele genuri; s-au preîntâmpinat comportamente distorsionate de gen: feminizarea băieților, masculinizarea fetelor; s-au valorizat calitățile de gen în corelație cu biologicul/sexul individului în contextul educației morale; s-au realizat rolurile cadrului didactic responsabil, echilibrat, în baza înțelegerilor cu copiii (fată/băiat) și s-au respectat principiile de colaborare; s-au promovat modelele relaționale cadrul didactic – copil (fată/băiat), copil (fată/băiat) – copil (băiat/fată), bazate pe consens, egalitate, complementaritate și parteneriat.

Activitățile practice comune ale cadrelor didactice și părinților, nivelul de cultură pedagogică a acestora în scopul soluționării dificultăților, schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor de gen ale cadrelor didactice și părinților, a favorizat formarea culturii de gen preșcolarilor și a contribuit la optimizarea climatului familial și educației realizate.

În scopul verificării eficienței metodologiei aplicate în experimentul formativ am realizat etapa finală a cercetării, care a continuat și a încheiat evaluarea demersului axat pe implementarea fundamnetelor teoretico-aplicative ale culturii pedagogice prin intermediul valorificării *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva EG a preșcolarilor*.

Plecând de la specificul și complexitatea problemei de cercetare abordate, am considerat oportun să analizăm și să explicăm impactul formativ al culturii profesional pedagogice asupra culturii pedagogice a părinților privind optimizarea educației de gen a preșcolarilor în institu-

țiile preșcolare și în familie. În baza comparării rezultatelor obținute la etapa de constatare și cea de verificare (analiza comparativă a rezultatelor) s-a conturat situația care demonstrează eficiența implementării programului formativ pentru cadre didactice-părinți-preșcolari.

Dacă facem o analiză comparativă a rezultatelor de la etapa de constare și cea de verificare, reflectate în Tabelul 3.5, observăm că subiecții investigați au demonstrat un nivel sporit de cultură profesional pedagogică.

După implementarea programului, care a avut ca scop sporirea nivelului de cultură profesional pedagogică sub aspect cognitiv, comportamental-afectiv, operational și reflexiv constatăm o creștere considerabilă a culturii de gen (Tabelul 3.5). Astfel, 83,7% din cadrele didactice au atins un nivel sporit de cultură pedagogică în educația preșcolarilor și 78,3% în ședințele cu părinții.

Tabelul 3.5 Nivelul culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice

Nivelul culturii profesional pedagogice	Activitatea cadrelor didactice cu preșcolarii	Activitatea cadrelor didactice cu părinții
sporit	83,7%	78,3%
mediu	16,3%	19,7%
scăzut	-	2%

Acest fapt este relevant, deoarece datorită realizării obiectivelor experimentului formativ a avut loc o schimbare pozitivă în cultura pedagogică a părinților și indică posibilitatea schimbării atitudinii și modificării percepției și comportării în relația și educația de gen a preșcolarilor.

Schimbările se observă în următoarele aspecte:

- optimizarea cunoștințelor și viziunilor asupra particularităților psihologice ale învățării adulților și particularitățile de gen preșcolarilor;
- înțelegerea importanței și a impactului implementării *Modelului de formare a culturii pedagogice din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*;
- conștientizarea și implementarea strategiilor de comunicare și relaționare eficientă cu părinții și cu preșcolarii în funcție de genul lor;
- schimbarea cognițiilor, a atitudinilor părinților și cadrelor didactice, și elaborarea strategiilor noi în cadrul trainingului pedagogic și activităților integrate;
- conștientizarea de către cadrele didactice a importanței acțiunilor de formare a culturii de gen în instituțiile preșcolare; axarea pe promovarea relațiilor de respect între copii de același gen și gen opus, și procesul organizării vieții și a activităților în formarea deprinderilor de comunicare – relaționare simetrică și echitabilă.

În continuare este dată reprezentarea grafică care ilustrează rezultatele comparative (constatare și post-experiment) reprezentate în Tabelul 3.6 în cercetarea efectuată, cele finale și dinamica procesului vizat.

Tabelul 3.6. Indicatorii culturii profesionale pedagogice la nivel de constatare și de verificare (%)

Nivelul CPP al cadrelor didactice	EXPERIMENTUL PEDAGOGIC							
	de constatare				de verificare			
	activ. preșcolari		activ. părinții		activ. preșcolari		activ. părinții	
	date	%	date	%	date	%	date	%
1	5	7,7%	4	6,1%	54	83,7%	51	78,3%
2	24	36,9%	23	35,4%	11	16,3%	9	19,7%
3	36	55,4%	38	58,5%	-	-	1	2%

În ceea ce privește determinarea culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice sunt înregistrate schimbări pozitive. Se constată că subiecții lotului experimental, ca rezultat al desfășurării programului formativ, încep să conștientizeze esența educației de gen și condițiile de realizare a ei în cadrul instituției preșcolare.

Este rațional să analizăm și să explicăm *impactul formativ al culturii profesional pedagogice asupra culturii pedagogice a părinților privind educația de gen a preșcolarilor*. În baza comparării rezultatelor obținute la etapa de constatare și cea de verificare (analiza comparativă a rezultatelor) s-a conturat situația care demonstrează eficiența implementării programului de formare a culturii pedagogice a părinților și cultura de gen a preșcolarilor.

Comparând rezultatele obținute prin aplicarea *Chestionarului de evaluare a nivelului de cultură pedagogică a părinților în contextul educației de gen*, observăm schimbări la nivelul de cultură pedagogică sub aspect cognitiv, comportamental-afectiv, operațional și reflexiv.

Părinții au îndeplinit cele șase poziții ale probelor propuse (Anexa 24) la etapa de constatare și după implementarea *Modelului de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*. Ambele componente, cadrul teoretic și cel aplicativ, au fost valorificate multiaspectual. Programul de formare s-a realizat eficient, beneficiarii, părinții și preșcolarii, au frecventat bine ședințele; nesatisfăcătoare a fost doar prezența taților (prezentarea acestora la ședințele de consiliere a constituit, aproximativ, 31 de tați (63,3%) și 47 de mame (96%), cu excepție a fost conferința practică finală, la care a fost prezentă, în esență întreaga familie – 92%).

După cum am menționat anterior, s-au organizat eficient toate ședințele cu părinții, atât cea axată *pe dezvoltarea și informarea beneficiarilor*, în special cu *caracter aplicativ*. Una din

ședințe a fost organizată împreună cu copiii, iar ultima ședință cu ambii părinți și copilul pentru a face o totalizare a celor însușite în cadrul programului formativ.

Concomitent cu lotul de părinți, cadrele didactice au realizat programul formativ cu preșcolarii. În continuare oferim un șir de reprezentări grafice, care ilustrează rezultatele comparative (constatare și post-experiment de formare a culturii pedagogice a familiei) la nivel cognitiv, reprezentate în Fig. 3.10, cele finale și dinamica procesului vizat.

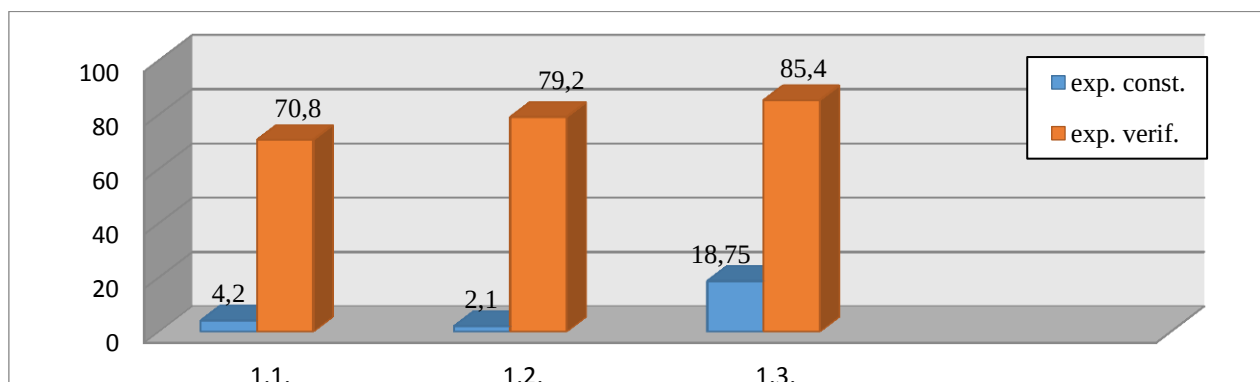

Fig. 3.10. Cultura pedagogică a familiei la nivel cognitiv

Observăm din Fig. 3.10 că cultura pedagogică la nivel de cunoaștere a părinților a progresat mult după experimentul de formare. Adulții, după ședințele formative, centrate pe informare, au însușit specificul particularităților psihologice de gen preșcolarilor, enumeră și caracterizează calitățile inițiale ale feminității și masculinității; calitățile morale; identifică modele pozitive de comunicare și relaționare părinți-copii (mama-fiu/fiică; tata-fiică/fiu), care pot fi aplicate în educația de gen a preșcolarilor.

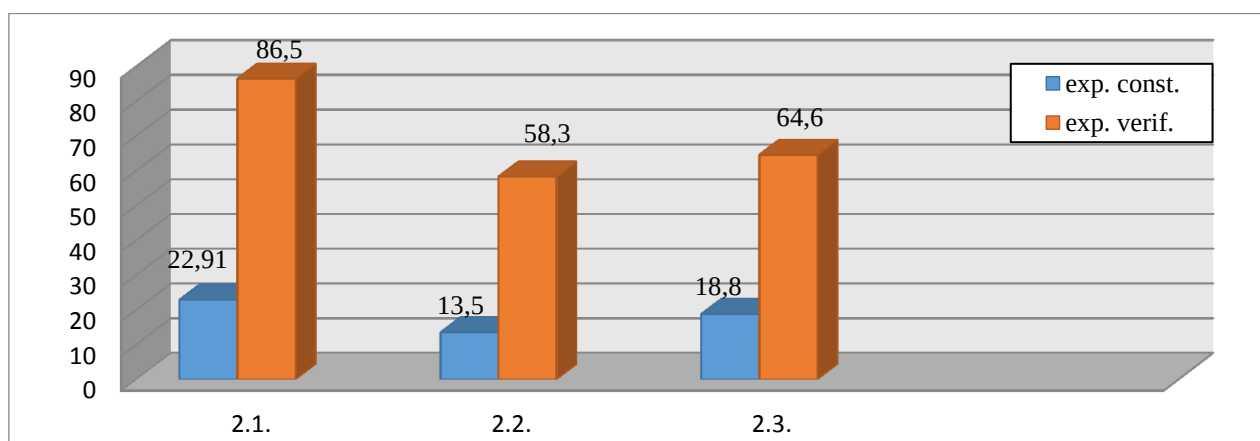

Fig. 3.11. Cultura pedagogică a familiei la nivel comportamental-afectiv

Întrucât programul formativ are ca scop schimbarea atitudinilor și comportamentelor, în contextul cercetării experimentale am decis să verificăm aspectul vizat (cunoscând faptul că com-

portamentul persoanei se schimbă dacă acesta și-a schimbat atitudinea). Comportamentul a fost verificat la constatare și după formare prin intermediul observației și a conversației cu părinții.

Dacă comparăm și analizăm datele, observăm schimbări la nivel de comportament. Acelea ce țin de *aprecierea inițiativelor fetei și băiatului în familie și valorifică potențialul acestora*, demonstrează că părinții sunt deschiși pentru învățare, perfecționare, schimbare a cognițiilor, a atitudinilor și a comportamentelor. La indicatorul *manifestarea tactului pedagogic* se observă mai puține schimbări, deoarece este o componentă care se exersează mai mult timp, ceea ce ne-a orientat spre elaborarea pliantelor cu sfaturi și înmânarea unor mape cu materiale pentru a se orienta și a se perfecționa în educația de gen a preșcolarilor.

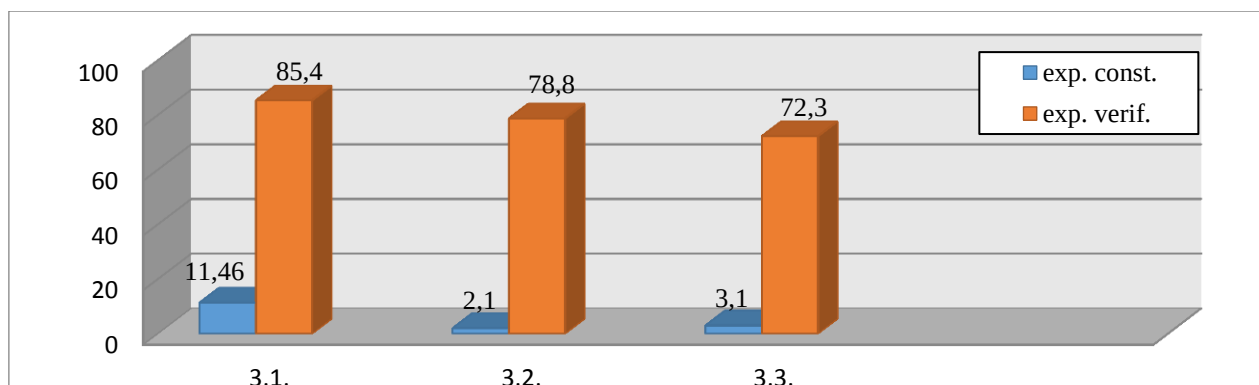

Fig. 3.12. Cultura pedagogică a familiei la nivel operațional

Cât privește cultura pedagogică la nivel operațional situația diferă. În comportamentul părinților s-au observat schimbări în procesul formării și în final/ la verificare 85,4% de adulți au înșușit cum să aplice anumite metode ale educației de gen (explicația morală, lectura ghidată și analiza imaginilor etc.), tehnologii moderne (TIC, websit-uri soft-uri educaționale etc.) în familie. De exemplu: au învățat a întocmi un *Cod de norme și reguli privind educația de gen în familie* – 78,8%; au demonstrat că posedă competențe parentale privind educația de gen. Cât privește elaborarea agendei familiale, în care se înregistrează inițiativele și comportamentul de gen al copiilor, rezultatul final este mai slab la părinți (72,3%), ceea ce ne-a orientat spre desfășurarea unor ședințe axate pe explicarea rolului acestor agende pentru educația de gen. Părinții acordă o deosebită atenție comportamentului de gen simetric al preșcolarilor. Evident că pentru a fi consolidate aceste comportamente părinții și copiii au nevoie de stimulare, apreciere și acceptare, dar, adulții au spus că nu au timp pentru a scrie (așa a fost motivul stabilit). Ne-am străduit să-i convingem și împreună am elaborat aceste agende pentru a face unele notițe, condiția fiind că ei le vor completa și vor conversa cu preșcolarii despre comportarea, succesele și inițiativele lor; îi vor lăuda și vor menționa cât de importantă este contribuția acestora pentru întreaga familie.

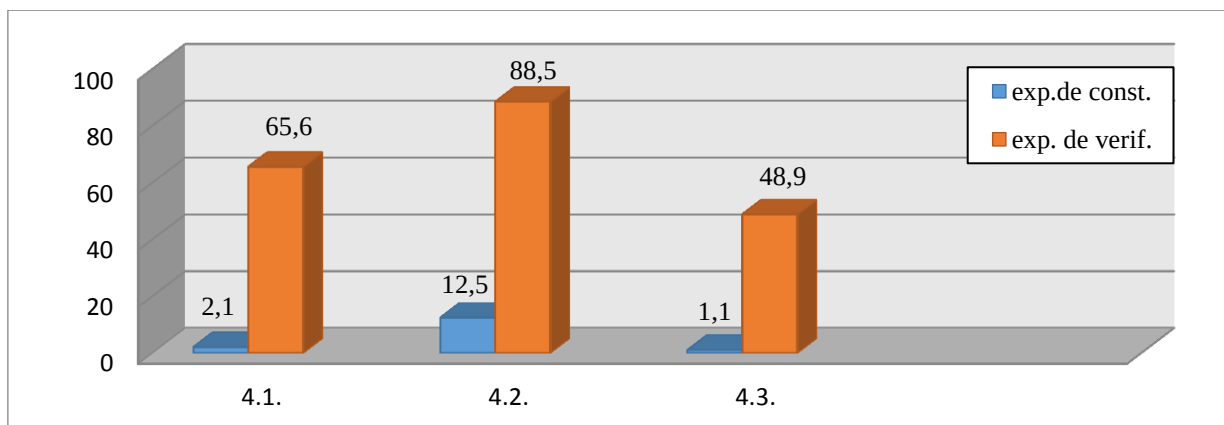

Fig. 3.13. Cultura pedagogică a familiei la nivel reflexiv

Principalul moment, chiar am spune *moment cheie*, rezidă în cointerесarea adulților, stimularea interesului lor prin activizarea parteneriatelor instituție preșcolară - familie, motivarea și implicarea acestora în activități calitative, necesare și interesante de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen și atunci adulții găsesc timp pentru frecventarea lor.

În procesul trainingului pedagogic cu părinții s-a valorificat activ explicația, situații de problema, analiza și sinteza, discuția, îmbinate cu tehnicile: blazonul personal, arborele de idei, cascada întrebărilor, cactusul greșelilor, graficul T. Evident că metodele de bază rămâneau: conversația, comunicarea informativă, exersarea, brainstormingul, interpretarea, analiza studiilor de caz, elaborarea noilor scenarii și strategii de depășire a dificultăților în educația de gen a preșcolarilor în instituții de educație timpurie și familie etc.

Valorificarea optimă a formelor, metodelor și tehnicilor de formare a culturii pedagogice a permis să modificăm și comportamentele părinților. Astfel am realizat o grilă de evaluare, am chestionat părinții cu privire la aprecierea comportamentului de gen după formare, evidențiind cateva poziții de bază (Figura 3.14).

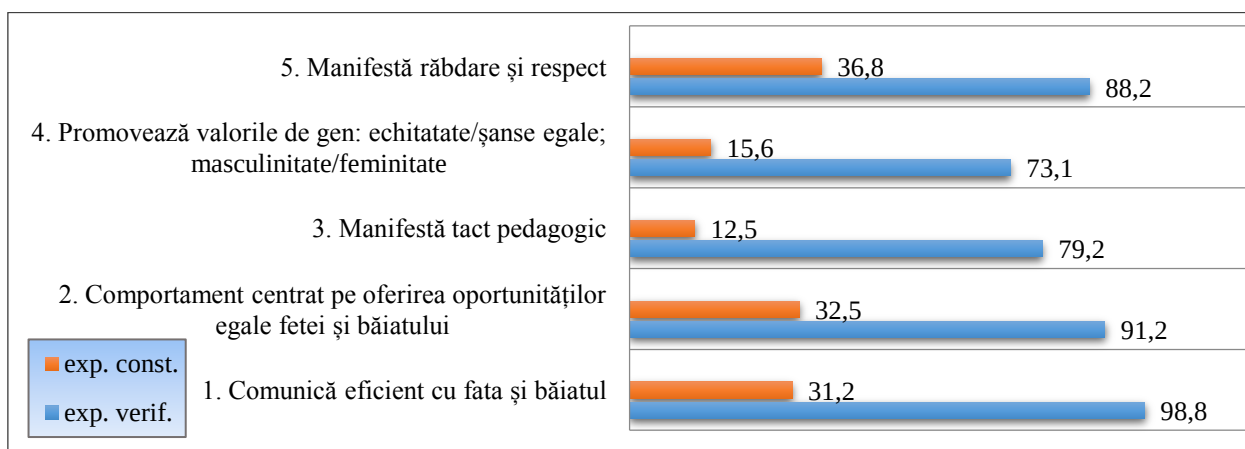

Fig. 3.14. Schimbarea comportamentului de gen al părinților după programul formativ

Prin intermediul reflecției și autoanalizei, părinții au asimilat reguli de interacțiune cu propriii copii (fată/băiat), bazate pe cooperare și colaborare, recunoașterea particularităților psihologice specifice genului și oferirea oportunităților de dezvoltare cognitivă, socio-afectivă și psihomotrică în activități comune, ținând cont și de opiniile, interesele preșcolarului. Aceasta a servit drept bază pentru schimbarea relațiilor preșcolari-părinți, a produs o scădere substanțială a etichetării copilului în funcție de genul său, atribuindu-i inconsecvență personală și socială, s-a schimbat nivelul de manifestare a culturii de gen al părinților.

În acord cu logica cercetării, în continuare ilustrăm rezultatele obținute post-experiment în comparație cu etapa constatativă la componenta afectivă și cea comportamentală a relațiilor dintre preșcolari (fată/fete – băiat/băieți, băiat/băieți – fată/fete) prin evidențierea și distribuirea valorilor pentru fiecare indicator, înregistrate de cadrele didactice.

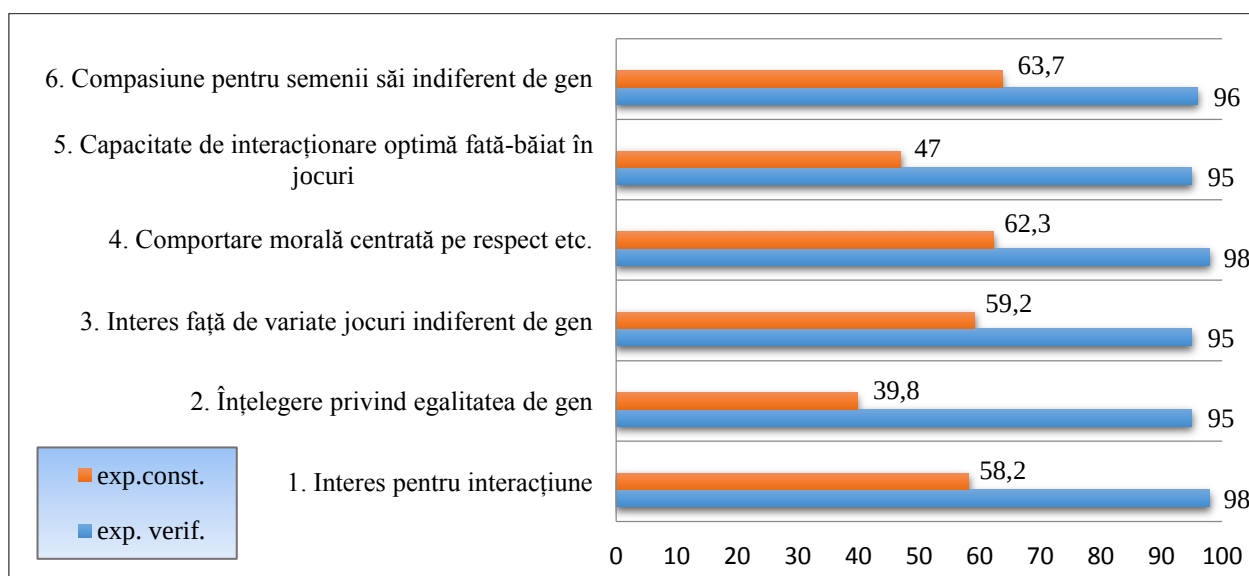

Fig. 3.15. Schimbarea comportamentului de gen al preșcolarilor după programul formativ

A fost înregistrată o creștere a valorilor afective după implementarea programului de formare. Observăm că rezultatele la indicatorii înregistrați postexperiment, reprezintă o schimbare semnificativă. Prin urmare, putem afirma că în perioada aplicării programului formativ cadrul didactic a creat un climat afectiv stimulat și plăcut pentru a desfășura aceste activități. Pe parcursul activităților cu preșcolarii, educatorii i-au încurajat pe copii să construiască *relații de prietenie cu copii de genul opus*. La fel, educatorii au analizat diferite situații de problemă, conținutul textelor, dezaproband comportamentele agresive, conflictuale, negative ale personajelor, aceste metode au fost aplicate nu numai în cadrul instituției preșcolare, dar și în familie. Implementarea acestui program a demonstrat că pentru ca *relațiile dintre băieți*

și fete să fie simetrice de colaborare, prietenoase este necesar ca acestea să fie cultivate, educate, normate, încurajate permanent de către cadrele didactice și părinți nu numai în vederea socializării de gen a copiilor din grupă, dar și pentru a încheia un colectiv, în care fiecare copil/ fată sau băiat să se simtă valorizat, respectat, apreciat și stimulat.

Paralel s-au format preșcolarilor reprezentări despre *masculinitate*, *feminitate*, ținând cont de *egalitatea genurilor* în societatea modernă. Băieților li s-a format identitatea masculină ce înglobează nu numai calitățile exterioare, forța fizică, dar o deosebită atenție s-a acordat formării calităților morale: *generozitatea*, *onestitatea*, *bărbăția*, *cavalerismul*, *rezistența*, *perseverența*. Fetelor li s-a format identitatea feminină și desigur calitățile morale.

În procesul programului formativ s-a cultivat respectul băieților față de fete și a fetelor față de băieți, s-au format nu numai abilități de comunicare și relaționare echitabilă, simetrică, ci și așa calități ca: *respectul și amabilitatea*, *stima reciprocă*, *capacitatea de colaborare non-discriminatorie*, *bunăvoința*, *onestitatea etc.*

Avantajele programului formativ desfășurat în cadrul activităților preșcolare sunt: băiatul a învățat din prietenia cu o fată - *să fie grijuliu, sensibil, tolerant, răbdător, empatic, încrezut în sine și în alții etc.*, iar fata a învățat să fie: *curajoasă, independentă, descurcăreță, activă etc.* În același timp, urmărind comportamentul de gen al copiilor, am observat că băieții și fetele au devenit mai atenți unul față de celălalt, mai prietenoși și amabili; se joacă împreună, se respectă reciproc; nu mai auzi observații de tipul: *cedează că ești băiat...*, *las-o în pace că este fată ...*, *jucăria aceasta este pentru băieți etc.*

Activitățile integrate s-au realizat în cadrul instituției preșcolare fără prea mari dificultăți, întrucât activitățile cu caracter opțional sunt selectate împreună cu părinții și sunt printre cele mai preferate de către copii.

La sfârșitul perioadei formative a fost administrat *post-chestionarul*, având ca scop monitorizarea comparativă a progresului și a schimbărilor apărute la nivelul comportamentului de gen a preșcolarilor (Tabelul 3.7).

Tabelul 3.7. Rezultatele finale privind nivelul educației de gen a preșcolarilor

Nivelul EG al preșcolarilor	Conștientizarea identității de gen		Atitudinea față de sexul opus		Relații de prietenie (cu copii de sex opus)	
	fete	băieți	fete	băieți	fete	băieți
N. I	99%	100%	97%	93%	95,6%	92,3%
N. II	1%	-	2%	5%	3,4%	5,7%
N. III	-	-	1%	2%	1%	2%

În urma acestei cercetări, scopul și obiectivele stabilite au fost atinse, iar ipoteza a fost confirmată. Analiza chestionarelor aplicate în final, și observațiile noastre au asigurat realizarea unei comparații privind cele trei poziții de bază: *identificarea de gen, respectul reciproc și relaționarea eficientă fete – băieți* (Tabelul 3.8).

Tabelul 3.8 Rezultatele inițiale și finale ale particularităților procesului educației de gen al preșcolarilor

Rezultatele	exp.const.		exp.verif.	
	fete	băieți	fete	băieți
• își numește corect identitatea sa de gen (cunosc particularitățile specifice fetelor/băieților)	97%	98%	99%	100%
• se înțeleg cu genul opus și se respectă reciproc în orice activitate	64,2%	61,3%	97%	93%
• stabilesc relații de prietenie și colaborare cu copiii de sex opus	62,1 %	53%	95,6%	92,3%

Experiențele și relațiile de prietenie și colaborare eficientă de gen, formate în perioada preșcolară constituie temelia relațiilor armonioase de mai târziu. În acest context, este relevant un gând al filosofului D.L Nolte. *„Faptul că se oferă copiilor o lume plină de încurajare, toleranță și prețuire, o lume în care au parte de acceptare a genului opus, aprobă și recunosc calitățile specifice genului său, o lume care dăruiesc din tot sufletul și așteaptă în schimb corectitudine, bunăvoință și considerație, le poate transforma viața și poate transforma calitatea vieții tuturor celor care le sunt în preajmă”* [Apud 64].

În concluzie, afirmăm că sporirea nivelului culturii profesional pedagogice ale cadrelor didactice reprezintă un factor decisiv de formare a culturii pedagogice a părinților și culturii de gen a preșcolarilor. Experimentul pedagogic a demonstrat funcționalitatea tuturor componentelor *Modelului de formare al culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, inclusiv sporirea nivelului de cultură pedagogică prin valorificarea educației de gen în contextul unui parteneriat eficient instituție preșcolară – familie.

3.4. Concluzii la capitolul 3

- Investigația experimentală realizată a demonstrat că părinții sunt deschiși pentru a colabora cu instituția preșcolară în direcția eficientizării parteneriatului educațional pentru a spori nivelul de cultură pedagogică a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor. Cercetările realizate au demonstrat că activitățile cu părinții pot deveni

factor de informare/formare a părinților în educația de gen numai în situația desfășurării unei munci sistematice, interesante și variate cu părinții și preșcolarii.

- Reperele teoretico-aplicative determinate și argumentate științific, elaborate și structurate în *Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, au fost implementate și validate la nivelul instituției preșcolare și a familiei prin intermediul metodologiei elaborate, discutate și aprobate de experți – participanți în cercetarea efectuată și a platformei educaționale (stelladuminica.weebly.com), inclusiv în cadrul activităților preșcolare cu copii, pe o perioadă de 2 ani (2015-2017). În experiment a fost implicat grupul de experți, care a studiat, a evaluat și aprobat instrumentele tehnologice și materialele aplicate în etapa constatativă și cea formativă.
- Prezentarea designului și a cercetării pedagogice a conținutului *Programului de formare al culturii pedagogice din perspectiva EG destinat părinților*, valorificarea modelului pedagogic cu explicațiile de rigoare, a asigurat analiza și interpretarea rezultatelor obținute în cadrul celor trei etape ale experimentului realizat (descrie în Capitolul 3, subcapitolul 3.3).

În capitol, a fost expus întregul proces de formare a culturii pedagogice a părinților și a culturii de gen a preșcolarilor, abordat din perspectiva schimbării cognițiilor, atitudinilor și comportamentului acestora, inclusiv a competențelor parentale privind EG. Programele pentru cadrele didactice și părinți, principiile și ansamblul de instrumente pedagogice au fost argumentate științific, iar implementarea s-a dovedit a fi eficientă.

Experimentul pedagogic a demonstrat că reperele teoretico-aplicative, incorporate în *Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor*, pot fi valorificate cu succes în munca instituțiilor preșcolare cu familia.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată ține de două aspecte importante, actuale și complexe, cu impact și tendințe reformatoare asupra constituirii personalității omului: *formarea culturii pedagogice a familiei/părinților* și *educația de gen a preșcolarilor*. Prin stabilirea condițiilor și determinarea reperelor teoretico-aplicative ale formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a copiilor de vârstă preșcolară, cercetarea a relevat posibilitățile valorizării științei, experienței avansate, politicilor statale și practicii educaționale, a culturii și posibilităților familiei și ale instituției preșcolare pentru eficientizarea procesului de formare, perfecționare permanentă, consolidarea învățării omului pe tot parcursul vieții. Considerăm că problema vizată în prezenta cercetare este una *mereu* actuală și de o importanță majoră pentru prosperarea societății umane.

Plecând de la analiza, precizarea, determinarea și interpretarea aspectelor teoretice, a celor experiențiale, dar și de la rezultatele obținute în cadrul experimentului pedagogic, prelucrarea cantitativă și calitativă a acestora, putem concluziona următoarele:

1. A fost precizată și delimitată, din perspectivă pedagogică, filosofică și sociologică, esența conceptelor de bază: *gen, cultura pedagogică, educație de gen, cultura profesional pedagogică, cultura de gen, valori de gen, masculinitate, feminitate, roluri de gen*, inclusiv s-a evidențiat și specificat conținutul abordărilor și orientărilor științifice privind cultura pedagogică a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor [71; 72].
2. Analiza reperelor epistemologice, a politicilor statale și practicilor educaționale, privind asigurarea egalității de gen și formarea competențelor parentale ne-a orientat spre identificarea scopului, acțiunilor adulților; a particularităților culturii pedagogice la modelele familiale de tip traditionalist; egalitar; autotitar/individualist și tranzitoriu, ceea ce a contribuit la stabilirea dificultăților în educația familială de gen și a permis proiectarea curriculară respectivă [71; 72].
3. Urmărind istoricul și evoluția orientărilor științifice privind cultura pedagogică și educația de gen s-a recurs la analiza abordărilor *etnopedagogice, istorico-culturale, socio-pedagogice, filosofice*. Faptul dat a asigurat determinarea valorilor, esenței, a conținutului dezideratelor educației de gen în raport cu educația familială și cea instituțională și a servit drept punct de reper în elaborarea reperelor teoretice ale educației de gen a preșcolarilor în familie (Capitolul 1).
4. Precizarea și interpretarea caracteristicilor de vârstă, a specificului EG a preșcolarului, structurate în *Harta psihopedagogică a educației de gen a preșcolarului* și *Matricea educației de gen în copilărie și adolescență*, a permis să corelăm și să conștientizăm

obiectivele, conținutul și prioritățile acestui proces [71]. Determinarea reperelor teoretice a prestabilit identificarea strategiei magistrale, a strategiilor operaționale, a formelor și metodelor de sporire a culturii pedagogice a părinților din perspectiva EG; evidențierea etapelor posibile de parcurs de către cadrele didactice, părinți și preșcolari în procesul de formare a culturii profesional pedagogice, culturii pedagogice și educației de gen, abordate prin optica analizei și centrării pe respectarea particularităților de vârstă ale adulților și ale preșcolarilor, ceea ce a găsit reflectare în *Programul de colaborare a instituției preșcolare – familie centrat pe educația de gen, a cadrelor didactice, părinților și preșcolarilor* și în *Programele de formare a culturii pedagogice a familiei și cadrelor didactice*, validate în cercetare [72].

5. Rezultatele investigațiilor preliminare și a celor constatative, determinarea reperelor teoretice au condus la: *precizarea componentelor culturii pedagogice* (cognitivă, comportamental – afectivă, operațională și reflexivă), întocmirea și explicarea *strategiilor operaționale a educației de gen a preșcolarilor*; descrierea și concretizarea *condițiilor psihopedagogice de optimizare a educației de gen în cadrul familiei* și a *Principiilor de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen*; la elaborarea și argumentarea științifică a *Modelului de formare a culturii pedagogice din perspectiva educației de gen a preșcolarilor* (care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat) ceea ce a asigurat realizarea întregului demers experimental, demarat pe o durată de doi ani. Modelul în integritatea sa și *Programele de formare a cadrelor didactice, a părinților și a preșcolarilor*, ca o componentă tehnologică centrală a acestuia, s-au dovedit a fi funcționale, eficiente, rămânând deschise la completări și dezvoltării ulterioare (descrise în Capitolul 2 și Capitolul 3, subcapitolul 3.3) [68, 69].
6. Elaborarea și valorificarea Curriculumului „*Educației de gen a preșcolarilor*”, destinat *cadrelor didactice și părinților* a avut ca scop aprofundarea cunoștințelor și cizelarea competențelor parentale privind optimizarea comunicării, relaționării familiale și eficiențizarea educației preșcolarilor în direcția promovării și cultivării valorilor de gen, axate pe egalitatea și echitatea de gen, non-discriminarea, non-segregarea de gen; formarea unui comportament moral, simetric de colaborare și cooperare partenerială fată-băiat [73].
7. Întemeierea platformei *Educație parentală* (*stelladuminica.weebly.com*) a concentrat în cadrul său variate conținuturi de tip informative și formativ, recomandări, ce vizează comunicarea, relaționarea și educația de gen a preșcolarilor. Platforma oferă un cadru consultativ oportun, în care părinții se pot exprima; pot găsi soluții la problemele cu care se confruntă pentru a spori nivelul de cultură pedagogică și autoeficiență a familiei sale [290].

8. Rezultatele experimentului pedagogic au demonstrat sporirea nivelului de cultură profesională pedagogică a cadrelor didactice și impactul acesteia în sporirea nivelului de cultură pedagogică al părinților din perspectiva educației de gen a preșcolarilor. S-a observat creșterea nivelului culturii pedagogice la părinți: nivelul cognitiv de la 8,35% la 78,47%; nivelul comportamental-afectiv de la 18,40% la 69,8%; nivelul operațional 5,55% la 78,8%; nivelul reflexiv de la 5,23% la 67,66%, date obținute în experimentul de constatare și de verificare. Acest fapt s-a manifestat prin folosirea adecvată în limbaj a conceptelor educației de gen; respectarea particularităților de vârstă, de personalitate (temperament, caracter, aptitudini etc.), a particularităților de gen, diferențelor de gen, inclusiv a specificului dezvoltării și educării fetei și a băiatului. Adulții au început a evita conștient opiniile preconcepute și prejudecățile existente, stereotipurile de gen învechite, oferindu-le copiilor modele comportamentale masculine și feminine demne de urmat. La fel, s-a remarcat o sporire a nivelului comportamentului de gen la preșcolari, *se înțeleg cu genul opus și se respectă reciproc*: fete de la 64,2 % la 97%, băieții de la 61,3% la 93%, date obținute în cadrul experimentului de constatare și verificare (sporire cu 32,8% – fetele, iar cu 31,7% – băieții); *stabilesc relații de prietenie cu copiii de sex opus*: fete de la 62,1% la 95,6%, băieți de la 53% la 92,3%, rezultate obținute în cadrul experimentului de constatare și verificare (sporire cu 33,5% – fetele, 39,3% – băieții). În special, s-a observat valorificarea adecvată a parteneriatului de gen, a respectării egalității șanselor, echității de gen, preîntâmpinarea segregării și discriminării de gen (în conduita adulților). S-au elaborat și explorat cu succes noi scenarii și strategii de educație de gen a preșcolarilor de către părinți și cadrele didactice din instituțiile preșcolare (Capitolul 3).

Rezultatele obținute în experimentul pedagogic au confirmat ipoteza lansată și soluționarea **problemei științifice de importanță majoră a cercetării**, care s-a axat pe determinarea, elaborarea și valorificarea reperelor teoretico-aplicative ale culturii pedagogice a familiei, structurate în *Modelul de formare a culturii pedagogice din perspectiva de gen a preșcolarilor*, ceea ce a condus la schimbarea cognițiilor, atitudinilor și comportamentelor parentale, contribuind la depășirea dificultăților familiale în educația de gen a preșcolarilor, cu accent pe formarea identității de gen, a parteneriatului de gen, respectarea echității de gen; a șanselor egale, a comunicării, relaționării și colaborării eficiente fată-băiat.

Situația expusă a asigurat soluționarea problemei științifice prin concretizarea scopului și a obiectivelor cercetării, dar a permis și stabilirea unor **limite investigaționale**, ca de exemplu:

- implicarea mai pasivă a taților în experimentul de formare (situația data se poate explica prin specificul culturii autohtone/*mama se ocupă de educația copiilor* și nerespectarea egalității de gen);

- implicarea parțială a managerilor în educația de gen a cadrelor didactice și copiilor de vârstă preșcolară din instituțiile preșcolare.

În consens cu rezultatele cercetării propunem următoarele **recomandări**:

- Includerea în lista statelor instituțiilor preșcolare a unității de *educator parental*, iar trainingurile pedagogice cu scop de a spori nivelul de cultură pedagogică al părinților din perspectiva educației de gen, de plasat în prioritățile teleologice ale acesteia;
- Introducerea în cadrul conceptual de atestare a managerilor preșcolari, a cadrelor didactice și în cel de acreditare a instituției de învățământ preșcolar a unui indicator/criteriu special de evaluare și apreciere a eficienței culturii profesional pedagogice a cadrelor didactice și impactul acestuia asupra formării culturii pedagogice a familiei.
- Verificarea și observarea calității educației preșcolarilor, în special a educației de gen în instituția preșcolară, în scopul activizării parteneriatelor educaționale de tipul manager-cadre didactice-familie, centrat pe sporirea culturii pedagogice a familiei/părinților și a culturii de gen a preșcolarilor;
- Implementarea cursurilor speciale și integrarea cross-curriculară a modulelor privind formarea culturii pedagogice a familiei și educația de gen a preșcolarilor în disciplinele fundamentale universitare la facultățile de Pedagogie și Psihologie (Fundamentele Științelor ale Educației, Pedagogie preșcolară, Managementul educațional etc.);
- *Modelul de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor* și instrumentele pedagogice elaborate pot fi folosite în activitatea managerilor și a cadrelor didactice din instituțiile preșcolare, inclusiv în instituțiile de învățământ universitar, restructurând și completând doar componenta care ține de particularitățile de vârstă și metodele aplicate.
- Elaborarea și editarea *ghidurilor metodologice privind formarea culturii pedagogice a familiei* din perspectiva educației de gen, a agendelor și pliantelor destinate părinților și cadrelor didactice din instituțiile preșcolare cu sfaturi pentru o educație de gen eficientă a preșcolarilor în familie.
- Investigația realizată deschide multiple perspective de cercetare, care ar viza studierea aprofundată a tuturor componentelor culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a copiilor de toate vârstele. La fel, au fost create premise pentru realizarea unor cercetări ale impactului culturii profesional pedagogice asupra formării culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a copiilor de vârstă școlară mică.

BIBLIOGRAFIE

1. ANGHEL, R. *Modalități de dezvoltare a identității psihosexuale la copii de vârstă preșcolară*: tz de doct. în psihologie. Chișinău, 2013. 254 p.
2. ANTONESCU, G.G. *Istoria pedagogiei. Doctrinile fundamentale ale Pedagogiei Moderne*. Ediția a III-a revăzută. București: Ed. Cultura Românească S.A.R., 1939. 598 p. ISBN 978-9734-67-111-3.
3. ARISTOTEL, *Politica. Științe politice*. Oradea: Editura Antet, 1996. 285 p. ISBN 973-9241-03-4.
4. AZAROV, I. *Pedagogia relațiilor familiale*. Chișinău: Lumina, 1979. 239 p. ISBN 978-9736-01-983-8.
5. BALICA, M., FURTUȘNIC, C. et al. *Perspective asupra dimensiunii de gen în educație*. București: MarLink, 2004. 144 p. ISBN 973-8411-30-0.
6. BARALIUC, N. Sporirea procesului de socializare a preșcolarilor. În: *Optimizarea învățământului într-o societate bazată pe cunoaștere. Conferința științifică internațională, 1-2 noiembrie 2012*. Chișinău: Print Caro SRL, 2012. pp. 209-211. ISBN 978-9975-56-072-6.
7. BARALIUC, N. Prin disciplină spre autocontrol. În: *Revista educației timpurii și preșcolare. Grădinița modernă*. 2019, nr. 3 (30), pp. 3-4. ISSN 1857-4610.
8. BĂTRÎNU, E. *Educația în familie*. București: Editura Politica, 1980. 215 p.
9. BĂRAN-PESCARU, A. *Familia de azi, o perspectivă sociopedagogică*. București: Aramis, 2004. 176 p. ISBN 973-679-042-8.
10. BIDDULPH, S. *Cum să ne creștem băieții*. București: Humanitas, 2013. 238 p. ISBN 978-973-50-4711-5.
11. BIDDULPH, S. *Cum să ne creștem fetele*. București: Humanitas, 2013. 282 p. ISBN 978-973-50-4828-0.
12. BODRUG - LUNGU, V. Valorificarea conexiunilor dintre sănătate, educație și egalitatea de gen. În: *Revista Didactica Pro, revistă de teorie și practică educațională*. 2018, nr. 6 (112), pp. 46-49. ISSN 1810-6455.
13. BODRUG, V., POUSTOVAN, I., SACA, S. *Gender și educație: Note de curs*. Chișinău: Centrul Editorial al USM, 2001. 94 p. ISBN 9975-70-090-X.
14. BODRUG-LUNGU V., PASCAL, L. Dimensiunea de gen a problemelor familiei. În: *Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Conferința științifică*

- internațională, 15 mai, 2012, UPS „I. Creangă”*. Chișinău: CEP USM. 2012. pp. 271-277. ISBN 978-9975-71-325-2.
15. BODRUG-LUNGU, V. Aspecte de gen în pregătirea cadrelor didactice. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2007, nr. 9, pp. 89-92. ISSN 1857-2103.
 16. BODRUG-LUNGU, V. Educația gender în contextul cursului Republica Moldova spre integrarea europeană. În: *Învățământul superior și cercetarea – piloni ai societății bazate pe cunoaștere. Vol. I*. Chișinău: 2006. pp. 422-423. ISBN 978-9975-70-667-6.
 17. BODRUG-LUNGU, V. Familia ca instituție de socializare de gen. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2008. nr. 5, pp. 86-91. ISSN 1857-2103.
 18. BODRUG-LUNGU, V. Privire generală asupra socializării de gen a tinerilor. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2007. nr. 5. pp. 112-116. ISSN 1857-2103.
 19. BODRUG-LUNGU, V. Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor: o șansă reală pentru accelerarea dezvoltării. În: *Al treilea raport cu privire la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului Republica Moldova*. Chișinău: Guvernul Republicii Moldova, UNDP. 2003. pp. 25-28.
 20. BODRUG-LUNGU, V. *Teoria și metodologia educației de gen: tz.de doct. în pedagogie*. Chișinău, 2009. 343 p.
 21. BODRUG-LUNGU, V., JARDAN V., ZMUNCILA L. *Educația Gender: Glosar*. Chișinău: CEP USM, 2004. 91 p. ISBN 9975-70-378-X.
 22. BOLBOCEANU, A. *Accesul, relevanța și calitatea educației în instituțiile de educație timpurie: Studii de politici publice*. Chișinău: Lexon Prim, 2014, 65p. ISBN 978-9975-4188-9-8.
 23. BOROZAN, M., ȚURCAN-BALȚAT, L. et.al. *Cultura de gen în educație*. Chișinău: Tipografia UPS „I. Creangă”, 2014. 179 p. ISBN 978-9975-46-217-4.
 24. BOROZAN, M., ZAGAIEVSCHI, C., STRATAN, N. *Pedagogia culturii emoționale*. Chișinău: 2014. 200 p. ISBN: 978-9975-46-214-3.
 25. BRAGHIȘ, M. *Strategii pedagogice de optimizare a parteneriatului școală-familie-comunitate în treapta învățământului primar: tz de doct. în pedagogie*. Chișinău, 2013. 200 p.
 26. BUCUN, N., JARDAN, V. Tendințe contemporane în identificarea și formarea identității gender. În: *Symposia professorum: Seria psihologie și științe ale educației. Conferința internațională, 26-27 aprilie 2002*. Chișinău: 2002. pp. 73-78. ISBN 9975-920-69-1.

27. BUNESCU, Gh., ALECU, H., BADEA, D. *Educația părinților: strategii și programme. Ghid pentru formarea formatorilor*. București: Editura didactică Pedagogică. 1997. 149 p. ISBN 973-30-5679-0.
28. BUZENCO, A. *Formarea orientărilor axiologice la preșcolari din perspectiva etnopedagogiei familiei*: tz. de doct. în științele pedagogice. Chișinău, 2017. 176 p.
29. CALARAȘ, C. Parametrii unui tată eficient în viziunea tinerilor. În: *Aspecte psihopedagogice ale curriculumului de educație a părinților în Republica Moldova. Conferința internațională*. Chișinău. 2005. pp. 193-196. ISBN 9975-921-85-X.
30. CAMPBELL, R. *Educație prin iubire*. București: Curtea veche publishing, 2001. 248 p. ISBN 978-6065-88-187-7.
31. CARA, A., GLOBU, N., ORÎNDAȘ, L. *Parteneriatul școală-familie-comunitate în asigurarea coeziunii sociale și calității în educație*. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2018, 149 p. ISBN 978-9975-48-151-9.
32. CARABET, N. *Consilierea familiei*. Chișinău: CET „Ion Creangă”, 2009. 33 p. ISBN 978-9975-46 047-7.
33. CARABET, N. Familia - model de educație a copiilor. În: *Familia - factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Conferința științifică internațională UPS „I. Creangă”, 15 mai, 2012*. Chișinău: CEP USM, 2012. pp.109-113. ISBN 978-9975-71-325-2.
34. CARAUȘ, D., LUNGU, V. *Ședințe cu părinții*. Chișinău: Arc, 2008. 136 p. ISBN 978-9975-61-510.
35. CĂLIN MARIN, C. *Teoria educației. Fundamentarea epistemică și metodologică a acțiunii educative*. București: All. 1996.
36. CEMORTAN, S. Necesitatea parteneriatului educațional în socializarea copiilor. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2011, nr. 9 (49), pp. 48-50. ISSN 1857-2103.
37. CEMORTAN, S., MOCANU, L., DUMINICĂ, S. [et. al]. Imperativele restructurării sistemului educației preșcolare din Republica Moldova. In: *Univers Pedagogic*. 2011, nr. 1, pp. 58-62. ISSN 1811-5470.
38. CERBUȘCĂ, P. *Incursiuni de gen în școală: Ghid metodologic pentru diriginți*. Chișinău: 2009. 68 p. ISBN: 978-9975-3228-1-2.
39. CHIRILENCO, S. CUTASEVICI, A. *Educație familială: Strategii de informare / pregătire a părinților pentru funcția lor educativă*. București: Bons Offices, 2005. 160 p. ISBN 9975-9567-8-5.

40. CINCILEI, C. *Educăm cu încredere. Ghidul facilitatorului pentru educația parentală*. Chișinău: Epigraf S.R.L., 2010. 168 p. ISBN 978-9975-947-98-5.
41. CIOFU, C. *Interacțiunea părinți – copii*. București: Amalteia, 1998. 218 p. ISBN 973-98167-9-7.
42. CLICHICI, V., MOCANU, L, CIOBANU, L. et.al. *Cadrul de referință al Educației timpurii din Republica Moldova*. Coord. naț. VI. Guțu. Chișinău: Lyceum. 2018. 76 p. ISBN 978-9975-3285-4-8.
43. COCIERU, N., BALTAG, S., BRAGHIȘ, M. *Ședințe cu părinții: Proiecte didactice pentru specialiștii din sistemul educațional*. Chișinău: Interprint, 2012. 136 p. ISBN 9789975426756.
44. Codul educației al Republicii Moldova: nr.152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.319-324, art. nr.126.
45. COJOCARU-BOROZAN, M. *Teoria culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPS „I.Creangă”. 2010. 239 p. ISBN: 978-9975-46-066-8.
46. Concepția dezvoltării învățământului în Republica Moldova și la formarea Consiliului coordonator pentru desfășurarea reformei învățământului. Hotărârea nr.337 – XIII din 15.12.94. În: *Monitorul Oficial al R.Moldova* nr.17-18/172 din 24.03.1995.
47. Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului. Organizația Națiunilor Unite. 1989 /Comisia Națională UNESCO a Republicii Moldova. Chișinău: 2007. 30 p.
48. COSMA, T. *Ședințele cu părinții în gimnaziu*. Iași: Polirom. 2008. 176 p. ISBN 973-683-689-4.
49. *Creșterea rolului părinților și comunităților în guvernarea educației. Studii de politici educaționale*. Coord. GREMALSCHI, A. Chișinău: Tipogr. „Lexon Prim”, 2017, 92 p. ISBN 978-9975-139-41-0.
50. CUCOȘ, C. *Istoria pedagogiei. Idei și doctrine pedagogice fundamentale*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Iași: Polirom, 2017. 352 p. ISBN: 978-973-46-7111-3.
51. CURIC, I. *Pași spre Țara Egalității: o provocare pentru fete și băieți*. Cluj Napoca: Eicon, 2005. pp.33-34.
52. CUZNEȚOV, L. *Cultura educației familiale sau Mica enciclopedie de formarea competențelor parentale*. Monografie. Chișinău: CEP USM, 2020. 305 p.
53. CUZNEȚOV, L. Dezvoltarea personală, perspectivele vieții și familia în contextul autoeducației și gândirii pozitive. In: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului. Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor*

- UPS „Ion Creangă”. Seria 21, Vol.2, 21-22 martie 2019, Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2019, pp. 210-216. ISBN 978-9975-3370-3-8.
54. CUZNEȚOV, L. *Consilierea parentală. Ghid metodologic*. Chișinău: Primex-com SRL, 2013. 110 p. ISBN 978-9975-4253-8-4.
 55. CUZNEȚOV, L. *Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei*. Chișinău: Primex com SRL, 2015. 433 p. ISBN 978-9975-3232-1-5.
 56. CUZNEȚOV, L. *Curriculum Educația pentru familie*. Chișinău: Museum, 2004. 280 p. ISBN 9975-906-91-5.
 57. CUZNEȚOV, L. *Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic*. Chișinău: Primex-Com SRL, 2013. 141 p. ISBN 978-9975-4253-2-2.
 58. CUZNEȚOV, L. *Familia ca proiect existențial. Management familial*. Chișinău: Primex com SRL. 2018. 323p. ISBN 978-9975-3232-7-7.
 59. CUZNEȚOV, L. *Filosofia practică a familiei*. Chișinău: Primex com SRL, 2013. 328 p. ISBN 978-9975-71-418-1.
 60. CUZNEȚOV, L. *Jocul copilului și cultura educației familiale: Ghid pentru părinți, psihologi și educatori*. Chișinău: CEP USM, 2007. 184 p. ISBN 978-9975-70-119-8.
 61. CUZNEȚOV, L. *Parteneriatul și colaborarea școală-familie-comunitate. Educația de calitate a copiilor și părinților*. Chișinău: Primex-Com SRL, 2018. 186 p. ISBN 978-9975-110-93-8.
 62. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: Centrul Editorial-poligrafic al USM, 2008. 624 p. ISBN 978-9975-70-717-6.
 63. DAVIDSON, R. J., BEGLEY, S. *Democratizarea societății din perspectiva Gender = Демократизация общества в гендерной перспективе*. Culegere de materiale. Chișinău: Centrul Editorial al USM, 2002. 87 p. ISBN 9975-70-125-6.
 64. DOROTHY, L.N., RACHEL, H. *Copiii învață ceea ce trăiesc: educația care însuflă valori*. București: Humanitas, 2008. 177p. ISBN 978- 973-50-2225-9.
 65. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* adoptată la New York la 1 decembrie 1948, Art.26, p. 3.
 66. DEWEY, J. *Fundamente pentru o știință a educației*. București: EDP, 1992. pp. 38-48, 117-129. ISBN 973-30-1125.
 67. DUMINICA, S. **Aspecte metodologice privind educația de gen a părinților și a cadrelor didactice din instituțiile de educație timpurie. În: *Univers pedagogic*. 2020, nr.4, pp. 51-54. ISSN 1811-5470.**

68. DUMINICA, S. Strategii magistrale valorificate în educația de gen comune pentru fete și băieți. În: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului. Conferința științifică internațională 8-9 octombrie, 2020*. Chișinău: Univ. Ped. de Stat „I. Creangă”, 2020, pp. 126 – 132. ISBN 978-9975-46-449-9.
69. DUMINICA, S. Implicații practice de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor. În: *Univers pedagogic*. 2019, nr.4 (64), pp.95-101. ISSN 1811-5470.
70. DUMINICĂ, S. Analiza tendințelor internaționale cu privire la educația de gen a copiilor în familii la etapa actuală. În: *Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Conferința științifică internațională 15-16 mai 2017*. Chișinău: Univ. Ped. de Stat „I. Creangă”, 2017. pp. 166-176 ISBN 978-9975-46-325-6.
71. DUMINICĂ, S. Impactul culturii pedagogice a părinților în educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară. În: *Revista Studia Universitatis Moldavia (Seria Științele Educației)*. Chișinău: CEP USM, 2014, nr.5 (75), pp.15-21. ISSN 1857-2103.
72. DUMINICĂ, S., DASCAL A. *Proiectarea activităților integrate din perspectiva educației de gen a copiilor de vârstă preșcolară mare cu orientare parteneriat instituție preșcolară-familie*. Coord.șt. Cuznețov L, Chișinău: Tipogr. „Reclama”, 186 p. ISBN 978-9975-58-004-5.
73. DUMINICĂ, S. Educația de gen a preșcolarilor în cadrul familiei. În: *Familia - factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Conferința științifică internațională UPS „I. Creangă”, 15 mai 2012*. Chișinău: CEP USM, 2012 pp. 326-333. ISBN 978-9975-71-325-2.
74. DURKHEIM, E. *Educație și sociologie*. București: EDP, 1980. pp.109-145. ISBN 973-636-250-7.
75. *Formarea profesională continuă*. Baza legislativ-normativă. Ministerul Educației al Republicii Moldova. Institutul de Instruire Continuă. Chișinău: 2005, 214 p.
76. FREUD, S. *Psihanaliza și sexualitate. Opere: Vol.3*. București: Editura Științifică, 1994. 352 p. ISBN 973-44-0129-7.
77. FREUD, S. *Studii despre sexualitate. Opere esențiale. Vol. 5*. București: Trei, 2010. 378 p. ISBN 978-973-707-335-8.
78. GAGAUZ, O. *Familia contemporană între tradițional și modern*. Chișinău: „Tipogr. Sirius”, 2011. 280 p. ISBN 978-9975-57-021-3.
79. GÎNJU, S., CARABET, N., HAHEU E. *Didactica educației preșcolare: Sinteze*. Chișinău: UPS I. Creangă, 2012. 222 p. ISBN 978-9975-46-116-0.

80. GLĂVEANU, S. *Competența parentală: Modele de conceptualizare și diagnoză*. București: Ed. Universitară, 2012. 329 p. ISBN 978-606-591-472-8.
81. GLĂVEANU, S. *Programe de educație parentală: Training de dezvoltare a competenței parentale*. București: Ed. Universitară. 2012. 149 p. ISBN 978-606-591-486-5.
82. GOLOVEI, L. *Familia - promotor al valorilor: Training pentru adolescenții din familiile temporar dezintergrate*. Chișinău: UST, 2010. 118 p. ISBN 978-9975-76-050-8.
83. GOLU, P., VERZA, E. et al. *Psihologia copilului*. București: EDP, 1995. 224 p. ISBN 973-30-2658-1.
84. GONȚA, V. Impactul atitudinilor părintești în formarea imaginii de sine a adolescenților. În: *Aspecte psihopedagogice ale curriculumului de educație a părinților în Republica Moldova*. Chișinău: 2005. ISBN 9975-921-85-X.
85. GRAY, J. *Bărbații sunt de pe marte, Femeile sunt de pe Venus: Un ghid practic pentru îmbunătățirea comunicării și pentru obținerea rezultatelor dorite în relațiile dumneavoastră*. București: Vremea, 2006. 223 p. ISBN 973-645-174-7.
86. GREBENNIKOV, I. *Etica și psihologia vieții de familie: Carte pentru învățători*. Chișinău: Lumina, 1986. 284 p. ISBN 978-613-4-70815-9.
87. GRUNBERG, L., MIROIU, M. *Gen si educație, Societatea și Analize Feministe*. București: AnA, Smart Print, 1997. ISBN 973-9216-24-2.
88. GUȚU, V., BUCUN, N., CEMORTAN, S. et.al. Concepția educației în Republica Moldova. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2009, nr. 5(25), pp. 5-16. ISSN 1857-2103.
89. GUZGAN, V. *Cultura și comportamentul organizațional în instituția educațională: Suport de curs*. Chișinău: Tipografia „Geromont-Studio”. 2013. 262 p. ISBN 978-9975-115-04-9.
90. HANDRABURA, L., BODRUG-LUNGU, V. Dimensiunea de gen în domeniul educației. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2010, nr. 5 (35). pp 9-16. ISSN 1857-2103.
91. HANDRABURA, L., GHERASIM, A. *Limbajul nonsexist: Repere conceptuale și recomandări practice*. Chișinău: Pictografic. 2018, 168 p. ISBN 978-9975-3280-0-5.
92. HANDRABURA, L., GORAȘ-POSTICĂ, V. *Educație pentru echitate de gen și șanse egale: Auxiliar didactic pentru profesori și elevi*. Ed. a 2-a, rev. Chișinău: Bons Offices, 2016, 166 p. ISBN 978-9975-3013-3-6.
93. HURUBEANU, A. Regimurile bunăstării în țările Uniunii Europene din perspectiva analizei din perspectiva analizei de gen – un răspuns incert la problematică articulării vieții

- profesionale cu viața personală și de familie. În: *Gen, muncă, familie și schimbare*. Iași: Institutul European, 2013, pp.71-86. ISBN 978-606-24-0012-5.
94. HUZUM, E. *Concepte și teorii social-politice*. Iași: Institutul European, 2011, 299 p. ISBN 978-973-611-805-0.
 95. IONESCU, O., CULBEC, M. *Consiliere părinți: Ghid metodologic pentru consilierea părinților*. Chișinău: Tehnica-INFO, 2002. 80 p. ISBN 9975-63-115-0.
 96. *Istoria pedagogiei. Manual pentru instituțiile pedagogice – partea a I-a*. București: EDP. Institutul de Științe Pedagogice. 1958. 203 p.
 97. JARDAN, V. Feminitate și masculinitate: două dimensiuni complementare. În: *Symposia professorum Psihologie, Biblioteconomie, Științe reale*. Chișinău: 2000. pp. 28-29. ISSN 1857-0259.
 98. JARDAN, V. *Identitatea de gen a tinerilor în condițiile modificării rolurilor sociale: autoreferat tz.de doct.* Chișinău, 2006. 22 p.
 99. JOIȚA, E., ILIE, V. *Formarea pedagogică a profesorului: instrumente de învățare cognitiv-constructivistă. Ediția a 2-a*. București: EDP, 2008. 399 p. ISBN 978-973-30-2338-8.
 100. LANDERS, C. *Rolul taților în dezvoltarea copiilor*. Chișinău: Epigraf, 2006. 13 p. ISBN, 9789975924849.
 101. Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați: nr. 5 din 09-02-2006. În: *Monitorul oficial* 24-03-2006, nr. 47-50 art. 200.
 102. MAKARENKO, A. *Educația în familie: Opere pedagogice alese*. Chișinău: Școala Sovietică, 1957. 348 p.
 103. MAKOW, H.. *Feminismul și noua ordine mondială*. București: Meteor Press, 2012. 319 p. ISBN 978-973-728-594-2.
 104. MARIAN, I. *Elemente de pedagogie generală, teoria curriculum-ului și teoria instruirii*. Timișoara: Mirton, 2005. pp. 14-15.
 105. MARSHALL, G. *Dicționar de sociologie*. București: Univers encyclopedic, 2003. 238 p.
 106. MÂNDÂCANU, V. Bazele tehnologice ale măiestriei și artei interacțiunii pedagogice în contextul culturii învățării. În: *Tehnologii educaționale moderne în contextul formării culturii învățării*. Vol. 9. Chișinău: Pontos, 2008. pp. 8-77. ISBN 978-9975-902-86-1.
 107. MÂNDÂCANU, V. *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*. Chișinău: [c.n], 1997. 358 p. ISBN 9975-939-19-8.
 108. MÂNDÂCANU, V. *Etica pedagogică*. Chișinău: Lyceum, 2001. 244 p. ISBN 9975-9635-0-1

109. MELINTE, D. *Aprobarea și dezaprobarea în educația familială: Ghid metodologic*. Chișinău: CEP USM, 2008. 156 p. ISBN 978-9975-70-716-9.
110. MICLEUȘEANU, Z. *Potențialul formativ al consilierii familiei în instituția de învățământ (liceu): tz. de doct. în științele pedagogice*. Chișinău, 2016. 208 p.
111. MIROIU, M. *Egalitatea de șanse. Perspective de gen*. București: 2011. 48 p. ISBN 978-973-0-11485-0.
112. MITROFAN, I., CIUPERCĂ, C. *Psihologia relațiilor dintre sexe: Mutații și alternative*. București: Alternative, 1997. 368 p. ISBN 973-9216-25-0.
113. MITROFAN, I., MITROFAN, N. *Familia de la A ... la Z. Mic dicționar al vieții de familie*. București: Editura Stiintifica, 1991. pp. 3-79. ISBN 973-44-0041-x.
114. MÎSLIȚCHI, V. BOTNARI, V. Parteneriatul educațional familie-școală-comunitate axat pe optimizarea adaptabilității școlare. În: *Ghid teoretico-practic pentru asistența socială multifuncțională comunitară*. Chișinău: Pontos, 2018, pp. 166-199. ISBN 978-9975-51-927-4.
115. MÎSLIȚCHI, V. *Parteneriatul educațional familie-grădiniță-școală. Ghid metodologic*. Chișinău: Pulsul Pieței, 2015. 250 p. ISBN 978-9975-3040-7-8.
116. MOESIODAX, I. *Apologia*. București: EDP, 1977.
117. MOCANU, L. *Educația parentală. Suport de curs*. Chișinău: Tipogr. UPS „I. Creangă”, 2020. 57 p. ISBN 978-9975-46-436-9.
118. MOCANU, L., Clichici V. et al. *Ghid de implementare a Curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*. Chișinău: Lyceum, 2018. 160p. ISBN 978-9975-3275-2-7.
119. MOCANU, L., PAVLENCO, M., CLICHICI, V. et.al. *Curriculum pentru educație timpurie*. Chișinău: Lyceum, 2019. 128p. ISBN 978-9975-3285-7-9.
120. MONTESSORI, M. *Copilul în familie*. București. Ed. Vremea, 2015. 112 p. ISBN 978-973-645-730-2.
121. MORĂRESCU, M. Specificul formării comportamentului psihosexual la diferite etape de vârste. În: *Studii gender*. 2001, nr.2-3, pp.13.
122. MUTU, T. *Familia și preadolescentul: Strategii ale educației de gen*. Chișinău: Tipografia Reclama, 2010. 67 p. ISBN 978-9975-4073.
123. MUTU, T. Formarea continuă a cadrelor didactice din perspectiva educație de gen. În: *Revista Didactica Pro, revistă de teorie și practică educațională*. 2009, nr. 2-3(55), pp. 52-57. ISSN 1810-6455.

124. MUTU, T. *Fundamente psihopedagogice ale educației de gen a preadolescentului în cadrul familiei*: autoreferat.tz.de doct. în pedagogie. Chișinău, 2010. 28 p.
125. NAHABA, L. Masa rotundă cu genericul Educație de gen pentru prevenirea și combaterea discriminării. In: *Revista Didactica Pro, revistă de teorie și practică educațională*. 2016, nr. 5-6 (99-100), pp. 95-96. ISSN 1810-6455.
126. NICOLAESCU-ONOFREI, L., GORAȘ-POSTICĂ, V. *1001 idei pentru o educație timpurie de calitate: Ghid pentru educatori*. Chișinău: „Tipogr. Centrală”, 2013. 216 p. ISBN 978-9975-4125-1-3.
127. ORÎNDAȘ L. *Educație parentală în contextul promovării parteneriatului școală-familie*. Chișinău: Editura „Print-Caro”, 2018, 137 p. ISBN 978-9975-48-143-4.
128. OSMOCHESCU, E., ROTARCIUC, D., MARDAROVICI, E. *Analiza Gender a legislației Republicii Moldova*. Chișinău: Centrul editorial – poligrafic USM, 2004. 57 p. ISBN 9975-70-472-7.
129. PALOS, R., SAVA, S. *Educația adulților: baze teoretice și repere practice*. Iași: Polirom, 2007. 342 p. ISBN: 978-973-46-0673-3.
130. PANICO, V. Educația pentru schimbare și dezvoltare – componentă a noilor educații. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Psihopedagogia învățământului primar și preșcolar. Vol. 4, 10-11 martie 2018*. Chișinău: UST, 2018. pp. 239-245. ISBN 978-9975-76-232-8.
131. PANICO, V. *Teoria și metodologia educației. Suport de curs*. Chișinău: UST, 2018. 112 p. ISBN 978-9975-76-242-7122.
132. PATRAȘCU, D. *Cuget și zbucium asupra lumii, genului, neamului, familiei, omului, numelui, credinței*. Chișinău: „Tipogr. centrală”, 2014. 267 p. ISBN 978-9975-115-39-1.
133. PAVLENCO, M., MUSTAȚĂ, E. et.al. *Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*. Coord. naț. GUȚU V., Chișinău: Lyceum, 2019. 92 p. ISBN 978-9975-3285-6-2.
134. PÂSLARU, VI. Principiul etno-cultural al învățământului din R. Moldova. În: *Revista de pedagogie*. 1999, nr.8., pp.77-81. ISSN 0034-8679.
135. POPA, N. *Eficientizarea autoeducației școlarului mic în contextul consilierii psihopedagogice a familiei*: tz. de doct. în științele pedagogice. Chișinău, 2018. 184 p.
136. PREDA, V., OVEDENIE, A. *Studiu privind necesitatea implementării strategiei naționale integrate de formare și dezvoltare a competențelor parentale*. Buzău: Alpha MDN, 2011. 87p. ISBN 978-973-139-206-6.

137. Programul național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015: nr.933 din 31.12.2009. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 5-7.
138. Proiectul „*Parteneriat Global pentru Educație*” pe anii 2012-2014, implementat de către Ministerul Educației cu sprijinul Băncii Mondiale și UNICEF.
139. RAMBU, N. *Tirania valorilor: studii de folosofia culturii și axiologie*. București: EDP, 2006. 420 p. ISBN 978-973-30-1211-5.
140. RACU, I. Valorile familiei: prezent și viitor. În: *Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Conferința științifică internațională, 15 mai, 2012, UPS „I.Creangă”*. Chișinău: CEP USM. 2012. pp.7-8. ISBN 978-9975-71-325-2.
141. RACU, J. Repere metodologice în evaluarea particularităților de socializare ale preșcolarilor. În: *Socializarea copiilor de vârstă timpurie*. Chișinău: Tipograf. „Cavaioli”, 2015, pp. 94-102. ISBN 978-9975-48-090-1.
142. RAILEAN, O. *Consilierea educațională ca factor de armonizare a relațiilor preadolescenți – părinți*: tz. de doct. în științele pedagogice. Chișinău, 2018. 229p.
143. RĂDUȚ, D. *Fundamentarea pedagogică a acțiunii educative familiale la vârsta adolescenței*: tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 2012. 167 p.
144. *Recomandarea CM/Rec 17 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen*. 2007. Raportul final al Grupului de specialiști în integrarea dimensiunii de gen în buget (EG-S-GB), EG-S-GB (2004) RAP FIN, Consiliul Europei.
145. RUSNAC, S. Diferențe sociale și comunicare intergrupală: aspecte gender. În: *Symposia professorum: Seria psihologie și științe ale educației*. Sesiune științifică 26-27 aprilie, 2002. pp. 59-64. ISBN 9975-920-69-1.
146. SACALIUC, N., COJOCARU, V. *Fundamente pentru o știință a educației copiilor de vârstă preșcolară*. Chișinău: Editura Cartea Moldovei. 2012, 332p. ISBN 9975-60-185-5.
147. SACALIUC, N. Cultura pedagogică la etapa de parteneriat. În: *Perspective și tendințe actuale de dezvoltare a învățământului preșcolar și primar. Conferința științifică internațională 30-31 octombrie 2013*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2014. pp. 295-302. ISBN 978-9975-132-13-8.
148. SALADE D. Estetica relațiilor sociale. În: *Revista de pedagogie*. București: Editura de Stat Didactica și Pedagogică, 1992, Nr.5-6, pp.3-6.
149. SEGALEN, M., *Sociologia familiei*. Iași: Polirom, 2011. 436 p. ISBN 973-46-1995-5.
150. SILISTRARU, N. *Etnopedagogie și educație*. Chișinău: UST, 2019. 430 p. ISBN 978-9975-76-295-3.

151. SILISTRARU, N., BUDURIN L. Educația populară – dimensiune a educației permanente. În: *Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă. Conferință științifico-practică cu participare internațională. 31 ianuarie - 1 februarie 2020. Chișinău: Tipografia UST, 2020, pp. 299-302. ISBN 978-9975-76-299-1.*
152. SILISTRARU, N., CRÎJANOVSCI, T. Folclorul și tradițiile de familie în formarea orientărilor axiologice la preșcolari. În: *Perspectivelor și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Vol.II, 7 iunie 2017. Cahul: Tipografia „CentroGrafic” SRL, 2017. pp. 171-179. ISBN 978-9975-88-019-0. 978-9975-88-021-3.*
153. SILISTRARU, N., GOLUBIȚCHI, S. Cultura profesională a cadrului didactic. În: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*. 2013, nr. 2 (3), pp. 162-169. ISSN 1857-3592.
154. SIMCENCO, I. *Valorificarea pedagogică a culturii postfigurative în educația familială: tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 2016. 200 p.*
155. SORICI, O. *Fundamente pedagogice ale formării competențelor parentale în contextul educației axiologice : tz de doct. în pedagogie. Chișinău, 2013. 174 p.*
156. STANCIU, I. *Istoria pedagogiei. București: EDP, 1993. 162 p. ISBN 973-30-3939-X.*
157. *Standarde de învățare și dezvoltare pentru copilul de la naștere până la 7 ani: Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie. Experți naț.: Bolboceanu, A., Cincilei, C. Chișinău: “Imprint Star” SRL., 2010, 170 p. ISBN 978-9975-9905-9-2.*
158. STANILA, T. *Educația de gen a preadolescentului în cadrul familiei. Chișinău: Tipografia Reclama, 2005. 114 p. ISBN 9975-921-86-8.*
159. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale. Vol. 2: Familie și educație în societatea românească: O istorie critică a intervenționismului utopic. Iași: Polirom, 2002. 428 p. ISBN 973-683-147-7.*
160. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale. Vol.1: Strategii educative ale familiilor contemporane. Iași: Polirom, 1997. 278 p. ISBN 973-9248-69-1.*
161. STĂNCIULESCU, E. *Teorii sociologice ale educației. Iași: Polirom, 1996. 216 p. ISBN 973-9248-50-0.*
162. STĂNICĂ, L. *Repere psihopedagogice ale educației pentru sănătate a liceenilor prin prisma parteneriatului educațional: tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 2012. 143p.*
163. STERN, M. *Educarea părinților în lume. București: E.D.P., 1995. pp. 7–17.*
164. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020. Educația 2020: nr. 944 din 14.11.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014 nr. 345-351, art. 1014.*

165. Strategia intersectorială privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022: nr. 1106 din 03.10.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 347-352 art. nr. 1198.
166. Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021: Nr. 259, din 28-04-2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 171-180, art. 410.
167. Strategia privind protecția copilului pe anii 2014-2020: nr.434 din 10.06.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 160-166, art. 481.
168. Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020: nr.281 din 03.04.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 121-125, art.348.
169. SUHOMLINSKII, V. *Pedagogie pentru părinți*. Chișinău: Lumina, 1981. 126 p.
170. ȘCHIOPU, U., VERZA, E. *Psihologia vârstelor: ciclurile vieții*. București: E.D.P., 1995. 509 p. ISBN 973-305-798-3.
171. ȘPAC, S. *Fundamente pedagogice ale educației pentru mass-media în cadrul colaborării școală-familie (treapta învățământului primar)*: tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 2014, 207 p.
172. ȘTEFĂNESCU, D., HANDRABURA, L. et.al. *Modele și valori de gen în învățământul public din Republica Moldova*. Chișinău, 2005.
173. TERZI-BARBĂROȘIE, D. Activitatea ludică: miză pentru educația de gen în școală: De la o educație „asexuată” spre una sensibilă la dimensiunea de gen. În: *Didactica Pro*. 2010, nr. 2., pp. 28-32. ISSN 1810-6455.
174. TERZI-BARBĂROȘIE, D. Context prietenos la gen în școală – miză pentru dezvoltarea competențelor de gen la copii. În: *Didactica Pro*. 2011, nr. 2., pp. 43-46. ISSN 1810-6455.
175. TROFAILA, L. Aptitudinile pedagogice - componentă a măiestriei profesionale la viitorii pedagogi. În: *Psihologie. Pedagogie socială. Asistență socială*. 2013, nr-3., pp. 28-36. ISSN 1857-0224.
176. TURLIUC, M. *Gen, muncă, familie și schimbare*. Iași: Institutul European, 2013. 300 p. ISBN 978-606-24-0012-5.
177. ȚOCU, R. Influența mediului parental asupra formării și dezvoltării stereotipurilor de gen la preșcolari. În: *Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială*. 2012, nr. 4., pp. 47-57. ISSN 1857-0224.
178. VĂIDEANU, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Ed. Politică, 1988. 326 p.

179. VOINEA, M. *Familia contemporană. Mică enciclopedie*. București: Editura Fundației FOCUS, 2005. 240 p. ISBN 973-87104-6-4.
180. VRĂSMAȘ, E. *Educație timpurie*. București: Arlequin, 2014, 356 p. ISBN 978-606-93624-0-2.
181. VRĂSMAȘ, E. *Conselierea părinților*. București: Aramis, 2002, 176 p. ISBN 973-8294-74-6.
182. VRĂSMAȘ, E., GURANDA, O., VRÂNCEANU, M. *Educație timpurie individualizată* Chișinău: Tipografia centrală, 1999. 191 p. ISBN 9975-79-026-7.
183. ZLATE, M., GOLU, P., VERZA, E. *Psihologia copilului*. Manual pentru clasa a XI-a, Școli Normale, București: E.D.P., 1998. 224 p. ISBN 973-30-3771-0.

184. АБРАМЕНКОВА, В.В. Половая дифференциация и межличностные отношения в детском группе. В: *Вопросы психологии*. 1980, №2 с. 152-158. ISSN 0042-8841.
185. АМОНАШВИЛИ, С.А. Главное достоинство женщины. В: *Семья и школа*. 1986, №2, 26 с. ISSN 0131-7377.
186. АРКИН, Е. *Ребенок в дошкольные годы*. Москва: Просвещение, 1968, 445с.
187. АУЕЗОВ, Б. Н., БЕРКИМБАЕВ, К. М. Педагогическая культура как составляющая профессиональной культуры учителя. В: *Молодой учёный*. 2017, №4 (138), с.46-48.
188. БАРАННИКОВА, Н. А. *О мальчишках и девочках, а также их родителях. Метод. пособие для педагогов дошкольных учреждений*. Москва: ТЦ Сфера, 2012. 128 с. ISBN 978-5-9949-0578-4.
189. БЕНИН, В.Л. Сущность понятия „педагогическая культура” В: *Понятийный аппарат педагогики*. Екатеринбург, 1996, ББК 74.204.212.
190. БЕРН, Ш. Гендерная психология. СПб.: Прайм-Еврознак, 2002. 320 с. ISBN: 5-93878-0195.
191. БЕСТУЖЕВ-ЛАДА, И В Школа XXI века: размышления о будущем. În: *Педагогика*. 1993, №6., с.34-39. ISSN 0131-6826.
192. БЛОНСКИЙ, П. П. Семейное дошкольное воспитание. В: *Семейное воспитания: Хрестоматия*. Москва : Издательский центр „Академия”, 2001. с. 300-305. ISBN 5-7695-0706-3
193. БОДАЛЕВА, А.А., СТОЛИНА, В.В. *Семья и психологическая консультации*. Москва: Педагогика, 1989, 208 с. ISBN 5-7155-0116-4.
194. БОНДАРЕВСКАЯ, Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность. В: *Педагогика*, 1999, №3.- с.39. ISSN 0131-6826.

195. БРЕСЛОВ, Г.М., ХАСАН, Б.И. *Пол и образование*. Красноярск, 1995. 174 с. ISBN: 5-7638-0001-X.
196. ВЕНГЕРА, Л. А. *Развитие познавательные способностей в процессе дошкольного воспитания. Науч.-иссл. ин-т дошкольного воспитания Акад пед. наук СССР*. Москва: Педагогика, 1986. 224 с. ББК 88.8.
197. ВИДТ, И.Е. Педагогическая культура: становление, содержание и смыслы. В: *Педагогика*, 2002, №3, с.3-9. ISSN 0131-6826.
198. ВОРОНИНА, О.В. *Хрестоматия по курсу „основы гендерных исследований”*. Москва: МЦГИ/МВШСЭН, 2000. с.9-88. ISBN 5-85133-072-4.
199. *Гендерный калейдоскоп. Курс лекции*, Под общей редакцией д-ра эконом. наук. М.М. Малышевой, Москва: Academia, 2001. 520 с. ISBN 5-87444-101-8.
200. ГРЕБЕНЬКОВ, И.В. *Педагогическая культура – каждой семье*. Москва: Общество „Знание” РСФСР, 1978. 41 с. FB М 78-11/584.
201. ГРЕБЕНЬКОВ, И. В. *Школа и семья: Пособии для учителя*. Москва: Просвещение, 1985. 98 с. FB 2 85-34/75-1.
202. ЕВТУШЕНКО, И. Н. *Гендерное воспитание детей старшего дошкольного возраста: автореферат*, Челябинск, 2008, 22 с.
203. ЗАХАРОВ, А.И. *Как предупредить отклонения в поведении ребенка*. Москва, 1986.
204. ИЛЬИН, Е.П. *Пол и гендер*. Санкт-Петербург: Изд-во Питер, 2016, 688с. ISBN 978-5-49807-453-5
205. КАГАН, М.С. *Философия культуры: становление и развитие: учебное пособие*. Санкт-Петербург: Изд-во Лань, 1998. 443 с. ISBN 5-8114 -0010 -1.
206. КАПТАРЕВ, П.Ф. *Задачи и основы семейного воспитания. Умом и сердцем*. Сост. Н. И. Монахов. Москва: Просвещение, 1982, с.34-39. ISBN 5-8403-1109-X.
207. КАПТЕРЕВ, П. О. О природе детей, выпуск XVII, Санкт-Петербург: Маховая, 1899, с. 51-52. ISBN: 5-8403-1108-1.
208. КАПТЕРЕВ, П. О. *Избранные педагогические сочинения*. Сост. П.А.Лебедев. Москва: 1982. с.232-251.
209. КЛЕЦИНА, И.С. *Гендерная социализация*. Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 1998. 92 с. ISBN 978-5-388-00541-0.
210. КОЗЛОВ, В. В., ШУХОВА, Н А *Гендерная психология. Учебник для вузов*. Москва, 2010. 270 с. ISBN 978-5-9268-0994-4.
211. КОЗЛОВА, С.А. КУЛИКОВА, И.А. *Дошкольная педагогика*. Москва: Академия, 2002, с.103-136. ISBN 5-7695-0816-7.

212. КОЛЕСОВ, Д.В. *Беседы о половом воспитании*. [online] Москва: Педагогика, 1986, 156с. [citat 22.05.16]. Disponibil: <https://ru.b-ok.cc/book/3151812/7476e2>.
213. КОМЕНСКИЙ, Я.А. *Избранные педагогические сочинения*. Москва: Просвещение, 1975, 374 с. ISBN 978-5-458-32146-4.
214. КОМЕНСКИЙ, Я.А. *Материнская школа*. Москва: Учпедгиз, 1947. 104с. ISBN 978-5-8403-1480-7.
215. КОКОЕВА, А Г *Формирование педагогической культуры родители*. автореф. дис. к. п. н. Владикавказ, 2003, 22 с.
216. КОН, И. С. *Ребенок и общество*. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Академия, 2003. 336 с. ISBN 5-7695-1420-5.
217. КОСЕТКОВ, V., ЛАРИК, V. *Psihologia și igiena sexelor*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1975. 184 p.
218. ЛЕВАНЬКОВА, Н.А. *Развитие педагогической культуры семьи в социально – культурной среде муниципального округа*. Дис. канд. пед. наук. Санкт-Петербург, 2008. 159 с.
219. ЛЕСГАФТ, П.Ф. *Избранные педагогические сочинения*. Москва. 1988. с. 24-114.
220. ЛЕСГАФТ, П.Ф. *Семейное воспитание ребенка и его значение. Избранные педагогические сочинения*. Т.1. Москва: 1951. с.70-186. ISBN 978-5-397-01546-2
221. ЛИХАЧЁВ, Б. Т. *Педагогика. Курс лекций: Учеб пособие для студентов пед. учебн. заведений и слушателей ИПК и ФПК*. Москва: Юрайт, 1999. с. 66-67. ISBN 5-94227-099-6.
222. МАКАРЕНКО, А.С. *Лекций воспитание*. Москва: Учпедгиз, 1947. 104 с. ISBN 978-5-4475-3001-3.
223. МУДРИК, А. В. *Социализация человека*. Москва: Academia, 2004 148 с.
224. МУХИНА, В. С. *Детская психология*. Москва: Просвещение, 1985, 272 с. ISBN 5-04-003884-4.
225. НЕКРАСОВ, А., ГЕЙЖАН, Н. *Проектируем семью. Семьеведение*. Москва: АСТ, 2010 319 [1] с. ISBN 978-5-17-066109-1.
226. НЕСТЕРОВА, О. С. *Педагогическая культура родителей как источник гуманизации воспитания младших школьников: автореф.дис.к.п.н.* Карачаевск, 2002. 222 с.
227. ПЛАТОН. *Государство. Законы. Политик*. Москва: 1998, 798 с. ISBN 5-244-00875-7.
228. ПФАУ-ЭФФИНГЕР, Б. К. *Культурные перемены и семейная политика в Восточной и Западной Германии*. Москва: Социс. нр. 10, 2003, с.78-85.

229. РЕПИН, Т. Одинаково ли воспитывать сыновей и дочерей? *În: Дошкольное воспитание*. 1993, №.4, с.43-46. ISSN 0012-561X.
230. СИЛИСТРАРУ, Н. *Этнопедагогика молдаван*. Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук в виде научного доклада. Москва, 1997, 71 с.
231. СОРОКИНА, Е.Н. *Формирование педагогической культуры родителей в системе работы учреждения дополнительного образования детей*: автореферат дис. канд. пед. наук. Нижний Новгород, 2005. 18 с.
232. Семья и психологическая консультации. Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. Москва: Педагогика, 1989, 208 с. ISBN 5-7155-0116-4.
233. СУХОМЛИНСКИЙ, В.А. *Как воспитать настоящего человека*. Москва: Педагогика, 1989. 286 с. ISBN 5-7155-0145-8.
234. СУХОМЛИНСКИЙ, В.А. *О воспитании*. Москва, 1975, 270 с.
235. УШИНСКИЙ, К.Д. *О нравственном элементе в русском воспитании*. Пед. соч.: В 6Т. сост. С.Ф.Егоров. Москва: Педагогика, 1988, Т.2. с.27-57. С. 1237 ISBN 978-5-17-097311-8.
236. ФИЛИПОВА, Г.Г. Развитие материнского поведения в онтогенезе. В: *Психология сегодня*. Ежегодник. Рос. психол. об.-ва. Т.2 вып.3. М.1996. с.133. ISBN 978-5-903014-27-9.
237. *Семейное воспитание: Краткий словарь*. Сост.:И. В. Гребенников, Л. В. Ковинько. Москва: Политиздат, 1990. 319с. ISBN 5-250-00367-2
238. ФРЕБЕЛЬ, Ф. *Будем жить для наших детей*. Екатеринбург: У Фактория 2005. 248 с. ISBN 5-9709-0147-4.
239. *Теория и методология гендерных исследований: курс лекций*. Сост. О.А Воронина. Изд-во Моск. высш. шк. соц. И эконом. Наук. 2001. 416с. ISBN 5-85133-072-4.
240. УЛИСНЫХ, А. А. Учет гендерных особенностей дошкольников в воспитательно-образовательном процессе. В: *Педагогика: традиции и иновации. Материалы VI международной научной конференции, февраль 2015*. Челябинск: Два космомольца 2015. с. 97-102. ISBN 978-5-9906410-1-3.
241. ХЯМЯЛЯЙНЕН, Ю. *Воспитание родителей: Концепции, направления и перспективы* Пер. с фин.: Кн. для воспитателей дет. сада и родителей. Москва: Просвещение, 1993. 112 с. ISBN 5-09-003960-7.
242. ШТЫЛЕВА, Л.В. Гендерное измерение в образовании: всплывающая Атлантида.*În: Гендерные исследования в гуманитарных науках: современные подходы*. Материалы

международной научной конференции, Иваново, 2000, Ч. I. Методология, образовательная политика, философия, с. 63-69. ISBN 5-88448-093-8.

243. ЮФЕРЕВА, Т.И. Проблема формирования психического пола. În: *Психологические основы формирования личности в условиях общественного.* Москва: Тез. Докл. Всесоюз. Конф. Москва: НИИ общ. и пед. психологии, 1979. 261 с. ISBN 978-5-88210-737-5.

244. BAINBRIDGE, D. *The X in Sex: How the X Chromosome Controls Our Lives*. Cambridge: Harvard University Press, 2003. ISBN 978-0674016217.
245. BELL, R.R. *Marriage and Family Interaction*. Publisher Dorsey Press, 1963, ISBN 978-0256016314.
246. BEM, S.L. Androgyny and gender schema theory: A conceptual and empirical integration. In: *Sonderegger T.B. (Ed.), Nebraska symposium on motivation: Psychology and gender*. Vol. 32. Lincoln, NE: University of Nebraska Press. 1984, pp. 179-222. ISSN. 1939-1471(Electronic); 0033-295X(Print).
247. BEM, S.L. Gender schema theory: A cognitive account of sex-typing. In: *Psychological Review*. 1981, nr. 4 (88), pp. 354-364. Print ISBN 978-0-387-77579-1; Online ISBN 978-0-387-79061-9;
248. BEM, S.L. Genital knowledge and gender constancy in preschool children. In: *Child Development*. 1989, nr. 3 (60), pp. 649-662. ISBN 9780300090925
249. BEM, S.L. Gender schema theory and Self – schema theory compared. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. 1982. Vol. 43. pp. 1192 -1194. ISBN 9780300061635.
250. BOURDIEU, P., PASSERON, J.C. *Les Heritiers. Les etudiants et la culture*. Paris: Les Editions de Minuit, 1964, pp. 17-56. ISBN-10 : 2707300810; ISBN-13 : 978-2707300812.
251. BURN, S.M., O'NEIL, A.K., NEDEREND S. Childhood tomboyism and adult androgyny. In: *Sex Roles*. 1996, nr. 5/6 (34), p. 419-428. ISBN 978 9056295257.
252. BURN, SH., *The Social Psychology of Gender* (în rusă: Гендерная психология). "Olma-Press", Moscova, 2001, p. 21. ISBN-13: 978-0070091825, ISBN-10: 007009182X.
253. BUSSEY, K., BANDURA, A. Social cognitive theory of gender development and differentiation. În: *Psychological Review*. 1999, nr. 4 (106), pp. 676-713. ISSN: 0033-295X.
254. BUTLER, J. *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. London: Routledge, Chapman & Hall, Inc. 1990, 92p. ISBN 0-415-90042-5; 0-415-90043-3.

255. CHODOROW, N., *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender* Berkeley: University of California Press, 1978. ISBN: 9780520221550.
256. CONNELL, R.W. *Gender & Power*. London: Polity Press, 1987. 188p. ISBN-10: 0804714304; ISBN-13: 978-0804714303.
257. DURNING, P. *Education familiale* în F.Champy și Chr. Eteve (dir), Dictionnaire encyclopedique de l'education et de la formation. – Paris: Nathan, 1994, p.331-334.
258. EAGLY, A.H. *Sex difference in social behavior: A social-role interpretation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1987. ISBN 9780203781906.
259. EAGLY, A.H., WENDY, W. *The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles*. American Psychologist nr. 54, 1999, p. 414. ISSN 0003-066X.
260. GURIAN, M., HENLY, P., TRUMAN, T. *Boys and Girls Lean Differently*. San Francisco: Jossey – Bass, 2001. pp. 38-64.
261. HOFSTEDE, G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. [online] In: *Readings in Psychology and Culture*, 2(1). 2011. Disponibil: <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>.
262. KELLERHALS, J., ROUSSEL, L. *Les Sociologies face aux mutation de la famille; in L'Annee sociologique*, vol.37, 1987, pp.15-44.
263. KOHLBERG, L. A., A Cognitive-Development Analysis of Children's Sex-role Concepts and Attitudes. In: *The Development of Sex Differences*. Stanford: Ed. Maccoby, E. E., CA Stanford University Press, Stanford, 1966, pp. 82-172. ISBN-10: 0804703086.
264. LIPPA, C. F. *Gender, Nature and Nurture*, Psychology Press, 2005, 115p. ISBN-10: 0805853456.
265. METON, R.K. *Elements de theorie et de method sociologique*. Paris: Edité par Armand Colin, 1949. ISBN 10: 2200017731.
266. MONTANDON, C. *L'Ecole dans la vie des familles*. Geneve: Departament de l'instruction Publique, 1991, p.47-63. ISSN 0169-8125.
267. MULDWORF, B. *Le métier de père*. Casterman Poche 1972, 185p. ISBN: 2203202513.
268. POPA, N.L. Grasping Parental Behaviours Through the Eyes of Romanian Adolescents Affected by Parental of Family Migration. In: *Rivista Italiana di Educazione Familiare*, nr.2, 71-80. ISSN (print) 1973-638X.
269. RICHARD, C.F., LIPPA, A. *Gender, Nature and Nurture*, 2nd edition, Mahwah: Laurence Erlbaum Associates, Publishers, 2005 115p. ISBN-10: 0805853456.

270. SAXTON, L. *The individual, marriage, and the family*. Belmont: Wadsworth, 1990. 650 p. ISBN-13: 978-0534197285 ISBN-10: 0534197280.
271. STANGOR, C., RUBLE, D. N., Development of Gender Role Knowledge and Gender Consistency In: *Children's Gender Schemata*. San-Francisco: Ed. Liben, L., JosseyBass, 1987, pp. 5-22.
272. SULLIVAN, C. F., Gender and the Brain. In: *Encyclopedia of Gender and Society*, Ed. Jodi O'Brien Thousand Oaks: Sage Publications, 2009. ISSN: 9781412964517.
273. TERRISEE, B., TEOTTIER, E. *Atitudes educatives, origines ethniques et classes sociales*. Paris: Sorbonne, 1994, pp. 4-13. ISBN 978-2-296-04200.
274. WALTER, M., A social learning view of sex differences. In: *The development of sex differences*. Stanford: ed. Eleanor E. Maccoby, Stanford University Press, 1966, pp.57-81. ISBN.1-57230-983-0 (Hardcover).
275. WILSON, E. O. *On Human Nature*, Cambridge. MA: Harvard University Press, 1978. ISBN-13: 978-0674016385.

276. ADUMITROAIEI, E. Perception of parental rejection in children left behind by migrant parents. [online] În: Revista de cercetare si interventie sociala Nr. 42:191-203 · January 2013 [citat 20.11.2015]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/287016266_Perception_of_parental_rejection_in_children_left_behind_by_migrant_parents.
277. ALBU E. *Psihologia vârstelor* [online]. Târgu Mureș: Universitatea Petru Maior, 2007, 102 p. [citat 06.12.2016] Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/294730868/Psihologia-Varstelor-Albu>.
278. ANDRONICEANU A. *Noutăți în managementul public* [online]. București: Editura Universitară, 2005, [citat 09.12.2017] Disponibil: <http://www.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=6&idb=8>.
279. BAUMRIND, D. Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior, [online] Child Development, 37(4), 887-907. 1966 [citat 20.11.2017]. Disponibil: https://arowe.pbworks.com/f/baumrind_1966_parenting.pdf.
280. GAIRDNER W. *Lecția suedeză* (II). „Rețetă” pentru distrugerea familiei ca unitate socială [online] Cultura vieții [citat 02.06.2016] Disponibil: http://www.culturavietii.ro/2016/06/02/lectia-suedeza-ii/#_ftn4.
281. *Ghid de proiectare a activităților de formare în educația adulților*[online]. Coord. L.NAHABA. Chișinău: Centru educațional Pro Didactica și DVV internațional. 2016. 86p.

- [citat 20.11.2018] Disponibil: http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/04/DVV_ghid.pdf.
282. GOLDBERG W. *If someone says "you complete me," run!: whoopi's big book of relationships*. Hardcover [citat 13.10. 2015] Disponibil: <https://www.amazon.com/Someone-Says-You-Complete-Relationships/dp/0316302015>.
 283. *Planul național de acțiuni pentru anii 2019-2024 privind implementarea Strategiei intersectoriale de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2024* [online] Disponibil: <https://cancelaria.gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-planului-national-de-actiuni-pentru-anii-2019-2024-privind>.
 284. RUBLE, M. Diferențe de gen în creșterea și educarea copiilor [online] București: Editor.ro 2004 [citat 21.10.2013] Disponibil: www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Diferente-de-gen-in-cresterea-si-educarea-copilului.pdf.
 285. *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”* [online] Chișinău [citat 21.10.2019] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf.
 286. The Global Gender Gap Report. Cologny/Geneva: The World Economic Forum., 2016, p.10. http://www3.weforum.org/docs/GGGR16/WEF_Global_Gender_Gap_Report_2016.pdf.
 287. *Școala prietenoasă a copilului. Raport de evaluare externă a inițiativei „Școala prietenoasă copilului” (2007-2011) Republica Moldova*. Coord. L. LEFTER .UNICEF Moldova. Chișinău 2012. 106 p. [citat 20.11.2018]. Disponibil: https://www.academia.edu/33272547/Scoala_prietenosa_copilului.pdf.
 288. КОЛЛОНТАЙ А. М. Отношение между полами и классовая борьба [online] Lib.ru/Классика: [citat 26.11.2018] Disponibil: http://az.lib.ru/k/kollontaj_a_m/text_1919_otnoshenie_mezhdu_polami.shtml.
 289. ТАТАБАДЗЕ И. Парадигма гендерной культуры: социологический анализ. [online] Москва: 2005 [citat 02.10.2008] Disponibil: www.lomonosov-msu.ru/archive/.../08_6.pdf.
 290. stelladuminica.weebly.com.

ANEXE

Anexa 1. Subiecții culturii pedagogice: societatea, pedagogii și părinții

După cum se poate observa, subiecții culturii pedagogice sunt *societatea, pedagogii și părinții*. Pentru fiecare subiect este caracteristic nivelul său de cultură pedagogică. Pedagogul rus **A. C. Макаренко** menționa că „*de nivelul culturii fiecărui părinte depinde cultura societății*” [222]. Iată de ce este necesar să educăm părinții, formându-le competențe speciale și o cultura pedagogică autentică.

V. A. Slastenin remarcă că activitatea pedagogică reprezintă un mod special al activității sociale orientată spre transmiterea generației tinere a experienței și culturii omenești acumulate, crearea condițiilor de dezvoltare personală și pregătirea pentru a executa anumite roluri sociale. [211]. *Această activitate o îndeplinesc nu doar pedagogii, ci și părinții*. Cu toate acestea, în primul caz, această activitate este profesională, iar în al doilea – general-pedagogică, pe care o îndeplinește orice persoană față de el însuși, atunci când se ocupă de autoeducare și autoinstruire. Cu cât mai diversă și mai productivă este pentru persoană activitatea, cu atât mai eficientă este asimilarea culturii general-umane și pedagogice. Această abordare este susținută și o aflăm în lucrările pedagogice lui А. И. Мишченко ș. a. [Ibidem].

Cercetătorul **И. В. Гребенников** examinează cultura pedagogică în interacțiunea cu problemele educației în familie pe care o abordează ca pe o particularitate specifică a părinților, manifestată în activitatea educativă, urmărește intercorelarea dintre nivelul culturii pedagogice și rezultatele eficiente ale procesului educațional. Totodată, cercetătorul menționează că influența instituției preșcolare în educația părinților devine eficientă dacă lucrul în această direcție începe de la debutul preșcolar și continuă pe parcursul anilor de instruire și educație a copilului în școală. Instituția preșcolară trebuie să devină inițiatorul acestui proces, atrăgându-i și motivându-i pe părinții să lucreze cu familia copilului. Savantul studiază principiile și formele activității cu părinții, care își au particularitățile sale [Apud 231, p.60].

În cercetările pedagogice se întâlnesc două concepte: *cultura pedagogică a părinților* și *cultura pedagogică a familiei*. În esență, ambele concretizează cultura părinților, adică a persoanelor responsabile de viața, creșterea și educația copiilor săi, iar conceptul cultura pedagogică a familiei, este unul general, care indică faptul că această comunitate, acest institut social reprezintă un anumit mediu axiologic, care creează modul de viață al copilului.

În acest sens, apare necesitatea delimitării educației familiale și educației sociale. **A. B. Мудрик** consideră că educația în familie și cea socială se deosebesc prin caracterul dominant al intercorelării cu subiectul educației [223, p. 3]. În educația de familie intercorelarea subiectelor poartă o legătură de sânge și rudenie, pe când în cea socială are un caracter de rol instituțional. Instituția de învățământ este o instituție socială unde se realizează educația socială. În acest caz educația în familie și educația în instituția de învățământ diferă, dar ele au aceleași scopuri.

Anexa 2. Nivelurile de cultură pedagogică ale părinților

În contextul cercetării noastre, interesantă este viziunea cercetătorului *Лухачёв Б. Т.* [221], care deosebește trei *niveluri de cultură pedagogică al părinților*:

- **Nivelul „relicvă”** – părinții transmit norme, metode și forme în cadrul procesului de educație, caracteristice epocii anterioare. Este un produs al culturii tradiționale și se bazează pe ideea că educația este „în memorie” (relicvă-amintire) etc., înscenând un scenariu din copilăria sa în educația propriilor copii. Orientările pedagogice „relicvă” sunt, mai întâi de toate, activități neprofesioniste ale părinților, bunicilor etc.
- **Nivelul „actual”** – părinții oferă un mediu pedagogic prielnic de desfășurare a procesului de educație, fiind în conformitate cu cerințele sociale curente, în cazul în care conținutul, forma și structura educației satisface principiul „aici și acum”. Aceste schimbări la nivel pedagogic în cadrul organizării unui parteneriat eficient, rezistă standardelor riguroase, cerințelor, normelor „ce să învățăm” și „cum să-i învățăm”, se însușesc în condiții specifice. Acesta este nivelul funcționării – *instruirea părinților în cadrul instituției de educație timpurie*. Părinții utilizează organizat, la nivel profesionist, în practica familiei, metode și tehnici pedagogice însușite, obținând succese în educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară.
- **Nivelul „potențial”** – părinților li se oferă programe educaționale, anticipative. Acestea sunt idei inovatoare promovate de cercetători științifici, scopul cărora este pregătirea sistemului educațional "la cerințele de mâine". Adesea, aceste programe nu sunt apreciate pozitiv de agenții educativi contemporani, care nu sunt în stare să-și imagineze educația în viitor. Într-o societate dinamică, reprezentanții săi sunt de accord să implementeze programe prospective generatoare de schimbare. Nivelul *potențial* al culturii pedagogice oferă un mod de dezvoltare a sistemului de învățământ la general și al celui preșcolar în special.

Noi aderăm la această idee, dar menționăm importanța corelării celor trei niveluri de cultură, deoarece primul oferă coerență în promovarea valorilor fundamentale (*Bine, Adevăr, Frumos, Sacru etc*), al doilea nivel asigură actualizarea și integrarea eficientă a noului, cea ce este necesar pentru cercetarea noastră *de promova valorile de gen*, iar cel de-al treilea, permite să anticipăm un șir de aspect pozitive și să proiectăm formarea culturii pedagogice părinților în contextul educației de gen copilului în familie și-n instituția preșcolară.

Anexa 3. Vârsta preșcolară - perioada senzitivă în formarea identității de gen

În opinia unor savanți (Vrăsmaș E.[180], Zlate M., Golu P., Verza E.[183], Guranda O., Vrânceanu M. [182] etc.) *primii ani de viață reprezintă o perioadă senzitivă/sensibilă în dezvoltarea socială, intelectuală și personală a copilului*. Anume la vârsta preșcolară, omul își formează *identitatea de gen*, își stabilește primele concepții despre sine; învață formele stabile ale relațiilor interpersonale, exersându-se în respectarea normelor morale și sociale. De aceea, copilul trebuie să trăiască într-un mediu favorabil, părinții să-i asigure un *cămin plin de căldură și atașament*, oferindu-i un *model pozitiv de relații dintre bărbat și femeie/ soț și soție și relații dintre părinți și copii*. Aceasta presupune momentul cheie: părinții să-și manifeste necondiționat iubirea față de copil și să-i ofere oportunități de dezvoltare specifice genului, aptitudinilor și intereselor sale. Familia armonioasă e una care îl pregătește pe copil, încă de la vârsta fragedă, să posede *calitățile de viitor familist*, prin care acesta va deveni și se va comporta ca un bărbat adevărat și o femeie autentică.

Observațiile noastre au demonstrat că componenta de gen rămâne puțin conștientizată și valorificată de părinți în educația copilului. În acest aspect se semnalează o distorsiune de percepție, privind abordarea diferențelor de gen în educația copiilor de către părinți. Analiza literaturii de specialitate permite să menționăm că motivele/cauzele pot fi variate: *necunoașterea particularităților de constituire a identității de gen*; axarea pe un șir de stereotipuri de gen cu caracter negativ și discriminatoriu; axarea pe opiniile preconcepute și prejudecățile existente; lipsa resurselor (de timp, financiare) și lipsa unor oportunități de formare a părinților în domeniul respectiv etc. Acestea și duc la apariția unor dificultăți în educația de gen a copiilor de toate vârstele, inclusiv vârstă preșcolară. De aceea, e important ca adulții/părinții să conștientizeze că perspectiva educației de gen în construcția sarcinilor trebuie să reflecte un conținut cât mai diversificat, iar procesele psihice pe care le antrenează în educație și dezvoltarea copiilor să fie cât mai adaptate intereselor și aptitudinilor, posibilităților acestora, astfel încât nici fetele și nici băieții să nu fie dezavantajați sau discriminați. De exemplu: Lenuța are aptitudini și interes pentru a se juca cu materialul de construit/Lego sau cu automobilele – trebuie să susținem fetița, demonstrându-i posibilitățile acțiunilor cu jucăriile nominalizate. La fel, dacă Ionel se joacă frecvent cu vesela, își imaginează că pregătește bucate, iar Sandu manifestă interes pentru a îmbrăca păpușile, a le coase haine, a le pieptăna etc., în nici într-un caz nu ignorăm sau desconsiderăm aceste comportamente, ci invers, le stimulăm, arătând copiilor ansablul de variații ale jocurilor creative, menționând că atât bărbații cât și femeile își pot alege în viitor profesia dragă. În acest context, părinții trebuie să știe că dacă educația de gen adecvat îmbinată cu educația sexuală, masculinitatea și feminitatea, care treptat se formează la copii, nu vor suferi, ci se vor manifesta amplu și într-un mod natural și moral.

Anexa 4. Etapele de dezvoltare a competențelor parentale

Din perspectiva evoluției istoriei parentale sunt delimitate următoarele etape de dezvoltare ale competențelor parentale privind educația familială, inclusiv cea de gen (adaptat după E. Galinsky).

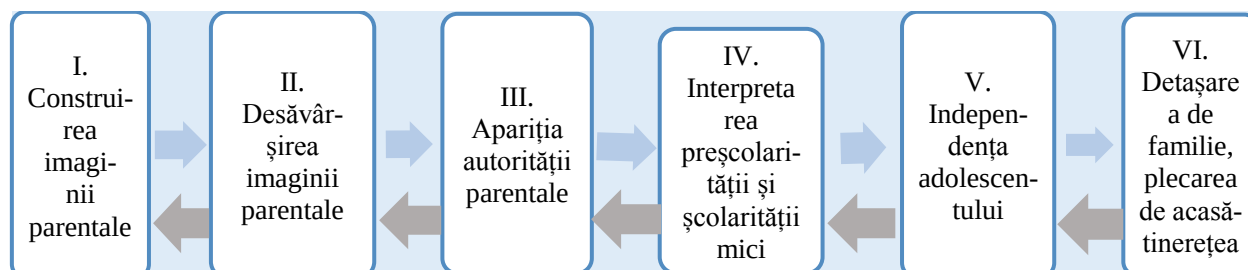

Fig. 1.1. Etapele de dezvoltare a competențelor parentale (adptat E.Galinsky) [apud 180, p.306]

Prima etapă este cea a construirii imaginii parentale. Aceasta începe și se desăvârșește în perioada sarcinii. În acest răstimp, viitorii părinți încep să conceapă reprezentările și imaginile despre ceea ce va fi după naștere copilul și mai departe în viață. Este etapa în care are loc o schimbare în fiecare dintre cei *doi părinți*, dar și în relațiile care îi unesc. Părinții sunt la vârsta **tineretei (24/25-35ani)**, o perioadă a unei dezvoltări vertiginoase când, de regulă, se formează, se consolidează identitatea socială, profesională și parentală a persoanei, acestea cristalizându-se promițător. Având în vedere dinamica vieții și evoluția societății, precum și multiplele provocări ale existenței umane, părintele tânăr manifestă o bună capacitate adaptativă, pentru a face față cu succes frecventelor schimbări cu care se confruntă și pe care îl presupune dobândirea noului statut.

La această etapă se identifică numeroase comportamente diferențiate ale părinților. Chiar de la primele noutăți, care parvin de la medic că cei doi vor avea fată sau băiat, unii tineri soți se conduc după stereotipurile de gen și încep să pregătească mobilier, scutece, hăinuțe de anumite culori (pentru fete – de culoare roz, pentru băieți – de culoare albastră); încearcă diferite modalități de decorare a camerei copiilor, procură jucării diferite, obiecte necesare etc. Pentru a preveni și diminua stereotipurile de gen ale părinților e necesară profilaxia și activitatea educativă de perspectivă, ce se cere în cadrul unui parteneriat dintre educatorul parental și părinți. În cadrul acestor activități se va recomanda să se cumpere haine, jucării care nu sunt specifice în mod tradițional genului și să permită copilului să exploreze și să le descopere.

Comunicarea cu bebelușul din burtică se realizează adecvat genului copilului. În această perioadă atingerile pântecului viitoarei mame sunt de asemenea extrem de importante; ele reprezintă tot un mod de comunicare cu fătul; se combină atingerile cu vorbirea; de exemplu,

daca simte bătăile picioruşelor băiatului îl mângâie gentil și îi spune "*Uite cum bate, va fi un adevărat fotbalist*", dar fetei îi spune „*Ea va fi o dansatoare*.”. Astfel părinții transmit copilului gânduri și sentimente pozitive. În familie se produc schimbări profunde la nivelul interrelațiilor în special în sfera vieții afective adulților implicați.

A doua etapă, cea a desăvârșirii imaginii parentale, începe de la naștere și până la momentul când copilul învață să spună „*nu*” (adică de la naștere până la 18 sau 24 de luni). Părinții încep să compare reprezentările și imaginile lor de la naștere, cu cele ale altor părinți aflați sistematic în situații diferite și devin atașați de fată sau băiat; învață cât și cum să ofere grijă, atenție copilului și partenerului de viață. De multe ori tinerii și părinți ajung în situația de se gândi la faptul care îi sunt prioritățile, cât timp trebuie să acorde copilului, familiei și/sau activităților profesionale și sociale.

Bebelușii au nevoie să formeze o legătură strânsă cu cel puțin o persoană. De obicei, această persoană este mama. Pentru că este cea mai apropiată, binevoitoare și mai motivată persoană, pentru că ea e sursa căldurii, hranei; e drăgăstoasă, calmă și blândă. De regulă, o mamă are tot ce-i trebuie unui bebeluș. Proprii hormoni, în special *prolactina* care se eliberează în sânge când alăptează, o fac să-și dorească să fie cu copilul ei și să-i dăruiască întreaga atenție.

Relațiile tatălui cu băiatul sau fată chiar din primele zile de viață, diferă de relațiile cu mama. În timp ce mama îngrijește, îi cântă, îi vorbește cu duioșie bebelușului, tații fac aceasta în timpul jocului, dând dovadă de multă putere fizică, energie și impulsivitate în comunicarea cu copiii. Joaca dintre tată și copil începe mai târziu ca atare, fiind de natură ciclică: după starea de excitație explozivă și manifestarea interesului reciproc, urmează perioade de activitate scăzută. Tăticii se joacă în jocuri neobișnuite, energice, imprevizibile, care le plac foarte mult copiilor. Este curios faptul că, atunci când tăticii își asumă îngrijirea principală a copilului, ei se comportă la fel ca mamele. Tăticii, care ocupă un loc important în viața copiilor săi mici, nu numai că-și petrec timpul cu ei, dar și sunt foarte sensibili și receptivi la dorințele și lacrimile legate de necesitățile lor [232].

A treia etapă este **apariția autorității parentale**. Acesta cuprinde perioada de viață a copilului de la 2 ani la 4/5 ani. În cadrul acestei etape, părinții stabilesc ce tip de autoritate este necesară pentru copilul lor, ce reguli sunt prevăzute pentru copil, când acestea necesită respectare și când pot fi încălcate.

Un aspect esențial al formării personalității, în această perioadă, este înțelegerea de către copil a apartenenței sale la un anumit sex (aspectul biologic, natural) și de gen concret și este ireversibilă. Formarea reprezentărilor de sex ale copilului parvin din perceperea diferențelor biofiziologice, în rezultatul auto/observării structurării active a experienței de comunicare și

relaționare cu părinții și copii de ambele sexe, și generalizarea acesteia. Savanții acordă o deosebită atenție acestei perioade, deoarece se formează **identitatea de gen**, se pun bazele la *masculinității* la băieți și *feminității* la fete.

În cultivarea valorilor autentice de gen se menționează rolul important pe care îl joacă familia în acest proces: copilul are în față exemplul de comportament al părinților, imaginea lor, relațiile lor, cooperarea și colaborarea în activitățile casnice. În esență copiii adoptă felul de comportament al părinților, treptat imitându-i în conformitate cu sexul acestora.

Mamele se străduie treptat să-i apropie pe băieți de imaginea bărbatului independent, activ, generos, iar pe fete să le facă atente, grijulii, tandre și emoționale. Acest stereotip educativ este învechit. Părinții contemporani trebuie să aibă ca scop educația și cultivarea atenției, independenței, grijii și responsabilității, corectitudinii și amabilității, onestității, voinței, delicateții, afectivității și gândirii pozitive la copiii de ambele sexe. Evident că aceste trăsături se vor manifesta diferit la băieți și fete, deoarece factorul biologic (structura și particularitățile anatomo-fiziologice, influența hormonilor etc.) determină aspectul psihofizic al individului. Totodată, să nu uităm de importanța și necesitatea educației de gen, *care presupune formarea unui comportament moral/deziderabil la ambele sexe, axat pe respectarea drepturilor omului, a șanselor egale, a echității sociale; pe orientarea spre complementaritate și colaborare fructuoasă bărbat-femeie, centrată pe nondiscriminare și lichidare a segregării de gen în cadrul comunității* (la nivelul tuturor mediilor: familial, profesional etc.). Cercetătorul **Закхаров И.** a stabilit că identificarea cea mai expresivă cu părinții, la băieți are loc la vârsta de 5-7 ani, iar la fete – la vârsta de 3-8 ani [203]. Reușita identificării cu părinții depinde de educația dată copiilor și autoritatea părintelui. Foarte importantă este prezența în familie a identificării genealogice, adică calitatea relației dintre bunic și tața – pentru băiat și relația dintre bunică și mama – pentru fete.

În formarea identității de gen, apoi a masculinității și feminității, un rol important în familie îi revine tatălui. Atât pentru fete, cât și pentru băieți, dragostea tatălui este vitală. Tata comunică diferit cu fiul și fiica sa, influențând astfel în formarea identității lor de gen. Fiului, tata îi cultivă bărbăția, rezistența, fermitatea; fiicei – blândețea, sensibilitatea, capacități de gospodină.

Cercetătoarea **Л.В.Штылева** consideră decisiv rolul părinților *în cultivarea valorilor autentice de gen prin oferirea unor modele de masculinitate și feminitate corecte, pentru formarea conștiinței de gen și a propriei identități sociale de băiat sau fată, ceea ce contribuie la o integrare socială optimă* [242, p.65].

A patra etapă, cea interpretativă, începe în perioada preșcolară și se termină în pubertate, începutul adolescenței. Intrarea copilului la școală reprezintă un moment și eveniment deosebit de semnificativ în **constituirea identității de gen**.

Părinții trebuie să cunoască că băieții pe la 5-6 ani trec printr-o mare schimbare. Dacă **până la șase ani** băieții erau mai mult în preajma mamei și doar uneori participau cu tatăl la anumite munci și activități, atunci la această vârstă se apropie mai mult de tatăl lor și se străduie să le fie în preajmă majoritatea timpului, își doresc să-l imite, vor să învețe cum să fie bărbați; devin mai interesați de ceea ce fac bărbații.

De obicei părinții revăd cu acest prilej concepția lor despre calitatea de părinte și desigur că comportamentele sale. Dacă mama și tata își tratează fata cu blândețe, ea va deveni blândă; dacă o va trata cu sensibilitate, ea va fi sensibilă; dacă vor fi empatici, ea va fi empatică; dacă va fi tratată cu sinceritate, va deveni o persoană sinceră. *Tatăl în familie trebuie să fie un model demn de urmat pentru băieți, dar și pentru fete – un adevărat gentleman, educat, sensibil, activ, independent și echilibrat, care respectă cu strictețe eticheta, un bărbat cu comportări alese.* Stilul și comportamentul unui gentleman nu se demodează în timp. **Aceste calități trebuie să le formăm în special băieților la această vârstă, însă nu prin vorbe, dar prin fapte și acțiuni pe care le observă copilul în fiecare zi în relația părinților săi (Л.В.Штылева, 2000) [242].**

Sarcina principală a etapei interpretative, care durează de la 4/5ani până la începutul pubertății ține de aspectele în care sunt interpretate comportamentele părinților de către copii. Adulții trebuie să cunoască că exemplul lor este decisiv pentru copiii din această categorie de vârstă. În perioada dată se formează la copii imaginea despre părinții lor, felul lor de a fi și a se comporta. Părinții își pot da seama ce anume au greșit în educația fetei și băiatului și ar putea să se corecteze, fiindcă nu este târziu. Pentru aceasta este necesar să fie mereu informați, să participe la training-uri pedagogice, mese rotunde „Educația părinților” pentru a putea răspunde la întrebările ce-i frământă, să asimileze cunoștințe, deprinderi și valori ce promovează o educație de calitate. De aceea, vorbele, atitudinile și comportamentele părinților sunt semnificative în viața copiilor. Ei poartă o mare răspundere, pentru că le pot influența viața de viitor a copiilor, fie în mod pozitiv, fie într-un mod nefast.

Etapa următoare este cea a **interdependenței**, aceasta fiind perioada când adolescenții își capătă independența. Aici se reconstruiește autoritatea parentală, pentru că limitele și soluțiile educative din copilăriei mici nu mai funcționează, adolescenții tind spre independență și autonomie, iar familia caută noi soluții și metode eficiente de educație.

Etapa detașării de familie marchează momentul când adolescentul părăsește spațiul casei părintești. Se caracterizează prin multiple re/evaluări. Părinții își reevaluează imaginea parentală

legată de faptul cum au ghidat dobândirea independenței copilul lor. De obicei, părinții evaluează cum s-au dezvoltat ca părinți, ce au reușit să realizeze în relația cu copilul său, care au fost succesele și eșecurile; ce perspective pot fi în relația de viitor cu copiii lor adulți.

Sporirea *calităților parentale* poate surveni în oricare dintre etapele menționate, în raport cu relația dintre reprezentare și realitate. De aceea, este foarte important cum se construiește imaginea de părinte și cum se menține și se adaptează aceasta pe parcursul evenimentelor familiale, determinate de creșterea și dezvoltarea copiilor.

Analizând etapele nominalizate, constatăm că educația familială este foarte importantă, iar părinții se află acest într-o continuă transformare și formare în ceea ce privește dezvoltarea competențelor parentale. Practic, de la nașterea copiilor până la întoarcerea lor la școală, *ei trec prin cel puțin patru stadii*, conform modelului de mai sus. Se evidențiază astfel foarte clar valoarea/ importanța unei colaborări eficiente cu familia, precum și funcția formativă a acestei relații [180]. De aceea, e important ca părinții să conștientizeze că perspectiva de gen în construcția sarcinilor trebuie să reflecte un conținut cât mai diversificat, iar procesele psihice pe care le antrenează să fie cât mai adaptate intereselor și particularităților al copiilor, experiențelor anterioare de învățare ale acestora, astfel încât nici fetele, dar nici băieții să nu fie dezavantajați.

Influențele și acțiunile agenților educativi în cadrul familiei și instituțiilor de educație timpurie condiționează procesul de acumulare și aplicare a unor competențe parentale, inclusiv și a celor de gen, ce pun baza viitoarei personalități în plan cognitiv, verbal, socio-emoțional, psihomotric.

Anexa 5. Curriculum *Educația de gen a preșcolarilor*, destinat cadrelor didactice și părinților

I. Cadru conceptual

Valorificarea componentei de gen în familie și în instituțiile de educație timpurie reprezintă un imperativ al realizării unui proces educativ de calitate. Necesitatea realizării acestui deziderat își găsește argumentarea și în racordarea la standardele europene, prin proiectarea documentelor curriculare ce au drept finalitate realizarea educației de gen. Din acest motiv, cercetătorii (*Larisa Cuznețov [62], V. Bodrug [20], Miroiu M.[111], Goraș Postică V. și Handrabura L [92] etc*) menționează că educația de gen reprezintă una din dimensiunile activității de formare și dezvoltare a personalității, proiectată și realizată în baza valorilor fundamentale umane.

Calitatea educației de gen a preșcolarilor depinde de nivelul culturii pedagogice al adulților, al cadrelor didactice și părinților, de conștientizarea aspectului vizat și desigur că de potențialul intelectual și moral al acestora. Cu cât nivelul de cultură profesional-pedagogică a cadrelor didactice este mai înalt, cu atât mai mare e și posibilitatea de a spori nivelul de cultură pedagogică a părinților, și invers, un cadru didactic insuficient pregătit în educație parentală din perspectiva problematicei de gen, nu contribuie la fortificarea procesului vizat. De aceea este necesară o muncă asiduă, sistematică și competentă în domeniul educației și culturalizării părinților prin organizarea-desfășurarea unui parteneriat calitativ instituția de educație timpurie - familie, în cadrul căruia se vor completa și aprofunda cunoștințele și competențele, resursele pedagogice ale părinților. Pentru ca o familie să-și exercite funcția educativă eficient, ea trebuie să dispună de o cultură generală și una pedagogică. Părinții trebuie să conștientizeze că perspectiva educației de gen reprezintă cheia succesului în formarea unei personalități integrale, deoarece ambele genuri contribuie la prosperarea unei societăți democratice.

Noul demers de eficientizare a educației părinților pentru a spori calitatea educației copiilor se regăsește în *Codul Educației al Republicii Moldova [44]*; *Strategia privind protecția copilului pe anii 2014-2020 [167]*; cât și în *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020/Educația 2020 [164]* și în *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022 [165]*;

Un șir de aspecte foarte importante pentru educația de gen a populației și asigurarea egalității între femei și bărbați în arealul autohton sunt elucidate în următoarele documente de stat: *Legea nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați [101]*; *Programul național al egalității femeilor și bărbaților (2010-2015)[137]*; *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova (2016-2020) [166]*; *Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie (2018-2023) [168]*;

Aceste documente revendică o educație realizată pe ambele planuri, a familiei și a copiilor în cadrul instituțional prin implicarea tuturor actorilor sociali, accentul fiind pus pe valorificarea unei educații cu caracter anticipativ și prospectiv, pe formarea culturii pedagogice a părinților, inclusiv din perspectiva educației de gen.

Pentru a realiza cu succes respectivul deziderat în societate, este foarte important să se promoveze integrarea eficientă a adulților în cadrul activităților desfășurate în *Școala pentru părinți*, organizate în toate instituțiile de învățământ, ceea ce ar permite asigurarea implementării unor politici educaționale de gen. Implementarea *Curriculumului educației de gen* este important, în primul rând pentru cadrele didactice, care urmează să formeze competențe parentale privind problematica data.

Cadrul conceptual elaborat al educației de gen permite să clarificăm reperele teoretice, să proiectăm și să realizăm într-un context social concret valorificarea resurselor parteneriatului familie-instituție de educație timpurie, axându-ne pe formarea culturii profesionale pedagogice a cadrelor didactice și a culturii pedagogice a părinților din perspectiva educației de gen a preșcolarilor. *Educația de gen presupune formarea identității și sensibilității de gen; evitarea discriminării de gen și depășirea atitudinilor tradiționale stereotipizate cu privire la socializarea de gen, promovând echitatea de gen și oferirea șanselor egale ambelor genuri.* Educația de gen reprezintă un conținut specific al activităților de formare-dezvoltare a personalității umane, un produs și o valoare socioculturală de importanță, care ghidează existența și autoperfecționarea omului, îi asigură formarea deprinderilor de comportare civilizată cu persoane de același gen sau gen opus.

Baza teoretică a elaborării principiilor educației de gen a părinților a fost constituită din: *principiile educației prin familie și pentru familie, condițiile și principiile de democratizare a relațiilor familiale* (Larisa Cuznețov [62]), *principiul egalității genurilor și abordarea integrată a genurilor* (V. Bodrug-Lungu [20], L. Grunberg, M. Miroiu [111]); *conținutul culturii de gen* (V. Bodrug-Lungu [20], T. Mutu [124]) etc.

Principiul selectării conținutului în dependență de nivelul culturii pedagogice a părinților. Cunoașterea nivelului de cultură pedagogică a părinților este o cerință esențială în stabilirea modalității de abordare a procesului de învățare și formare în cadrul activităților cu părinții. Conform opiniei lui G. Văideanu (1988), există următoarele condiții, care stau la baza selecției conținuturilor. Acestea sunt *motivația prosocială și individuală a părintelui; atitudinea sa față de învățare; capacitatea de a utiliza experiențele anterioare; centrarea pe latura reflectivă; situațiile problematice a adultului cu privire la conținuturile de învățare* [178]. La vârsta adultă, în ceea ce privește rolul parental, conținuturile cele mai la îndemână sunt cele de natură informală datorită caracteristicii lor de a răspunde nevoilor imediate și motivației părinților. Conținuturile învățării părinților sunt structurate pornind de la o serie de valori perene ale umanității, cum ar fi cele sociale (simțul responsabilității de a fi un părinte model pentru copilul său, respectarea drepturilor copilului, cooperare cu copilul etc.), legate de individ (spirit de perfecționare, etc.), valorile de gen și cele morale (feminitate, masculinitate, egalitate, echitate), și procesuale (cum ar fi analiza, reflecția și căutarea adevărului).

Principiul asimilării de către părinți a unui complex de cunoștințe pedagogice cu privire la educația de gen a preșcolarilor. Părinții vor fi pregătiți și dispuși să învețe în cadrul programului de formare cu privire la educația de gen (cunoștințe, abilități, competențe etc.) a preșcolarilor dacă informația va fi oferită în mod accesibil și de care au nevoie pentru a face față situațiilor reale, concrete de viață. Dacă analizăm situația actuală, părinții se confruntă cu diverse probleme în educația de gen a copiilor și deseori se angajează independent într-un proces de autoinstruire/ învățare prin lectura unei cărți sau informații din internet, tocmai pentru a putea rezolva astfel de probleme [129, p.108].

Principiul stimulării interesului pentru schimbare. În implementarea programului trebuie să se ia în considerație dorința părinților de a schimba propriile lor abordări în relația cu băiatul sau fata, pentru a dobândi o nouă experiență de interacțiune constructivă; o comunicare eficientă și o soluționare optimă a situațiilor problematice. De la cadrul didactic se cere menținerea interesului viu al părinților în găsirea modalităților eficiente de interacțiune cu băiatul sau fata, de schimbare a situației, chiar a modelelor proprii de comportare în cadrul familiei.

Principiul valorificării la maximum a potențialului intelectual și moral volitiv al părinților. Organizând trainingul pedagogic și ședințele de consiliere pentru părinți, este important ca cadrele didactice să formeze încrederea în oportunitățile și potențialul personal al părinților în ceea ce privește

relațiile interpersonale cu copiii și semenii. Elementul principal devine poziția personală a părintelui, care se formează ca rezultat al propriei dorințe, activități și implicări. Este important să fie create condiții pentru cointeresarea adulților, aceștia, mai apoi, doresc singuri a-și schimba propriul comportament și relația cu copilul. În acest scop, educatorii aplică strategii de stimulare cognitivă a părinților, care îi va ajuta să fie mai siguri pe sine, să utilizeze variate resursele, să exploreze activ posibilitățile fetei/băiatului în contextual educației familiale.

Principiul axării pe calitatea aplicării de către părinți a variatelor forme, metode și strategii în educația de gen a preșcolarilor. Pentru realizarea eficientă a rolului de părinte, pentru abordarea corectă a copilului, nu este suficientă doar prezența unor cunoștințe pedagogice teoretice, ci este necesară formarea unor *competențe parentale, inclusiv în educația de gen*. Acest aspect în formarea culturii pedagogice a părinților se consolidează prin intermediul exersării sistematice și a îndeplinirii sarcinilor concrete. Deseori cu acest scop se practică diverse forme și metode de lucru care mai apoi se aplică în educația de gen a preșcolarilor. În așa mod sunt consolidate și aprofundate cunoștințele pedagogice și competențele parentale privind educația de gen în cadrul familiei.

Principiul stimulării și obținerii feedbackului. Axarea pe acest principiu permite părinților să primească în mod continuu variate informații de la cadrul didactic, metodist și de la ceilalți părinți. La rândul lor, părinții sunt stimulați, să ofere semen și să formuleze întrebări vizavi de problema discutată și/sau cazul concret.

Principiul formării culturii pedagogice prin autoactualizare, autoevaluare și autoeducație permanentă în contextul procesului de învățare pe tot parcursul vieții. Aceste trei procese sunt interconexe, doar perioada care se actualizează este aptă de autoeducație și autoevaluare. În acest context, cercetătorul *I.I. Якиманской* consideră că o condiție importantă în educația de gen a preșcolarilor este *autoinstruirea/autoeducația de către părinți*. După părerea lui, autoinstruirea "*este o schimbare calitativă activă, coerentă și, în general, ireversibilă în statutul personalității la baza fiind activitățile umane reflexive*" [Apud 18]. *Крылова Н.Б.* consideră că autoinstruirea "*ca un proces de autoorganizare și autoconstruire a personalității este strâns legată de valorificarea culturii umane și de motivația omului pentru a-și îmbunătăți experiența sa de viață*" [202], iar cercetătoarea *Cuznețov Larisa* [53] demonstrează că actualizarea stă la baza autoeducației și autoevaluării persoanei.

Fundamentarea și elaborarea *Modelului de formare a culturii pedagogice familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor* a presupus gândirea și determinarea tehnologiilor pedagogice de selectare, valorificare, reflectare și analiză a conținuturilor ședințelor cu părinții. La fel, a orientat spre stabilirea finalităților scontate. Astfel, ansamblul competențelor specifice pentru formarea-educarea părinților se constituie din:

Competențe specifice:

- Definirea importanței familiei și instituției de educație timpurie în formarea culturii de gen și a comportamentului nondiscriminatoriu de gen al copilului.
- Distingerea particularităților de gen și a trăsăturilor morale de personalitate, care necesită elementele de formare și consolidare.
- Aprecierea valorilor: feminitate, masculinitate, echitate, egalitate pe care să fie axată educația de gen în cadrul familiei și a instituțiilor de educație timpurie.
- Acceptarea și promovarea echității și complementarității de gen și a parteneriatului familial în mod democratic;
- Promovarea modelelor pozitive/morale de comunicare și relaționare mamă-tată, copii-părinți.

Cadrul curricular se poate realiza în ședințe metodice, ateliere de formare din cadrul programului Școală pentru părinți.

Cadrul curricular destinat cadrelor didactice și părinților

<i>Unități de competență</i>	<i>Conținuturi</i>	<i>Activități educative</i>
1	2	3
- identificarea noțiunii de sex și gen; - evidențierea specificului <i>educației de gen</i> a preșcolarilor; - determinarea scopului și a obiectivelor educației de gen; - stabilirea priorităților valorificării șanselor egale în educația preșcolarilor.	Modulul 1. Educația de gen a preșcolarilor • Specificul noțiunii de sex și gen. • Scopul și obiectivele <i>educației de gen</i>. • Principiile educației de gen • Prioritățile valorificării șanselor egale în educația preșcolarilor. • Codul deontologic al parteneriatului educațional din perspectiva de gen	Atelier de informare a părinților Comunicări Conversații Discuții dirijate Studiul de caz
- caracterizarea particularităților de vârstă a adultului; - descrierea stadiilor parentale specifice acestei vârste; - identificarea stilurilor de învățare a adultului; - enumerarea barierelor în învățare la vârsta adultă; - crearea condițiilor prielnice pentru învățare pentru părinți	Modulul 2. Particularitățile de vârstă și psihologice ale adultului/părintelui • Stadiile parentale și caracterizarea lor. • Stilurile de învățare ale adultului. • Contextul desfășurării a învățării părinților. • Bariere în învățarea la vârsta adultă. • Metode de motivare pentru părinți de a participa la training-ul pedagogic.	Atelier de formare a competențelor parentale Relatări Conversații Posterul Exemplul Metoda Pro și Contra
- analiza evoluției modelelor educației de gen la diferite etape evolutive; - caracterizarea modelului de gen tradițional și modern; - aprecierea situațiilor și a modelelor existente în instituțiile de educație timpurie (fenomenul feminizării învățământului);	Modulul 3. Modelul modern vs tradițional • Retrospectivă istorică a modelelor educaționale de gen • Modelul androgin al educației. • Strategii de diminuare a modelelor de gen tradiționale și de promovare a celor moderne în cadrul societății. • Calitățile inițiale ale feminității și ale masculinității • Trăsături de personalitate specifice fetelor și băieților.	Mese rotunde Studiu de caz Problematizarea Explicația Instructajul Modelarea
- caracterizarea stereotipurilor de gen; - enumerarea propriilor stereotipuri de gen utilizate în educația copilului său; - stabilirea diferențelor dintre genuri și elaborarea strategii de diminuare a stereotipurilor existente; - deosebirea aspectelor educației tradiționale de cea netradițională în cadrul familiei.	Modulul 4. Stereotipurile de gen: identificare și prevenire • Stereotipurile de gen – caracterizarea lor. • Prevenirea stereotipurilor de gen în educația copiilor de vârstă preșcolară. • Educația tradițională și cea netradițională în cadrul familiei. • Rolul familiei în promovarea egalității și echității de gen. Educația de gen nondiscriminatorie.	Mese rotunde Diagrama susținerii punctelor de vedere, Jobenul soluțiilor și al obstacolelor, Diagrama evaluării/ autoevaluării critice

<i>Unități de competență</i>	<i>Conținuturi</i>	<i>Activități educative</i>
1	2	3
- diferențierea rolurilor parentale în cadrul educației familiale. - elaborarea modelului pozitiv/moral al mamei și al tatălui; - formarea abilităților de comunicare eficientă în contextul educației de gen. - manifestarea atitudinilor gender în practicile parentale.	Modulul 5. Modelul tatălui și al mamei în educația de gen a preșcolarilor • Familia și modele comportamentale de gen. • Rolul mamei și al tatălui în formarea personalității fetei și băiatului. • Tatăl - modelul comportamental al feciorului și fiicei. • Mama - modelul comportamental al fiicei și feciorului. • Codul de reguli al părinților în educația de gen a preșcolarilor.	Mese rotunde Dezbateri Studiu de caz Problematizarea Explicația Instrucțiunile Modelarea Situatii de probleme
- diferențierea stilurilor educative în cadrul familiei și tipurile de familii; - stabilirea formelor, metodelor și mijloacelor educației de gen în cadrul familiei; - determinarea specificului educației în familie a fetei ca viitoare femeie, soție, mamă și a băiatului - ca viitor bărbat, soț, tată; - elaborarea agendei centrată pe dezvoltare, formarea culturii de gen a preșcolarului	Modulul 6. Strategii ale educației de gen • Stilurile educative în cadrul familiei și tipurile de familii. • Educația fetei ca viitoare femeie, soție, mamă, cetățeană și profesionistă. Metode și tehnici de educație de gen în familie. • Educația băiatului ca viitor bărbat, soț, tată, cetățean și profesionist. Metode și tehnici ale educației de gen în familie. • Relațiile armonioase dintre părinți ca model comportamental pentru preșcolari în calitate de viitori familisti.	Atelier formativ Metoda cubului Studiu de caz Exemplu Metoda autobiografică Exercițiul Agenda familiei
- caracterizarea specificului fiecărui gen în cadrul jocului; - analiza tipurilor de jocuri (joc de rol, joc de masă, joc sportiv etc) - stabilirea blocajelor comunicării dintre fete și băieți în cadrul jocului și soluții pentru optimizarea acestora; - promovarea parteneriatului între fete, băieți cu membrii familiei (mama, tata, sora, bunicii etc.) în cadrul jocului.	Modulul 7. Jocul părinților cu fetele și băieții în familie • Tipurile de jocuri – caracterizarea lor. • Jocul de rol - metodă de bază a formării comportamentului de gen la preșcolari. • Blocajele comunicării în cadrul jocului între părinți și copii (fete și băieți), soră și frate etc. • Valorizarea parteneriatului de gen dintre fete, băieți cu membrii familiei în cadrul jocului.	Povestirea morală Jocul de rol Discuția Tehnica SWOT Brainstorming-ul
- manifestarea interesului de a participa la programe de educație parentală; - acceptarea și promovarea parteneriatului familie-instituție educație parientală în toate sferele vieții;	Modulul 8. Valorizarea parteneriatului dintre părinți și cadre didactice • Evaluarea competențelor parentale de gen privind educația de gen. • Strategii de sprijin pentru familii în luarea deciziilor privitoare la copil. • Recomandări metodologice în educația de gen a preșcolarilor pentru părinți.	Atelier de evaluare a competențelor parentale Relatări Chestionar Posterul

Sugestii metodologice

Prezentul curriculum este un instrument de lucru care se adresează cadrelor didactice și părinților. Acesta a fost conceput astfel încât cadrele didactice și părinții să devină participanți activi la propria activitate de formare; să transforme activitatea de învățare dintr-o activitate preponderent cognitivă (a

învăța despre valorile de gen) într-o activitate cu caracter formativ (a învăța prin și pentru valori de gen); să stimuleze implicarea adulților în valorizarea de gen a copiilor de vârstă preșcolară.

Sugestiile metodologice au ca scop deplasarea accentului de pe transmiterea de conținuturi pe formarea de competențe prin utilizarea:

- a) **Metodelor formative** (toate metodele utilizate), care contribuie la:
 - individualizarea învățării și formării competențelor parentale de gen;
 - stimularea motivației pentru învățare și formarea competențelor parentale de gen;
 - dezvoltarea gândirii critice;
 - acumularea de experiență ca rezultat al activității de cooperare;
 - dezvoltarea capacităților manageriale și decizionale;
 - elaborarea unui model activ de învățare și autoformare;
 - dezvoltarea spiritului deschis schimbării.
- b) **Metodelor operaționale**, ca PPT, conversația, explicația, studiul de caz, simularea, jocul de rol;
- c) **Metodele activ-participative** (group training-ul, studiul de caz, elaborarea de proiecte, etc.), care oferă posibilitatea de a exersa și aplica cunoștințele asimilate în educația de gen a preșcolarilor.

Evident se valorifică pe larg și **metodele** în care predomină **acțiunea de comunicare** (expunerea, explicația, prelegerea, conversația euristică, dezbateră, problematizarea, brainstorming-ul, metoda „argumentării”, reflecția personal etc.).

Conținuturile implementate în contextul educației de gen sugerează utilizarea următoarelor **mijloace de învățământ**:

- **informativ-demonstrative**: schițe, scheme, postere, imagini, fotografii, planșe cu modele, chestionare, fișe de evaluare, texte, suporturi informative, broșuri educative etc.;
- **de evaluare a rezultatelor**: chestionare distributive, fișe de evaluare.

În conformitate cu cele prevăzute în *Curriculumul Educația de gen a preșcolarilor (inițierea cadrelor didactice și a părinților)*, procesul de formare a culturii pedagogice a părinților prin intermediul *Școlilor pentru părinți* în cadrul instituției de educație timpurie trebuie abordat ca un proces unitar. Acțiunile pedagogice ale cadrelor didactice și ale părinților să nu apară ca o sumă de acțiuni, ci ca un ansamblu de activități care ar urmări consecvent scopul educației de gen a fetelor și băieților de a-l pregăti nu numai pentru școală, ci și pentru viață, viața de adult.

CARACTERISTICILE GENULUI UMAN

(gender characteristic)

Caracteristicile de bază ale genului uman sunt următoarele:

- ✓ **Genetice** – determinate obiectiv prin aspectul cromatinei din nucleeele celulare (cromosomii – feminini 46 XX, masculini – 45 XX, XY)
- ✓ **Reproductive** – la femei ovar – produce ovule, la bărbați testicule – produc spermatozoizi.
- ✓ **Hormonale** – atestate de hormoni androgini pentru bărbați și de cei ovarieni pentru femei.
- ✓ **Somatic** – totalitatea construcției organelor genitale și dezvoltarea semnelor sexuale secundare.
- ✓ **Civile** – conform pașaportului sau buletinului.
- ✓ **Psihice** – conștientizarea identității sale de gen, bazată pe conștientizarea Eu-lui corporal și al Eu-lui psihologic, exprimate în gen-rol masculin și gen-rol feminin.

Astfel, numai primele patru caracteristici sunt biologice, ultimele două – sociale. Dar la nivel uzual această diferență nu este percepută. Unii specialiști interferează caracteristicile bărbaților și femeilor, evidențiind determinismul celor biologice. *L. Tiger, R. Fox* (The Imperial Animal, 1972) afirmă că bărbații și femeile au diferite „biograme” (programe genetice), care prescriu ambelor genuri forme specifice de comportament (bărbaților – agresivitate, dominanță, femeilor – nașterea copiilor). Astfel, afirmă ei, funcția naturală, biologică a femeii este maternitatea, deci, celelalte activități, care sustrag femeia de la familie și copii, reprezintă abateri, deviații.

Specialiștii contemporani afirmă că nu este corect a prezenta bărbații și femeile în calitate de ființe biologice absolut diferite. *A. Oakley* propune să abordăm caracteristicile unei ființe umane ca un continuum, la polurile căruia sunt prezentate calitățile biologice „pur masculine” și „pur feminine”. În viața reală caracteristicile fizice, cum ar fi înălțimea, greutatea, forța fizică – sunt repartizate în mod diferit între indivizii ambelor tipuri de hormoni, oameni diferiți pot avea proporția diferită a hormonilor feminini și masculini, care la fel se schimbă pe parcursul vieții.

ANEXA 7. Drepturile femeii în contextul *Drepturilor omului*

Drepturile femeii în contextul

Drepturilor omului

(women human rights – engl.)

Drepturile femeii sunt drepturi ale omului, adică drepturile pe care le are femeia reieșind din simplul motiv că ea este om. În mod normal aceasta-i un lucru indiscutabil, dar mulți oameni nu sunt în stare să sesizeze corect esența cerințelor de egalitate în contextul drepturilor omului. Anume diminuarea demnității umane a femeii contribuie la discriminarea ei și violența față de ea: violurile în timpul războaielor, exploatarea economică a femeilor, limitarea libertăților femeilor în contextul religiei și economice, nedorința organelor de stat să se preocupe de problemele de eradicare a fenomenului violenței în familie. Drepturile omului presupun lichidarea unei astfel de atitudini față de femei ca „ființe inferioare”.

Femeile au drepturi egale în ce privește realizarea și apărarea tuturor drepturilor omului și libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social, cultural sau în orice alt domeniu. Aceste drepturi includ:

- ✓ dreptul la viață,
- ✓ dreptul la egalitate,
- ✓ dreptul la libertatea și securitatea personală,
- ✓ dreptul la apărare egală în conformitate cu legea,
- ✓ dreptul de a nu fi supus la nici un fel de discriminare,
- ✓ dreptul la sănătate fizică și psihică,
- ✓ dreptul la condiții de muncă echitabile și favorabile,
- ✓ dreptul de a nu fi supus pedepsei, torturii sau altor tratamente umilitoare pentru ființa umană.

Anexa 8. Lotul experimental de tipul *before and after method*

Structura eșantionului	Specificul lotului	Numărul subiecților
Lot 1	Copii de vârstă preșcolară- băieți (5-6/7ani)	22 subiecți
Lot 2	Copii de vârstă preșcolară- fete (5-6/7ani)	27 subiecți
Lot 3	Părinți – mame (28-41ani)	49 subiecți
Lot 4	Părinți – tați (31-45ani)	49 subiecți
Lot 5	Cadre didactice	65 subiecți
Lot 6	Metodiste	6 subiecți
În total: 218 subiecți		

Anexa 9. Chestionar pentru cadrele didactice
„Necesitatea educației de gen a preșcolarilor în IP”
(pre-experiment)

CHESTIONAR PENTRU CADRELE DIDACTICE

*Stimați educatori, Vă rugăm să realizați chestionarul propus, deoarece dorim să aflăm opinia
Dvs. despre necesitatea educației de gen a preșcolarilor*

Instituția preșcolară: _____ **Studiile educatorului:** _____
Localitatea (rurală/urbană) _____ **Stajul de muncă:** _____

1. În ce constă, după părerea dvs, *educația de gen* a copilului?

2. Țineți cont de *particularitățile specifice genului* în educația copilului?

a) da; b) nu

3. Credeți necesară *educația de gen* a copilului în cadrul instituției preșcolare?

a) da b) nu c) nu știu

De ce? Argumentați răspunsul _____

4. Care este "starea de fapt" a realizării *educației de gen* în cadrul procesului educațional?

- a) organizez *câte o activitate* pe săptămână cu preșcolarii la această temă;
- b) realizez *parțial și intuitiv* în cadrul activităților integrate, recreative și jocuri;
- c) *nu cunosc* această problemă din cauza lipsei materialelor informative de specialitate;
- d) alte păreri _____

5. Doriți să vă familiarizați cu *problematica de gen* în cadrul seminarelor teoretico-aplicative?

a) da b) nu c) alte păreri _____

6. Care sunt *subiectele* despre care ați dori să discutați în cadrul seminarelor teoretico-aplicative?

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____
- 4. _____

Vă mulțumim!

Anexa 10. Chestionar pentru părinți
„Necesitatea educației de gen a preșcolarilor în familie”
(pre-experiment)

CHESTIONAR PENTRU PĂRINȚI

Stimați părinți, Vă rugăm să răspundeți la următoarele întrebări ce vizează educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară în cadrul familiei

Membru al familiei (numele și prenumele): _____

Copilul (numele și prenumele) _____

1. În ce constă, după părerea dvs, *educația de gen* a copilului? *Bifați răspunsul (v)*

☐ educația morală	☐ educația sexuală	☐ educația pentru familie
☐ educația fetițelor și băieților	☐ educația sexelor	☐ nu cunosc
alte păreri _____		

2. Țineți cont de *particularitățile specifice genului* în educația copilului?

- ☐ da; ☐ nu ☐ nu știu

3. Credeți necesară *educația de gen* a copilului în cadrul familiei?

- ☐ da ☐ nu ☐ nu știu

Dacă DA De ce? Argumentați răspunsul _____

4. Care este "starea de fapt" a realizării *educației de gen* în cadrul familiei?

- ☐ discut în *fiecare zi* despre calitățile morale pe care trebuie să le posede „un bărbat adevărat”/„o femeie veritabilă”, și modul lor de a se comporta în diferite situații etc.;
- ☐ discut *câteodată* cu fata/băiatul, doar în situații anumite;
- ☐ *nu știu* cum să discut cu fata/băiatul pe aceste teme.
- ☐ alte păreri _____

5. Doriți să vă familiarizați cu *problematica de gen* în cadrul ședințelor cu părinții?

- ☐ da ☐ nu ☐ nu știu

Dacă DA, *răspundeți la întrebarea 6.*

6. Care sunt *subiectele* despre care ați dori să discutați în cadrul ședințelor?

- ☐ Ce este educația de gen?
- ☐ Educația de gen și educația sexuală (asemănări și deosebiri).
- ☐ Stilurile de comunicare a părinților cu fetele și băieții
- ☐ Particularitățile psihologice ale fetițelor și băieților (asemănări și deosebiri).
- ☐ Metode de educație a fetițelor și băieților în cadrul familiei

Alte subiecte: _____

Vă mulțumim!

Anexa 11. Grila de observare a nivelul de pregătire a cadrelor didactice în organizarea și realizarea ședințelor cu părinții din perspectiva educației de gen

Direcția analizei	Nivelul				Nivelul		
	înalt	mediu	scăzut		înalt	mediu	scăzut
Baza metodologică							
Selectarea literaturii la tema <i>Educația copiilor de vârstă preșcolară în cadrul familiei</i>				Seletarea literaturii la tema <i>Educația de gen a preșcolarului în cadrul familiei</i>			
Planificarea ședințelor cu părinții.				Planificarea ședințelor cu părinții la tema <i>Educația de gen a preșcolarului.</i>			
Selectarea materialelor metodice pentru activitățile cu părinții (planșe, pliante etc.).				Selectarea materialelor metodice pentru activitățile cu părinții <i>Educația de gen a preșcolarului.</i>			
Planificarea consultațiilor individuale cu părinții.				Planificarea consultațiilor individuale cu părinții.			
Selectarea metodelor eficiente de cercetare și de diagnosticare a situației familiale.				Selectarea metodelor eficiente de cercetare și de diagnosticare a nivelului de cultură pedagogică al părinților în contextul educației de gen			
Nivelul de pregătire a cadrelor didactice pentru a colabora cu părinții							
Nivelul de pregătire (cunoștințe, abilități etc) a cadrelor didactice pentru a organiza un parteneriat de calitate				Nivelul de pregătire (cunoștințe, abilități etc) a cadrelor didactice pentru a organiza ședințe cu tematica „ <i>Educația de gen a copiilor în familie</i> ”			
Comunicarea cadrelor didactice cu părinții despre particularitățile de vârstă și psihologice ale copiilor				Comunicarea cadrelor didactice cu părinții despre particularitățile de vârstă și psihologice specific genului			
Integrarea părinților în procesul educativ-instructiv				Implicarea părinților în procesul activităților integrate (una din arii este educației de gen)			
Participarea activă în realizarea comună a Posterelor informative/aplicative				Participarea activă în realizarea comună a posterelor informativ/aplicative <i>Bune practice în educația de gen a copiilor în familie</i>			
Organizarea diverselor <i>forme</i> de activități cu părinții în grup (training, work shop, masa rotunda etc.)				Organizarea diverselor <i>forme</i> de activități cu părinții în grup (training, work shop, masa rotunda etc.) și individuale în contextul ed. de gen			
Aplicarea metodelor interactive în cadrul ședințelor				Aplicarea metodelor interactive în cadrul acestor ședințe			
Utilizarea web site-urile pentru un feedback eficient				Utilizarea web site-urile pentru un feedback eficient			

Anexa 12. Grila de observare a nivelului de pregătire a cadrelor didactice în organizarea activităților din perspectiva educației de gen a preșcolarilor

№	Activitățile organizate în IET	Indicatorii educației de gen	Metodologia cercetării
1.	Activități speciale organizate de educator (integrarea dimensiunii <i>Educația de gen</i> cu celelalte arii curriculare)	1.1. Organizarea activității cu orientare în educația de gen a preșcolarilor (exerciții, situații de problemă, jocuri de rol etc.) 1.2 Participarea fetelor și băieților în cadrul activității; 1.3. Diferențierea copiilor după genul lor de către educator; 1.4. Analiza comportamentului de gen al fetelor și băieților în cadrul activității.	1.1. Analiza activităților 1.2. Analiza video
2.	Activitățile în cadrul centrelor pe interese	2.1. Posibilitatea de a se așeza la centrul de interes după alegerea sa; 2.2. Posibilitatea de a lucra individual după propriile capacități; 2.3. Posibilitățile și capacitățile de a participa conștient în realizarea unei sarcini după interes în echipă cu colegul său (băiat-fată; fată –băiat; fată – fată; băiat – băiat).	2.1. Analiza video (40 min.); 2.2. Analiza jocului; 2.3. Observație; 2.4. Analiza statistică;
3.	Activitatea de joc (activitățile recreative și jocurile)	3.1. Distribuirea rolurilor de gen în cadrul jocului; 3.2. Orientarea conținutului jocurilor spre formarea comportamentului de gen; 3.3. Integrarea fetelor și băieților în cadrul jocului; 3.4. Evidențierea jucărilor pentru fete și băieți; 3.5. Transmiterea experienței proprii în cadrul jocului fetelor și băieților. 3.6. Alegerea partenerului (fată sau băiat) în cadrul jocului; 3.7. Transmiterea normelor de gen; 3.8. Atitudini pozitive în relații băiat – fată, fată – băiat.	3.1. Analiza video 3.2. Un carnet de notițe pentru înregistrarea comportamentului de gen a copiilor
	Mediu social și relațiile interpersonale	Indicatorii educației de gen	Metodologia cercetării
4.	Mediul de organizare a activităților integrate.	4.1. Crearea unui climat favorabil pentru educația fetelor și băieților; 4.2. Recunoașterea egalității de gen dintre fete și băieți; 4.3. Atitudinea educatorului față de fete și băieți; 4.4. Transmiterea experienței pozitive de către educator.	4.1. Observarea 4.2. Analiza video
5.	Relații interpersonale: - copil ↔ copil; - copil ↔ educator; - copil ↔ părinte.	5.1. Posibilitățile copilului de a construi relații de gen; 5.2. Evidențierea relațiilor de gen educator – copil, copil – copil, copil – părinte; 5.3. Competența de gen a educatorului (stereotipuri de gen, prejudecăți, reprezentările)	5.1. Analiza video <i>Comunicarea educatorului cu copii;</i> 5.2. Interviu structurat
6.	Poziția de lider a fetelor și băieților în cadrul grupului	6.1. în cadrul jocului; 6.2. în cadrul activității; 6.3. în cadrul relații (copil – copil; fată – băiat; băiat – fată).	5.3. Un carnet cu notițe

Anexa 13. Chestionar pentru evaluarea CPP a cadrelor didactice

*Stimați educatori, Vă rugăm să răspundeți la următoarele întrebări
ce vizează nivelul Dvs. de cultura profesional pedagogică*

Numele și prenumele: _____ Localitatea (rurală/urbană) _____
Instituția preșcolară: _____ Stajul de muncă (gradul
didactic) _____

1. **Cum credeți, cine deține rolul principal în educația de gen a copilului de vârstă preșcolară? Bifați v**
☐ familia;
☐ instituția preșcolară;
☐ rolul familiei și instituției preșcolare sunt la fel de importante în educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară.
2. **Care sunt cele 3 direcții profesionale cele mai importante pentru activitatea dvs.? Bifați V**
☐ iluminarea profesional pedagogică; ☐ iluminarea pedagogică a părinților;
☐ realizarea unui parteneriat grădiniță – familie eficient și durabil; ☐ informarea zilnică a părinților;
☐ organizarea activităților instructiv-educative cu copii; ☐ altele _____
3. **Care este scopul principal al colaborării dvs. cu familia? Bifați V**
☐ dezvoltarea integrală a copilului (fată/băiat); ☐ rezultatele preșcolare – finalități importante;
☐ crearea condițiilor pentru o educație de gen de calitate; ☐ educația de gen a copilului
☐ sporirea nivelului de cultură pedagogică a părinților; ☐ altele _____
4. **De câte ori pe an organizați ședințe cu părinții? Bifați V**
☐ 2-4 ori pe an; ☐ 4-6 ori pe an; ☐ 6-8 ori pe an ☐ altele _____
5. **Care sunt subiectele discutate în cadrul ședințelor cu părinții?**
☐ rezultatele copiilor din cadrul activităților preșcolare; ☐ sănătatea și igiena copiilor;
☐ aspectul organizatoric și financiar; ☐ educația de gen a copiilor;
Alte: _____
6. **Ce metode și tehnici aplicați în cadrul ședințelor cu părinții? Bifați V**
☐ conversația ☐ dezbatere ☐ posterul ☐ situația de problemă
☐ explicația ☐ brainstormingul ☐ graficul T ☐ studiu de caz
☐ exemplu ☐ sugestia ☐ metoda SWOT ☐ nu cunosc
alte metode și tehnici _____
7. **Ce dificultăți întâmpinați în realizarea ședințelor cu părinții? Bifați V**
☐ nu cunosc metode de studiere a particularităților familiei; ☐ motivația scăzută a părinților;
☐ nivelul de cultură pedagogică al părinților este diferit; ☐ lipsa informației pentru ședință;
☐ lipsa materialelor didactice pentru organizarea ședințelor; altele _____
8. **Cum considerați, este necesar de a spori nivelul de cultură pedagogică a părinților în contextul educației de gen? Bifați V**
☐ DA ☐ NU ☐ NU ȘTIU
9. **Sugestii pentru optimizarea parteneriatului instituție preșcolară – familie în contextul educației de gen:**
☐ sunt necesare organizarea traininguri pedagogice, work shopuri, seminare practice pentru cadrele didactice cu tematica *Educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară*;
☐ să fie un ghid metodologic pentru cadrele didactice „Ședințe cu părinții: Educația de gen a copiilor în cadrul familiei”;
☐ să fie publicate reviste, broșuri pentru părinți cu bune practici în educația de gen a copiilor;
altele _____

Vă mulțumim!

Anexa 14. Interpretarea statistică a rezultatelor nivelului CPP a cadrelor didactice

În cadrul experimentului pedagogic am stabilit *convențional* trei **niveluri de cultură profesională pedagogică în educația de gen a preșcolarilor** exprimate în: cunoștințe, abilități/capacități și atitudini/comportamente pe care le posedă cadrele didactice în colaborare cu părinții și copiii în cadrul instituției de educație timpurie, ceea ce semnifică elemente structurale ale culturii pedagogice ale părinților (cognitivă, comportamentală-afectivă, operațională, reflexivă) în raport cu percepția valorilor de gen ale preșcolarilor, precum și **gradul de formare-evaluare** a acestora în procente. Aceste criterii sunt:

Criteriile	Nivelul I (sporit: 24 puncte)	Nivelul II (mediu: 10-12 puncte)	Nivelul III (scăzut: 5-10)
1	2	3	4
cognitivă	a) activitate cu părinții • posedă cunoștințe și abilități de a utiliza metode în studierea experienței familiei în educația de gen a preșcolarilor; • selectează conținuturi, forme, metode în scopul iluminării pedagogice, dar ținând cont de particularitățile și necesitățile fiecărei familii; b) activitate cu copiii posedă cunoștințe și abilități de a selecta conținuturi pentru a organiza activitatea opțională „Educație de gen”	a) activitate cu părinții • posedă parțial cunoștințe și abilități de a aplica metode în studierea experienței familiei în contextul educației de gen a preșcolarilor; • selectează unele conținuturi, forme, metode în scopul iluminării pedagogice, dar nu după interesele și necesitățile părinților; b) activitate cu copiii • posedă parțial cunoștințe și abilități de a selecta conținuturi pentru a organiza activitatea opțională „Educație de gen”	a) activitate cu părinții • nu posedă cunoștințe și abilități de a aplica metode în studierea experienței familiei în educația de gen a preșcolarilor; • selectează unele conținuturi dar nu după interesele și necesitățile părinților; b) activitate cu copiii • nu posedă cunoștințe și abilități de a selecta conținuturi pentru a organiza activitatea opțională „Educație de gen”
Comportamental – afectivă	a) activitate cu părinții • manifestă capacități de empatie pentru a înțelege lumea interioară a părinților; • posedă o cultură comunicativă în scopul obținerii încrederii părinților de a se implica în dialog; • manifestă optimism și acordă ajutor psihopedagogic părinților, și are încredere în capacitățile lor și posibilitățile lor; • apreciază rolul important al părinților în formarea personalității copilului în dependență de particularitățile specific genului;	a) activitate cu părinții • în unele situații nu manifestă empatie, nu are timp să-l asculte și să înțeleagă părintele; • posedă o cultură comunicativă în cadrul ședințelor; • manifestă dorință și acordă ajutor psiho-pedagogic părinților doar în cazuri excepționale. • apreciază mai puțin rolul părinților în formarea personalității copilului în dependență de gen; • diferențiază nivelul de cultură pedagogică a părinților, dar nu în procesul de informare/formare a lor;	a) activitate cu părinții • nu manifestă capacități de empatie și nu ascultă ceea ce spun părinții; • nu comunică cu părinții, doar când este întrebat răspunde scurt și fără explicații • nu apreciază rolul părinților în formarea personalității copilului în dependență de gen; • nu diferențiază nivelul de cultură pedagogică a părinților și nici nu doarește să fie informată. b) activitate cu copiii • nu apreciază activitatea copiilor (fată/băiat).

Criteriile	Nivelul I (sporit: 24 puncte)	Nivelul II (mediu: 10-12 puncte)	Nivelul III (scăzut: 5-10)
1	2	3	4
	percepe unicitatea fiecărei familii și necesitatea abordării diferențiate în sporirea nivelului de cultură pedagogică a părinților; b) activitate cu copiii apreciază individualitatea fiecărui copil (fată/băiat) în activitate, oferindu-le oportunități de dezvoltare prin diverse jocuri.	b) activitate cu copiii apreciază activitatea copiilor (fată/băiat) doar în unele situații, oferindu-le oportunități de dezvoltare prin diverse jocuri.	
operațional	a) activitate cu părinții - integrează metodele tradiționale cu cele netradiționale în iluminarea pedagogică a părinților; - aplică tehnologii moderne (TIC, weebite-uri, prezentarea Power Point, video-filmulețe educative etc) în cadrul activității cu părinții în scopul motivării și participării active în analiza situațiilor educației de gen în cadrul familiei. - elaborează un cod de reguli axat pe promovarea culturii de gen a părinților; - elaborează un training pedagogic pentru părinți în contextul educației de gen. b) activități cu copiii - elaborează un program formativ de educație de gen a preșcolarului	a) activitate cu părinții - aplică metode tradiționale în pentru a informa părinții (prelegerea, prezentarea referatului etc.); - aplică parțial tehnologii moderne (facebook-ul, Power point etc) în cadrul activității cu părinții în scopul motivării și participării active în analiza situațiilor educației de gen în cadrul familiei. - elaborează un cod de reguli împreună cu părinții axat pe promovarea culturii de gen a preșcolarului; - elaborează un program formativ pentru părinți, dar întâmpină unele dificultăți. b) activități cu copiii - elaborează activități opționale de educație de gen pentru preșcolari, dar întâmpină unele dificultăți.	a) activitate cu părinții - aplică metode tradiționale (prezentarea referatului etc.); - cunoaște parțial tehnologii moderne, dar nu le aplică în activități cu părinții; - nu elaborează un cod de reguli axat pe promovarea culturii de gen a părinților; - nu cunoaște să elaboreze un program formativ pentru părinți. b) activități cu copiii - nu cunoaște și nici nu are interes să elaboreze un program formativ de educație de gen a preșcolarului
reflexivă	a) activitate cu părinții - manifestă o conduită pedagogică, reflexivă asupra activităților didactice proprii; - manifestă deschidere față de tendințele inovatoare în educație parentală necesare dezvoltării profesionale; - învață din experiența sa și al părinților;	a) activitate cu părinții - își autoevaluează parțial activitatea realizată cu părinții; - utilizează uneori surse de informare la educație parentală; - se perfecționează uneori, doar în caz de necesitate de a realiza o ședință cu părinții.	a) activitate cu părinții - nu conștientizează că o activitate cu părinții realizată este o perfecționare continuă; - nu își autoevaluează activitatea realizată cu părinții; - nu utilizează surse de informare pentru a se autoinstrui.

Criteriile	Nivelul I (sporit: 24 puncte)	Nivelul II (mediu: 10-12 puncte)	Nivelul III (scăzut: 5-10)
1	2	3	4
	b) activități cu copiii • se preocupă permanent de identificarea acelor aspecte ale activității sale care necesită ameliorări în educația de gen a preșcolarilor • își autoanalizează comportamentul în relație cu copiii; • găsește căi și mijloace de reproiectare și optimizare a propriei activități.	b) activități cu copiii • se preocupă de identificarea acelor aspecte care necesită ameliorări doar dacă sunt menționate de către colegii săi. • găsește căi și mijloace de reproiectare împreună cu colegii săi și după interes își va optimiza propria sa activitate.	b) activități cu copiii • nu își autoevaluează activitatea realizată cu copii; • nu are nici un interes de a găsi soluții pentru a ameliora o situație sau alta în cadrul activității cu copii.

Fișa de opinie elaborată a fost distribuită la 65 subiecți (cadre didactice). Acesta prezintă **9 itemi** ce reflectă subiectul studiat.

Primul item solicită din partea cadrelor didactice să menționeze *Cine deține rolul principal în educația de gen a copilului de vârstă preșcolară?* Majoritatea respondenților (79%) au răspuns că familia deține rolul principal în educația de gen a copiilor și au evidențiat că este necesar să se implice și instituția preșcolară pentru a realiza un parteneriat eficient ce va contribui la formarea culturii pedagogice ale părinților. Însă (13%) dintre respondenți au menționat că rolul principal în educația de gen a copiilor revine doar instituției preșcolare, deoarece părinții „nu știu cum să educe corect fata/băiatul”, „nu doresc să se ocupe cu copilul său”, sunt de părerea că instituția preșcolară trebuie să fie responsabilă de educație și pregătirea copiilor pentru școală. Iar 8% dintre respondenți la fel au menționat doar familia, în special cea modernă, care are destulă experiență în educația de gen a copiilor și nu are nevoie de un ajutor din partea instituției preșcolare.

La întrebarea „Care sunt cele 3 direcții profesionale cele mai importante pentru activitatea dvs.? majoritatea dintre respondenți (83%) au răspuns „sporirea nivelului culturii profesionale pedagogice” și realizarea „parteneriatului grădiniță – familie”, dar (17%) – „informarea părinților despre rezultatele preșcolare”. Doar 4% au menționat că este necesar de a spori nivelul culturii pedagogice părinților.

În cercetarea noastră important a fost să evidențiem „Care este scopul principal al colaborării grădiniță cu familie?” Pe primul loc respondenții (83%) au pus accentul pe *interesele copiilor* și anume: „să-i cream condiții favorabile copilului pentru o educație de calitate”, „dezvoltarea multilaterală a copiilor”, și doar (17%) au răspuns că este necesar „de a spori

nivelul de cultură pedagogică a părinților”, considerând că de nivelul lor intelectual depinde nivelul de dezvoltare a copiilor.

La următoarea întrebare majoritatea respondenților (91%) consideră că este necesar să-i integreze pe părinți în toate activitățile instructiv-educative în contextul educației de gen. Dar (51%) sunt de părerea că părinții trebuie „să acorde ajutor cadrelor didactice” în realizarea activităților de genul: reparații în grădiniță, amenajarea sălii pentru matinee. Însă (13%) dintre respondenți au menționat că sunt de accord să organizeze împreună cu părinții matinee de sărbători, excursii, plimbări în parc etc.

Răspunsurile la următoarele întrebări „*De câte ori pe an organizați ședințe cu părinții?*”, majoritatea au răspuns „4-6 ședințe pe an” și *tematica acestor ședințe* sunt, „Sănătatea și igiena copiilor”, „Rezultatele copiilor la finele trimestrului”, „Aspectul organizatoric (la nivel financiar: manuale, jucării etc.) etc. Este important ca la aceste ședințe să fie discutate nu numai probleme organizatorice, dar de fiecare dată să se prezinte un subiect captivant părinților astfel încât să fie motivați să participe activ, încât să spunem că sunt niște ședințe de calitate.

Referitor la *metode și tehnici* care sunt selectate de respondenți sunt cele *tradiționale* (95%) și mai puțin cele *netradiționale*, deoarece au specificat în fișa de opinie că întâmpină mari dificultăți în aplicarea lor fiindcă nivelul de cultură pedagogică a părinților este diferit, nu se cunosc particularitățile specifice fiecărei familii, și anume experiența personală și cea pedagogică, foarte puțin se propagă *activitatea în parteneriat: cadru didactic, părinte și copil*.

Dacă vom analiza conținutul acestor ședințe, informația nu este actuală, este necesar de o revizuire permanentă în raport cu cerințele și exigențele familiei moderne. Această informație trebuie să fie adaptată la auditoriu care o va achiziționa în cadrul ședinței.

Pentru cercetarea noastră o importanță deosebită este întrebarea: *Este necesar cadrelor didactice să formeze cultura pedagogică părinților în contextul educației de gen?* Cadrelor didactice (33%), în special celor cu experiență de muncă (1-5ani) au recunoscut că le este dificil să-i culturalizeze pe părinți dacă nu au un program structurat cu o informație bine selectată în educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară. O altă barieră pe care o întâmpină cadrele didactice în colaborare cu părinții este neîncrederea părinților în competențele lor și ignorarea de a comunica cu ei, argumentând că: „*nu au timp și se grăbesc*”, „*sunt obosiți și nu au timp să citească*” etc. Celelalte cadre didactice (77%) au menționat că este necesar de a forma cultura pedagogică părinților și le reușește aceasta prin trezirea interesului despre personalitatea copilului, discută împreună despre problemele ce le întâmpină copilul în activitatea instructiv – educativă, numai astfel le trezește încredere în competențele lor pedagogice.

Referitor la *materialele didactice* de culturalizare pedagogică, cadrele didactice întâmpină mari dificultăți în selectarea informației care trebuie inclusă pe panou, în special despre: particularitățile de vârstă și particularitățile psihologice specifice genului, metode și tehnici de educație a fetei/băiatului în familie etc., au nevoie de ajutor în a evidenția esențialul din conținutul ședinței ce trebuie afișate pe panoul *Anunțuri pentru părinți* pentru a-i cointeresa pe părinți să participe activ în cadrul ședințelor

A fost utilizat în cercetarea noastră *„Grila de observare a cooperării cadrelor didactice cu părinții”*. Grila aceasta este realizată de către metodiste care supraveghează activitatea cadrelor didactice cu părinții, se evaluează o serie de aspecte din atitudinea și conduita cadrelor didactice cu părinții și cu copii în conformitate cu o scală cu cinci trepte (*niciodată, rareori, uneori, deseori și întotdeauna*). În cadrul grilei există rubrica *„Observații”* în care pot fi notate și alte informații care nu sunt cuprinse de criteriile de evaluare enumerate.

Majoritatea cadrelor didactice (69%) au menționat în fișa de opinie că cooperează cu părinții *„deseori”* și *„foarte des”*, însă în baza observărilor putem spune că doar câteva din situații le putem numi *„interacțiune pedagogică”* în momentele când părintele vine după copil, cadrul didactic se apropie de el și îi comunică despre rezultatele copilului, despre unele trăsături de caracter specific copilului (fetei/ băiatului) etc., în celelalte situații sunt *„interacțiuni cu aspect organizatoric”*, dacă au achitat bonul de plată, dacă solicită aceste cărți pentru copii etc.

Pentru a preciza dacă cadrele didactice au o pregătire în formarea culturii pedagogice a părinților, le-am propus să completeze o grilă de autoanaliză. Această grilă include următorii indicatori cu o scală cu trei trepte (*„posed la nivel înalt”, „nu totdeauna îmi reușește”, „nu-mi reușește deloc”*), spre exemplu: stabilesc relații de încredere cu familia, planific activității cu părinții, selectez metode și tehnici pentru lucrul individual și în grup cu părinții, selectez metode netradiționale în colaborare cu părinții etc.

În finalul fișei de opinii le-am propus cadrelor didactice să-și aprecieze nivelul culturii profesionale pedagogice în educația de gen a preșcolarilor. Nu s-a apreciat nici un cadru didactic la nivel înalt (0%), la nivel mediu – (36%) –, doar 28% s-a apreciat cu nivelul scăzut, dar (36%) – nu au răspuns la această întrebare.

Nivelul sporit de cultură profesională pedagogică al cadrelor didactice nu a fost identificat în cadrul activității cu părinții la etapa de constatare, însă în activitatea cu copii unele cadre doar 4% au menționat că realizează activități cu copii din perspectiva educației de gen, s-au identificat doar nivelele *mediu* și *scăzut* de cultură profesională pedagogică. Nivelul mediu de cultură profesională pedagogică a variat de la 36 % – activități cu părinții, iar activități cu copii – 38%, însă la nivel scăzut sunt 64% și 68%.

Anexa 15. Chestionarul „Ce cunosc despre educația fetelor și băieților?”

(adaptat după autorii Л.В. Штылева, Е.Б. Петрухина)

Stimați părinți, Vă rugăm să răspundeți la următoarele întrebări ce vizează nivelul de cunoștințe despre educația fetei/băiatului în cadrul familiei

Membru al familiei (numele și prenumele): _____

Copilul (numele și prenumele) _____

1. Cine se ocupă de educația fetei/băiatului în familia dvs.? Încercuiește unul din răspunsuri

a) mama b) tata c) ambii părinți d) părinții și bunicii e) bunicii f) alte păreri _____

2. Ce calități trebuie să-i cultivăm ... *Scriveți 5 calități*

unui "adevărat bărbat"	unei "femei autentice"
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

3. După părerea dvs., există deosebiri dintre particularitățile psihologice ale fetelor și băieților?

a) la nivel *cognitiv*: (atenția, memoria, gândirea, limbajul; a) DA b) NU c) NU ȘTIU

Dacă DA _____

b) la nivel *socio – afectiv* a) DA b) NU c) NU ȘTIU

Dacă DA _____

c) la nivel *comportamental* etc.) a) DA b) NU c) NU ȘTIU

Dacă DA _____

4. Cum credeți, trebuie să educăm băieții și fetele diferit?

a) DA b) NU c) NU ȘTIU

5. Ce metode și tehnici aplicați în educația fetei/băiatului? Încercuțiți ☐

Conversația, explicația, pedeapsa, povestirea, aprobarea, recompensa, analiza situației, dezaprobarea, instructajul, exemplul, jocul de rol, muștrarea, etc. **Alte metode și tehnici** _____

6. Din ce surse vă informați despre educația fetei/băiatului?

• din cadrul ședințelor organizate de către educator a) DA b) NU c) NU ȘTIU

• consultații individuale cu educatorul a) DA b) NU c) NU ȘTIU

• din experiența personală de viață a) DA b) NU c) NU ȘTIU

• privesc emisiuni educative la televizor a) DA Cum se numesc? _____ b) NU c) NU ȘTIU

• mă informez de pe site-urile internetului a) DA Ce site-uri accesezi? _____ b) NU c) NU ȘTIU

• citesc reviste/cărți educative a) da Cum se numesc? _____ b) NU c) NU ȘTIU

Alte păreri _____

7. Care aspecte ale vieții și activități preșcolare se discută în cadrul ședințelor pentru părinți?

a) rezultatele copiilor la finele trimestrului/semestrului;

c) educația fetelor și băieților

b) aspect organizatoric și financiar;

d) relații între colegi

c) sănătatea și igiena copiilor;

e) _____

8. Aveți nevoie de cunoștințe pentru a educa băiatul/fata dvs.?

a) DA b) NU De ce? _____ c) NU ȘTIU

9. Ce dificultăți întâmpinați în educația fetei/băiatului? _____

Ce influență are fiecare părinte pentru copilul său în cadrul educației?

Mama		Tata	
în educația fetei	în educația băiatului	în educația fetei	în educația băiatului

10. Sugestii pentru optimizarea educației fetelor și băieților în cadrul familiei (Bifați răspunsurile):

☐ sunt necesare întâlniri periodice cu cadrele didactice și specialiști (logopedul, psihologul, sora medicală) din cadrul instituției preșcolare;

☐ să fie mai multe reviste de educația copiilor (fetelor/băieților);

☐ să fie deschise centre de consiliere pentru părinți;

☐ nu consider că trebuie de îmbunătățit educația copiilor în cadrul familiei;

Alte păreri _____

Vă mulțumim!

Anexa 16. Chestionar aplicativ „Metode și tehnici aplicate în educația de gen a copiilor în familie”

(adaptat după S.M.Glaveanu – Inventarul CCP)

Atitudinea și conduita parentală Numele și prenumele: _____	Frecvența		
	Niciodată nu proce- dez așa	Uneori procedez așa	Întotdeauna procedez așa
1. Mă stresează că eu și soțul/soția nu avem idei comune în educația băiatului/fetei, uneori cred că atunci când se implică și el/ea, în loc să mă ajute, mai rău mă încurcă; ajungem să ne certăm între noi și lăsăm problema băiatul/fata la o parte.			
2. Câteodată mă gândesc că nu am ce-i face, că nu există o soluție pentru remedierea (îndreptarea) conduitei lui și că, mai bine, îl las să facă ce vrea.			
3. Ajung acasă obosit/ă și las grădinița să se ocupe de băiat/fată în privința învățării normelor de gen (cum să se comporte băieții cu fetele, relații de respect și atitudine grijulie unii față de alții etc.).			
4. Dacă băiatul/fata are un conflict cu un coleg de gen opus, îi interzicem să se mai joace cu el (spre exemplu: „Nu te juca cu băiatul ceta fiindcă e bătaș și rău. Fata ceea e obraznică, să nu te mai joci cu ea.”)			
5. Cred că „bătaia este ruptă din rai” și te ajută să-ți disciplinezi băiatul/fata.			
6. Dacă aș afla de la educator că băiatul/fata a inițiat multe conflicte, m-aș înfuria și ar urma o perioadă de certuri și pedepse dure pentru copil.			
7. Când băiatul/fata nu respectă o sarcină transmisă de mine, ridic tonul și țip, pentru ca el să mă audă și să îndeplinească la momentul dat.			
8. Dacă băiatului/fetei nu-i place să scrie, să povestească etc., mă gândesc ca nici mie nu îmi plăcea să fac aceste lucruri și poate este ceva moștenit; reacționez spunându-i: „ești băiat și nu-ți trebuie să faci multă carte” sau „asta este, poate mâine îți va reuși, fata mea, cine știe”.			
9. Băiatul/fata face atât de multe greșeli, încât atunci când face și ceva bun rămân indiferent/ă.			
10. Dacă ar apărea o ocazie ca să lucrez în străinătate pe o perioadă de cel puțin un an, aș aprecia că aceasta este un eveniment fericit pentru toți, inclusiv pentru băiat/fată.			
11. Într-o situație problematică care îl/o privește, susțin băiatul/fata să participe și să-și exprime soluțiile pe care le-a găsit			
12. Citesc/privesc împreună cu copilul povești și analizăm calitățile personajelor și faptele lor, apoi trebuie să se identifice cu unul di ei („sunt puternic ca Făt-Frumos”, „sunt grijulie ca Alba ca Zăpada” etc)			
13. Discutăm în familie ce probleme avem și încercăm să ne ajutăm reciproc în găsirea celor mai bune modalități de depășire.			
14. Pentru a-l ajuta pe băiat/fată să-și controleze furia, teama, neliniștea etc., ofer exemple despre cum au procedat alți oameni cunoscuți de noi.			
15. Chiar dacă băiatul/fata promite ceva, are nevoie să fie susținut/supravegheat pentru a duce acțiunea la bun sfârșit.			
16. Pentru a-l recompensa pe băiat/fată îl /o laud în fata celorlalți.			
17. În contextul în care băiatul/fata s-ar considera, în mod repetat, inferior în raport cu ceilalți copii, aș discuta cu el și i-aș aminti la ce este si el bun.			
18. Îmi învăț băiatul/fata că, în afara violenței, sunt și alte căi de a comunica celorlalți ideile și dorințele tale și de a-i determina să țină cont de ele.			
19. Reușesc să păstrez un echilibru între activitate și petrecerea timpului cu copiii.			
20. În weekend ieșim cu întreaga familie în oraș sau în excursii.			

Anexa 17. Testul „Stilul educației familiale”

(adaptat după Л.М.Стародубцева);

evaluare inițială și finală

Alegeți din cele patru variante care vă convine mai mult. Încercuți, vă rog, răspunsul.

1. Cum credeți Dvs, în ce măsură caracterul omului este format de ereditate sau educație?

- a) Preponderent de educație.
- b) Îmbinarea predispozițiilor înnăscute și condițiile mediului.
- c) În temei de factorul ereditar.
- d) Nici una, nici alta, dar experiența de viață.

2. Ce atitudine aveți despre opinia „copiii își educă părinții”?

- a) Acesta e un joc de cuvinte, se referă puțin la realitate.
- b) Absolut sunt de acord cu aceasta.
- c) Nu sunt de acord, părinții sunt educatorii propriului său copil.
- d) Este dificil de răspuns, nu m-am gândit la așa ceva.

3. Care dintre afirmațiile despre educație le considerați mai reușite?

- a) Dacă nu mai aveți ce-i spune copilului, atunci trimiteți-l să se spele. (*Эдгар Хог*)
- b) Scopul educației constă în a-l învăța pe copil să se descurce fără noi. (*Эрнст Легове*)
- c) Copilului nu-i trebuie învățătură, ci exemple. (*Жозеф Жубер*)
- d) Învăță feciorul și fiica să asculte, apoi vei putea să-l înveți și celelalte. (*Томас Фитер*)

4. Considerați, că părinții trebuie să-i educe pe copii din perspectiva educației de gen?

- a) Nu m-au învățat părinții, ci viața îi va învăța.
- b) Părinții în măsură accesibilă, trebuie să le explice copiilor, de la vârsta preșcolară, cum trebuie să se comporte cu genul opus (fată/băiat, mamă/tată, bunică/bunel etc.) în diferite situații.
- c) Când copiii vor crește mari o să le vorbim despre aceasta.
- d) În primul rând părinții trebuie să fie un exemplu pentru ei, iar discuțiile să fie zilnice pentru a crește un bărbat adevărat și o femeie autentică.

5. Cum veți proceda, dacă veți afla, că copilul Dvs.,a fost ofensat de un coleg/colegă de același gen sau de gen opus?

- a) Mă voi indispune și voi încerca să liniștesc copilul.
- b) Voi merge să clarific situația cu părinții copilului.
- c) Copiii mai bine pot să-și înțeleagă relațiile, cu atât mai mult că ofensa le trece repede.
- d) Îl voi îndruma pe copil, cum să se comporte în așa situații.

6. Considerați, că sunteți pentru copilul Dvs. un exemplu demn de urmat?

- a) Indiscutabil
- b) Mă strădui.
- c) Sper.
- d) Nu știu.

Vă mulțumesc!

STILURILE PARENTALE

Stilul părintele „competent”. Conștientizați importanța rolului personal în formarea personalității copilului, dar recunoașteți și dreptul copilului la autodezvoltare. Înțelegeți clar care cerințe trebuie dictate, care discutate. În limitele raționalului puteți să vă revedeți pozițiile. Relația părinți-copii este centrată pe respect reciproc, empatie (simți bucuria/ durerea copilului dvs.), schimb de opinii, tolerant și îngăduitor, îmbinate cu stimularea autonomiei și având la bază *exemplul pozitiv al părinților*. Astfel, analizați diferite opțiuni și soluții împreună cu copilul, făcând apel la raționalitatea acestuia; astfel, vă dați seama de propriile greșeli – stimulând copilul să adopte aceeași atitudine față de erorile pe care le cauzează – și acceptă să învețe din relația cu copilul, percependu-l pe acesta ca pe un „adult” ce este demn de respect și care este la fel de bine intenționat ca și el însuși. Ca urmare, ei își păstrează autoritatea în fața copilului, sunt drepte, fermi și considerați a răspunde egal în împrejurări egale.

Stilul părintele „autoritar”. Știți foarte bine cum trebuie să vă crească copilul și depuneți pentru aceasta maximum de eforturi. În cerințe sunteți, probabil, prea categoric și nu cedați. Nu este de-a mirării, că copilului îi este incomod sub controlul sever pe care-l promovați. Conflictele în relația părinte-copil tot vor apărea, întrucât, mai devreme sau mai târziu, copilul va refuza supunerea absolută, fie printr-o înfruntare fățișă (direct), fie prin refugiul într-o lume imaginară. Astfel, părinții care suprimă inițiativa și orice tendință spre independență și afirmare a copilului vor obține în final un copil aparent supus, dar fie cu imprevizibile și extrem de violente izbucniri sau chiar cu tendințe despotice – preluând inconștient modelul parental, fie cu propria realitate alternativă care îi asigură formarea acestor calități ca timiditate și neîncredere în sine.

Stilul părintele „liberal”. Vă apreciați copilul foarte înalt, îi iertați slăbiciunile. Comunicați leger cu el, îi încredințați, nu sunteți predispus la interdicții. Însă trebuie să vă gândiți, este pe puterile copilului această libertate?

Stilul părintele „indiferent”. Problemele educației nu sunt primordiale pentru Dvs., aveți alte și mai multe griji. Problemele copilul și le rezolvă de unul singur. Dar el are dreptul să mizeze pe susținere și din partea Dvs.

Interpretarea rezultatelor

Stilurile parentale	Numărul întrebărilor							
	1	2	3	4	5	6	7	8
competent	b	c	c	d	d	a	d	b
autoritar	a	a	d	c	b	b	a	a
liberal	c	b	b	b	a	d	c	c
iniferent	d	d	a	a	c	c	b	d

Anexa 18. Grila de evaluare a percepției cadrelor didactice privind dinamica dezvoltării culturii pedagogice a părinților
(adaptat după S.M.Glaveanu)

Numele și prenumele: _____

Atitudinea și conduita parentală	Frecvența			Observații
	Niciodată	Uneori	Întotdeauna	
Comunică cu copilul (fata/băiatul)				
Comunică cu cadrul didactic despre fată/băiat				
Participă activ la ședințe organizate de către educator și de unii specialiști (psihologul, logopedul, sora medicală)				
Atunci când nu pot ajunge la ședințele menționate, utilizează toate resursele pentru a se interesa de evoluția fetei/băiatului (sună educatorul, discută cu alți părinți, comunică pe e-mail cu educatorul)				
Se implică activ în activitățile educative-instructive și cele distractive (matinee, scenarii, jocuri sportive) pentru a observa capacitățile fetei/băiatului, relațiile cu ceilalți colegi etc.				
Citește informația de pe <i>panoul informativ</i>				
Participă activ la prezentarea ideilor pe <i>Postere educaționale</i> și <i>informaționale</i> .				
Realizează „tema pentru acasă” împreună cu copilul				
Se interesează despre noile reviste, cărți despre educația fetei/băiatului din biblioteca grupei.				
Cunoaște și aplică metode și tehnici de educare pozitivă a fetei/băiatului				
Consideră grădinița „un laborator de cunoștințe” unde copilul asimilează un bagaj de cunoștințe și un comportament corespunzător vârstei lui.				
Consideră grădinița „o fabrică de jucării” a cărei sarcină este doar să aibă grijă de copii lor.				
Consideră grădinița „o instituție educativ-instructivă” a cărei sarcină este de a educa și instrui copilul lor.				
Citește informații de pe web site-ul <i>Educație parentală</i> și lasă câte un comentariu.				

Anexa 19. Interpretarea statistică a rezultatelor experimentului pedagogic cu părinții

Nivelul formării culturii pedagogice a părinților depinde formarea componentelor culturii pedagogice a părinților luate în ansamblu. Evidențiem **trei niveluri de formare a culturii pedagogice: sporit, mediu și scăzut.**

Criteriile după care poate fi apreciat cultura pedagogică a părinților sunt:

CRITERIILE	COMPONENTELE CULTURII PEDAGOGICE	METODE DE CERCETARE
Componenta cognitivă	Cunoștințele despre particularitățile specifice fetelor/băieților. Cunoștințe despre educația fetelor și băieților. Cunoștințe despre metodele educației fetelor și băieților.	Fișa individuală <i>Caracterizarea familiei</i> Chestionar aplicație <i>Ce cunosc despre educația fetelor și băieților?</i> (autorii Л.В. Штылева, Е.Б. Петрухина)
Componenta comportamentală afectivă	Atitudinea mamei față de fată/băiat. Atitudinea tatălui față de fată/băiat.	Testul „Stilurile educației familiale” (Л.М.Стародубцева)
Componenta operațională	Metodele tradiționale și netradiționale aplicate în educația fetelor și băieților. Stilul educației în familie. Stilul comunicării părinților cu fetele/băieții.	Grila evaluare a conduitei parentale prin <i>Metode și tehnici aplicate în educația de gen a copiilor</i> (adaptat după S.Glaveanu - Inventarul CCP);
Componenta reflexivă	Autoinstruirea și autoperfecționarea părinților.	<i>Grila de evaluare a percepției cadrelor didactice asupra dinamicii culturii pedagogice la părinți</i> (adaptat S.M.Glaveanu)

Pentru a aprecia răspunsurile părinților, am ținut cont de observații și conversațiile individuale, am aplicat scala cu 3 puncte. Dacă criteriu este foarte bine pronunțat este nivelul înalt – 3puncte, nivelul mediu – 2 puncte, nivel scăzut – 1 punct.

În total, nivelul culturii pedagogice al părinților putem determina în felul următor:

Nivelul sporit (20-24 puncte) posedă un nivel înalt de cunoștințe, abilități și priceperi în domeniul psihologiei și pedagogiei, sunt orientați spre cunoaștere și receptare, sunt activi, frecventează activitățile organizate de cadrele didactice, manifestă interes față de metodele de educație a copilului, sunt cointeresați în completarea bibliotecii cu cărți despre educația de gen a copiilor (fată/băiat) în cadrul familiei.

Nivel mediu (13-19 puncte) posedă cunoștințele pedagogice fragmentare, uneori manifestă interes față de problemele pedagogice generale, recunosc mediocritatea lor în calitate de cadru didactic al copilului său.

Nivel scăzut (10-12 puncte) nu posedă cunoștințe pedagogice și nu manifestă interes față de educația de gen a copilului (fată/băiat), lasă toată grija cadrelor didactice din cadrul instituției de educație timpurie.

În scopul identificării caracteristicilor și nivelul de cultură pedagogică a familiilor au fost folosite următoarele metode: *fișa individuală* cu părinții, *chestionarul - aplicativ pentru părinți*, *observarea relațiilor dintre părinți și educator, părinți și copii în timpul primirii și educației copiilor*.

Pentru omogenizarea grupului experimental, în scopul sporirii validității datelor experimentale obținute în continuare, părinții în baza completării **fișei individuale** au fost selectați în baza unor criterii comune:

Fișa individuală

- a) **vârsta** – 28-45 ani
- b) **ocupația și statutul social** (majoritatea părinților sunt șomeri – 26%; doar 27% dintre părinți sunt angajați la organizații comerciale, 16% – sunt angajații organizațiilor bugetare: medici, învățători, etc., iar 21% – sunt muncitori);
- c) **studiile** (studii superioare – 27%; studii superioare incomplete – 16%; studii tehnice – 44%; studii medii – 13%);
- d) **structura familiei** (100% – 49 familii complete).

Pentru a stabili nivelul cunoștințelor ce posedă părinții (component cognitivă), am aplicat *Chestionarul aplicativ privind educația de gen în cadrul familiei*. Acesta prezintă **10 itemi** ce reflectă aspectele studiate și are ca scop:

- aprecierea implicării fiecărui părinte în educația de gen în cadrul familiei;
- studierea registrului de valori cultivate fetelor/băieților în cadrul familiei de către părinți;
- identificarea cunoștințelor despre particularitățile psihologice specifice fetelor/băieților promovate de către părinți în contextul educației de gen;
- enumerarea metodelor ce sunt aplicate în cadrul familiei pentru realizarea educației de gen a copilului de vârstă preșcolară;
- aprecierea surselor de informare despre educația de gen în cadrul familiei;
- manifestarea dorinței pentru a valorifica autoinstruirea pedagogică în permanență;
- determinarea problemelor ce le întâmpină părinții în educația de gen în cadrul familiei;
- manifestarea interesului și a dorinței de a coopera cu instituția preșcolară și cu alte instituții de învățământ.

Componenta cognitivă

După inventarierea răspunsurilor eșantionului experimental, s-au constatat următoarele rezultate, la întrebarea *Cine se ocupă de educația fetei/băiatului în familia dvs.?*, jumătate din respondenți (53%) au răspuns „ambii părinți”, (27%) – „părinți și bunici”, (12%) – „mama”, (8%) – „tata”.

Răspunsurile la întrebarea *„Ce calități trebuie să-i cultivăm băiatului/fetei ca să devină unui „bărbat adevărat”/ „femeie veritabilă”?* s-au propus un șir de calități inițiale ale masculinității/ feminității și calități morale etc., spre exemplu: *bun/ă, cuminte, feminină, perseverent/ă, atitudine cavaleriească (gentleman), responsabil/ă, înțelept/ă, gingaș/ă, politicos/ă, rezistent/ă, sincer/ă, grijuliu/e bărbătos/ă, modest/ă, hotărât/ă, apărător, empatic/ă, sensibil/ă, maleabil/ă, curajos/oasă,*

prietenos/oasă, etc. și caracterizarea nivelului intelectual: *inteligent/ă, deșteptept/ă, înțelept/ă etc.*, cu scopul de a selecta 5 calități cele mai importante și să le claseze într-o ordine.

În Tabelul 3.2 sunt prezentate clasele de valori educaționale importante pentru copii și care au fost selectate din chestionar.

Tabelul 3.2. Calități selectate de părinților după gradul de importanță în educația de gen a preșcolarilor

Calități specifice fetițelor					Calități specifice băieților			
	Răspunsurile mamelor		Răspunsurile taților		Răspunsurile mamelor		Răspunsurile taților	
1	inteligentă	78%	inteligentă	68%	responsabil	75%	bărbătos	86%
2	responsabilă	72%	modestă	45%	inteligent	64%	hotărât	73%
3	curajoasă	68%	gingașă	33%	hotărât	63%	curajos	64%
4	politicoasă	55%	grijulie	26%	curajos	53%	inteligent	52%
5	sinceră	37%	responsabilă	22%	bărbătos	48%	apărător	35%
Alte calități			Alte calități		Alte calități		Alte calități	
6	gingașă	15%	femenină	18%	atitudine cavaleriească	33%	înțelept	28%
7	empatică	13%	empatică	15%	sincer	21%	perseverent	21%
8	grijulie	10%	perseverentă	12%	prietenos	16%	grijuliu	15%
9	modestă	12%	creativă	10%	creativ	12%	atitudine cavaleriească	12%
10	feminină	5%	sensibilă	6%	politicos	7%	sincer	3%

În rezultatul analizei răspunsurilor mamelor în educația fetelor: pe prima poziție – *inteligentă* (78%); pe a doua poziție – *responsabilă* (72%), pe poziția a treia – *curajoasă* (68%); pe poziția a patra – *politicoasă* (55%), pe poziția a cincea – *sinceră* (37%) Observăm că aceste calitățile cultivate fetițelor de către mame sunt calitățile morale care sunt formate atât fetelor cât și băieților, dar calitățile inițiale ale feminității sunt neglijate. Trebuie să remarcăm că doar câteva mame au selectat calitățile: *gingașă* (15%) *empatică* (13%); *grijulie* (13%), *modestă* (12%) și doar 5% au răspuns – *femenină*.

Răspunsurile taților în educația fetelor sunt: pe prima poziție – *inteligentă* (68%), dar celelate calități sunt atribuite cultural femeilor: pe poziția a doua – *modestă* (45%); pe poziția a treia – *gingașă* (33%); pe poziția a patra – *grijulie* (26%); pe poziția a cincea – *responsabilă* (24%), astfel își doresc să crească o femeie adevărată și o mama bună pentru copii săi.

Dacă vom analiza răspunsurile mamelor cu băieți vom observa că ele acordă atenție formării calităților ca: *responsabil* (75%), *inteligent* (64%), *hotărât* (63%), *curajos* (53%) și *bărbătos* (48%); dar calităților inițiale ale masculinității ca: *atitudine cavaleriească*, *apărătorul familiei* etc. foarte puțin li se acordă vreo atenție de către mame în familiile noastre. Răspunsurile taților au o influență mult mai mare în formare masculinității băieților, selectând aceste calități: *bărbătos*, *hotărât*, *curajos*, *intelligent*, *apărător*, dar foarte puțin din ei au fost de accord cu formarea atitudinii cavaleriești, argumentând că „*e prea devreme la această vârstă să fie gentlemen*”.

În ceea ce privește valorile pe care le promovează și cultivă separat fiecare dintre părinți în contextul educației de gen din cadrul familiei există o diferențiere în selectarea acestora cu scop de promovare și cultivare. Astfel, se observă următoarele manifestări:

- mamele formează acele calități fetelor pe care le consideră importante în promovarea succesului în activitate (grădiniță, școală, meserie etc.) eficientizarea relațiilor cu alte persoane, (tendința de individualizare);
- tații pun accentul pe calitățile atribuite cultural femeilor: *modestă, gîngășă, compătimitoare, grijulie, răbdătoare* (să crească o femeie veritabilă, și să fie o mama bună a copiilor).

Inventarierea răspunsurilor la întrebarea „*După părerea dvs, există deosebiri dintre particularitățile psihologice ale fetelor și băieților?*” jumătate (53%) din respondenți consideră ca „Da” dar puțini din ei au evidențiat aceste particularități, spre exemplu: „*atenția și limbajul fetelor este mai bine dezvoltat*”, „*băieții au o gândire exactă*” etc. Însă (47%) sunt de părerea că nu este nici o deosebire dintre particularitățile psihologice ale fetelor și băieților.

Majoritatea din respondenți (57%) care au răspuns la întrebarea precedentă că trebuie de ținut cont de particularitățile specifice genului consideră ca este necesar o educație diferită a fetelor și băieților, pe când ceilalți (43%) sunt de părerea „educația fetelor și băieților este aceeași, nu este nici o deosebire”.

La întrebarea *Ce metode utilizați în educația fetelor și băieților?*, părinții utilizează metoda conversației – 75%; recompensa – 70%; explicația – 65%. metoda pedepsei – 15% etc.

Răspunzând la a șasea întrebare „*Din ce surse vă informați despre educația copiilor (fete/băieți)*” respondenții (86%) au menționat că își educă copiii așa cum i-au educat pe ei părinții lor, au pus accent pe experiența de viață; ceilalți (23%) părinți au indicat că își îmbogățesc cunoștințele prin intermediul emisiunilor de la televizor și radio, și doar 5% din respondenți au indicat că se consultă cu educatorul.

Inventarierea răspunsurilor la întrebarea „*Care aspecte ale vieții și activității preșcolare se discută în cadrul ședințelor pentru părinți?*” a elucidat faptul că, în discuțiile din cadrul ședințelor pentru părinți, se pune accent pe rezultatele preșcolare ale copiilor (23%), disciplina acestora în cadrul activităților (22%), aspectul organizatoric și financiar (20%) relațiile între colegi (10%), dar mai puțin se discută aspecte ce țin de educația copiilor în cadrul familiei (3%), dar nici un răspuns în special educația de gen.

Răspunsurile la următoarea întrebare au fost diverse: *Aveți nevoie de cunoștințe pentru a educa copilul dvs?* 20% – cunoștințele le vor ajuta în educația copilului săi; 45% din părinți au ales răspunsul „*mai degrabă nu decât da*”; 35% din părinți au răspuns că cunoștințele nu le ajută la rezolvarea problemelor în educație.

Analizând răspunsurile, toți părinții se confruntă cu probleme în educația copiilor, cauzele sunt diferite: 40% – spun că copiii sunt neascultători; 20% – lipsa de cunoștințe; 25% – sunt copii obraznici și neatenți; 15% – nu participă toți membrii (spre exemplu tata copilului) în educația copilului.

Pentru a îmbunătăți educația fetelor și băieților în cadrul familiei, părinții consideră că sunt necesare întâlnirile periodice cu specialiștii din cadrul instituției preșcolare – 25%; să fie mai multe reviste de educația copiilor – 15%; să fie deschise centre de consiliere pentru părinți – 15%; nu consideră că trebuie de îmbunătățit educația în cadrul familiei – 15%.

Componenta comportamental afectivă a culturii pedagogice a părinților în cadrul familiei este stabilită după tipul atitudinii părinților (mama/tată) față de băiat/fată cu ajutorul *Test Stilul educației familiale* (adaptat după autor Л М Стародубцева). În acest test se subînțelege un sistem al diverselor emoții și atitudinii față de copil, stereotipuri de gen comportamentale practicate în comunicarea cu el, particularitățile percepției și înțelegerii intereselor copilului de vârstă preșcolară și oferirea oportunităților egale de dezvoltare.

a) *Stilului parental familial* îi sunt caracteristici următorii indicatori criteriali: părintelui îi place copilul așa cum este; respectă individualitatea copilului, îl simpatizează. Părintele tinde de a petrece cât mai mult timp împreună cu copilul, acceptă interesele și activitatea acestuia. Părintele apreciază înalt aptitudinile intelectuale și creative ale copilului, încearcă sentimentul de mândrie pentru el; stimulează inițiativa și autonomia copilului, încearcă să fie la egal cu acesta. Părintele are încredere în copil, încearcă să se plaseze pe poziția lui în problemele discutabile.

Atitudine parentală bazată pe „acceptare” și „cooperare”			
relația mama-fiică	relația mama-fiu	relația tată-fiică	relația tată-fiu
Atitudine pozitivă față de fiică, mereu le acordă atenție, grijă și mai puțin le oferă independență. Le acordă ajutor în caz de conflință, sunt îngăduitoare și le satisfac toate necesitățile	Atitudine pozitivă față de fiu, acceptă interesele și activitățile lui, îi oferă mai multă independență, le cere să găsească soluții în momentul conflictului. Manifestă tact pedagogic în formarea calităților inițiale ale masculinității	Atitudine pozitivă față de fiică. Fetele au o încredere paternă în sine, exigență redusă, atenție, căldură și o atitudine binevoitoare în relații. Manifestă o atitudine prietenească în relație cu fiica.	Atitudine pozitivă față de fiu, îl îndrumă cum să se comporte în anumite situații, în special cu genul opus, îi oferă mai multă independență, le cere să găsească soluții în momentul conflictului.

Aceste constatări semnifică existența unui *nivel sporit* al culturii pedagogice dacă răspunsurile denotă acest stil de educație familială. Rezultatele ne vorbesc că doar 22 din 48 de părinți – mame și 16 din 48 părinți – tați, reprezintă 51,9% din numărul total.

b) *Stilul parental autoritar* – părintele cere de la copil disciplină și ascultare necondiționată. El încearcă să-i impună în toate copilului voința sa, nu este capabil să se plaseze în situația copilului. Pentru manifestarea propriei voințe copilul este aspru pedepsit. Părintele urmărește copilul, realizările lui sociale, particularitățile lui individuale, deprinderile, gândurile, sentimentele.

Rezultatele înscrise de părinți cu un punctaj maximal la scalele „simbioză” și „ghipersocializare autoritară”, din numărul total doar 22 părinți – 40,7% reprezintă *nivelul mediu* al acestei componente, al culturii pedagogice.

Stilul parental „indiferent” – părinții cu valoarea *scăzută* al atitudinii părintești le este caracteristic scala „*micul ratat*” – care reflectă particularitățile percepției și înțelegerii copilului de către părinte. Punctajul maximal demonstrează tendința părintelui de a-1 subaprecia pe copil, de a-i atribui inaptitudine personală și socială. Părintele îl vede mai mic în comparație cu vârsta reală. Interesele, pasiunile, gândurile și sentimentele copilului, i se par copilărești, neserioase. Copilul este privit ca neadaptabil, cu incucese, deschis pentru influențele proaste. Părintele n-are încredere în copil, este necăjit de insuccesele lui. Drept urmare părintele încearcă să-l protejeze de greutățile vieții și să-i verifice cu strictețe acțiunile.

Atitudinile parentale bazate pe „*respingere*” – părintele își percepe copilul drept un rău, neadaptat, ratat (ghinionist); i se pare că copilul nu va avea succes în viață din cauza aptitudinilor reduse, lipsei deșteptăciunii, înclinații proaste. La general, părintele simte în raport cu copilul o răutate, ciudă, necaz, iritare, obidă. El nu are încredere în copil și nu-i respectă.

Însă rezultatele înscrise de părinți cu un punctaj maximal la scalele „*micul ratat*” și „*respingere*”, din numărul total 98 doar 4 părinți – 7,4% reprezintă *nivelul minim* al acestei componente, al culturii pedagogice.

Conținutul acestor activități desfășurate în scopul informării și educării părinților abordează o suită de teme care reflectă în conștiința acestora: *importanța personalității copilului, aprecierea corectă a comportamentului copiilor, stabilirea unei relații pozitive între părinți și copii* etc.

Noi considerăm că este necesară **componenta reflexivă** orientată spre autodezvoltarea și sporirea nivelului de cultură pedagogică. Componenta reflexivă presupune prezența la părinți autoreflexiei, autocontrolului, autoevaluării a competenței sale pedagogice.

A fost aplicată *Grila de evaluare a percepției cadrelor didactice asupra dinamicii culturii pedagogice la părinți (adaptat S.M.Glaveanu)* în scopul să evaluăm o serie de aspecte din atitudinea și conduita părinților fiecărui copil de vârstă preșcolară cu o scală cu trei trepte (niciodată, uneori, întotdeauna) referitoare la următoarele criterii:

- ✓ Comunică cu copilul (fata/băiatul);
- ✓ Participă activ la ședințe organizate de către educator și de unii specialiști (psihologul, logopedul, sora medicală);
- ✓ Atunci când nu pot ajunge la ședințele menționate, utilizează toate resursele pentru a se interesa de evoluția fetei/băiatului (sună educatorul, discută cu alți părinți, comunică pe e-mail cu educatorul);
- ✓ Se implică activ în activitățile ingrate pentru a observa capacitățile lui, relațiile cu ceilalți colegi etc.;
- ✓ Ctește informația de pe *panoul informativ*;
- ✓ Participă activ la prezentarea ideilor pe *Postere educaționale și informaționale*;
- ✓ Realizează „*tema pentru acasă*” împreună cu fata/băiatul;
- ✓ Se interesează despre noile reviste, cărți despre educația fetei/băiatului din biblioteca grupei;

- ✓ Cunoaște și aplică metode și tehnici de educare pozitivă a fetei/băiatului;
- ✓ Consideră grădinița „*un laborator de cunoștințe*” unde copilul asimilează un bagaj de cunoștințe și un comportament corespunzător vârstei lui;
- ✓ Consideră grădinița „*o fabrică de jucării*” a cărei sarcină este doar să aibă grijă de copii lor;
- ✓ Consideră grădinița „*o instituție educativ-instructivă*” a cărei sarcină este de a educa și instrui copilul lor;
- ✓ Citește informații de pe web site-ul *Educație parentală* și lasă câte un comentariu.

În cadrul grilei există rubrica „Observații” în care pot fi notate și alte informații care nu sunt cuprinse de criteriile de evaluare enumerate.

Potrivit observărilor realizate de către cadrele didactice asupra părinților, am constatat că parinții *ce manifestă un nivel scăzut de colaborare cu cadrele didactice din instituția preșcolară (22,2%)*, se caracterizează în felul următor: foarte puțin comunică cu copilul, nu frecventează ședințele; nu se interesează de rezultatele copilului, parinții acceptă ideea ca „nu au nimic de văzut despre ceea ce se întâmplă în grădiniță”; nu participă la activitățile ce sunt organizate în cadrul instituției; nu au nici un interes, privesc pliantele și își exprimă gândurile: „*Nu am timp să citesc, mă grăbesc*”; părinții neglijează relația de colaborare cu cadrele didactice.

Caracteristicile acelor părinți care manifestă *un nivel mediu de colaborare cu cadrele didactice (46,2%)* sunt: contactează formal, de rutină cu cadrele didactice; tendința de a acuza instituția preșcolară pentru proastele rezultate ale copilului; apar experiențe localizate privind comunicarea cu alți părinți; participarea părinților are un rol minor, nedecizional în prezentarea ideilor pe panoul informativ; abordează relația familie-grădiniță ca o problemă de importanță secundară.

În rubrica *observații* au fost incluse barierele pe care le întâmpină în colaborare cu cadrele didactice: nu înțeleg sarcinile, li se par complicate, informațiile îi depășesc; nu știu cum să colaboreze cu cadrele didactice; nu au timp necesar, fiind implicați în activități care le asigură traiul zilnic; sunt presați de propriile griji despre „ziua de mâine”, șomaj/loc de muncă etc.; simt un caracter prea formal al întâlnirilor la ședințe; nu doresc să vină la ședințe doar pentru că sunt criticați pentru comportamentul fetei/băiatului și rezultatele preșcolare slabe ale acestora; nu prezintă așteptări prea înalte față de ofertele instituției preșcolare etc.

Părinții care manifestă *un nivel înalt de colaborare (32,6%)* cu cadrele didactice se implică activ în cadrul procesului educațional, participă la toate ședințele, mese rotunde, dezbateri etc., organizate de către educator. Părinții asistă la activități integrate și au posibilitatea să observe progresele copilului de la o activitate la alta, să vadă cum se comportă aceștia într-un colectiv și cum relaționează cu colegii săi. În cadrul activităților copii-părinți realizează sarcini zilnice, astfel înțeleg foarte bine obligațiunile copiilor față de grădiniță, sunt în pas cu cele însușite și au subiecte de discuții cu copilul său în orice moment al zilei. Cunoscându-l mai bine, părintele are posibilitatea să vină în întâmpinarea dezvoltării sale psihice, intelectuale și emoționale și-l dirijează astfel încât va ajunge pe scările superioare firești ale evoluției sale, încât fiecare copil să facă față sarcinilor specifice vârstei lui într-un mod optim.

Dar sunt părinți care *se implică deosebit de mult în activitatea educativă- instructiv*, uneori exagerând fără să-și dea seama. Ei sunt în stare să facă aproape orice, încît copilul lor să posede un bagaj mare de cunoștințe. Uneori din exces de zel, ajung să le impună educatoarelor să folosească metode pe care ei le consideră eficiente, să le spună cum să realizeze activitățile etc. Din această, cauză, uneori se poate ajunge la reproșuri, mai ales cînd performanțele copiilor sunt mai scăzute decît s-ar fi așteptat părinții.

Potrivit observărilor realizate asupra conduitei părinților, am constatat că cei care au „o calificare profesională” posedă un nivel înalt de cultură pedagogică, ceea ce contribuie la dezvoltarea intelectuală a copiilor de vîrstă preșcolară. Lipsa cunoștințelor ale părinților duce la aceea că educația în cadrul familiei se face „orbește”, aceasta și afectează dezvoltarea intelectuală a copilului de vîrstă preșcolară și nivelul lui de educație.

Datele obținute ne permit să facem concluzii, în grupul experimental doar 13 părinți (27%) au un *nivel mediu* de cultură pedagogică, 35 părinți (63%) sunt cu un *nivel scăzut* de cultură pedagogică, iar cel mai înalt sporit de cultură nu posedă nici un părinte. Majoritatea părinților nu simt nevoia de a obține cunoștințe psihologice și pedagogice. La etapa actuală, educației copiilor nu se acordă o atenție suficientă de către părinți și nu este o problemă vitală. Nu toți părinții sunt conștienți de importanța cooperării cu educatorii.

Nivelul scăzut al culturii pedagogice al părinților și lipsa de preocupare pentru educația fetelor și băieților, constituie o problemă cu care se confruntă cadrele didactice în cadrul ședințelor cu părinții. Deficitare în educarea fetelor și băieților sunt familiile în care copilul nu numai că nu are un regim de viață organizat, dar nu este pus să îndeplinească nici o activitate gospodărească, nu are nici o responsabilitate. Investigațiile ne-au demonstrat că părinții unor astfel de copii aveau muncă necalificată sau își schimbau frecvent munca sau nu aveau o ocupație permanentă. Majoritatea aveau o atitudine reprobabilă față de muncă, constituind astfel un exemplu negativ pentru propriii lor copii. Acești părinți posedă:

- cunoștințe fragmentare despre particularitățile psihologice specifice băieților și fetițelor;
- sunt incompetenți în soluționarea problemelor cu care se confruntă băiatul/fata în cadrul familiei;
- nu sunt satisfăcuți de formele și metodele tradiționale ale organizării ședințelor;
- nu cunosc valorile culturii de gen.

Anexa 20. Tabel de distribuție a rezultatelor obținute în lotul părinților (98 s.)

Descriptorii competențelor parentale privind EG a preșcolarilor	Experimentul			
	de constatare		de verificare	
	Date	%	Date	%
La nivel de cunoaștere:				
1. Identificarea și explicarea noțiunilor de bază ale EG	10	19,4%	91	93%
2. Nominalizarea stereotipurilor de gen învechite.	29	29,6%	96	98%
La nivel de aplicare:				
3. Cunoașterea consecințelor educației de gen incompetente/greșite.	18	18,4%	89	91%
4. Formularea de către părinți a obiectivelor EG (în educația familială).	14	14,3%	92	94%
5. Elaborarea agendei a EG în cadrul familiei (pentru părinți).	3	3,10%	71	72,3%
6. Elaborarea listei aspectelor importante în EG a preșcolarilor.	16	16,3%	91	93%
La nivel de integrare				
7. Manifestarea modelelor pozitive comportamentale de gen.	32	32,6%	96	98%
8. Crearea condițiilor favorabile pentru formarea comportamentelor de gen.	29	36,2%	95	97%

CHESTIONAR PENTRU PREȘCOLARI

Numele și prenumele: _____

Instituția preșcolară _____

Vârsta: _____ ani _____ luni

Localitatea (rural/urban) _____

I. Tu ești fată/băiat?

a) da b) nu știu c) nu

1. Dacă te-ai îmbrăca în haine (*de sex opus: haine pentru fete/băiat*), ai fi de asemenea băiat/fată?

a) da b) nu știu c) nu

2. Dacă te-ai juca într-un joc (*de sex opus: fata cu mașina, băiatul cu păpușa etc.*), ai fi de asemenea băiat/ fată?

a) da b) nu știu c) nu

3. Dacă o Zeiță cu bagheta magică te-ar transforma în altcineva (*de sex opus*), ai fi dorit să fii băiat/fată?

a) da b) nu știu c) nu

4. Care sunt deosebirile dintre băiat și fată?

II. Cu cine îți place să te joci?

a) fete și băieți b) doar fete/băieți c) nu mă joc cu nimeni

5. Cum sunt fetele/băieții (*de același sex: fată – fată; băiat – băiat*)?

6. Cum sunt băieții/fetele (*de sex opus: fată – băiat; băiat – fată*)?

III. Când vei crește mare ai dori să formezi o familie?

a) da b) nu știu c) nu De ce? _____

(dacă copilul răspunde „Nu” sau „Nu știu” atunci chestionarul nu se va continua)

7. Cum vei fi tu în calitate de mama/tată?

8. Ce o să faci tu (*în calitate de mama/tată*) ca familia ta să fie fericită?

9. Ce calități trebuie să posede mama/tata copiilor tăi?

10. Dacă mama/tata copiilor tăi s-ar îmbolnăvi, cum vei ajuta-o să se însănătoșească?

11. Cine în familia ta va realiza activitățile casnice (va pregăti mâncare, va spăla vesela, va aspira cu aspiratorul)?

12. Cum familia ta se va odihni în zilele de odihnă?

ANEXA 22. Interpretarea statistică a rezultatelor chestionarului preșcolarilor

	Întrebările adresate copiilor	Analiza răspunsurilor
I. Conștientizarea identității de gen	1. Tu ești fată sau băiat?	5p – conștientizează identitatea sa de gen; 3p. – conștientizează parțial identitatea sa de gen; 1p. – nu conștientizează identitatea sa de gen
	Dacă te-ai îmbrăca în haine (de sex opus) ai fi un băiat sau o fetiță?	5p – conștientizează identitatea sa de gen; 3p. – conștientizează parțial identitatea sa de gen; 1p. – nu conștientizează identitatea sa de gen.
	Dacă ai juca un joc (de sex opus) ai fi băiat sau fetiță?	5p – conștientizează identitatea sa de gen; 3p. – conștientizează parțial identitatea sa de gen; 1p. – nu conștientizează identitatea sa de gen
	Dacă o Zeiță cu bagheta magică te-ar transforma în altcineva(de sex opus), ai fi dorit să fii fetiță/băiat?	5p – conștientizează identitatea sa de gen; 3p. – conștientizează parțial identitatea sa de gen; 1p. – nu conștientizează identitatea sa de gen
	Care e deosebirea dintre băiat și fată?	5p. – numește trăsăturile caracteristice pentru fiecare gen (în special caracterizează aspectul exterior) 3p. – deosebește parțial genurile. 1p. – nu face deosebiri dintre genuri.
II. Atitudinea față de copii de același gen și genul opus	Îți place să te joci cu fetele/băieții (de același sex)?	5p. – atitudinea pozitivă față de copii de același sex; 3p. – atitudine indeferentă față de copii de același sex; 1p. – atitudine negativă față de copii de același sex.
	Îți place să te joci cu fetele/băieții (de sex opus)?	5p. – atitudinea pozitivă față de copii de sex opus; 3p. – atitudine indeferentă față de copii de sex opus; 1p. – atitudine negativă față de copii de sex opus.
	Cum sunt fetele/băieții?	5p. – caracterizează copii de același sex cu calități pozitive; 3p. – caracterizează copii de același sex cu calități pozitive și negative; 1p. – caracterizează copii de același sex cu calități negative.
	Cum sunt băieții/fetele?	5p. – caracterizează genul opus cu calități pozitive; 3p. – caracterizează genul opus cu calități pozitive și negative; 1p. – caracterizează genul opus cu calități negative.
III. Atitudinea față de familie și rolurile de gen	Când vei crește mare, ai dori să formezi o familie?	5p. – își dorește când va crește mare să formeze o familie; 3p. – nu știe ce o să facă când va crește mare; 1p. – dorește să trăiască singur sau cu părinții.
	Cum vei tu în calitate de mamă/tată?	5p. – se caracterizează pe sine cu calități pozitive; 3p. – se caracterizează pe sine cu calități pozitive și negative; 1p. – se caracterizează cu calități negative.
	Ce calități trebuie să posedă mama/tata copiilor tăi?	5p. – caracterizează genul opus cu calități pozitive; 3p. – caracterizează genul opus cu calități pozitive și negative; 1p. – caracterizează genul opus cu calități negative.
	Ce o să faci tu (în calitate de mama/tată) ca familia ta să fie fericită?	5p. – acțiuni și fapte pozitive pentru membrii familiei; 3p. – comportament indiferent față de membrii familiei; 1p. – acțiuni negative față de membrii familiei.
	Cine în familia voastră va realiza activități casnice?	5p. – toți membrii realizează activitățile casnice fără a specifica genul; 3p. – se vor împărți activitățile specific genului; 1p. – activitățile toate sunt realizate de genul femeiesc.
	Cum familia ta se va odihni în zilele de weekend?	5p. – se vor organiza activități plăcute pentru familie; 3p. – doar un singur membru (mama sau tata) din familie se distrează; 1p. – zilele de weekend sunt zile obișnuite ca și celelalte.

Nivelul copiilor este considerat a fi în funcție de punctajul obținut la toate întrebările, iar acestea sunt următoarele intervale:

Nivelul I între 8 și 10 puncte: subiectul conștientizează identitatea sa de gen, manifestă atitudini pozitive față de sexul opus, prietenește și colaborează cu fete și băieți din grupa pregătitoare. În rol de părinte (tată/mamă) va fi grijuliu, empatic, tolerant, atent cu copiii săi, caracterizează viitorul soț/soție cu însușiri pozitive. Relațiile vor fi stabile, calme, iar obligațiunile și funcțiile lor în familie vor fi echilibrate: ambii vor participa la educația copiilor și la conducerea gospodăriei.

Nivelul II între 6 și 8 puncte: subiectul parțial conștientizează identitatea sa de gen, manifestă atitudini pozitive și negative față de sexul opus, prietenește cu copii de genul său, uneori colaborează cu copii de sex opus numai după indicațiile ce sunt impuse de cadrul didactic. În rol de părinte (tată/mamă) va fi sever, distant, egoist în educația copiilor săi, caracterizează viitorul soț/soție cu însușiri pozitive și negative, în special în descrierea sa evidențiază greșelile și neajunsurile părinților săi. Relațiile dintre viitorii părinți vor fi reci, distante, obligațiunile vor fi realizate de către un singur membru sau repartizate funcțiile în casă în dependență de gen.

Nivelul III între 2 și 6 puncte: subiectul nu conștientizează identitatea sa de gen, manifestă atitudini negative față de sexul opus, ignorează copii de sex opus. Nu dorește să formeze o familie, este egoist și încăpățânat.

A fost realizat un **Interviu cu preșcolarii** din considerentele că „copiii sunt oglinda părinților”, ei sunt acei care, cu adevărat, reflectă foarte clar și concret relațiile părinților săi.

Pentru a determina *nivelul reprezentărilor inițiale ale copiilor de vârstă preșcolară despre identități masculine și feminine și atitudinea lor față de rolurile de gen în cadrul familiei pe viitor*, a fost utilizat următorul chestionar autor H. K. Ледовских (vezi Anexa 21).

Cercetarea noastră s-a desfășurat în felul următor: Copiii se jucau pe teren, iar educatorul se apropia de un copil și îl întreba fără ca ceilalți să observe ceva. Răspunsurile se înregistrau într-un caiet cu notițe.

Primele întrebări au fost de genul acesta: *Cum te cheamă? Tu ești băiat sau fată?* și apoi au urmat întrebări provocatoare, spre exemplu, unui băiat: *Dacă o Zeiță cu bagheta magică te-ar transforma în altcineva, ai fi dorit să fii fetiță?*, exact aceeași întrebare i-a fost adresată unei fetițe, *ai fi dorit să fii băiat?* Răspunsurile copiilor ne-a ajutat să evidențiem dacă fiecare copil (fată/băiat) conștientizează identitatea sa de gen, dar și atitudinea sa față de genul opus. Au fost adresate întrebări adăugătoare pentru a-l provoca pe copil la un răspuns sau altul, spre exemplu băieții au fost întrebați: *Privește ce rochie frumoasă are fetița, are și agrafe pentru păr, fundițe colorate. Ce păpușă are fata, mobilă, veselă etc. Tu n-ai dori să ai toate acestea?* La următoarea

întrebare: *Care sunt deosebiriile dintre băiat și fată?*, copiii s-au caracterizat mai mult din punct de vedere exterior. Ei disting însușirile exterioare (culoarea părului, vocea, înălțimea corpului) și ocupațiile preferate ale fetelor și băieților. La această vârstă copiii mai greu diferențiază lumea lor interioară în raport cu comportamentul și exteriorul său.

Din răspunsurile copiilor ne-am convins că la vârsta de 6-7 ani preșcolarii (99%) din grupa experimentală conștientizează identitatea sa de gen și nu doresc să se „transforme” în genul opus, motivând: (Tatiana S.) *Eu sunt obișnuită să fiu fată.*; (Jan V.) *Dacă m-am născut băiat, înseamnă că așa trebuie să fiu băiat.*; *Trebuie să fie și fete și băieți. etc.* Doar o singură fetiță (1%) care ar dori să fie băiat, motivând: (Maria T.) *Băieții se joacă mai interesant, dar pe mine nu vreau să mă primească.* Unii copii evidențiau avantajele genului său: (Ion M.). *Să fii băiat e foarte bine, deoarece ne jucăm de-a poliștii și bandiții; Toți prietenii mei sunt băieți* (Tatiana S.). *Niciodată n-aș fi de acord să fiu băiat, îmi place să fiu fată, fiindcă sunt frumoasă etc.*

Rezultatele chestionarului ne-a demonstrat că majoritatea preșcolarilor consideră că jocurile genului opus nu sunt interesante. Unii copii au o atitudine negativă față de genul opus. Ei argumentează, spre exemplu, băieți: (Valeriu J., Ion Z. Gabriel S. etc.) *Nu mă joc cu fetele fiindcă ele sunt capricioase și plângărețe.*; iar unele fete (Marina L., Corina F. etc.): *Băieții sunt agresivi și răutăcioși.*

La această vârstă reprezentările copiilor despre prietenie sunt: (Olga V.) *Prietenii mei sunt acei cu care mă joc.* (Valeriu J.) *Prietenul meu este vecinul, eu mă joc cu el în fiecare zi.* (Marina L.) *Prietena mea este Maria, cu ea împart jucăriile și dulciurile.* Relațiile prietenești nu sunt de lungă durată, repede apar și ușor dispar.

La întrebarea *Când vei crește mare, ai dori să formezi o familie?* doar (56%) din copii au răspuns că atunci când vor crește mari vor să formeze o familie, dar ceilalți au avut alte păreri (Ionel B.) *Eu nu am hotărât cu cine am să trăiesc.* (Ovidiu T.) *Soție eu nu vreau să am, fiindcă eu am mamă, dar copii nu-mi plac.* (Tatiana S.) *Eu vreau să fiu singură ca și mama mea.*

Următoarele întrebări ale interviului se referă la cei care vor să formeze o familie și ce calități trebuie să posede mama și tata într-o familie: *Cum vei fi tu în calitate de mama/tată?* fiind el în această calitate, cum se văd pe viitor. La întrebarea *Cum ai dori să fie mama/tata copiilor tăi?*, majoritatea copiilor doresc să fie *bun/bună*, dar nu concretizează ce înțeleg prin această calitate. Doar unele fete au încercat să explice noțiunea *bun*, evidențiind acele calități ce nu trebuie să le posede tata: *Un tată bun este acela care nu ceartă copii, nu strigă la ei. Nu trebuie să beie alcool și să nu strige la mama. etc.* Doar câteva fete (4%) au evidențiat că *un tată bun* este acela care face cadouri și cumpără bomboane pentru mamă și copii ei.

Băieții explică noțiunea de *mamă bună* – e frumoasă, atrăgătoare la exterior, este cea care aduce și cumpără mereu ceva gustos. Fetele subînțeleg prin *o mamă bună* cea care *coase hăinuțe, gătește ceva gustos*. Așa răspunsuri au fost aproximativ 70% din cei intervievați.

Opiniile preșcolarilor despre *relațiile dintre mamă și tată* sunt diferite: unii băieți consideră că într-o familie, tata trebuie să facă cadouri mamei: *inel, ruj, flori*; dar fetele consideră că tata are nevoie ca *mama să-i cumpre cămașă, cravată, pantaloni, pantofi*. Doar 50% din copii manifestă atitudine grijulie față de celălalt membru al familiei. Ceilalți copii, în afară de cadouri, numesc și unele obligațiuni pe care le vor îndeplini față de celălalt membru al familiei: *Am să plec după cartofi. După morcov. Am să cumpăr lapte*.

Ultimele întrebări s-au referit la *obligațiunile membrilor de familie, munca și odihna în cadrul familiei*. Răspunsurile primite la întrebarea: *Cine va lucra, spre exemplu, cine va face curat în casă, va spăla vesela etc.*, fetele își iau obligațiunea când vor mame să facă totul prin casă: *Eu voi face totul prin casă. Dar el o să facă ce poate.*(Daria P.) Dar băieții își aleg doar activitățile specifice genului său: (Daniel S.) „*Eu voi repara un dulap*”, „*Voi ascuți cuțitele*”, „*Voi pune un bec la bucătărie*”. Doar un singur băiat a menționat că: „*În ziua de lucru eu voi spăla, voi da cu aspiratorul, voi face curat peste tot, în toate o voi ajuta*”.

Referitor la ziua de odihnă, majoritatea copiilor nu știau ce să răspundă, doar câțiva (32%) au spus că se vor odihni fiecare după placul lor: *Eu mă voi uita la televizor și mă voi juca cu copiii, dar mama copiilor mei – nu știu.* (Gheorghe D.), *În ziua de odihnă mama copiilor mei va sta pe scaun, dar noi, bărbaii vor meșteri ceva*” (Daniel Ș.), „*Eu voi sta acasă și voi desena, dar el – nu știu*” (Elena G.), „*Voi coace turte pentru a face un tort gustos și cu toții îl vom mânca*”. Astfel de răspunsuri au dat 52% din copii.

Cercetarea constatativă descrisă anterior ne-a permis identificarea copiilor de vârstă preșcolară, participanți la studiul menționat, a căror nivel de dezvoltare a identității genului corespunde vârstei lor, dar nu știu cum să comunice cu membrii de gen opus, întâmpină greutăți în alegerea formelor de comportament, nu vor să colaboreze în cadrul jocului, majoritatea copiilor ignoră ocupațiile, interesele sexului opus. Am ajuns la **concluzia**: *copiii nu posedă reprezentări inițiale despre identitatea masculină și feminității din cauza insuficienței cunoștințelor și lipsa modelelor parentale în cadrul familiei, de aceea nu se respectă, nu dau dovadă de toleranță, manifestă atitudini negative membrii de gen opus din cadrul grupului*.

**Anexa 23. Rezultatele obținute în experimentul pedagogic
în lotul preșcolarilor (49 s.)**

Nr. de ordine al sarcinii	Experimentul			
	de constatare		de verificare	
	Date	%	Date	%
1. Respectarea regimului zilei, indiferent de gen (fetele și băieții)	43	87,7%	49	100%
2. Repartizarea rolurilor la jocuri (indiferent de gen)	29	60%	49	93,8%
3. Centrarea pe respectarea normelor moral etice de toți copii	25	51%	48	95,9%
4. Implicarea copiilor în jocurile propuse (indiferent de gen)	39	80%	48	98,5%
5. Explicarea clară a identității sale în conformitate cu sexul	48	98,5%	49	100%
6. Manifestarea interesului pentru toate jocurile propuse	38	78,5%	47	97%
7. Manifestarea interesului pentru jucării, indiferent de gen	32	66,2%	48	98,5%
8. Explicarea conduitei de colaborare față-băiat	21	42%	47	97%
9. Explicarea conduitei demne a bărbaților (băiatului)	23	47,6%	46	95,4%
10. Explicarea conduitei demne/morale a femeilor (fetelor)	36	74%	45	93,8%

**Anexa 24. Tabel de distribuție a rezultatelor obținute
în lotul preșcolarilor (49 s.)**

Indicatorii comportamentului adecvat de gen al preșcolarilor	Experimentul			
	de constatare		de verificare	
	Date	%	Date	%
Copiii manifestă:				
1. Interes pentru interacțiune (comunicare, relaționare) atât cu copiii de gen masculin cât și cu cei de gen feminin	28	58,2%	45	94%
2. Înțelegere privind egalitatea de gen	19	39,8%	46	95%
3. Interes față de variate jocuri, jucării și activități indiferent de gen	29	59,2%	48	99%
4. Comportare morală centrată pe (corectitudine, respect, politețe, bunătate, reciprocitate etc.)	30	62,3%	49	100%
5. Capacitate de interacționare optimă față-băiat în activități și oocuri	23	47%	47	97%
6. Compasiune pentru semenii săi indiferent de genul acestora.	25	63,7%	47	96%

Anexă 25. Modele de ședințe din programul de formare a cadrelor didactice și a părinților privind EG a preșcolarilor

MODEL DE ȘEDINȚĂ CU CADRELE DIDACTICE

Subiectul: Ce este educația de gen?

Finalități scontate:

- evidențiază specificul educației de gen a preșcolarilor;
- determină scopul și obiectivele educației de gen;
- stabilește prioritățile valorificării șanselor egale în educația preșcolarilor.

Materiale: laptop, proiector, ecran, foițe adezive color, pix, 2 postere, marchere.

Forma de organizare/strategii utilizate: prezentare PPT (se anexează), grup mare (GM).

Descrierea activității: Pregătiți 2 postere, pe care ulterior cadrele didactice vor acroșa foițele adezive, cu următoarele enunțuri:

Moderatorul: Ce este în viziunea mea educație de gen în familie?

Moderatorul: Ce este în viziunea mea educație de gen în instituția preșcolară?

Moderatorul: Repartizați participanților câte 2 foițe adezive colorate și rugați-i să ”scaneze” procesul educațional preșcolar și modele de familii din țara noastră și să scrie pe fiecare din foițe: Ce este în viziunea lor educație de gen? Propuneți-le să le acroșeze respectiv pe cele 2 postere.

Moderatorul: Discutați în grup mare listele comune de pe postere.

Generalizați discuția prin prezentarea definiției educației de gen oferit de autorii V.Bodrug-Lungu, V. Jardan [et. al.] în lucrarea „Educația gender: glosar”, anul 2004.

Se va prezenta următoarea definiție a **educației de gen**: *presupune crearea unei societăți democratice axată pe principiul respectării priorității drepturilor persoanei, promovarea egalității persoanelor indiferent de sex, lichidarea discriminării femeilor sau bărbaților și formarea culturii de gen.*

Puneți accentul pe câteva **cuvinte-cheie** din această definiție: promovarea egalității persoanelor indiferent de sex, formarea culturii de gen.

Moderatorul: Reieșind din cele expuse considerăm important să subliniem că EG reprezintă un deziderat obligatoriu al formării culturii pedagogice a familiei.

Moderatorul: Obiectivul major al educației de gen/gender este formarea *culturii de gen* preșcolarilor în familie prin instruire, educare și comunicare părinți și instituția preșcolară.

Conceptul *cultura de gen/ cultura gender* astăzi a devenit actual peste tot în lume. În **Concepția Educației din Republica Moldova** (2009) prevede *formarea la copii și tineret a unui comportament responsabil în spiritul parteneriatului de gen, a concepțiilor despre menirea și rolul bărbatului și al femeii în familie, societate; cunoașterea particularităților psihofiziologice și a modelelor comportamentale ale băieților și fetelor.*

Sunt menționați indicii **culturii de gen/gender în concepție**: conștientizarea egalității în drepturi și responsabilități a femeilor și bărbaților; înțelegerea diferențelor și asemănărilor dintre femei și bărbați; depășirea prejudecăților și stereotipurilor de gen în viața de familie și cea publică; explorarea șanselor egale la realizarea potențialului psihofizic și socioprofesional al persoanei, indiferent de gen; manifestarea atitudinilor și comportamentelor parteneriale de gen în viața privată și publică [88, p.5-16].

Se va propune cadrelor didactice situații pedagogice pentru a fi analizate:

Modele de situații pedagogice

Se va discuta despre excursia ce se va organiza săptămâna viitoare, educatorul le amintește copiilor din grupa pregătitoare cum să se comporte în public: să meargă în mod organizat (în perechi) fără a deranja trecătorii, fără a accelera mersul, să nu gesticuleze pentru a nu atrage atenția străinilor. Se adresează micilor „bărbați” să fie un exemplu pentru toți.

- Dacă în troleibus o să vi se ofere locul, ce veți face? Întreabă educatorul.
- Vom mulțumi și vom refuza să ne așezăm, suntem deja mari, s-au auzit voci din toate părțile.
- Așa este. Și dacă sunt locuri libere, atunci cine se va așeza și cine va sta în picioare?
- Se vor așeza educatoarele, mamele și bunicuțele noastre se vor așeza, acelea care vor fi lângă noi, răspund copii.
- Chiar și fetele se vor așeza dacă sunt suficiente locuri, iar băieții vor sta în picioare, a răspuns unul din băieții.
- Și ce crede Igor? educatorul se adresează „personajului principal” care ofensează fetele. Igor și-a dat seama că această întrebare i-a fost adresată dintr-un motiv, băiatul s-a încruntat și a tăcut.
- Un copil a spus:
- Igor nu va da niciodată loc nici fetelor, nici adulților.
- De ce crezi asta? Nu este Igor viitorul „adevărat bărbat”? a întrebat educatorul, care nici prin gând nu-și poate imagina că Igor s-ar comporta în așa mod. Folosind opiniile copiilor, educatorul încearcă să anticipeze posibile comportamente a lui Igor.
- Și am văzut cum Igor stă așezat pe scaun în troleibus, iar bunica lui stătea în picioare, a spus colegul băiatului.
- Igor nu vrea să meargă în perechi, apoi el se împinge, rămâne în urmă, îi trage pe colegi de fular și căciulă.
- Este chiar așa, Igor? se miră educatorul. Oare noi trebuie să roșim pentru tine, nu te poți comporta ca un „adevărat bărbat”?
- Nu-l vom lua cu noi! - sugerează cineva. Dar ce va spune însuși Igor?
- Unde a dispărut expresia nepăsătoare de pe fața băiatului, indiferența, este vizibil că se îngrijorează.
- Mă voi comporta bine, voi fi ascultător ... Sincer! – asigură băiatul.
- Să-l credem copii?

Reflecție

- *Analizați situația de problemă și indicați dacă a manifestat tact pedagogic educatorul în relație cu copiii.*
- *A reușit să-l informeze pe Igor că acest comportament al său nu a fost în concordanță cu comportamentul viitorului „adevărat bărbat”?*
- *Ce crezi că a simțit?*
- *Care a fost scopul educatorului, demonstrând această situație de problemă?*

Moderatorul: Vă propun să urmăriți comportamentul de gen al copiilor în cadrul activităților și să completați *Grila de observare a comportamentului de gen al preșcolarilor*. La ședința următoare vom discuta și vom găsi soluții, metode de soluționare a problemelor pe care le întâmpinați în educația fetei sau băiatului în cadrul activităților din instituțiile preșcolare.

1. MODEL DE ȘEDINȚĂ CU PĂRINȚII

Modulul trainingului parental: Educația de gen a preșcolarilor în cadrul familiei.

Subiectul: Modelul tatălui și mamei în educația de gen a copiilor.

Durata activității: 45 minute

Obiectivele operaționale:

- să diferențieze rolurile parentale în cadrul educației familiale;
- să identifice responsabilitățile casnice ale fiecărui membru în familie;
- să enumere responsabilitățile preșcolarilor specifice vârstei 6-7 ani;
- să elaboreze modelul ideal al mamei și al tatălui;
- să manifeste abilități de comunicare eficientă în contextul educației de gen;
- să stabilească prioritățile valorificării șanselor egale în reeducația fetelor/băieților de către părinți.

Agenda:

1. Deschiderea ședinței.
2. Momentul de „spargere a gheții” *Ce responsabilități am avut când eram mic/mică?*
3. Abordarea temei *Responsabilitățile fetelor și băieților în familie.*
4. Analiza situațiilor de problemă *Cum veți proceda în acest caz?*
5. Lucrul în grup *Care sunt responsabilitățile specifice fetețelor, dar băieților de vârsta 6-7ani?*
6. Discuție *Strategii de intervenții.*
7. Sugestii pentru debriefing
8. Încheierea activității

Competențe parentale de gen

La sfârșitul ședinței părinții vor fi capabili:

a) cognitive:

- vor identifica responsabilitățile specific particularitățile psihologice (vârsta 6-7 ani);
- vor analiza situații de problemă de educație fetelor/băieților în familie;

b) afective:

- vor manifesta atitudini pozitive și așteptări față de fii și fiice;
- vor manifesta sentimente personale față de propria maternitate/paternitate și responsabilitățile fiecăruia în cadrul familiei;

c) comportamentale:

- își vor exprima viziuni asupra strategiilor de viață pe care le aplică în educația fiicelor și fiilor.

Strategia didactică: mesajul oral, jocul, descoperirea, discuția dialogată, problematizarea, clusteringul, chestionarul, programul Power Point.

Materialele necesare: foaie flipchart/tabla magnetică, creioane colorate, proiectorul, calculatorul, programul Power Point, fișa de opinie *Stereotipurile de gen*, planșe.

Forme de organizare: frontală, independentă, în grup.

Etapale activității	Conținutul trainingului parental	Strategii didactice													
		Metode și tehnici	Mijloace didactice												
1	2	3	4												
Deschide- rea ședinței	➤ Se vor aranja participanții în cerc. <u>Moderatorul:</u> În fiecare familie un copil este o mare bucurie. Părinții își pun mari speranțe în copil, își fac planuri pentru când va crește mare, își investesc toate resursele de care dispun pentru a-i asigura condițiile optime de dezvoltare. Din păcate, cu trecerea timpului, în unele familii se pot „culege roadele”, dar în altele nu. Care este cauza? Nu au fost utilizate strategii educative eficiente în educația băieților/fetelor. Aceste întrebări mereu ne frământă: • Ce responsabilități casnice sunt specific fetelor și băieților de vârstă 6-7 ani în familie? • Cum să-i învățăm să fie independenți? • Cum să-l învăț să aibă grijă de lucrurile sale? Cei mai mulți dintre noi nu au la îndemână decât <i>propriile lor experiențe din copilărie</i> care ne ajută să ne ghidăm și să ne ofere informații despre cum să ne comportăm în rolul de părinte. Cei mai importanți educatori sunt chiar părinții noștri. Este posibil ca părinții dumneavoastră să fi fost educatori buni și modele demne de urmat sau, dimpotrivă, veți vrea să fiți complet diferiți de ei. Din nefericire, dacă nu veți avea la dispoziție alte idei sau modele de urmat, veți constata că folosiți chiar procedeele părinților dumneavoastră și faceți exact ceea ce ați promis că nu veți face niciodată. <u>Moderatorul:</u> Astăzi vom discuta despre <i>Responsabilitățile fetițelor și băieților în familie</i>. <u>Moderatorul:</u> Să ne aducem aminte cu toții ce responsabilități aveam în familie când am fost noi mici? Se deosebesc copiii noștri de noi? Ce anume? 1. Fiecărui părinte i se distribuie câte o fișă: 2. Pe o parte a fișei vor fi 3 rubrici pe care trebuie să le completeze (la începutul activității vor completa doar primele 2 rubrici, iar la sfârștul activității ultima rubrică): 3. Fiecare părinte se va prezenta și vor face o mică caracterizare „Cum au fost când erau ei mici?” și „Cum este băiatul/fata lor la vârsta aceasta?”	Programul Power Point	Proiectorul calculatorul												
Momentul de spargere a gheții				Prezentare	creioane colorate										
Abordarea temei				Analiza											
Analiza situațiilor de problemă	<table><tr><td>Eu când am fost mic/mică am avut aceste responsabilități:</td><td>Băiatul/fetița (numele) _____ meu/mea este...</td><td>Aș dori să ca fetița/băiatul meu să îndeplinească aceste sarcini:</td></tr><tr><td>1.</td><td></td><td>1.</td></tr><tr><td>2.</td><td></td><td>2.</td></tr><tr><td>3.</td><td></td><td>3.</td></tr></table>			Eu când am fost mic/mică am avut aceste responsabilități:	Băiatul/fetița (numele) _____ meu/mea este...	Aș dori să ca fetița/băiatul meu să îndeplinească aceste sarcini:	1.		1.	2.		2.	3.		3.
Eu când am fost mic/mică am avut aceste responsabilități:	Băiatul/fetița (numele) _____ meu/mea este...	Aș dori să ca fetița/băiatul meu să îndeplinească aceste sarcini:													
1.		1.													
2.		2.													
3.		3.													

Extrage- rea concluzii- lor Sugestii pentru debriefing Închierea activității	<u>Moderatorul</u>: Ce este responsabilitatea ? (<i>Responsabilitatea este obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva.</i>) Una dintre cele mai bune modalități prin care părinții își pot învăța copiii este prin exemplul personal. Soții și soțiile trebuie să dea dovadă de responsabilitate față de sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească, să se ajute reciproc, să se respecte unul pe altul cât și prin cuvinte, atât și prin fapte. Este foarte important ca fiecare membru al familiei să-și cunoască responsabilitățile. Un aspect deosebit în dezvoltarea personalității îl reprezintă asumarea unor sarcini care trebuie duse la bun sfârșit, de aceea și fata și băiatul trebuie să aibă anumite responsabilități. Responsabilitățile casnice îl învață pe copii să fie ordonat și independent.	Explicație Clusteringul Comparare Descrierea Demonstrare	Programul <i>Power Point</i> Fișa de opinie
	Se vor forma 4-5 echipe și vor analiza situațiile de problemă: 1. Situație de problemă: Mariei (6 ani) nu îi placea să-și facă ordine în lucrurile și jucăriile ei, iar dacă mama îi oferea vreo sarcină, era nepăsătoare și reținută: „Nu vreau!”, „Mai pe urmă!”, „Nu am timp, vreau să mă joc” etc. – Pentru ca să n-o supere pe mama, Maria îi spune: Astăzi am ajutat copiii să se îmbrace la grădiniță! cu mândrie exclamă Maria. – Bine bine, - spune mama, - pentru aceasta astăzi eu îți dau voie să nu speli vasele. Deseori mama o eliberează pe fiică de sarcini pe care trebuia să le îndeplinească pentru că „a ascultat-o pe bunica”, „ pentru că a scris cu străduință în caiet la grădiniță” etc.	Analiza Caracterizare Comparare Analiza fișei de opinie Analiza	Fișe de evaluare
	• Cum putem explica atitudinea negativă, indiferentă a copilului față de sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească? Ce consecințe poate avea asupra fetei în formarea calităților de viitoare mamă, gospodina casei? • Credeți că utilizarea acestei metode de educație, de a elibera fiul sau fiica de sarcinile care trebuie să le îndeplinească este corectă? Argumentați părerea. <u>Moderatorul</u>: Responsabilitățile casnice îl învata pe copil sa fie ordonat, organizat și mai ales, independent. De aceea este foarte important ca un copil să învețe să se îngrijească de diverse lucruri. De asemenea, dacă îi oferi câteva responsabilități copilului tău nu înseamnă ca îl exploatezi în copilarie. Dacă faci lucrurile cu masura, copilul tau va avea numai de învățat. <u>Moderatorul</u>: Care sunt responsabilitățile specifice fetițelor, dar băieților de vârsta 6-7ani? ✓ să își facă zilnic patul singur; ✓ să-și spele dinții;		

	✓ să se pieptene; ✓ să-și aleagă hăinuțele pentru ziua respectivă; ✓ să se îmbrace singur; ✓ să dea cu aspiratorul în camera sa; ✓ să dea cu mopul podeaua în camera sa; ✓ să împacheteze hăinuțele sub supraveghere; ✓ să-si puna hainutele la locul lor în dulap; ✓ să își pună singur apa în pahar; ✓ să ajute la întinderea și strângerea rufelor; ✓ să șteargă oglinzile sub supraveghere; ✓ să te ajute să faci mancare; ✓ să stearga vasele după ce le-ai spalat. Activitățile trebuie să fie realizate de băieți și fete în același mod, nu se fac diferențieri, doar dacă obiectele casnice (de ex: aspiratorul, urna cu gunoi etc.) sunt grele, atunci fetele apelează la persoanele de genul masculin (fratele, tata) pentru a le ajuta în astfel de situații. Copiii trebuie să observe un model de parteneriat de gen în familie, astfel fiecare membru să îndeplinească responsabilitățile sale. Fiecare părinte trebuie să petreacă timp cu fiecare copil în parte. El trebuie să-și învețe <i>cum să fie responsabil</i>, fiind personal un exemplu bun de urmat, utilizând principii corecte, să discute cu ei despre problemele și preocupările lor și să le ofere sfaturi cu dragoste. 1. Cum v-ați simțit pe parcursul ședinței de astăzi? 2. Ce informații din cadrul ședinței de astăzi au fost cele mai interesante după conținut pentru dvs? 3. Despre ce ați dori să discutați în cadrul următoarelor ședințe? <u>Moderatorul:</u> În această privință, trebuie reamintit faptul că băieții și fetele au aceleași responsabilități în familie și că în procesul instruirii și educației este important să se ia în considerare că aceste calități ca: responsabilitatea, independența etc. se învață zi de zi la vârsta preșcolară, respectând obligațiunile „de a fi părinte”: să coopereze cu fata și băiatul, respectând demnitatea umană a acestuia; să-l informeze despre toate actele și faptele care-l afectează și să ia în considerare opinia acestuia.		
--	--	--	--

2. MODEL DE ȘEDINȚĂ CU PĂRINȚII

Modulul training-ului parental: Educația de gen a preșcolarilor în cadrul familiei.

Subiectul: *Ce sunt stereotipurile de gen?*

Durata activității: 45 minute

Scopul activității: Stereotipurile de gen – caracterizarea lor. Prevenirea stereotipurilor de gen în educația copiilor de vârstă preșcolară.

Obiectivele operaționale:

- să caracterizeze stereotipurile de gen;
- să enumere propriile stereotipuri de gen utilizate în educația copilului său;
- să stabilească diferențele dintre genuri și să elaboreze strategii de diminuare a stereotipurilor existente;
- să deosebească aspectele educației tradiționale de cea netradițională în cadrul familiei.

Agenda:

1. Deschiderea training-ului.
2. Momentul de spargere a gheții *Calitățile pozitive ale fetelor și băieților.*
3. Abordarea temei *Stereotipurile de gen.*
4. Analiza experimentului pedagogic *Copiii și jucăriile preferate.*
5. Lucrul în grup *Stereotipurile de gen – caracterizarea lor. Strategii de diminuare a stereotipurilor existente.*
6. Fișa de opinie *Stereotipurile de gen la vârsta preșcolară.*
7. Extragerea concluziilor.
8. Sugestii pentru debriefing.
9. Încheierea activității.

Competențe parentale de gen

La sfârșitul ședinței părinții vor fi capabili:

a) cognitive:

- să analizeze stereotipurile de gen utilizate în educația fetelor/băieților;

b) afective:

- să manifeste atitudini pozitive și așteptări față de fii și fiice;
- să manifeste sentimente personale ale femeilor și bărbaților față de propria maternitate/paternitate și rolurile de gen în cadrul familiei;

c) comportamentale:

- să stabilească diferențele dintre genuri și să elaboreze strategii de diminuare a stereotipurilor existente;
- să manifeste un comportament diferit în educația copiilor de sex diferit (feminin/masculin);
- să-și exprime viziuni asupra strategiilor de viață pe care le aplică în educația fiicelor și fiilor.

Strategia didactică: mesajul oral, jocul, descoperirea, discuția dialogată, problematizarea, clusteringul, chestionarul, programul Power Point.

Materialele necesare: foaie flipchart/tabla magnetică, creioane colorate, proiectorul, calculatorul, programul Power Point, fișa de opinie *Stereotipurile de gen*, planșa clusteringul *Fata și băiatul*.

Forme de organizare: frontală, independentă, în grup.

Etapale activității	Conținutul ședinței	Strategii didactice	
		Metode și tehnici	Mijloace didactice
Deschiderea ședinței	➤ Se vor aranja participanții în cerc. Moderatorul: Să fii părinte e o sarcină atât de minunată și de plină de provocări! Este cel mai important rol din viața noastră și, cu toate acestea, constatăm că nu avem pregătirea necesară. Modul în care ne îndeplinim astăzi acest rol ne va influența viitorul. Și, dacă importanța sarcinii ne-ar putea paraliza la un moment dat reacțiile, odată ce ne-am asumat această misiune, ne dorim să o îndeplinim cât mai bine. Întrebările care ne frământă: • Cum să creștem un barbat adevărat, cinstit, puternic, curajos și sensibil? • Educația fetelor este diferită de educația băiatului? • Cum să creștem o fetiță sensibilă, feminină, dar și curajoasă? • Cum să-l educ să fie fericit în viața, când va crește mare? Moderatorul: Astăzi vom discuta despre <i>stereotipurile de gen</i>, vom propune sfaturi practice și instrucțiuni pentru a diminua stereotipurile de gen învechite. ➤ Fiecărui părinte i se distribuie câte un ecuson, pe care își vor scrie prenumele și vor desena copil (băiatul/fetița) și-l vor caracteriza cu 4 calități:	Programul <i>Power Point</i>	Proiectorul calculatorul
Momentul de spargere a gheții	<i>Ce calități vom cultiva fetițelor și băieților?</i>		
Abordarea temei	Moderatorul: Ce <i>calități</i> trebuie să cultivăm fetelor și băieților? ➤ Se va demonstra 2 păpuși (băiat și fată).	Clusteringul	creioane colorate
Analiza experimentului	 ... 	Prezentare	
	Moderatorul: Ce se întâmplă astăzi în societatea noastră? În ultimul timp tot mai mult se conturează tendința omogenizării sexelor și-n instituțiile preșcolare, în special masculinizarea fetelor și feminizarea băieților. Tendința de apropiere și ștergere a diferențelor comportamentale dintre sexe, începe de la stilul vestimentar și se termină cu enunțarea calităților de personalitate, fetele să fie curajoase, descurărețe, independente, active etc., iar băieții să fie empatici, sensibili, grijulii etc. Dezavantajul acestei tendințe este că o dată cu masculinizarea fetelor, în procesul educației, <u>sunt neglijate</u> de către părinți și cadrele didactice, formarea calităților ca: <i>feminitatea, răbdarea, maleabilitatea, compătimirea</i>; iar băieților – <i>bărbăția, cavalerismul, rezistența, perseverența</i>.	Analiza	foaie flipchart/ tabla magnetică
		Clusteringul	Programul <i>Power Point</i>

Analiza noțiunilor noi	<u>Moderatorul:</u> Aceste calități care trebuie cultivate numaidecât în perioada preșcolară (3-7ani) și se numesc <i>calitățile inițiale ale feminității/masculinității</i>, deoarece preșcolarul va deveni în viitor nu numai un cetățean care se va integra în societate, dar viitorii soți, viitoarele soții, mame și tătici, la baza personalității fiind „cei șapte ani de acasă”. Dar în același timp vom cultiva calități morale specifice <i>atât fetelor cât și băieților: curajul, independența, responsabilitatea, toleranța, perseverența etc.</i>	Explicație Graficul T	Fișa de opinie <i>Steretipurile de gen</i>
	<u>Moderatorul:</u> <i>Părinții și cadrele didactice reprezintă modele reale de învățare a unor comportamente de gen, de aceea lor le revine rolul să ofere modele de comportament ne-stereotipe.</i> Se va explica părinților experimentul realizat cu copii din grupa pregătitoare. <u>Moderatorul:</u> În cadrul acestei instituții preșcolare în grupa medie (4-5ani) și grupa pregătitoare (6-7 ani) am surprins o situație în cadrul activităților recreative: <i>"un băiat se juca cu păpușa, discuta cu ea, îi aranja hăinuțele etc."</i>	Comparare	Planșa
Extrage-rea concluziilor	Pentru a vedea reacțiile fetelor și băieților de vârstă 4-5ani, m-am apropiat și i-am întrebat: <i>"E un comportament corect să se joace Radu cu păpușile?"</i> Copii din grupa medie au fost indiferenți la întrebarea mea, iar alții nu au găsit nimic în neregulă. Exact aceeași situație a fost organizată în grupa pregătitoare, fetele și băieții spuneau că <i>"Nu este bine să se joace cu păpușile băiatul. E rușine!"</i> În urma studiului am constatat că la vârsta de 6-7 ani, copiii consideră genul drept o regulă, în funcție de care își desfășoară comportamentul. Referitor la întrebările adăugătoare: <i>Dar cine ți-a spus că e rușine?</i> etc., au răspuns: <i>Mama. (Tata. Părinții. etc).</i> <u>Moderatorul:</u> <i>Ce credeți despre această situație?</i>	Descrierea Demonstrare Analiza Caracterizare Comparare	Programul <i>Power Point</i>
Sugestii pentru debriefing	<u>Moderatorul:</u> Trebuie să evităm imaginile stereotipe cum ar fi: <i>"Trebuie să te joci doar cu mașini și nici într-un caz cu păpuși"; "Nu plânge, fiindcă ești bărbat"</i> etc. <u>Moderatorul:</u> Nu trebuie să privim lucrurile negativ, dar să permitem <i>băieților să se joace cu păpușile</i> deoarece ei vor deveni viitori tătici și e necesar să cultivăm atitudinea grijulie, sensibilă și empatică față de cei apropiați. Iar fetițelor să se joace cu mașinile, deoarece ele vor fi bune șoferițe, și astfel se formează deprinderi de orientare spațială, le educăm să fie curajoase, independente etc.	Analiza fîșei de evaluare Analiza	Recomandări pentru părinți <i>Fișe de evaluare</i>
Închierea activității	<u>Moderatorul:</u> Copiii în cadrul diferitor situații, trebuie să-și manifeste nu numai calități masculine dar și feminine cum ar fi băieții: <i>trebuie să manifeste compasiune și înțelegere pentru alții</i>. De asemenea și fetele: mai puțin conformiste, dar să fie originale, flexibile, aventuroase, capabile să se descurce în orice situație dificilă. Din toate aceste motive părinții nu trebuie să fie rigizi în conceptul comportamentului masculin și feminin pe care îl transmit copiilor săi. Fetele și băieții trebuie să fie capabili să-și manifeste sentimentele și să poată avea și un comportament asemănător sexului opus (Spre exemplu: <i>Dacă mama îi cere băiețelului să o ajute la bucătărie, acest lucru nu îi va face rău. Cu atât mai puțin va fi lezată o fetiță, dacă vrea să se joace cu mașini și camioane.</i>). Trebuie să-i încurajăm să se comporte ca aparținători ai sexului lor, dar să nu fim nici rigizi, nici stereotipi.		

Moderatorul: Ce sunt **stereotipurile de gen**? (*Stereotipurile de gen sunt definite ca sisteme organizate de credințe și opinii în legătură cu caracteristicile fetelor și băieților, precum și cu presupusele calități ale masculinității și feminității.*)

Se va organiza lucrul în grup: Ce stereotipuri de gen avem în educația fetelor și băieților?

Stereotipuri de gen	Diminuarea stereotipurilor de gen

RECOMANDĂRI PENTRU PĂRINȚI:

- să-i motiveze să se joace cu toate tipurile de jucării indiferent de genul său.
- să cumpere jucării care nu sunt specifice în mod tradițional genului și asistați copilul în explorarea și descoperirea lor. Încercați să înlocuiți papușile și masinile care se cumpăra de obicei de sărbători, cu jocuri pentru dezvoltarea creativității;
- să laude în egală măsură și fata și băiatul pentru întărirea comportamentelor și să fie sancționați în aceeași măsură;
- să facă aprecieri cu referire la îmbracaminte și asupra fetelor, „*Ce rochiță drăguta!*” dar și asupra băieților, „*Ce pantalon elegant!*”
- să stimuleze jocul în grup al fetelor pentru că încurajează cooperarea și jocul în perechi al băieților pentru a încuraja comunicarea.
- să fie implicați băieții în activitățile gospodărești (spălatul veselei, măturatul casei etc.), iar fetele pot să proiecteze și să construiască din cuburi de plastic un bloc turn care depășește înălțimea lor, pot mânui unelte din trusa mecanicului sau pot să repare mobila păpușii.

1. Cum v-ați simțit pe parcursul ședinței de astăzi?

2. Ce informații din cadrul ședinței de astăzi au fost cele mai interesante după conținut pentru dvs?

3. Despre ce ați dori să discutați în cadrul următoarelor ședințe?

Moderatorul: Consider, că noi toți cei implicați în educarea copiilor trebuie să fim informați despre problematica diferențelor de gen și să cunoaștem necesitatea valorificării sau compensării acestor diferențe, precum și efectele benefice, dar și consecințele nefaste ale preluării și perpetuării unor modele de comportament, convingeri și stereotipuri de gen determinate de mediul socio-cultural.

**ANEXA 26. Strategii educaționale aplicate în cadrul ședințelor
cu cadrele didactice și părinții**

Categoriile procesului de învățare al cadrelor didactice	Instrumente de formare a culturii profesional pedagogice cadrelor didactice și culturii pedagogice părinților (metode și tehnici interactive)	Mecanisme mentale de activitate. Proceduri pentru înțelegere	Categoriile procesului de învățare al părinților
1	2	3	4
1. Prelucrarea primară directă a datelor (conceptelor)	Scala cronologică – se prezintă sub forma unei scale cronologice, în fiecare etapă fiind prezentate semnificațiile cele mai importante a conceptului amintit. (R.Mogonea)	sesizare, orientare, identificare, explorare, distingere, analizare, diferențiere, adaptare, reprezentare	7. Prelucrarea primară directă a datelor (conceptelor)
	Arborele de derivare – se urmărește prin prelucrarea primară a informațiilor prin experiența directă pentru înțelegere și formarea imaginilor mentale pentru înțelegere. (E.Frăsineanu)	sesizare, descriere, enumerare, ordonare, indicare, schițare, reprezentare, exprimare, exemplificare, formulare	
	Caracatița Influențelor negative se urmărește selectarea aspectelor, trăsăturile negative ale unui obiect, fenomen educational sau care se află în relație cu problemele specific educației. (V.Ilie)	identificare, observare, diferențiere, asociere, reprezentare, orientare, relaționare, exprimare, reflectare	
2. Formarea imaginilor mentale (reprezentări) necesare înțelegerii	Blazonul personal instrument de autoanaliză, dă posibilitatea prin reflectivitate individuală să analizeze și să interpreteze fapte pe care le-au trait în scopul de a învăța din ele. (M.Popescu)	identificare, intuire, surprindere, ordonare, sistematizare, reprezentare, argumentare, cooperare, dezbateri	6. Formarea imaginilor mentale (reprezentări) necesare înțelegerii
3. Utilizarea mecanismelor abstracte de înțelegere: de integrare de acomodare	Lista de inventariere urmărește selectarea cărților de educație a copiilor, educație parentală etc., nu este importantă doar enumerarea lor dar și analiza ideilor principale pentru a identifica nodurile informaționale pentru a trezi curiozitatea celorlalți să lectureze aceste cărți (F. Mogonea)	sesizare, orientare, identificare, explorare, analizare, diferențiere, ordonare, organizare, relaționare, exprimare	5. Utilizarea mecanismelor abstracte de înțelegere: de integrare de acomodare
	Blocul valorizării onstă în prezentarea unei cărți citite și evidențierea noutății, valoarea argumentelor, dar să surprindă și contraargumentele față de afirmațiile autorului, sublinierea unor contradicții, neadevăruri, evidențierea altor puncte de vedere pe aceeași problemă, ale unor autori diferiți (F. Mogonea)	orientare, identificare, explorare, descriere, subliniere, integrare, structurare, interpretare, găsire de sensuri, exprimare	
	Listele explicative se bazează pe inventarierea unor sintagme pereche, a unor concept care par sinonime și elucidarea sensului acestora. (F. Mogonea)	analizare, comparare, corelare, structurare, explicare, argumentare, diferențiere, integrare, exemplificare	

1	2	3	4
	Broscuța gânditoare poate fi integrat în cadrul reprezentărilor grafice care evidențiază argumentările pro și contra în legătură cu o anumită problemă, afirmație, citat, maximă (<i>F. Mogonea</i>).	orientare, identificare, surprindere, descriere, distingere, analizare, comparare, integrare, explicare, interpretare, modelare	
	Matricea de analiză criterială urmărește formularea obiectivelor de formare/dezvoltare a imaginilor mentale necesare pentru înțelegere (reprezentări) (<i>E. Frăsineanu</i>).	identificare, analizare, atribuire, integrare, ilustrare, raportare la criterii, reprezentare, argumentare	
	Dialogul dintre pesimist și optimist distinge aspect esențiale ce derive din abordarea optimist a unui subiect și din abordarea pesimistă a acestuia (<i>V. Ilie</i>).	analizare, integrare, corelare, formulare de ipoteze, argumentare, diferențiere, clarificare, explicare	
	Arborele ideilor facilitează achiziția noului dar în același timp propune și stabilirea unor legături între structuri de cunoștințe asimilate deja, pe baza antrenării unor mecanisme, strategii cognitive superioare. (<i>F. Mogonea</i>).	reactualizare, analizare, structurare, organizare, argumentare, interpretare, integrare, demonstrare, clasificare, modelare, exemplificare	
	Balonul variantelor și al condițiilor rezolutive pune accentul pe determinarea condițiilor de combinare a elementelor componente ale strategiilor de instruire, precum și inventarierea soluțiilor de rezolvare a ipotezelor (<i>R. Mogonea</i>).	reactualizare, analizare, structurare, organizare, argumentare, interpretare, demonstrare, clarificare, exemplificare	
4. Utilizarea mecanismelor mentale abstracte în înțelegere: <i>de categorizare, conceptualizare</i>	Diagrama flow constă în identificarea elementelor ce definesc normativitatea didactică a construirii pas cu pas, a acestor elemente, în construirea sistemului educational (<i>V. Ilie</i>)	orientare, grupare, vizualizare, organizare, elaborare	4. Utilizarea mecanismelor mentale abstracte în înțelegere: <i>de categorizare, conceptualizare</i>
	Scara etapelor redarea grafică a unor informații esențiale, a etapelor unui fenomen, ale unei acțiuni care poate organizat în categoria organizatorilor grafici.	ordonare, structurare, sintetizare, clasificare, esențializare, schematizare, reprezentare	
5. Utilizarea mecanismelor mentale abstracte de înțelegere: <i>de construire a judecăților și raționamentelor.</i>	Diagrama susținerii punctelor de vedere constă în rezolvarea problemelor, situațiilor reale care au ca scop formularea argumentelor și găsirea soluțiilor ameliorative (<i>E. Joița</i>)	analizare, alegere, valorizare, prelucrare, interpretare, atribuire, organizare, formulare de ipoteze, explicare, exprimare, raționare, reflecție	3. Utilizarea mecanismelor mentale abstracte de înțelegere: <i>de construire a judecăților și raționamentelor.</i>

1	2	3	4
	Cactusul greșelilor sunt puncta de plecare în revederea construcției înțelegerii, căci crează conflicte cognitive care solicită rezolvări atente, științifice (<i>E.Joița</i>).	orientare, indicare, reactualizare, cșențializare, exprimare, explicare, argumentare, interpretare, propunere, ameliorare, reflectare	
	Pălăria reflexivă presupune analiza unui concept/idei pe baza a 6 întrebări esențiale: <i>Cum? Când? Care? Ce? De ce? Unde?</i> , într-o realizare grafică de forma unui hexagon.	analizare, comparare, sintetizare, descriere, explicare, categorizare, combinare, soluționare, interpretare	
	Cascada întrebărilor constă în formularea întrebărilor în raport cu o temă, întrebări diferențiate în funcție de diferite criterii: scopul, rolul îndeplinit, metode de încurajare etc.	explorare, căutare, integrare, formulare, comparare, organizare, reflectare	
	Analiza SWOT presupune identificarea punctelor tari, punctelor slabe, oportunități și amenințări a unei situații.	analizare, comparare, valorizare, categorizare, apreciere, corectare, autoevaluare, raportare la criterii	
6. Utilizarea mecanismelor mentale abstracte de înțelegere: de rezolvare a problemelor, situațiilor.	Matricea de rezolvare a unei situații simularea unei probleme dificile, solocitând rezolvări pe măsură, construite logic. Se va realiza în baza unor etape: analizare, formulare de întrebări și ipoteze, organizare, anticipare, interpretare critică, formulare de alternative, raportare în norme, valorizare, propunere, elaborare, reflecție, reglare (<i>E.Joița</i>).	analizare, formulare după întrebări și ipoteze, organizare, concepere, formulare de alternative, raportare la nonne, elaborare, soluționare, propunere, exprimare, reflectare	4. Utilizarea mecanismelor mentale abstracte de înțelegere: de rezolvare a problemelor, situațiilor.
	Diagrama susținerii punctelor de vedere constă în construirea unei argumentații pedagogice corecte, ca semnal al interiorizării și utilizării pregătirii pedagogice.	analizare, formulare de alternative, proiectare, argumentare, grupare, formulare de ipoteze, prelucrare, deducere, exprimare, reflecție.	
	Jobenul soluțiilor și al obstacolelor este utilizat cu precădere pentru realizarea punerii într-o situație educațională sau de învățare concretă. Accentul cade pe rezolvarea problemei, dar este nevoie să identifiți și obstacolele posibile.	schematizare, raționare, prelucrare, combinare, generalizare, valorizare, alegere, soluționare, argumentare	
7. Utilizarea mecanismelor mentale pentru evaluare și autoevaluare	Diagrama cauzelor și efectelor se bazează în special pe valorificarea raționamentelor de tip cauză-efect, pe stimularea capacităților de analiză, de anticipare ale subiecților	formulare de judecăți, argumentare, generalizare, formulare de întrebări și ipoteze, analizare, comparare, valorizare, aplicare, reflectare	1. Utilizarea mecanismelor mentale pentru evaluare și autoevaluare

1	2	3	4
	Matricea de valorizare a rolurilor este necesar fiecare subiect să se autoevalueze în ce rol a fost în cadrul activității: facilitează; promovează, încintă; stimulează, angajează; antrenează, anima; ghidează, îndrumă; comunică, moderează; manager al clasei; evaluează, reglează.	reactualizare, comparare, analiză, raportare la criterii, diferențiere, apreciere, interpretare, argumentare, reflectare	
	Diagrama evaluării/autoevaluării critice constă în verificarea și aprecierea critică efectele atingerii obiectivelor, ale utilizării metodologiei propuse, ale reușitelor și nereușitelor, ale oportunităților și dificultăților, pentru a continua construcția sau a o re-construi.	Analizare, comparare, apreciere, identificare, argumentare, diferențiere, formulare de ipoteze, explicare, ilustrare, interpretare, reflectare	
	Semaforul – bilanț al activității proprii constă în exersarea în primul rând a capacităților metacognitive. Implică un process complex de auto-analiză, autoapreciere a propriului demers întreprins, de „cântărire” a aspectelor reușite, a celor nereușite, precum și a celor de anticipare a unor posibile modalități viitoare de soluționare, optimizare. (F. Mogonea	analizare, comparare, valorizare, categorizare, autoapreciere, autocorectare, generalizare, soluționare, argumentare	

Anexa 27. Agenda educației de gen prin valorificarea tradițiilor și obiceiurilor populare

Tradițiile, transmise din generație în generație (povești, sfaturi, folclor literar în general) și prin practica tradițională (obiceiuri și datini), sunt nu numai o dovadă a preocupării poporului nostru, pentru perpetuarea ființei naționale, ci și un nesecat izvor de inspirație pentru educa fetele și băieții în familie.

Tradiția este ceea ce se transmite de la o generație la alta prin diferite forme și conținuturi, cuprinse în folclor, sfaturi, norme, cerințe etc. Conținutul *Agendei al educației de gen a preșcolarilor* prin valorificarea tradițiilor și obiceiurilor populare se constituie din:

- *povești populare românești;*
- *poezii din folclor, cântece;*
- *proverbe, zicători, jocuri populare;*
- *tradiții de familie;*
- *practici și experiențe populare.*

Analiza conținutului a acestei agende permite să stabilim setul de valori și posibilitățile și metodele cum să fie informați părinții cu folclorul copiilor pentru a le recita, povești începând din primii ani de viață în cadrul familiei. Familia este nucleul din care se formează societatea, ea este și cel dintâi așezământ de creștere morală a fetei și băiatului. Doar în sânul familiei copilul primește primele îndrumări de viață, care îi rămân întipărite în suflet pentru totdeauna

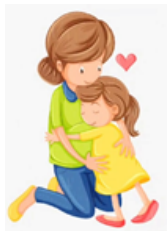
În transmiterea experienței tradiționale este esențială imitația, care se manifestă preponderent la vârsta preșcolară mare. Copilul vede, aude, participă, memorează, pentru că se repetă și pentru că așa fac cei mari. Formarea orientărilor axiologice la preșcolari de 6-7 ani are o corelare strânsă cu poveștile populare românești. *Basmul și povestea* conțin cele mai înalte aspirații ale poporului de bine, frumos, cinste și omenie, de întrupare a idealului de personalitate etnoculturală [Apud 152, p.171-172].

Basmul popular românesc întruchipează idealul de personalitate al poporului nostru cu deschideri spre educația etnoculturală și interculturală. Eroul său (de obicei Făt-Frumos) întrunește toate virtuțile: *vitejie, puritate morală, spirit de dreptate, abnegație, forță fizică și morală, ingeniozitate, pasiune și consecvență în iubire, fidelitate absolută față de jurământul dat*. Eroina basmului (de obicei Ileana Cosânzeana), frumoasa, pentru care Eroul înfruntă atâtea primejdii și trece prin atâtea încercări, este o *fată simplă, harnică, bună, răbdătoare în a-și aștepta ursitul*. Ea întruchipează idealul feminin, nu numai al lui Făt-Frumos, ci și al poporului nostru: *sfioasă, dar și hotărâtă, doritoare să fie iubită și ocrotită, dar și puternică și înțeleaptă atunci când este nevoie*.

Concepția pedagogică populară reflectă experiența de veacuri a poporului în domeniul educației și tinerei generații și este întrupată în creația populară orală. Educația copilului se desfășoară, în primul rând, sub influența pedagogiei populare și a experienței de viață acumulată în familie

Multe din jocurile preferate în continuare de copii au o vechime impresionantă, greu de estimat, dar rămân aproape invariabile, fiind transmise până în prezent din generație în generație. În familie, mama își demarșează copiii, în dependență de genul său:

Jocuri de dezmiardare

Mitica,
frumușică,
Păpușică,
Cine-i acolo-i mititică,
Cine-i acolo-i singurică?

Puiul mamei, pușor,
Crește mama scump odor:
Puiul mamei, pușor,
Puicănașul mamei.

O largă răspândire, expresivitate și mare densitate tematică sunt *cântecele de leagăn* interpretate de către mama în primii ani de viață, copilului/ fetei sau băiatului. Cântecul de leagăn a apărut din necesitatea creării unei atmosfere de liniște și monotonie, specifică adormirii fetei sau băietului mic, dar și pentru a exprima sentimentul dragostei materne. În cântecul de leagăn apar uneori imagini ale vieții de familie, dar și animaliere, fiind invocate vietăți domestice pentru a-l dezmiarda, adormi sau crește pe fetiță sau băiat. Uneori sunt exprimate speranțele și urările mamei legate de viitorul copilului, dar și preocupările acesteia privitoare la diverse probleme casnice.

Exemple:

Liu-liu, liu-liu fecioraș,	Nani, nani, copiliță,
Dragul mamei băiețaș.	Draga mamei romaniță,
Mama la tine gândește,	Că mama te-a legăna
Dormi că mama te păzește	Și așa ea ți-a cânta:
Ca să-mi fii de ajutor	Nani, nani, a-a-a!
Și tătuței de bun spor,	Ești deșteaptă, ascultătoare
S-ajuți mamei iarna-n casă	Și te cresc eu ca pe-o floare,
Tătuței vara la coasă.	Din gură îți cânt așa:
	Nani, nani, a-a-a!

Din cele relatate putem concluziona, că anume modelul familiei, prin afecțiune și dragoste față de copii din partea părinților, prin totalitatea însușirilor familiale, prin exersarea virtuților morale, se reflectă pozitiv asupra educației de gen a preșcolarilor diferit.

Jocurile populare

Acest joc se desfășoară în cerc, un băiat este în mijloc și în timp ce se cântă versurile el își alege o fetiță și se învârtesc la brat într-o parte și alta:

Joacă, joacă, tânără fetiță	Joacă, joacă tinere, băiete
Ești frumoasă ca o garofiță	Că ești frumos ca un castravete
Jocul nostrum este format	Că jocul nostru este format
Dintr-o fată și-un băiat.	Dintr-o fată și-un băiat.

Un alt joc popular este „Țăranul e pe câmp” Se organizează în felul următor: copii se joacă în cerc, sunt prinși de mâini. Copilul în rolul de „țăran” se plimbă pe în mijlocul cercului și-și alege o nevastă în timp ce copiii cântă versurile:

Țăranul e pe câmp	Ura, lelița mea!
Ura, lelița mea	Nevasta un copil,
El are o nevastă	Ura lelița mea...

Jocurile populare sunt atractive nu numai prin conținutul ce găsește ecou în sufletul copilului, dar și prin forma ce corespunde gradului de dezvoltare psihică și fizică a acestuia, oferindu-i bucurie și împlinire.

Jocurile solicită dinamism, manifestare a istețimii, concentrare a atenției, memorare de formule și texte, de melodii, gesturi, reguli ale jocului, precum și multă improvizare, pregătind copilul pentru a reacționa cu înțelepciune, prezență de spirit și calm în orice situație de viață.

Pătrunderea copilului în cultură se produce în familie, începând din primii ani de viață, la nivel popular, și se continuă pe tot parcursul vieții în comunitățile sociale din care face parte și, într-un mod sistematic, în instituțiile preșcolare. Educația însăși este o tradiție, o învățătură în sens larg. Faptul că ea devine, la un moment dat, o activitate socială specializată și instituționalizată, iar tradiția nu, faptul că educația prin instituția preșcolară este organizată și sistematică, iar tradiția acționează spontan nu-i micșorează acesteia din urmă rolul formativ asupra personalității copilului.

Anexă 28. Modele de activități integrate pentru preșcolari din perspectiva educației de gen

PROIECTUL ACTIVITĂȚII INTEGRATE

Grupa: pregătitoare

Elaborare: Duminică Stella

TEMA GLOBALĂ: EU CA PERSONALITATE

Tema proiectului: Ce bine e la mine acasă!

Tema zilei: *Responsabilitățile mele acasă*

Domeniile de activitate: Eu, familia și societatea
Limbaj și comunicare

Dimensiunile: Dezvoltare personală
Educație pentru limbaj și comunicare

Unitățile de competență:

1.6. Argumentarea deciziei în alegerea activității pe care vrea să o realizeze.

2.5. Prezentarea de informații logice referitoare la sine și la universul imediat.

Obiective operaționale

La finele activității, copiii vor fi capabili:

a) **cognitive:**

- să enumere responsabilitățile personale în activitățile din familie;
- să memoreze cuvinte și expresii în baza textului;

b) **psihomotorii:**

- să se exprime corect, formând propoziții despre activitatea membrilor familiei în gospodărie și-n viața socială;
- să recite expresiv poezia, utilizând gesturile și mimica;
- să răspundă la întrebările adresate, utilizând enunțuri clare și corecte din punct de vedere gramatical;

c) **socio-afective:**

- să manifeste respect față de mamă/tată și față de ceilalți membri ai familiei;

STRATEGII DIDACTICE:

- **Metode didactice:** recitarea poeziei, lectura textului, explicare, conversație, demonstrare, exercițiu, povestire, exercițiu, jocul, aplicație, joc de mișcare, povestire, situație de problemă etc.
- **Mijloace de învățământ:** mascote cu dispoziții, poster, portretul lui C. Dragomir, poze cu membrii familiei, hârtie colorată, cutii de diverse mărimi, danteluțe etc.
- **Forme de organizare:** frontal, în grup și individual.

LUCRUL ÎN CENTRE DE INTERES:

Centru **JOC DE ROL:**

* Jocul *Așa da, așa nu!*

SARCINI:

- să dramatizeze cu păpușile activitățile ce sunt realizate sau nu realizate în casă de către membrii familiei;

SARCINI SUPLIMENTARE:

- să argumenteze ce responsabilități sunt specifice fiecărui membru din familie.

Centru **BIBLIOTECA**

* Concursul Cine va recita cel mai expresiv poezia?

SARCINI:

- să recite expresiv o strofă din poezie;

SARCINI SUPLIMENTARE:

- să recite expresiv poezia.

Centru **ARTĂ**

* Aplicație *Un cadou original*

SARCINI: să deseneze o felicitare pentru părinți (mama, tata);

SARCINI SUPLIMENTARE:

- să-și exprime gândurile prin desen, aplicație după creativitatea sa, pentru persoana dragă.

Desfășurarea activității

Etapetele activității	Conținutul activității	Strategii didactice			Evaluare								
		Metode didactice	Mijloace de învățământ	Forme de organizare									
1	2	3	4	5									
Evocare	➤ Se vor asigura condițiile necesare pentru desfășurarea optimă a activității. <u>Întâlnirea de dimineată:</u> Salutul Dimineăta când mă scol Într-o clipă-s îmbrăcată Îmi spăl fața cu săpun Aranjată, pieptănată, Dinții albi cu perișă Îi dau mamei o sărutare Somnul fuge la fugușă Bună dimineăta, soare! Calendarul emoțiilor <u>Educatorul:</u> Bună dimineăta, copii! Cum e dispoziția voastră astăzi? (<i>vesel, trist, indispus etc.</i>)	Recitarea expresivă a poeziei		Lucrul frontal	Prezintă interes								
	<table><tr><td>Cum te simți astăzi?</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Vesel/ă</td><td>Supărat/ă</td><td>Indispus</td></tr></table>	Cum te simți astăzi?					Vesel/ă	Supărat/ă	Indispus	Conversație	Calendarul emoțiilor		Completeză Calendarul emoțiilor
	Cum te simți astăzi?												
		Vesel/ă	Supărat/ă	Indispus									
<table><tr><td>FETIȚA</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>BĂIATUL</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	FETIȚA				BĂIATUL					Emoticoni			
FETIȚA													
BĂIATUL													
	<u>Educatorul:</u> La ce oră v-ați trezit? Dar mai apoi ce ați făcut? Se va completa Mesajul zilei împreună cu copiii. ❖ <u>Educatorul:</u> Povestiți istorioara <i>O zi din viața mea</i>. (Unii copii vor prezenta <i>Postere</i> cu imagini, pe care le-au pregătit acasă împreună cu părinții.) Dezvoltare personală <u>Educatorul:</u> Dacă într-adevăr respectați acest regim, sigur că părinții voștri sunt foarte fericiți. <u>Educatorul:</u> Dar cu ce-i mai bucurați pe părinții voștri?												
Realizarea sensului		Analiza	Calendarul naturii	Lucrul frontal	Aprecieri Verbale								
			Mesajul zilei		Selectează imaginile								

	➤ Copiii se vor așeza pe covoraș și vor asculta textul Bucurie de Ion Bejenaru. - Cum crezi, Doinița, își întreabă Călin surioara, va observa mama sau nu? Doinița nu reuși să răspundă, că ușa se deschise și în prag apăru mama. Uimit de ceea ce i-a fost dat să vadă, ea întreabă: - S-a întors bunica? - Nu! răspunseră într-un glas copiii. Bunica va sosi mâine. Văzând cum mama se uită nedumerită în jur, ei începuseră a sări bucuroși prin casă. - Noi, am făcut ordine! Noi am măturat! Noi am spălat vesela! Nici nu m-am gândit că sunteți așa de mari. Lucrul cu vocabularul: • a fi nedumerit – neașteptat, neclar, este mirat; • prag – partea de jos, orizontală de la ușa, puțin mai ridicată de la pământ, pe care se trece la intrare și la ieșire; • a bate pragurile – a umbla din casă în casă, a colinda; • din prag în prag – din casă în casă etc.	Povestire Lectura textului „Bucurie” de I. Bejenaru Explicația cuvintelor și expresiilor	Postere cu imagini		corespunzător textului Încurajare
	❖ <u>Educatorul</u>: Ce bucurie i-au făcut mamei copiii? (<i>Copii au făcut ordine, au măturat, au spălat vesela</i>) <u>Educatorul</u>: Cum este mama? (<i>Mama este fericită, bucuroasă, cu zâmbet pe față, duioasă, are o voce melodioasă etc.</i>) ☀Ce poți face tu, ca s-o faci pe mama ta fericită? ➤ Se vor enumera <i>responsabilitățile copilului în familie</i>: • Eu spăl vesela pentru ca mamei mele să-i fie mai ușor. • Eu fac curat prin casă. • Eu spăl încălțăminte mea și a părinților mei etc. <u>Educatorul</u>: Le mulțumești vreo dată părinților tăi? Cum o faci? <u>Educatorul</u>: Când folosești cuvintele <i>îmi pare rău</i>? Dar cuvintele <i>te rog</i>? ❖ Educație pentru limbaj și comunicare <u>Educatorul</u>: Să arătăm cu toții cum o cuprindem pe mama, apoi pe tata, pe sora cea mică etc. (Copiii vor demonstra prin gesturi și mimică cum își îmbrățișează părinții dragi) ➤ Se va recita poezia Familia mea scrisă de Constantin Dragomir.	Conversație Situație de problemă Demonstrarea cărților Lectura	Cartea <i>Bucurie</i> de I. Bejenaru	Lucrul frontal	Analizează cuvintele și expresiile necunoscute din text Aprecieri verbale

	<u>Educatorul</u>: Știe cineva numele acestui scriitor? Se vor demonstra cărțile copiilor ale acestui autor. <u>Educatorul</u>: Ce poezii am învățat scrise de Constantin Dragomir? <u>Educatorul</u>: Vom deschide cartea și vom citi poezia „<i>Familia mea</i>” scrisă de Constantin Dragomir. Se va lectura poezia „<i>Familia mea</i>” scrisă de Constantin Dragomir, de către educator. <u>Educatorul</u>: Cine vă este cel mai drag? De ce? Cum este mama? (Mama este ... <i>duioasă, gingașă, liniștită</i> etc.) Cum este tata? (Tata este ... <i>voinic, viguros, solid, puternic</i> etc.) Cum este sora (fratele)? (Sora este ... <i>ascultătoare, naivă, mândră</i> etc.) Cum sunt bunicii voștri? (Bunicii sunt... <i>vrednici(cinstiți), muncitori, onești, deștepți, iscușiți</i> etc.) <u>Educatorul</u>: De ce autorul a comparat <i>sora și fratele cu luna și soarele</i>? 1. Se va recita expresiv poezia de către educatoare. 2. Memorizarea poeziei de către copii.	poeziei Exercițiu Jocul <i>Cine este?</i> Exercițiu Recitarea poeziei <i>Familia mea</i>	Portretul lui C. Dragomir Poze cu membrii familiei	Lucrul în grup	Formulează corect propoziții Recepționează și execută sarcina de lucru
Reflecție	➤ Se vor aranja la centre de interes și vor realiza următoarele sarcini: Bibliotecă: Concursul <i>Cine va recita cel mai expresiv?</i> Știință: Jocul <i>Așa da, așa nu!</i> (responsabilitățile în familie). Artă: <i>Un cadou original pentru mămică mea!</i> (o aplicație, un desen, cuvinte frumoase adresate mamei/tatălui pentru bunătatea și grija ei zi de zi).	Aplicație Joc Concurs		Lucrul individual	Aprecieri verbale
Extensie	Fiecare copil să se gândească la „<i>O surpriză pentru mama/tata mea/meu</i>” și s-o realizeze în această seară. A doua zi la grădiniță să le povestească colegilor despre emoțiile pozitive pe care le-a creat celor dragi.				

ANEXA 29. Modele de activități ale părinților cu preșcolarii (în familie)

1. Model de activitate al părinților cu preșcolarii

Subiectul: Cum să te comporți ca un adevărat bărbat ?

Elaborare: Duminică Stella

Durata: 20-25 minute

Scopul: Manifestarea atitudinii grijului și respect față de colegi (fete și băieți) în cadrul jocurilor de iarnă.

Conținutul activității

➤ Se vor crea condițiile necesare pentru desfășurarea discuției cu copilul în familie.

Se va organiza jocul *Eu sunt...deoarece ... Tu ești ... deoarece ...* Mama/tata îi va provoca cu întrebări de genul: *Dar de ce ești bun?*, *Cum înțelegi cuvântul bun?*, *Ce înseamnă să fii un adevărat bărbat?* etc.

Se vor așeza pe canapea și părintele va prezenta o imagine „La săniuș”

Părintele: Pe cine vezi în imagine? (Doi copii, un băiat și o fată.)

Părintele: Ce anotimp este afară? De ce?

Părintele: Dar unde se află ei?

Părintele: Cum îi cheamă pe copiii?

Părintele: Cum crezi, ce discută ei?

Părintele: Cine duce săniuța?

Părintele: Cum este băiatul?

Părintele: Cum crezi, este un gest frumos să-ți ajuti prietena să ducă săniuța la derdeluș?

Părintele: Cum se simte Lenuța?

Părintele: Tu ai procedat vreodată ca Gheorghită?

Se va organiza jocul de rol *Cuvintele magice*

Gheorghită: Îmi permiți, să te ajut, Lenuța? Aș vrea să-ți duc săniuța până în deal.

Lenuța: Îți mulțumesc mult, Gheorghită!

Gheorghită: Cu plăcere, Lenuța.

Părintele: Cum este Gheorghită?

Părintele: Cum înțelegeți cuvântul *gentleman*?

Vocabular: *gentleman*

- băiat (bărbat) cu maniere alese și cu caracter frumos;
- băiat cu comportări alese;

Părintele: Am să vă povestesc o întâmplare despre acești copii. Fiți atenți și-mi veți spune:

Căruia din copii îi veți da dreptate din acest text?

➤ Se va lectura textul „La săniuș” (autor anonim)

- *Ia privește-l pe Gheorghiță, o ajută pe Lenuța, să ducă săniuța la deal. Nu vrea să se joace cu noi, cred că se teme de zăpadă. Hai să-i arătăm noi cum e la joacă!*

Și amândoi se năpustesc asupra lui Gheorghiță. Lenuța a rămas încremenită. Îl trântesc în troian și îl spală bine cu zăpadă. Căciula, fularul și mănușele lui Gheorghiță sunt împrăștiate, iar ochelarii nicăieri.

A doua zi, Gheorghiță n-a venit la grădiniță...

Părintele: Ce s-a întâmplat cu Gheorghiță?

Părintele: Care e părerea ta despre purtarea celor doi băieți?

Părintele: Cum sunt acești băieți? (*Radu și Vasilică sunt răutăcioși, bățăuși, egoiști etc*);

Părintele: Dacă ai întâlni acești băieți ce le-ai spune?

Părintele: De ce n-a venit Gheorghiță la grădiniță?

Părintele: Acești băieți vor răspunde pentru *fapta rea* făcută?

Părintele: Cunoști care sunt pericolele ce pot avea loc în astfel de situații (în caz de bătaie)?

Situațiile pot fi:

- ✓ poate fi traumat (fraktură, întinderea mușchilor, vânătăi etc)
- ✓ îi pot îngheța unele părți ale corpului (cele mai sensibile părți ale corpului sunt: fața, urechile, degetele).

Părintele: Cum trebuie să ne jucăm în curte? (Să nu ne împingem, am putea să ne lunecăm și să cădem jos. Să nu ne aruncăm cu bulgări în față. etc.)

Părintele: Cum credeți, Lenuța i-a acordat primul ajutor?

Părintele: Cum acordăm primul ajutor?

- ✓ mai întâi încercăm să comunicăm cu persoana rănită prin întrebări de genul: Ce s-a întâmplat cu tine? Cum te numești? Ce te doare?;
- ✓ dacă persoanei (copilului) i-au înghețat unele părți ale corpului, să-l încurajăm să miște degetele mâinilor picioarelor;
- ✓ să-l ajutăm să se deplaseze până acasă;
- ✓ în caz de fractură se cheamă medicul la domiciliu.

Părintele: Dacă ai trece pe lângă o persoană rănită, cum te-ai comporta? Vei fi indiferent sau vei acorda primul ajutor?

Părintele: Cu ce personaj ai vrea să semeni din acest text?

Părintele: Ce ar trebui să facă în primul rând cei doi băieți? (*Băieții în primul rând trebuie să-și ceară scuze pentru ce au făcut și să promită că nu se va repeta mai mult niciodată.*)

Părintele: Ce mesaj le-ai transmite acestor copii?

Părintele: Sunteți de acord cu proverbul: *Bine faci, bine găsești.*

Părintele: Compuneți un alt sfârșit al povestirii „La săniuș”.

Se va fi aprecia copilul pentru răspunsurile și participarea activă în cadrul activității în familie.

2. Model de activitate a părinților cu preșcolarii

Subiectul: Cum s-a comportat Sandu?

Elaborare: Duminică Stella

Durata activității: 20-25 min

Scopul: Cunoașterea și respectarea normelor de comportare cu colegii săi de același gen și de gen opus.

Conținutul activității

Părintele va organiza jocul *Ce fapte bune ai făcut săptămâna aceasta?*, va plasa un poster pe care va fi desenat tulpina copacului. În fiecare zi copilul trebuie să realizeze fapte bune și să le povestească părinților. Pentru a-l motiva pe copil să facă cât mai multe fapte, îi va propune să-și deseneze pe poster conturul mâinii dacă a realizat o faptă bună, acestea sunt „urmele” pe foaia de desen, dar în sufletul copilului ce i-ai făcut bine îi va rămâne o amintire frumoasă.

Părintele: Despre care copil noi spunem că „este un copil bine educat”?

Părintele: Am să vă povestesc o istorie despre un băiețel Sandu.

➤ Se vor așeza pe covoraș și vor audia textul **Lecția**, autor I. Deordiev.

„Sandu intră în casă murdar din cap până-n picioare.

– Ce s-a întâmplat? vrea să știe bunica.

– Am căzut în băltoaca de la marginea drumului...”

Părintele: Ce a pățit Sandu în curte? (Băiatul a căzut într-o băltoacă.)

Părintele: Cum credeți, de ce a căzut Sandu în băltoacă? (Nu a fost atent. S-a lunecat și a căzut jos. S-a împiedicat de o piatră etc.)

➤ Se va citi textul în continuare.

„Bunica l-a întrebat pe Sandu:

– N-ai putut fi mai atent?

– Am fost, dar...

– Puteai s-o înconjori?

– Da eu am lovit cu piciorul în apă.

– De ce, mă rog?

– Am vrut să le sperii pe Dumitrița și pe Olga.

– Cum să le sperii?

– Că le voi murdări... și am lunecat în baltoacă.

Morala: Nu căuta să-i murdărești pe alții, că te murdărești singur.”

Părintele: Cum credeți, de ce a procedat Sandu în așa mod?

Părintele: Dar cum trebuie să se comporte Sandu cu fetele? (Sandu trebuie să fie atent, grijuliu, amabil etc.).

Părintele: Care este morala acestui text? Ce sfaturi să-i dăm lui Sandu?

Părintele: Dacă Sandu ar fi un băiat bine educat, cum s-ar fi comportat? (Sandu s-ar fi apropiat de fete și amabil le-ar fi salutat: *Bună ziua, fetelor!* Apoi s-ar oferi să le ajute să ducă ghiozdanul unei fete, spunând în felul următor: „Aș putea să te ajut să duci ghiozdanul?” Fetița va zâmbi și îi va mulțumi pentru grija pe care o are față de ea etc.).

Să compună o povestire și să s-o intituleze în mod creativ (de ex: „Sandu un băiat bine educat”, „Ce băiat bun este Sandu!” etc.).

3. Model de activitatea părinților cu preșcolarii

Subiectul: *Mătușa Dalba și Moș Dalbu*

Elaborare: Duminică Stella

Durata activității: 30-35 min

Scopul: Exprimarea dorinței de a manifesta grijă față de coleg/colegă prin fapte (acțiuni) în diferite situații.

Conținutul activității în familie:

Părintele: Ce am făcut noi astăzi în curte? (O babă de zăpadă)

Părintele: Cum a fost astăzi?

Părintele: De ce nu-i place căldura babei de zăpadă?

Părintele: Îl cunoști pe *Ciuboțel* din povestirile lui S. Vangheli?

➤ Părintele îi va citi copilului un fragment din povestirea „Cum s-a născut *Mătușa Dalba și Moș Dalbu*” autor S. Vangheli.

„Era un pic mai mare decât ciubotele sale și lumea, fără să-l întrebe, i-a zis Ciuboțel... Mama avea băiat mai mult seara, când îl vedea acasă, căci ziua numai ciubotele știau pe unde umblă el. Deunăzi mama îl caută – Ciuboțel nu-i.

Iar Ciuboțel, când vede că-i închis în curte, face o babă de zăpadă, se cațără pe umărul ei și...huștiuliuc! peste zid.

- Măi Ciuboțel, tu ești? îl strigă o vecină.
- Eu sunt, dar n-am timp, răspunde Ciuboțel din mers. Am făcut o babă și ea m-a trimis să-i caut un moșneag de omăt.

Pe seară, iată, apare și Ciuboțel. Cum porțița era încuiată, el mai face un om de zăpadă, se urcă pe umărul lui și sare în curte.

- Nu te teme, babo, îi spune Ciuboțel, moșneagul tău e dincolo de zid!
- I-am dat de leac, așa-i?

Și noaptea, omul doarme cu cheia sub pernă.

Dimineața, mama se duce la fermă, tata la lemnărie – cu luleaua în gură și cheia în buzunar.

Când iese Ciuboțel în prag, baba îi face semn să se apropie.

- Ia vezi, bre, moșul nu-i cu capul gol? îi spune baba în limba oamenilor de zăpadă, pe care Ciuboțel o știa. Îmi pare că tremura unul astă-noapte sub zid...
- Tii! își pune mâinile în cap Ciuboțel. Acela e chiar moșul!

Și mătușa îl trece peste zid cu o pălărie veche de-a tatei în sân.

- E de la baba ta, i-o potrivește Ciuboțel moșului pe cap.
- Asta-i o bomboană. Ți-a trimis-o moșul pentru pălărie.
- Hai, fii tu bunicuța mea, vrei? o roagă el într-o zi pe baba de zăpadă.
- Moca, noca, ciucu, bu! zice Mătușa Dalba, ceea ce, în limba oame-nilor de zăpadă, înseamnă: „Vreau, cum să nu? Atâta nepoțel o să am!”

Nu era zi să nu-i trimită baba te miri ce moșului: ba o mănășă, ba un toiag, că pe drum e frig și umblă câini răi pe acolo.

- Bucu, ciucu! Teca, me? întreabă Moș Dalbu. Adică: „Da baba ce mai face? În curte e grea iarna?” Buli, tuli, țoca, moc!
- Da, am înțeles, dă din cap Ciuboțel, ca să-i spună pe urmă babei: Moșul a mai zis că el a aprins Luna pe cer, să nu-ți fie urât noaptea.

Când își dă seama mama, mătușa e îmbodolită cu șalul ei... Iar tata, dacă își pierde fularul sau luleaua, numaidecât le găsea la moșul din drum, numai cheia stătea neatinsă în buzunar...”

Părintele: Cum i-a pus numele babei de zăpadă? (*Mătușa Dalba*)

Părintele: Ce l-a rugat *Mătușa Dalba* pe *Ciuboțel*? (*Să-i găsească un moșneag de omăt.*)

Părintele: Unde l-a făcut pe *Moș Dalbu*? (*Peste poartă, în drum.*)

Părintele: De ce tata a ascuns cheia de la poartă? (*Tata a ascuns cheia ca să nu fugă Ciuboșel de acasă*).

Părintele: Dar cum sărea el gardul?

Părintele: În ce limbă vorbeau omuleții de zăpadă? (*În limba oamenilor de zăpadă*.)

Părintele: Cum avea grijă *Mătușa Dalba* de *Moș Dalbu*?

- ✓ i-a dat moșului o pălărie să nu-i fie frig la cap;
- ✓ i-a dat o mănușă și un toiag ca să alunge câinii răi.

Părintele: Ce a primit ea ca răsplată?

- ✓ i-a transmis o bomboană dulce;
- ✓ a aprins luna pe cer, ca să nu-i fie urât noaptea babei de zăpadă.
- Se va organiza jocul *Bunele maniere în familie*.

Părintele va prezenta copilului o cutiuță surpriză cu sarcini. Copilul trebuie să extragă un bilețel pe care va scris un cuvânt: *compliment, surpriză, faptă bună, mulțumire*. În ziua ceea copilul trebuie să execute sarcinile în conformitate cu cuvântul extras.

Cuvintele:	Sarcinile pentru fată și băiat
· un compliment	Ce compliment ai spune pentru mama/tata ta/tău?
· o surpriză	Ce surpriză ai face pentru sora/fratele ta/tău?
· o faptă bună	Ce faptă bună ai face pentru sora/fratele ta/tău?
· o mulțumire	Cum o vei mulțumi pe mama/tata ta/tău ?

Se va cere copiilor la sfârșitul zilei să-și exprime emoțiile: Cum te-ai simțit când i-ai spus un compliment mamei tale? Cum te-ai simțit când ai făcut surpriză surorii tale?, Ce emoții ai avut când i-ai mulțumit tatălui? etc. sau să spună ce bariere, obstacole au avut în realizarea sarcinii, pentru a fi discutate și a găsi soluții, evidențiind latura pozitivă a fiecărui aspect.

Părintele: Ce înseamnă a respecta pe cineva? (A acorda atenție cuvinetă unei persoane, a ține seama de anumită dată, tradiție, obicei etc.)

Părintele: Este necesar să ne respectăm unii pe alții în familie?

Părintele: Să ne aducem aminte bunele maniere pe care trebuie să le respectăm zi de zi.

Bunele maniere respectate de fete și băieți

- ✓ Băieții primii salută fetele.
- ✓ Băieții manifestă o atitudine prietenoasă, plină de amabilitate față de fete, folosind anumite gesturi (plecăciune, ridicatul căciulii sau chipiul) și fetele răspund prietenos și cu zâmbetul pe față.
- ✓ Fetele intră primele într-o încăpere și apoi băieți.
- ✓ Băieții cedează locul fetelor. Pentru locul oferit fetele mulțumesc.
- ✓ Fetele sunt grijulii cu băieții (le aranjează gulerul de la cămașă, fularul la gât și căciula pe urechi etc.), iar băieții mulțumesc pentru atenția și grija lor.

Anexa 30. Platforma educației parentale (stelladuminica.weebly.com)

The screenshot shows the homepage of the 'stelladuminica.weebly.com' website. The browser's address bar displays the URL. A navigation menu on the left lists: 'Pagina principala', 'Despre mine', 'Noutăți', 'Parteneriat Grădiniță-Familie', 'Chestionare', 'Publicații', 'Galerie foto/video', 'Contacte', and 'Cursul Educației parentale'. The main content area features a large image of a family reading a book, with the title 'EDUCAȚIA PARENTALĂ' and a quote: 'A fi părinte astăzi „este o profesie care trebuie învățată ca oricare alta.” (Pourtois, 1989)'. Below this, a paragraph states that 'Programele de educație parentală' are part of family support policies, followed by bullet points discussing their importance and goals. The footer includes a 'POWERED BY weebly' logo and a Windows taskbar at the bottom.

Pagina principala
Despre mine
Noutăți
Parteneriat Grădiniță-Familie
Chestionare
Publicații
Galerie foto/video
Contacte
Cursul Educației parentale

EDUCAȚIA PARENTALĂ

A fi părinte astăzi „este o profesie care trebuie învățată ca oricare alta.” (Pourtois, 1989)

Programele de educație parentală sunt parte integrantă a politicilor de sprijinire a familiilor și sunt fundamentate pe două principii (Carter, 1996):

- Cel mai bun mijloc pentru a influența favorabil dezvoltarea copiilor și comportamentele acestora este **să acționezi asupra convingerilor, atitudinilor și comportamentelor părinților**, căci aceștia sunt cei mai timpurii și mai apropiați educatori ai copiilor.
- Modul cum **să fii părinte** se învață și se exersează și nu este înăscut sau moștenit.

Educația parentală se referă la programele care ajută părinții să își dezvolte și să își îmbunătățească abilitățile parentale, să înțeleagă dezvoltarea copilului, să învețe să reducă stresul care poate afecta funcționalitatea parentală, și

POWERED BY weebly

This screenshot shows a registration page on the same website. The header text reads: 'STIMAȚI PĂRINȚI, DACĂ DORIȚI SĂ PARTICIPAȚI LA TRAININGUL EDUCAȚIONAL PARENTAL, VA ROG SĂ VA ÎNREGISTRAȚI AICI'. Below the text is a 'Click to set custom HTML' link. The page features two main promotional cards. The left card is for 'Training educațional pentru părinți', mentioning a psychologist and a researcher. The right card is for 'Pregătirea psihofiziologică a fetelor și băieților la debutul școlar', featuring a photo of children. At the bottom, contact information for 'Institut de Științe ale Educației' is provided, including an address, phone number, and email. The footer shows the 'POWERED BY weebly' logo and a Windows taskbar.

STIMAȚI PĂRINȚI, DACĂ DORIȚI SĂ PARTICIPAȚI LA TRAININGUL EDUCAȚIONAL PARENTAL, VA ROG SĂ VA ÎNREGISTRAȚI AICI

Click to set custom HTML

Training educațional pentru părinți

Pregătirea psihofiziologică a fetelor și băieților la debutul școlar

Formator: **Duminiță Stello**, cercetător științific ISE.

Notă: Educația este îmbinarea unui flăcău, nu umplerea unui vas.

Pregătirea psihofiziologică a fetelor și băieților la debutul școlar

TRAINING EDUCAȚIONAL PARENTAL

Institut de Științe ale Educației
Adresa: str. Doctoa 194, et.3, ap.310
tel: 430.711
stelladuminica@weebly.com

26 mai 2015 ora 17.00

POWERED BY weebly

Anexa 31. Lista experților implicați în cercetare

- Baraliuc N.** – lector universitar Institutul de Științe ale Educației, dr. în pedagogie;
- Simcenco I.** – lector universitar Univ. Pedagogică de Stat „I.Creangă”, dr. în pedagogie
- Braghiș M.** – director adjunct Școală-Grădiniță nr.226, dr. în pedagogie;
- Buruiană V.** – director Instituția de Educație Timpurie nr.26, master în științe ale educației;
- Gâsca O.** – director Instituția de Educație Timpurie nr.227, master în științe ale educației;
- Dascal A.** – metodist Instituția de Educație Timpurie nr.46, master în pedagogie generală

Anexa 32. Lista lucrărilor recomandate pentru adulți și copii

1. Biddulph Steve. *Cum să ne creștem fetele*. București. Humanitas. 2013, 282 p.
2. Biddulph Steve. *Cum să ne creștem băieții*. București. Humanitas. 2013, 238 p.
3. Cuznețov Larisa. *Jocul copilului și cultura educației familiale: Ghid pentru părinți, psihologi și educatori*. Chișinău, 2007.
4. Sargent Emma. *Părintele perfect*. Iași. Polirom. 2011, 297 p.
5. Struck Peter. *Învață să mă crești. Sfaturi pentru o educație modernă*. București. Axel
6. Springer Editură. 2001, 204 p.
7. Buck S. Nancy. *Ghidul părintelui perfect. Educație fără conflicte*. București. Corint Books, 2014, 207 p.
8. Hapgood Mei –Ling. *Mama și copilul în diverse culturi: aventuri educative din lumea întreagă*. București. Psilobia. 2015, 301 p.
9. Israel Jacky. *Tata și copilul. Manual de utilizare pentru tați*. București. Psilobia. 2015, 363 p.
10. Aninoșanu Livia, Marțiș Daniela *Ghid pentru mămici, tătici, educatori și învățători privind educația fără stereotipuri pentru fete și băieți*. Centru Parteneriat pentru Egalitate, București, 2013, 112 p.
11. Zotea Natalia, Pelivan Viorica. *Cum să devii un părinte mai bun pentru copilul tău*. Ghid pentru părinți care educă copii cu vârsta sub 3 ani. Chișinău, 2017, 93 p.
12. Kuzma Kay. *Înțelege-ți copilul*. București. Casa de Editură Viață și Sănătate, 2011, 134 p.
13. 12. *Ghidul educației sexuale*. Disponibil: suntparinte.ro_ghidul_educatiei_sexuale.pdf
14. Boțiș Adina, Mihalca Loredana. *Despre dezvoltarea abilităților emoționale și sociale ale copiilor, fete și băieți, cu vârsta până în 7ani. Ghid pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar*. Buzău, Alpha MDN, 2007, 78 p.
15. Petrovai Domnica, Bursuc Bogdana. *Diferențe de gen în creșterea și educarea copiilor. Instrument pentru consilieri școlari, psihologi și asistenți sociali în lucrul cu părinții*. Centrul Parteneriat pentru Egalitate. 2004, 63 p.
16. *Copilul nostru: Ghid pentru părinți*. UNICEF Moldova, colab. Viorica Berdaga, Lilia Țurcan etc. Chișinău, Tipografia Centrală, 2004, 126 p.
17. *Ghid – Prevenirea stereotipurilor despre femei și bărbați la vârsta copilăriei*. Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.
18. Renaud Helene. *8 metode eficiente pentru educarea copiilor*, trad. Aurora Irimia. Iași: Polirom, 2011.

Lista lucrărilor recomandate pentru copii

1. Daniela Rossi. *În lumea minunată a prișeselor*. Chișinău: Editura ARC, 2017.
2. Daniela Rossi. *În lumea eroilor și cavalerilor*. Chișinău: Editura ARC, 2017.
3. *Povești ilustrate pentru băieți*. Chișinău: eMAG, 2018.
4. *Povești ilustrate pentru băieți*. Chișinău: eMAG, 2018.
5. Hinkler *Povești de 5 minute pentru băieți*. Humanitas Junior 2019.
6. Hinkler *Povești de 5 minute pentru băieți*. Humanitas Junior 2019.
7. *10 povești hazlii pentru copii zglobii cu și despre Zâne și Vrăjitoare*. Brașov 2019.
8. Juozas Nekrosius. *Bunele maniere*. Flamingo GD, 2008.

Anexa 34. Confirmare cu privire la realizarea experimentului pedagogic

REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU
PRIMARUL GENERAL AL MUNICIPIULUI CHIȘINĂU
DIRECȚIA GENERALĂ EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT
DIRECȚIA EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT SECTORUL CENTRU
INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE NR.46
str. Bernardarzzi, 70 municipiul Chișinău, Republica Moldova, MD-2001;
tel.: (022) 24 -50-50, e-mail: centrugradi46@gmail.com

Nr. 124 din 15.11.2019

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta adeverință confirmăm că **Stella Duminica** în perioada anilor **2015-2017** a realizat un program de cercetări pedagogice (experimente de constatare, formare, și evaluare) în *instituția de educație timpurie nr. 46 Auraș-Păcuraș* la care au participat cadre didactice, copiii de vârstă preșcolară și părinții.

Cercetările au inclus: chestionarea copiilor de vârstă preșcolară, cadrelor didactice și părinților privind educația de gen; realizarea experimentului formativ (reuniuni metodice cu cadrele didactice, training-uri pedagogice cu părinții și activități integrate cu copiii) și experimentul de evaluare.

Programul experimental și materialele științifico-didactice se păstrează în cabinetul metodic al instituției de educație timpurie, iar activitatea vizată a provocat un șir de schimbări pozitive în colaborarea instituției cu familia, educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară și valorizarea părinților.

Director
Pădureț Ecaterina

REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU
PRIMARUL GENERAL AL MUNICIPIULUI CHIȘINĂU
DIRECȚIA GENERALĂ EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT
DIRECȚIA EDUCAȚIE, TINERET ȘI SPORT SECTORUL CENTRU
INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE NR.46
str.Bernardarzzi, 70 municipiul Chișinău, Republica Moldova, MD-2001;
tel.: (022) 24 -50-50, e-mail:centrigradi46@gmail.com

Nr 184 din 15.11.2019

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta adeverință confirmăm că **Stella Duminica** în perioada anilor **2015-2017** a realizat un program de cercetări pedagogice (experimente de constatare, formare, și evaluare) în *instituția de educație timpurie nr. 46 Auraș-Păcuraș* la care au participat cadre didactice, copiii de vârstă preșcolară și părinții.

Cercetările au inclus: chestionarea copiilor de vârstă preșcolară, cadrelor didactice și părinților privind educația de gen; realizarea experimentului formativ (reuniuni metodice cu cadrele didactice, training-uri pedagogice cu părinții și activități integrate cu copiii) și experimentul de evaluare.

Programul experimental și materialele științifico-didactice se păstrează în cabinetul metodic al instituției de educație timpurie, iar activitatea vizată a provocat un șir de schimbări pozitive în colaborarea instituției cu familia, educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară și valorizarea părinților.

Director,
Pădureț Ecaterina

REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU
PRIMARUL GENERAL AL MUNICIPIULUI CHIȘINĂU
DIRECȚIA GENERALĂ EDUCAȚIE TINERET ȘI SPORT
A CONSILIULUI MUNICIPAL CHIȘINĂU
DIRECȚIA EDUCAȚIE TINERET ȘI SPORT
SECTOR BUIUCANI
PRIMARIA COMUNEI TRUȘENI
INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE NR.1, C. TRUȘENI
str. A.Mateevici 4, com. Trușeni, municipiul Chișinău, Republica Moldova, MD 3733;
tel.: (022) 590-221, e-mail: buiucani.gradiltru@gmail.com

Nr. 26 din 18.11.2019

ADEVERINȚĂ

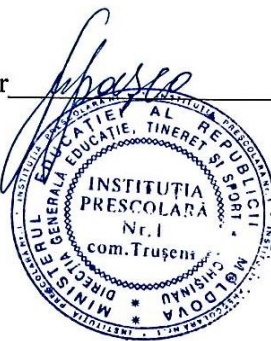
Prin prezenta adeverință confirmăm că **Stella Duminică** în perioada anilor 2015-2017 a realizat un program de cercetări pedagogice (experimente de constatare, formare și evaluare) în **Instituția de educație timpurie Nr.1, com. Trușeni**, la care au participat cadre didactice, copii de vârstă preșcolară și părinți.

Cercetările au inclus: chestionarea copiilor de vârstă preșcolară, cadrelor didactice și părinților privind educația de gen; realizarea experimentului formativ (reuniuni metodice cu cadrele didactice, training-uri pedagogice cu părinții și activități integrate cu copiii) și experimentul de evaluare.

Programul experimental și materialele științifice – didactice se păstrează în cabinetul metodic al instituției de educație timpurie, iar activitatea vizată a provocat un șir de schimbări pozitive în colaborarea instituției cu familia, educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară și valorizarea părinților.

Director interimar _____

Lupașco Olga

REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU
PRIMARUL GENERAL AL MUNICIPIULUI CHIȘINĂU
DIRECȚIA GENERALĂ EDUCAȚIE TINERET ȘI SPORT
A CONSILIULUI MUNICIPAL CHIȘINĂU
DIRECȚIA EDUCAȚIE TINERET ȘI SPORT
SECTOR BUIUCANI
PRIMARIA COMUNEI TRUȘENI
INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE NR.2, C. TRUȘENI

str.Precup 12, com. Trușeni, municipiul Chișinău, Republica Moldova, MD-3733;
tel.: (022) 590-956, e-mail: buiucani.gradi2tru@gmail.com

Nr. 12 din 13.11.2019

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta adeverință confirmăm că **Stella Duminică** în perioada anilor 2015-2017 a realizat un program de cercetări pedagogice (experimente de constatare, formare și evaluare) în **Instituția de educație timpurie Nr.2, com.Trușeni**, la care au participat cadre didactice, copii de vârstă preșcolară și părinți.

Cercetările au inclus: chestionarea copiilor de vârstă preșcolară, cadrelor didactice și părinților privind educația de gen; realizarea experimentului formativ (reuniuni metodice cu cadrele didactice, training-uri pedagogice cu părinții și activități integrate cu copiii) și experimentul de evaluare.

Programul experimental și materialele științifice – didactice se păstrează în cabinetul metodic al instituției de educație timpurie, iar activitatea vizată a provocat un șir de schimbări pozitive în colaborarea instituției cu familia, educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară și valorizarea părinților.

Director

Munteanu Vasilisa

GLOSAR

Sex	– operează cu distincția biologică („sex feminin”, „sex masculin”) și este o totalitate a caracteristicilor anatomofiziologice care diferențiază ființele umane în femei și bărbați. (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
Gen	– diferențe sociale (în opoziție cu diferențele biologice) dintre femei și bărbați, care sunt însușite și susceptibile de a se schimba în timp, cunoscând variații largi atât în cadrul aceleiași culturi, cât și în culturi diferite (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
Gender	– aspectul social al relațiilor dintre femei și bărbați, care se manifestă în toate sferele vieții (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
Unitate gender	– specialist abilitat cu funcții de promovare a egalității între femei și bărbați în instituția în care activează (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
Educația de gen	– se axează pe formarea identității și sensibilității de gen și pe depășirea atitudinilor tradiționale stereotipizate cu privire la socializarea de gen, promovând echitatea de gen și de șanse egale (Handrabura L., Goraș-Postică V. [92]).
Educație parentală	– este educația prin care pregătim tânăra generație în direcția preluării modelelor de parențialitate (Glăveanu S. [90]).
Educație familială	– reprezintă demersul educativ al familiei, orientat spre formarea-dezvoltarea personalității copilului ce include ansamblu de relații, influențe și acțiuni în vederea realizării rolurilor sociale (Cuznețov Larisa [62]).
Cultura	– reprezintă o totalitate de valori materiale și spirituale create de umanitate, care se păstrează și se dezvoltă în procesul asimilării și sunt transmise altor generații (Guzgan V. [62]).
Diferențe de gen	– reprezintă diferențe la nivelul caracteristicilor individuale dintre fete și băieți și includ următoarele dimensiuni <i>biologică</i> (diferențele de sex), <i>psihologică</i> (aspectele cognitive, emoționale și comportamentale în conduita individuală) și <i>socio-culturală</i> (construcțiile sociale ale rolurilor fetelor și băieților în context social) (Ruble M.[Apud, 158]).
Sensibilitatea de gen	– presupune capacitatea părinților de a percepe, conștientiza și modela acțiunile influențelor verbale, nonverbale și materiale ale mediului familial, a metodelor și formelor de lucru cu copiii asupra formării <i>identității de gen</i> a copilului, capacitatea de a sesiza și a reacționa la orice manifestare în bază de sex (sexism) (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
Identitatea de gen	– se referă la percepția de sine a unei persoane, ca femeie sau bărbat în funcție de sex (Mutu T [Apud,122]).
Rolurilor de gen	– seturi de expectanțe culturale care definesc modalitățile în care membrii fiecărei categorii ar trebui să se comporte (Mutu T [Apud,122]).
Feminitatea	– numită și <i>identitate feminină</i> , prezintă ansamblul de reguli și norme care dirijează prezentarea exteriorului și comportamentului fetelor (Mutu T [Apud,122]).

Masculinitatea	– (identitatea masculină) prezintă raportul dintre dimensiunea sexuală și cea a rolurilor sociale, conștientizat de individ ca un fundament al propriilor comportamente și atitudini (Mutu T [Apud,122]).
Socializarea de gen	– e interiorizarea de către fată sau băiat a calităților psihologice masculine sau feminine în cadrul relațiilor cu ambianța și în conformitate cu determinantele biologic-sexuale (Bodrug-Lungu, V. [17]).
Stereotipul gender	– are rolul de schemă cognitivă, prin intermediul căreia informația este prelucrată și interpretată, ținându-se cont de apartenența la o categorie sexuală diferită S. Burn [252]).
Stereotipuri de gen	– sunt considerate convingerile, ideile, cerințele pe care le au oamenii dintr-o societate în privința atributelor și așteptărilor comportamentale ale bărbaților și femeilor (Mutu T [Apud,122]).
Androginitate	– semnifică o combinație a caracteristicilor psihologice ale ambelor sexe (Bem S [246]).
Competența parentală de gen	– este o capacitate a părintelui (mamei și/sau a tatălui) de a realiza eficient educarea și socializarea de gen a fetelor și băieților (Bodrug-Lungu, V. [20]).
Cultură pedagogică	– sunt cunoștințe ale părinților necesare pentru educația copiilor (Хямяляйнен Ю. [241]).
Cultura pedagogică a părinților	– este definită ca o parte componentă a culturii universale, care întruchiează experiența acumulată de părinți despre educația copiilor în familie. (Dicționarul rus „Educație pentru familie” [237]).
Cultura pedagogică a părinților	– e o totalitate de însușiri și calități a pregătirii pedagogice ce reflectă gradul de maturitate ca educatori și se manifestă în procesul activității de educație familială și socială a copiilor (Socoliuc N., Cojocaru V. [146]).
Cultura profesională pedagogică	– reprezintă un anumit grad de însușire a măiestriei pedagogice de către pedagog, gradul de perfecțiune a activității pedagogice, nivelul de dezvoltare atins de personalitate ca pedagog [194].
Componentele de bază ale culturii pedagogice:	– <i>pregătirea pedagogică, activitatea pedagogică, capacitatea pedagogică, măiestria pedagogică, tactul pedagogic</i> , la fel și unele <i>calități</i> ale părinților, ce caracterizează <i>atitudinea</i> lor față de copii (Socoliuc N., Cojocaru V. [146]).
Tactul pedagogic	– priceperea de a folosi eficient competența și calitățile profesionale, raportându-se la răbdare, perseverență, devotament, de care depinde în mare măsură educația copilului (V.Mândăcanu [107]).
Cultura de gen	– constituie un sistem de relații și totodată un proces de formare și reproducere a componentelor acestora (cognitivă, moral-afectivă și comportamentală) în cadrul generațiilor care se succed (Bodrug-Lungu V. [20]).
Cultura de gen	– prezintă un sistem de reglare a relațiilor dintre genuri, totalitatea de reguli și norme valorice conștientizate de relaționarea socială a indivizilor în corespundere cu apartenența de sex, întruchipate în principiile și tradițiile activității sociale (Табагадзе И. [289]).

- Valori de gen** – sunt reflectate de modelele de gen care includ trăsături, atitudini, comportamente (Mutu T. [Apud,122]).
- Discriminare după criteriul de sex** – orice deosebire, excepție, limitare ori preferință având drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
- Egalitate de șanse** – lipsă de bariere în participarea pe bază de egalitate a femeilor și bărbaților la activități din sfera politică, economică, socială, culturală, din alte sfere ale vieții (Handrabura L., Goraș-Postică V. [92]).
- Egalitate între femei și bărbați** – egalitate în drepturi, șanse egale în exercitarea drepturilor, participare egală în toate sferile vieții, tratare egală a femeilor și bărbaților (Bodrug-Lungu, V., Jordan V. etc. [21]).
- Consilierea** – este o cale de a relaționa și de a răspunde unei alte persoane, pentru ca aceasta să fie ajutată să-și exploreze gândurile, emoțiile și comportamentul în direcția câștigării unei înțelegeri de sine mai clare și pentru a învăța să găsească și să utilizeze părțile sale mai tari/ resursele, astfel încât să se poată confrunta cu viața mai eficient, luând decizii adecvate și acționând corespunzător (Cuznețov Larisa [54]).
- Consilierea psihopedagogică** – ce constituie sprijinul, ajutorul, orientarea acordată elevilor și părinților acestora, personalului didactic (Cuznețov Larisa [54]).
- Identitatea androgină** – (din greacă: andros – bărbat și gine – femeie), însumând trăsături atribuite prin tradiție feminității sau masculinității, nu se prezintă ca o identitate de gen deficitară, ci dimpotrivă, bimodală.
- Parentingul „stilul parental” educativ** – reprezintă un construct de variații ale experiențe lor parentale educative de a socializa și controla copiii în viața de familie, ansamblul comportamentelor și emoțiilor afective pe care părinții le au față de copiiiilor, felul în care părintele abordează relația (Glăveanu S. [90]).
- Training în educația adulților** – desemnează ansamblul proceselor organizate ale educației, ale conținuturilor, ale metodelor de formare care prelungesc sau completează evaluarea inițială (Glăveanu S. [90]).

DECLARAȚIA PRIVIND RESPONSABILITATEA ASUMATĂ

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Duminică Stella

Semnătura

Data:

14.05.2021

CURRICULUMUL VITAE

Informații personale	
Numele/ Prenumele	Duminiță Stella
Adresă	Str. Tinereții 42, com. Trușeni, Republica Moldova
Telefon	mob.079199190
E-mail	steauaduminica@gmail.com
Naționalitate	moldovancă
Data nașterii	29.12.1979
Sex	feminin
EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ	2004-2019 cercetător științific în sectorul „Educație Timpurie”, Institutul de Științe ale Educației. 2004-2005 lector la catedra Pedagogia Învățământului Primar, UPS „I. Creangă”. 2009-2011 lector universitar la catedra Educația Preșcolară și Învățământ Primar, Institutul de Științe ale Educației (cursurile predate: Psihopedagogia învățământului preșcolar interactiv; Psihopedagogia învățământului primar interactiv). 2018-2019 lector universitar la catedra „Învățământ primar și educație timpurie” Institutul de Științe ale Educației (cursurile predate: „Dezvoltarea limbajului și a comunicării la preșcolari” și „Formarea premiselor citit-scrisului”). 2020 – asistent universitar la catedra „Învățământ primar și educație timpurie” Institutul de Științe ale Educației (cursurile predate: „Dezvoltarea limbajului și a comunicării la preșcolari” și „Formarea premiselor citit-scrisului”). 2020 – metodist principal, Direcția „Inspecție școlară” DGETS.
EDUCAȚIE ȘI FORMARE	1995-1998 Colegiul Pedagogic „A. Mateevici” din Chișinău (Specialitatea: <i>Pedagogia Învățământului Primar</i>). 1999-2004 Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” (Facultatea: <i>Pedagogie</i>, specialitatea: <i>Pedagogie și Psihologie</i>). 2004-2005 studii postuniversitare prin masterat la Institutul de Științe ale Educației (specialitatea: <i>Pedagogie generală</i>). 2011-2015 studii doctorale la Institutul de Științe ale Educației, (specialitatea: <i>Teoria și metodologia educației preșcolare</i>).
DEZVOLTARE ȘI FORMARE	Participări în proiecte științifice: - Proiectul „Dezvoltarea Curriculumului Preșcolar în contextul modernizării sistemului educațional din Republica Moldova” Institutul de Științe ale Educației Cod 06.411.057 A realizat în cadrul Sectorului <i>Educație timpurie</i>, 2006-2010. - Proiectul „Modele și metode psihopedagogice de socializare a copiilor de vârstă preșcolară din perspectiva modernizării procesului educațional”. Cod 11.817.08.77 A

	• realizat în cadrul Sectorului <i>Educație timpurie</i>, Institutul de Științe ale Educației 2011-2014. • Instruire în cadrul Proiectului „Reforma învățământului în Republica Moldova” coordonat de Ministerul Educației, privind implementarea Standardelor de competență profesională a cadrelor didactice din învățământul general, 24-30 noiembrie 2016, certificare formator, nr.2215 din 01.12.2016. • Instruire formatorilor raionali/municipali în calitatea de formator național la modulul tematic „Dezvoltarea curriculară în educație timpurie”, coordonat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, 7-9 noiembrie 2018, certificare formator național, nr.1323 din 08.09.2018. • Instruire în cadrul cursurilor de „Formare continuă” la specialitatea „Formarea formatorilor locali, coordonat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Universitatea de Stat din Tiraspol, perioada de studii 20.12.2017-30.12.2017, Seria CRP, nr.000051707. • Proiectul „Asigurarea științifică, curriculară și metodologică a calității și eficienței procesului de educație timpurie” Cod 15.817.06.18 A, realizat în cadrul Sectorului <i>Educație timpurie</i>, Institutul de Științe ale Educației, 2015-2019 – până în prezent.
CUNOȘTINȚE ȘI COMPETENȚE	• Cunoașterea politicilor educaționale pe dimensiunea Educație timpurie, aprobate în Republica Moldova. • Cunoașterea problematicei educației parentale. • Experiență în oferirea serviciilor de consultanță și formare în domeniul Educației timpurii/Educației Parentale. • Experiență de formator național în „Dezvoltarea curriculară în educație timpurie”. • Experiență în elaborarea design-ului activităților de instruire pentru adulți cu aplicarea metodelor interactive. • Aptitudini bune de gestionare a training-urilor în proiecte educaționale. • Cunoașterea bună a limbii române și ruse.
ARTICOLE ȘTIINȚIFICE, CĂRȚI PUBLICATE	Documente de politici educaționale 1. Cadrul de referință al Educației Timpurii. /coord.: V.Guțu [et. al.]; aut. V.Clichici, S.Duminică [et. al.], aprobat CNC, MECC, 25 octombrie 2018, Chișinău: Lyceum, 2018. 76 p. ISBN 978-9975-3285-4-8 2. Curriculum pentru Educația Timpurie /coord.: V.Guțu [et. al.]; aut. V.Clichici, S.Duminică [et. al.], aprobat CNC, MECC, 01 noiembrie 2018. Chișinău: Lyceum, 2019. 128 p. ISBN 978-9975-3285-7-9 3. Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani./coord: V. Guțu [et. al.]; aut.M. Pavlenko, E.Musteață [et. al.];au colaborat S.Duminică[et. al.]; variant rev./dezvoltată. Chișinău: Lyceum, 2019. 92 p. ISBN 978-9975-3285-6-2 4. Ghid de implementare a Curriculumului pentru Educație timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului din perspectiva Cadrului de referință pentru educație timpurie. /coord.: V.Guțu, M.Vrânceanu [et. al.]; aut.

	Mocanu L., Clichici V., Dascal A., [et. al.]; au colab. S. Duminică [et. al.]; aprobat CNC, MECC, 20.03.2019. Capitole în monografii: • DUMINICĂ, S. (coautor) Socializarea de gen a copiilor de vârstă preșcolară. În: <i>Socializarea copiilor de vârstă timpurie</i>. culegere de articole, coord. Vasian T. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2015 (Tipografia „Cavaioli”), p.124-148. ISBN 978-9975-48-090-1 • DUMINICĂ, S. (coautor) Rolul familiei în procesul socializării de gen a copiilor de vârstă preșcolară. În: <i>Repere metodologice pentru socializarea copiilor de vârstă timpurie</i>. culegere de articole, coord. Cemortan S., Paladi O. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2015 (Tipografia „Cavaioli”), p.77-88. ISBN 978-9975-48-093-2 Lucrări didactice naționale: • DUMINICA S. (coautor) Proiectarea activităților integrate a copiilor de vârstă preșcolară mare din perspectiva educației de gen cu orientare parteneriat instituție preșcolară-familie. Coord.șt. Cuznețov L., Chișinău: Tipografia Reclama SA., 2013. 186p. ISBN 978-9975-58-004-5 • DUMINICA S. (coautor) Proiectarea activităților integrate a copiilor de vârstă preșcolară mare din perspectiva educației de gen cu orientare parteneriat instituție preșcolară-familie. Coord.șt. Cuznețov L., Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 186p. ISBN 978-9975-53-431-4 • DUMINICA S. (coautor) Proiectarea activităților la dimensiunea „Educația de gen a preșcolarilor” (vârsta 5-7ani). În: <i>Metodologia proiectării curriculare a activităților în instituțiile de educație timpurie</i>. Coord. Șt. Cuznețov L., Chișinău: Tipografia Reclama, 2017, p.49-60. ISBN 978-9975-58-114-1 Articole din reviste naționale: – categoria B 1. DUMINICĂ, S. Unele aspecte metodologice privind educația de gen a părinților și a cadrelor didactice din instituțiile de educație timpurie. În: <i>Univers pedagogic</i>. 2020, nr. 3, pp. 51-54. ISSN 1811-5470 – categoria C 1. DUMINICĂ, S. Implicații practice de formare a culturii pedagogice a familiei din perspectiva educației de gen a preșcolarilor. În: <i>Univers pedagogic</i>. 2019, nr.4 (64), pp. 95-101. ISSN 1811-5470 2. DUMINICA S., Impactul culturii pedagogice a părinților în educația de gen a copiilor de vârstă preșcolară. <i>Revista Studia Universitatis Moldavia</i>, seria Științele Educației Chișinău: CEP USM. 2014, nr. p.15-21. ISSN 1857-2103 Articole în culegeri internaționale: • DUMINICA S., The impact of educational partnership in training pedagogical family culture În: <i>Образование и личность: новые подходы, современная дидактика, инновации</i>
--	---

	ционные технологии и качество образования. Materialele Forumului Educațional Internațional: Ucraina, or. Zaporojie, 26-29 aprilie 2012. vol. II. p.. ББК60.550.55я91, O75 • DUMINICA S., Metode, tehnici interactive în formarea identității de gen a preșcolarilor. În: <i>Kreatikon – Creativitate – Formare – Performanță</i>. Materialele Simpozionului Internațional, 5-6 aprilie 2013. Iași: Editura PIM, 2013, p.153-158. ISSN 2068-1372 • DUMINICA S., Strategii eficiente în sporirea culturii pedagogice a părinților în educația de gen a preșcolarilor În: Actual problems of preschool and primary education in the context European educational strategies: Proceedings of the conference of faculty and students of the Institute of Pedagogy, Psychology and Art, Vynnytsya: LLC „Nilan-LTD”, 2014, Issue 3. P.150-155. ISBN 978-617-7121-66-3 • DUMINICA S. Strategii eficiente în formarea competențelor parentale în educația de gen a preșcolarilor În: <i>Kreatikon – Creativitate – Formare – Performanță</i>. Materialele Simpozionului Internațional, Ediția XI, 10-11 aprilie 2014. Iași: Editura PIM, 2013. p.126-128. ISSN 2068-1372. • DUMINICA S. Formarea culturii pedagogice părinților prin programe de training cognitiv – comportamental în instituția preșcolară. În: <i>Kreatikon – Creativitate – Formare – Performanță</i>. Materialele Simpozionului Internațional Ediția a XII-a, 17-18 septembrie 2015. Iași: Editura PIM, 2015. ISSN 2068-1372. Articole în culegeri naționale: • DUMINICA S. Educația de gen a preșcolarilor în cadrul familiei. În: <i>Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane</i>. Materialele Conferinței Științifice Internaționale UPS „I. Creangă”, 15 mai 2012. Ch.: 2012 p. 333-344. ISBN 978-9975-71-325-2 • DUMINICA S. Prevenirea stereotipurilor de gen la vârsta preșcolară În: <i>Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență</i>. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 18-19 octombrie, 2013. Chișinău: Print Karo, 2013. p. 411-414. ISBN 978-9975-48-056-7 • DUMINICA S. Necesitatea educației de gen în cadrul instituției preșcolare. În: <i>Perspective și tendințe actuale de dezvoltare a învățământului preșcolar și primar</i>. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 30-31 octombrie 2013, Bălți, Tipografia din Bălți, 2014, p143-147. ISBN 978-9975-132-13-8 • DUMINICA S. Modelele educației de gen și formarea personalității preșcolarului. În: <i>Eficientizarea învățământului – vector al politicii educaționale moderne</i>. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 11-12 decembrie, ISE, Tipografia „Cavioli”, 2014, 472-478p. ISBN 978-9975-48-065-9 • DUMINICA S. Familia creștină – un model al educației de gen a copiilor de vârstă preșcolară. În: <i>Valorile moral-spirituale ale educației</i>. In memoriam dr. hab., prof. univ. Mihail Terentii. Materialele Simpozionului Pedagogic Internațional, 3-4 aprilie, 2015, IȘE, Chișinău. Chișinău:
--	--

	Institutul de Științe ale Educației (Departamentul Editorial Poligrafic ASEM), 2015, p. 238-240. ISBN 978-9975-48-069-7 • DUMINICĂ, S. Formarea culturii profesional pedagogice ale cadrelor didactice în contextul educației parentale. În: <i>Perspectivelor și problemele integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației</i>. Materialele conferinței internaționale, 7 iunie 2016 (volum.II), Cahul, Universității de Stat „B.P. Hașdeu” Tipogr. "Centrografic" p.126 -128 ISBN 978-9975-914-90-1. • DUMINICA S. Analiza tendințelor internaționale cu privire la educația de gen a copiilor în familii la etapa actuală. Conferința Științifică Internațională: Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane (ediția a II-a), 15-16 mai 2017. ISBN 978-9975-46-325-6 • DUMINICA S. Cultura profesional pedagogică a managerului în monitorizarea programelor de educație parentală în instituțiile de educație timpurie. În: <i>Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare</i>: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale Ed. a 2-a, 27 aprilie 2018, Bălți / com. șt.: Ion Gagim [et al.]; 2018 (Tipografia din Bălți). p.220-224. ISBN 978-9975-3260-0-1 • DUMINICA S. Necesitatea educației de gen în cadrul instituției de educație timpurie. Grădinița modernă, Nr. 4, 2017, p.3-5. ISSN: 1857-4610 • DUMINICA S. Stadiile de dezvoltare ale competențelor parentale de gen. Grădinița modernă 2018, Nr.4 p. ISSN: 1857-4610 • DUMINICA S. Analiza situației actuale a educației de gen realizate în familie și instituțiile de educație timpurie. În: Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale: Materialele conferinței științifice. • Internaționale, 11-12 octombrie, Chișinău, 2019, p.522-528. ISBN 978-9975-48-156-4
DIPLOME ȘI MENȚIUNI	• Diploma Institutului de Științe ale Educației nr.74 din 20.10.2016 cu prilejul Zilei lucrătorilor din învățământ și cu prilejul Aniversării a 75-a de la fondarea sa, pentru abnegația și devotamentul puse în promovarea prestigiului și valorilor instituționale. • Diploma Institutului de Științe ale Educației nr.183 din 08.11.2018 cu prilejul Zilei Științei pentru activitate de cercetare remarcabilă, competență, profesionalism, și aportul considerabil în promovarea valorilor educaționale ale Institutului de Științe ale Educației.